

dr. CSAPUCHA Bernadett

A CSALÁD BÜNTETŐJOGI VÉDELME NEK SZABÁLYOZÁSI KONCEPCIÓJA
HAZÁNKBAN, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A KISKORÚ SZEMÉLYEK
OLTALMÁRA

doktori értekezés

A kézirat lezárásának dátuma: 2023. május 31.

Témavezető: Prof. Dr. BELOVICS Ervin (tanszékvezető egyetemi tanár)

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Jog- és Államtudományi Doktori Iskola

Budapest, 2023

Tartalomjegyzék

1. Bevezető gondolatok	4
2. A család hazai büntető anyagi jogi védelmének kiépítése, út a Csemegi-kódextől az 1978. évi IV. törvényig	10
3. Családvédelem „nemzetközi vizeken”	
<i>- Különös tekintettel a gyermekek oltalmára</i>	26
3.1 Az ENSZ által tett legfontosabb erőfeszítések a család, illetőleg a gyermekvédelem terén	26
3.2 Az Európa Tanács szerepe a család, és elsődlegesen a gyermekek oltalmának megteremtésében	41
3.3 Az Európai Unió tevékenysége	52
4. A gyermekek érdekét sértő bűncselekmények dogmatikai elemzése és joggyakorlata	69
4.1 Az életkor jelentősége a büntetőjogban	70
4.2 A kiskorú veszélyeztetését büntető törvényi tényállás	74
4.2.1 A kiskorú veszélyeztetése büntettének elméleti aspektusai	75
4.2.2 A kiskorú veszélyeztetésének büntette egy aktakutatás tükrében	93
4.2.2.1 Az egyes büntetőjogi szankciók alakulása a jogerős ítéletek tükrében	95
4.2.2.2 A súlyosító és az enyhítő körülmények alakulása a vizsgált ügyekben	104
4.2.2.3 A kiskorú veszélyeztetése büntettének büntető anyagi jogi és eljárásjogi dilemmái	105
4.3 A gyermekmunkát büntető törvényi tényállás elméleti aspektusai	113
4.4 A kiskorúval való kapcsolattartás akadályozásának vétsége	118
4.4.1 A vizsgált bűncselekmény elméleti aspektusai	119
4.4.2 A kiskorúval való kapcsolattartás akadályozásának vétsége egy aktakutatás tükrében	128
4.4.2.1 Az egyes büntetőjogi szankciók alakulása a jogerős ítéletek tükrében	130

4.4.2.2	A súlyosító és az enyhítő körülmények alakulása a vizsgált ügyekben	136
4.4.2.3	Az igazságügyi pszichológus szakértői vélemények szerepe	137
4.4.2.4	A Btk. 210. § (2) bekezdése miatti eljárást megszüntető végzések sajátosságai	141
4.4.2.5	Egyéb gyakorlati kérdések a vizsgált bűncselekménnyel összefüggésben	143
4.5 A kiskorú elhelyezésének megváltoztatást büntető törvényi tényállás		
		144
4.5.1	A vizsgált bűncselekmény dogmatikai elemzése	145
4.5.2	A kiskorú elhelyezésének megváltoztatását büntető törvényi tényállás egy aktakutatás tükrében	150
4.5.2.1	A büntetéskiszabási gyakorlat főbb tendenciái a jogerős bűnösséget megállapító ítéletek alapján	150
4.5.2.2	A súlyosító és az enyhítő körülmények alakulása a vizsgált ügyekben	155
4.5.2.3	A felmentő ítéletek sajátosságai	155
4.5.2.4	Jogalkalmazói észrevételek	159
5. Dióhéjban a család elleni deliktumokról		
		163
5.1	A tartási kötelezettség elmulasztása	164
5.2	A kapcsolati erőszak bűncselekménye	172
5.3	A családi jogállás megsértését büntető törvényi tényállás	176
5.4	A kettős házasság	179
6. A kiskorú sértett védelmét szolgáló eszközök a magyar büntető igazságszolgáltatásban		
		185
6.1	A gyermekbarát igazságszolgáltatáshoz vezető út	185
6.2	A tizennyolc év alatti sértettekre vonatkozó főbb büntetőeljárásjogi rendelkezések	191
6.2.1	A sértett fogalma	191
6.2.2	A hatályos Be. irányadó rendelkezései	193
7. Záró gondolatok, következtetések		
		200
Irodalomjegyzék		
		210
Publikációsjegyzék		
		221

1. fejezet

Bevezető gondolatok

Doktori értekezésem középpontjában az egyik, ha nem a legsérülékenyebb társadalmi csoport, a gyermek, mint a család „alkotó egysége” áll. A szóban forgó személyi kört alapvetően büntetőjogi szempontból közelítem meg, rávilágítva arra, hogy miként is lehet a büntetőjog, mint ultima ratio erejével fellépni a család, és elsődlegesen a gyermekek védelme érdekében.

Kutatásom relevanciáját, a téma részletes feldolgozásának szükségszerűségét jól mutatja, hogy a jogforrási hierarchia csúcsán lévő Alaptörvény, már a „Preambulumának minősülő” Nemzeti Hitvallás részében rögzíti, hogy „együttélésünk legfontosabb keretei a család és a nemzet, összetartozásunk alapvető értékei a hűség, a hit és a szeretet”.¹ Nem más ez, mint az értékek határozott megvallása, olyan előhangba foglalt keret, amely összekötő kapocsként definiálja a múltat, a jelent és a jövőt, egyúttal integrációs és kohéziós funkcióval bír, komoly normatív jelentőséget, értelmezési útmutatást ad.²

Az Alaptörvény L) cikkében foglaltak alapján továbbá „Magyarország védi a házasság intézményét, mint férfi és nő között, önkéntes elhatározás alapján létrejött életközösséget, valamint a családot, mint a nemzet fennmaradásának alapját. A családi kapcsolat alapja a házasság, illetve a szülő-gyermek viszony. Az anya nő, az apa férfi.”³

Az Alaptörvény rögzíti, hogy Magyarországon a családok védelméről sarkalatos törvény rendelkezik.⁴

Az Alaptörvény által hivatkozott sarkalatos törvény, vagyis a 2011. évi CCXI. törvény a családok védelméről utal arra, hogy a család a jog és az állam kialakulását megelőzően létrejött közösség, mely erkölcsi alapokon nyugszik. A szóban forgó jogszabály a családot a

---

¹ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)

² Barna Attila: Az Alaptörvényről másképp 2. Bene ambula! Bevezető rendelkezések. Budapest, Közszolgálat, 2011/2., 17.

³ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) L) cikk (1) bek.

⁴ Uo. L) cikk (3) bek.

nemzet legfontosabb erőforrásaként tartja számon, továbbá kiemeli, hogy az a létezésünk, valamint a nemzet fennmaradásának alapját is jelenti. A családot az emberi személyiség kibontakozásának természetes közegeként fogja fel, amit az államnak tiszteletben kell tartania. A család létrejöttének biztos alapja a házasság, amely az egymás szeretetén és tiszteletén alapuló életközösség.⁵

Nem szabad megfeledkezni továbbá arról sem, hogy a családjog integráns része a magánjognak, ebből adódóan a családjogi viszonyokban is alkalmazni szükséges a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013.évi V törvény (továbbiakban: Ptk.) Első Könyvében rögzített alapelveket [értelmezési alapelv, jóhiszeműség és tisztesség elve, az elvárható magatartás elve, a saját felróható magatartásra való hivatkozás tilalma, a joggal való visszaélés tilalma, a bíró útra való tartozás követelménye].⁶

Kiemelésre érdemes, hogy a Ptk. Családjogi Könyvének első részében azonban külön alapelvek is megfogalmazásra kerülnek [a házasság és a család védelme, a gyermek érdekek védelme, a házastársak egyenjogúságának elve, a méltányosság és a gyengébb fél védelmének elve],⁷ utalva arra, hogy a családjog Ptk.-ba való integrálása nem szüntette meg a családjogi jogviszonyok és a szabályozás viszonylagos önállóságát.

Disszertációm fókuszában alapjaiba véve a gyermek érdekét sértő bűncselekmények állnak, mely deliktumok a 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről (továbbiakban: Btk.) XX. fejezetében („A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények”) kerültek deklarálásra.

Etekintetben fontos hangsúlyozni, hogy a hatályos Btk. szakított azzal a '78-as Btk szerinti szabályozási koncepcióval, mely a nemi erkölcs elleni deliktumokkal egy fejezetben tárgyalta a gyermekek és a család védelmét célzó rendelkezéseket, hiszen az – ahogy látható – immáron önálló fejezetben (XX. fejezet) foglalkozik azokkal. Mindez meglátásom szerint jól mutatja, hogy a jogalkotó mind a család, mind pedig a gyermek vonatkozásában felismerte a fokozottabb büntetőjogi oltalom megteremtésének szükségességét.

---

⁵ 2011. évi CCXI. törvény a családok védelméről Preambulum

⁶ 2013.évi V törvény a Polgári Törvénykönyvről (továbbiakban: Ptk.) 1:1 §-1:6. §

⁷ Uo. 4:1. §-4:4. §

A Btk. XX. fejezete először a gyermekek érdekét sértő deliktumokat taglalja, majd ezt követően tér rá a család elleni bűncselekményekre. Ennek háttérében az áll, hogy a Btk. XX. fejezetének szerkezeti felépítését, vagyis az egyes bűncselekményeknek a sorrendiségét, az elkövetési magatartások súlyossága határozza meg.⁸ Abból, hogy a törvény először a gyermekek érdekét sértő deliktumokat sorolja fel, egyértelműen következik, hogy azoknak a jogalkotó egyrészt nagyobb jelentőséget tulajdonít, másrészt pedig ezen réteg sérelmére elkövetett bűncselekmények társadalomra veszélyességét – a családdal összefüggésbe hozható bűncselekményekhez viszonyítottan – nagyobb fokúnak véli.

A gyermekek érdekét sértő deliktumok alatt az alábbiakat kell érteni: kiskorú veszélyeztetése, gyermekmunka, kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása, kiskorú elhelyezésének megváltoztatása; család elleni bűncselekményeknek pedig a következő tényállások minősülnek: tartási kötelezettség elmulasztása, kapcsolati erőszak, családi jogállás megsértése, kettős házasság.

PhD. értekezésemben a gyermekek érdekét sértő deliktumokat elméleti, valamint gyakorlati aspektusból is vizsgálom. Az Országos Kriminológiai Intézet tudományos segédmunkatársaként lehetőségem adódott aktakutatásokat lefolytatni a kiskorú veszélyeztetésével, a kiskorúval való kapcsolattartás akadályozásával, valamint a kiskorú elhelyezésének megváltoztatásával összefüggésben, mely aktavizsgálatok a gyakorlati rész bázisát képezik.

Értekezésemben első ízben a Csemegi-kódextól a korábbi Btk.-ig ismertetem a büntető anyagi jogi szabályanyagnak az alakulását a család, s azon belül is elsődlegesen a kiskorú személyek oltalma vonatkozásában, feltárva a jogfejlődési folyamat eredményeként beálló változásokat.

Ezt követően nemzetközi jogi aspektusból kívánom megközelíteni adott kérdéskört, rávilágítva ezzel –az Európa Tanács, az ENSZ és az Unió releváns dokumentumait alapul

---

⁸ Márki Zoltán: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Kónya István (szerk.): Magyar Büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára. Budapest, HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft., 2018, 763.

véve – arra, hogy a család, s vele együtt a gyermekek védelme világviszonylatban sem maradhat el.

A nemzetközi vonatkozások feltárását követően a hatályos Btk. XX. fejezete kerül a fókuszba, kiváltképp a gyermekek érdekét sértő deliktumok. Ezen bűncselekmények vonatkozásában írásom igen részletes dogmatikai elemzést nyújt, melynek keretén belül kiemelem az egyes tényállások sajátosságait és a felvetődő elméleti kérdéseket.

Megjegyzem, hogy az egyes bűncselekményekhez szorosan kapcsolódó háttérjogszabályok főbb pontjainak ismertetését írásom nem mellőzi, hiszen azok ismerete, megértése, elengedhetetlen feltétele, a nevesített bűncselekményi tényállások helyes értelmezésének.

A gyermekek érdekét sértő bűncselekmények kapcsán hangsúlyozom, hogy azok passzív alanya – egy kivételtől eltekintve – a kiskorú gyermek, melyből következik, hogy az érintett tényállások megalkotásának hátterében a kiskorúak fokozott büntetőjogi védelmének megteremtéséhez fűződő jogalkotói törekvés állt. Ezalól a kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása jelenti az egyedüli kivételt, ugyanis annak passzív alanya – a kiskorú gyermek mellett - a kiskorúval kapcsolattartásra jogosult fél is.

Az egyes nevesített gyermekek érdekét sértő bűncselekmények elméleti oldalának ismertetésével párhuzamosan, a gyakorlati vonatkozásoknak is kiemelt jelentőséget tulajdonítok, melynek keretén belül a már említett aktavizsgálatok eredményei, és az azokból levont következtetések kerülnek feltárára. Az aktakutatáshoz szükséges iratanyagot az egyes megyei főügyészségek, valamint a Fővárosi Főügyészség bocsátották rendelkezésemre, az érintett ügyészségekkel a vizsgálatok elvégzése alatt folyamatosan kapcsolatban álltam, együttműködtem, begyűjtöttem észrevételeiket a kutatások tárgyát képező deliktumokkal kapcsolatban. Az aktavizsgálatok elsődlegesen - a bűnösséget megállapító jogerős bírósági ítéleteket alapul véve – a büntetékiszabási gyakorlatra, valamint az arra hatást gyakorló tényezőkre összpontosítanak.

Kiemelendő, hogy a kiskorúval való kapcsolattartás akadályozását büntető törvényi tényállás egy egyéb büntethetőséget megszüntető okot is deklarál, így az e körben végzett aktakutatások, az erre hivatkozással történő eljárást megszüntető végzések vizsgálatára is kiterjednek.

Mindezek mellett PhD. értekezésem gyakorlati része a vizsgálat alá vont bűncselekményekkel összefüggésben felmerülő jogalkalmazásbeli problémákra is rávilágít, elsődlegesen az ügyészség nézőpontját alapul véve, tekintettel arra, hogy jómagam is az ügyészi szervezetben dolgozom, így azokra van elsődlegesen rálátásom.

Meglátásom szerint disszertációm nívója abban rejlik, hogy ilyen tág perspektívából Magyarországon senki sem tekintette még át a gyermekek érdekét sértő bűncselekményeket, figyelemmel arra, hogy általában azoknak csak egy kisebb szelete kerül valamilyen kontextusban feltárára. Kutatómunkám lefolytatása során arra a következtetésre jutottam, hogy leginkább a kiskorú veszélyeztetése kapcsán születnek büntetőjogi irányultságú publikációk (például a veszélyeztetési eredmény megítélése⁹, bizonyítási nehézségek¹⁰), míg a kiskorúval való kapcsolattartás, valamint a kiskorú elhelyezésének kérdésköre elsődlegesen nem büntetőjogi aspektusból kerül megközelítésre. Az e körben íródott tanulmányok javarészt ugyanis a polgári anyagi/eljárásjogi vagy a gyámhatósági, mint közigazgatási eljárásjogi vonatkozásokra összpontosítanak, érte ezalatt például a házassági bontópereket, a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése végett indított pereket. Nem nehéz belátni tehát, hogy az ilyen jellegű ügyekkel összefüggő büntetőeljárások vizsgálata rendre elmarad.

A gyermekek érdekét sértő bűncselekmények igen részletes áttekintését követően, értekezésem a család elleni deliktumokra összpontosít. Hangsúlyozom, hogy a szóban forgó bűncselekményeket csak elméleti oldalról közelítem meg, figyelemmel arra, hogy kutatásom magját – ahogy arra már utaltam, és ahogy az már a disszertációm címéből is megmutatkozik - a gyermek érdekét sértő bűncselekmények képezik.

A család elleni deliktumokkal összefüggésben kiemelendő, hogy noha például a tartási kötelezettség elmulasztását vagy a családi jogállás megsértését büntető törvényi tényállások passzív alanya a gyakorlatban tipikusan a kiskorú személy, ugyanakkor ezen bűncselekmények passzív alanyi körét a vonatkozó szakirodalom jóval tágabb

⁹ lásd: Bérces Viktor: A veszély büntetőjogi formáinak megjelenési formáiról. Budapest, Glossa Iuridica, 2017/1-2.,15-37.; Balogh Ágnes: Az egészség védelme a büntetőjogban. PhD. értekezés, Pécs, Pécsi Tudományegyetem Állam és Jogtudományi Kar, Doktori Iskola, 2006, 112.

¹⁰ például: Komlósiné Sógor Ildikó: A kiskorú veszélyeztetése büntett bizonyíthatóságának problémái. Budapest, Eljárásjogi Szemle, 2017/3., 11-18.

perspektívából közelíti meg, másrészt pedig ezen bűncselekmények védett jogi tárgyai is egyértelműen túlmutatnak a kiskorú személyek oltalmának megteremtését célzó jogalkotói törekvéseken.

PhD. értekezésem utolsó szerkezeti egységét a magyar büntető igazságszolgáltatásban rendelkezésre álló, a kiskorú sértett védelmét garantálni hivatott eszközök rövid bemutatása képezi.

A kiskorú sértettel érintett büntetőeljárások során mind a büntető anyagi jogi, mind pedig a büntető eljárásjogi szempontok értékelésekor különös gondossággal kell eljárniuk a jogalkalmazóknak, figyelemmel a kiskorú személyek kiszolgáltatottságára.

Doktori értekezésem ezen része alapjaiba véve a 2017. évi XC. törvény a büntető eljárásról (továbbiakban: Be.) irányadó rendelkezéseiből merít, melynek keretén belül – többek között – szó lesz a különleges bánásmód jogintézményéről, valamint a soron kívüliség elvéről, mint fontos garanciális szabályról.

PhD értekezésem célja egyrészt a Csemegi-kódextől az új Btk. hatályba léptéig végbemenő jogfejlődési folyamatnak a végigkísérése a kutatás tárgyát képező bűncselekmények vonatkozásában.

Hogy miként is lehet a büntetőjog, mint ultima ratio erejével fellépni a család, s azon belül is elsődlegesen a gyermekek védelmének előmozdítása érdekében a Btk. XX. fejezetét alapul véve? – ezen kérdés megválaszolása szintén fontos célkitűzésem.

Végezetül pedig a gyermekek érdekét sértő deliktumok vonatkozásában a magyar büntetéskiszabási gyakorlat főbb tendenciáinak, a jogalkalmazásban fellelhető problémáknak a feltárása is céljaim között szerepel.

2. fejezet

A család hazai büntető anyagi jogi védelmének kiépítése, út a Csemegi-kódextól az 1978. évi IV. törvényig

Az első magyar Büntető Törvénykönyv (Csemegi-kódex)¹¹ 1880. szeptember 1-jén lépett hatályba, mely büntetni rendelte a házasságtörést, a kettős (többes) házasságot, a csalárd, illetőleg a vétkes házasságkötést, a gyermek családi állása elleni büntetést, továbbá a gyermek- és nőrablás elkövetését.¹²

Már ekkortájt is érvényben volt az a szemlélet, mely alapján a büntetőjog alapvető vonása, hogy annak szabályai pusztán járulékos természetűek, amennyiben csak teljesebbé, hathatósabbá teszik annak a tárgynak, életviszonynak a jogvédelmét, amelyet más jogszabály már elsődlegesen és egyben sajátos módon rendezett. Ebből adódóan a házasságot, illetve a családot érintő élethelyzetek leginkább az e viszonyokat tipikusan rendező jogszabályok által voltak védendőek. A büntetőjog tehát csak akkor avatkozott be, ha adott rendelkezések önmagukba véve nem tudtak elegendő védelmet nyújtani.¹³

A kódex a házasságtörést „a szemérem elleni büntettekről és vétségekről” szóló XV. fejezetben szabályozta. Házasságtörés miatt a bíróság csak akkor járhatott el, és hozatott ítéletet, ha az inkriminált cselekményből eredendően a polgári bíróság a házasságot jogerősen felbontotta. Adulterium duplex esetében elegendő volt csak az egyik fél házasságának a felbontása, ugyanakkor az a fél is büntetendő volt a kódex alapján, akinek a házassága fennmaradt. A Csemegi-kódex csak a szándékos elkövetést rendelte el büntetni, a

¹¹ 1878. évi V. törvénycikk a magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekről és vétségekről (továbbiakban: 1878. évi V. tc.)

¹² Merényi Kálmán (a): A házasság (család) büntetőjogi védelmének történeti fejlődése Magyarországon a századfordulótól a hatályos rendelkezésekig. In: Erdei Árpád (szerk.): Tények és kilátások. (Tanulmányok Király Tibor tiszteletére). Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1995, 139.

¹³ Losonczy István: Hozzászólás néhány család elleni büntetthez, de lege lata és de lege ferenda I. Budapest, Jogtudományi Közlöny, 1952/3., 97.

bűncselekmény elkövetőjével szemben három hónapig terjedő fogházbüntetés lehetett kiszabni, a tévedés pedig kizárta a büntethetőséget.¹⁴

A kettős házasság is büntetendő volt a kódex alapján, így bűncselekményt követett el egyrészt az, aki érvényes házasságának a tartama alatt kötött ismételten házasságot, másrészt pedig az a nem házas személy, aki tudta, hogy olyan személlyel köt házasságot, akinek már fennálló érvényes házassága van, szintén büntetőjogi felelősséggel tartozott. Mindkét eset három évig terjedő börtönbüntetéssel volt pönalizálható. Az a személy ugyanakkor, aki a vele házasságra lépőt családi állapota tekintetében tévedésbe ejtette, öt évig terjedő börtönbüntetéssel volt sújtható, csakúgy mint az a lelkész, aki a feleket összeadta. Utóbbi esetben a gondatlan alakzatot is büntetni rendele a kódex, egy évig terjedő fogházbüntetéssel.¹⁵

A Csemegei-kódex továbbá két évig terjedhető államfogházzal szankcionálta azt a személyt, aki „a házasság intézménye ellen izgatott”, gyülekezeten, nyilvánosan szóval, irat, nyomtatvány, képes ábrázolat terjesztése vagy közszemlére kiállítása által.¹⁶

A csalárd vagy vétkes házasságkötés is pönalizálandó volt a kódex alapján.¹⁷ A tényállást mulasztással, illetve megtévesztéssel lehetett megvalósítani. Az előbbinél az elkövető a házasságkötésnél a másik fél előtt valamilyen érvénytelenségi okot hallgatott el, míg az utóbbinál a sértettet megtévesztéssel bírta rá a házasságkötésre.¹⁸ Mindezek mellett a jogalkotó azon lelkészek büntetőjogi felelősségre vonását is indokoltnak vélte, akik szándékos vagy gondatlan magatartásukkal járultak hozzá a törvényt sértő házasság

---

¹⁴ Merényi Kálmán (b): A házasság (család) büntetőjogi védelmének történeti fejlődése Magyarországon. In: Tóth Károly (szerk.): Emlékkönyv Dr. Cséka Ervin egyetemi tanár születésének 70. és oktatói munkásságának 25. évfordulójára. Szeged, József Attila Tudományegyetem Állam és Jogtudományi Kar – tudományos bizottság, 1992, 338.

¹⁵ 1878. évi V. tc. 251-253. §

¹⁶ Uo. 172. § (2) bek.

¹⁷ Uo. 255-257. §

¹⁸ Merényi Kálmán (b): A házasság (család) büntetőjogi védelmének történeti fejlődése Magyarországon. In: Tóth Károly (szerk.) i. m. 339.

megkötéséhez. Szándékos elkövetés esetén három évig terjedő börtönbüntetéssel, míg gondatlan elkövetéskor hat hónapig terjedő fogházbüntetéssel volt sújtható az elkövető.¹⁹

A Csemegi-kódex a gyermekrablást - öt évig terjedő fogházbüntetéssel - pönalizálta akkor, ha a tizennégy éven aluli gyermeket akarata ellenére szülője, gondnoka vagy felügyelője hatalmából erőszakkal, fenyegetéssel vagy ravaszsággal elvitték, vagy azt tartóztatták. Súlyosabban minősült az az eset, amikor a tizennégy éven aluli gyermeket koldulásra, nyereszkedési vagy erkölcstelen célokra használta fel a bűncselekmény elkövetője. Még súlyosabban – tíztől tizenöt évig terjedő fogházbüntetéssel – volt büntetendő az a személy, aki az elrabolt gyermeknek súlyos testi sérülést okozott, vagy erőszakos közöszülésre kényszerítette őt, illetőleg az ilyen gyermeket megfertőztetés áldozatává tette.²⁰

A fentiekben említett büntetőjog-ellenes magatartásoknak a passzív alanya fiú, valamint leány gyermek egyaránt lehetett, melyet azért fontos hangsúlyozni, mert a kódex például külön szabályozta – öt évig terjedő fogházbüntetéssel - azt az esetet, amikor a tizennegyedik életévét meg nem haladott leányt – annak beleegyezésével – szülőjének, gondnokának vagy felügyelőjének hatalma alól, azok akarata ellenére vittek el vagy tartóztattak le.²¹

A Csemegi-kódex nőrablásnak tekintette annak a személynek a cselekményét, aki nőt házasságkötés vagy fajtalanság végrehajtása céljából – a sértett akarata ellenére – „erőszakkal vagy fenyegetéssel, illetőleg ravaszsággal kerített hatalmába, vitt el, vagy tartóztatott le”.²² Kiemelendő, hogy büntetőeljárást csak a sértett indítványára lehetett lefolytatni, a nevesített bűncselekményt továbbá öt évig terjedő fogházbüntetéssel rendelte el büntetni a kódex.²³

Mindezek mellett a gyermekkitételt is pönalizálta a Csemegi-kódex a gyermek családi állása elleni büntett néven. Ezen deliktumot az a személy valósította meg, aki a gyermeket más

---

¹⁹ 1878. évi V. tc. 256-257. §

²⁰ Uo. 317-319. §

²¹ Merényi Kálmán (b): A házasság (család) büntetőjogi védelmének történeti fejlődése Magyarországon. In: Tóth Károly (szerk.) i. m. 339.

²² 1878. évi V. tc. 321. §

²³ Merényi Kálmán (b): A házasság (család) büntetőjogi védelmének történeti fejlődése Magyarországon. In: Tóth Károly (szerk.) i. m. 339.

családba csempészte, kicserélte, eltitkolta, elsikkasztotta, rendszerint járt helyre kitette, illetve őt családi állásától megfosztotta, vagy ezen helyzetét megváltoztatta. A cselekmény elkövetőjét egy évig terjedhető börtönnel, nyereszkedési szándék megléte esetén pedig öt évig terjedhető fegyházzal rendelte büntetni a Csemegi-kódex.²⁴

Témám szempontjából jelentőséggel bírnak az 1879. XL. törvénycikk²⁵ 64. és 66. §-aiban rögzítettek is, hiszen ezek alapján bírsággal vagy elzárással volt sújtható az a szülő vagy nevelő, aki a kiskorú felügyeletével kapcsolatos kötelezettségét elhanyagolta, és ezzel összefüggésben a kiskorú koldulását és csavargását előmozdította.²⁶

Az 1944. évi V. törvénycikk²⁷ büntetni rendelte azt, aki családi kapcsolaton alapuló eltartási köteletségét nem teljesítette, ha a mulasztása révén az eltartásra jogosultat súlyos nélkülözésnek tette ki; illetőleg, aki az általa teherbe ejtett nőt a terhesség és a szülés idejére az elvállalt vagy a bírói határozat vagy ennek hiányában jogszabály alapján járó támogatásban nem részesítette. Utóbbi esetben fontos feltételnek bizonyult a nő súlyos nélkülözésnek való kitétele, avagy a magzat, illetőleg az újszülött életét vagy egészségét súlyosan veszélyeztető magatartás az elkövető mulasztása révén.²⁸

Az 1940-es évek elejéig bezárólag a büntető jogalkotási mechanizmusokat - beleértve a felvázolt jogszabályi rendelkezéseket is - Angyal Pál bírálata alá vette.

Angyal meglátása szerint a család büntetőjogi védelmét szolgáló, egymással szoros összefüggésben álló jogszabályokat egy büntetőnovella keretén belül lett volna célszerű összefoglalni. Angyal Pál nézetei alapján a gyermekek fokozottabb büntető anyagi jogi védelme is elengedhetetlennek bizonyult a jövőre nézve. A gyermekek oltalma kiváltképp indokolt volt a szülőkkel, a közeli hozzátartozóikkal és gondviselőikkal szemben, ha azok sérelmükre egészséget vagy erkölcsöt veszélyeztető magatartást tanúsítottak. Mindemelllett Angyal fontosnak vélte büntetni azt a szülőt, közeli hozzátartozót vagy gondviselőt is, aki a

²⁴ 1878. évi V. tc. 254. §

²⁵ 1879. évi XL. törvénycikk a magyar büntető törvénykönyv a kihágásokról (továbbiakban: 1879. évi XL. tc.)

²⁶ 1879. évi XL. tc. 64-66.§

²⁷ 1944. évi V. törvénycikk a családba fogadásról és a tartásról való gondoskodás előmozdítása tárgyában (továbbiakban: 1944. évi V. tc.)

²⁸ 1944. évi V. tc. 6. § 1-2. pont

gondozása alatt álló gyermek erkölcsi romlását meg nem akadályozta. Angyal indokoltnak tartotta a büntetőjogi felelősségre vonást azon elkövetővel szemben is, aki az általa házasságon kívül teherbe ejtett nőtől, s az újszülöttől, az őket megillető támogatást és segítséget megtagadta. Angyal nézetei alapján a család-elhagyás is bűncselekménynek minősült, ugyanakkor ennek kapcsán a büntethetőséget semmi esetre sem lehetett – az elhagyás következtében – az eltartást vagy nevelést biztosító közhatósági intézkedések szükségességének beálltától függővé tenni. Angyal ún. „családi bíróságok” felállítását is szükségesnek tartotta, amelyek a büntetőeljárások megindulása előtt kvázi békéltető funkciót tölthettek volna be.²⁹

Az 1950-es évek büntetőjogon kívüli szabályozás köréből megemlítendő a családról, a házasságról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény (továbbiakban: 1952. évi IV. törvény)³⁰, amely előmozdította a család, valamint a házasság védelmét, fokozta a gyermekekért való felelősséget, egyebekben az az ifjúság fejlődésére és nevelésére is igen jelentős kihatással bírt.³¹

Az 1952. évi IV. törvényben rögzítésre került, hogy a kiskorú gyermek vagy szülői felügyelet vagy pedig gondnokság alatt áll, figyelemmel arra, hogy az ilyen személy szellemi fejlettsége nem éri el azt a szintet, amely ügyei önálló viteléhez szükséges lenne. A szülői felügyeleti jogkör alatt – az 1952. évi IV. törvény alapján – a kiskorú gyermek gondozásának, nevelésének, vagyona kezelésének, törvényes képviselőjének joga és kötelezettsége értendő, továbbá az magában foglalta a gyámnevezésnek, illetőleg a gyámságból való kizárásnak a jogát is. Az 1952. évi IV. törvény egyebekben megkívánta, hogy a szülők a szülői felügyeletet együtt gyakorolják.³²

Újabb fordulópontként tartható számon az 1952-ben kiadott Hatályos Anyagi Büntetőjogi Szabályok Hivatalos Összeállítása (továbbiakban: BHÖ), mely elsődlegesen a Csemegi-kódex rendelkezéseiből merített, de az az 1952. évi IV. törvény szabályanyagát is figyelembe

²⁹ Angyal Pál: A család büntetőjogi védelme. Budapest, Dunántúl Pécsi Egyetemi Könyvkiadó és Nyomda R.-T., 1943, 9-10.

³⁰ 1952. évi IV. törvény a házasságról, a családról és a gyámságról

³¹ Merényi Kálmán (a): A házasság (család) büntetőjogi védelmének történeti fejlődése Magyarországon a századfordulótól a hatályos rendelkezésekig. In: Erdei Árpád (szerk.): i. m. 139.

³² A családjogi törvény rendelkezései: <http://bunmegelozes.eu/pdf/csaladjog.pdf>; Letöltve: 2019. január 31.

vette. Ennek fényében továbbra is büntetendőek voltak a házasságkötéssel összefüggő deliktumok, a gyermekkitétel és a gyermekelhagyás, a gyermek családi állása elleni büntett, valamint a gyermekrablás.³³

Pönalizálandó volt a kettős (többes) házasság, mely bűncselekményt egyrészt az valósította meg, aki érvényes házassági kötelékének megléte alatt újból házasságot kötött, másrészt pedig az, aki olyan személlyel kötött házasságot, akinek érvényes házassága fennállt. Súlyosabban minősült az az eset, amikor a fél a vele házasságra lépő felet a házassági kötelékének fennállása tekintetében tévedésbe ejtette.³⁴

A gyermek családi állása elleni büntett és a gyermekelhagyás törvényi tényállásai abban különböztek egymástól, hogy az előbbi esetben az elkövető a gyermeket más családba csempészte, kicserélte, elsikkasztotta, eltitkolta, családi állásától megfosztotta, ezen státuszát megváltoztatta, vagy az ilyen személyt más által járt helyre tette ki. Gyermekelhagyás viszont akkor jött létre, ha a szülő koránál vagy állapotánál fogva önszegélyre képtelen saját gyermekét járatlan helyre tette ki, továbbá olyan körülmények között hagyta el, hogy ennek következtében az áldozatnak a megmentése a pusztán véletlennek volt köszönhető.³⁵

Fontos kiemelni, hogy a nőrablás a BHÖ alapján nem volt büntetendő, a gyermekrablás szabályanyagát pedig az nem változtatta meg.³⁶

Hangsúlyozandó, hogy a BHÖ ifjúság elleni bűncselekmények elnevezés alatt új törvényi tényállást hozott létre. Két évig terjedhető börtönbüntetéssel rendelte el büntetni azt a személyt, aki a nevelési, vagy gondozási kötelezettségét szándékosan elhanyagolta, és ezáltal a rábízott gyermeket vagy fiatalkorút erkölcsi züllésnek tette ki, illetve az általuk elkövetett bűncselekmények okozójává vált. Abban az esetben, ha az elkövető - ígérettel,

---

³³ Merényi Kálmán (a): A házasság (család) büntetőjogi védelmének történeti fejlődése Magyarországon a századfordulótól a hatályos rendelkezésekig. In: Erdei Árpád (szerk.): i. m. 139.

³⁴ A Hatályos Anyagi Büntetőjogi Szabályok Hivatalos Összeállítása (Magyarország Igazságügyi Minisztérium). Budapest, Jogi Kiadó, 1952, 165.

³⁵ Merényi Kálmán (a): A házasság (család) büntetőjogi védelmének történeti fejlődése Magyarországon a századfordulótól a hatályos rendelkezésekig. In: Erdei Árpád (szerk.): i. m. 140.

³⁶ Uo. 140.

tanácsadással, biztatással, illetve egyéb úton - a nevelésre vagy gondozására rábízott gyermeket vagy fiatalkorút bűncselekmény elkövetésére vagy züllött életmód folytatására rávette – feltéve, hogy súlyosabb büntetés nem valósult meg – egy évtől öt évig terjedő börtönnel volt sújtható.³⁷

A BHÖ az ellátásra és gondozásra szorulóknak büntetőjogi védelmét is szükségesnek tartotta, így, aki családi kapcsolaton alapuló kötelességének a megszegésével az eltartottat súlyos nélkülözésnek tette ki, továbbá az a személy, aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személlyel fennálló gondozási kötelességét megszegte, feltéve, ha ezzel a sértett életét vagy egészségét súlyosan veszélyeztette, két évig terjedő börtönbüntetéssel volt büntethető.³⁸

A család, illetve a gyermekek büntetőjogi védelmének kiépítése szempontjából a következő jelentős jogforrásnak a fiatalkorúakra vonatkozó büntetőjogi rendelkezések módosításáról szóló 1954. évi 23. törvényerejű rendelet³⁹ minősül, melynek értelmében bűncselekményét követett el az a gyermek tartására, nevelésére, illetőleg gondozására köteles személy, aki kötelességét nem teljesítette, vagy azt a gyermek érdekeit súlyon sértő módon elhanyagolta, és ennek közvetlen következményeként a gyermek életét, egészségét, testi vagy szellemi fejlődését súlyosan veszélyeztette, valamint súlyos nélkülözésnek tette ki. Mindezek mellett pedig az a személy, aki döntő mértékben okozójává vált a gyermek bűnelkövetésének, szintén büntetőjogi felelősséggel tartozott.⁴⁰

Az 1958. évi 21. törvényerejű rendelet⁴¹ jelentette a következő fordulópontot, mely - a fentiekben megjelölt 1954. évi 23. törvényerejű rendelethez viszonyítottan - már minden olyan jellegű kötelezettségszegés üldözött, amely a kiskorú a testi, szellemi, erkölcsi fejlődésének veszélyeztetésével együttjárt.⁴²

---

³⁷ A Hatályos Anyagi Büntetőjogi Szabályok Hivatalos Összeállítása (Magyarország Igazságügyi Minisztérium). Budapest, Jogi Kiadó, 1952, 169-170.

³⁸ Uo. 171.

³⁹ 1954. évi 23. törvényerejű rendelet a fiatalkorúakra vonatkozó büntetőjogi rendelkezések módosításáról (továbbiakban: 1954. évi 23. tvr.)

⁴⁰ 1954. évi 23. tvr.

⁴¹ 1958. év 21. törvényerejű rendelet a tartási és gondozási kötelezettség teljesítésének büntetőjogi védelméről (továbbiakban: 1958. évi 21. tvr.)

⁴² 1958. évi 21. tvr. 5. §

Az 1958. évi 21. törvényerejű rendelet továbbá büntetni rendelte azt a személyt, aki a családi kapcsolaton alapuló tartási kötelezettségét nem teljesítette. A súlyos nélkülözésnek való kitélt, a munkakerülő, iszákos vagy züllött életmód miatti nem teljesítést, valamint, ha az elkövető visszaesőnek minősült, súlyosabban rendelte el büntetni a szóban forgó jogforrás.⁴³

Az 1950-es években egyre nagyobb igény mutatkozott egy új Btk. megalkotására, köszönhetően a Szovjetunió hazánkra gyakorolt hatásának, valamint a kommunista rendszer és diktatúra Magyarországon történő elmélyülésének.

Ennek kapcsán fontos tisztázni, hogy voltaképpen miként is viszonyult a szocialista rendszer a család intézményéhez?

Az 1950-es években a társadalomfejlődés terén - minden más államot megelőzve - a Szovjetunió járt az élen. A szovjet szocialista rendszer családjogi alapelvei szerint a házasság férfi és nő önkéntes és szabad szövetsége, melynek alapja a felek közötti kölcsönös vonzalom. A szovjet házasság a monogámia elvét vallotta, a felek személyi és vagyoni viszonyaik tekintetében teljesen egyenjogúaknak számítottak. A monogám házasság csak komoly okból és jogi eljárás útján volt felbontható. A szülői jogokat illetően elmondható, hogy a szülők ezen jogokat a gyermekeik érdekében, a szocialista nevelés elveihez és célkitűzéseikhez híven, azokkal összhangban gyakorolhatták. A nők és a gyermekek fokozott védelmet és gondoskodást igénylőnek számítottak. A szovjet állam egy szilárd, erős családot akart teremteni, egy olyat, amely a szocialista társadalom sejtjének minősül.⁴⁴ A nemi élet – szocialista nézőpontból - akkor volt erkölcsösnek mondható, ha az kölcsönös szereteten, valamint a férfi és nő nyílt, és egyben hivatalos kapcsolatán alapult. Mindez kettős célt szolgált: egyrészt az emberi boldogságot, másrészt pedig a gyermekek nemzését, és egyúttal azok felnevelését.⁴⁵

---

⁴³ Uo. 2. § (1) bek.

⁴⁴ Losonczy István i. m. 98.

⁴⁵ Anton Szemjonovics Makarenko: Válogatott pedagógiai tanulmányok. Budapest, Új Magyar Könyvkiadó, 1949, 317.

Figyelemmel arra, hogy a szovjet szocialista rendszerben a monogám házasság és a család az állam és a társadalom egyik legjobban megbecsült alapintézményeinek számítottak, azokat a szovjet jogrendszer általános, valamint teljes körű védelemben részesítette. Mindez természetesen a büntetőjog területén is megmutatkozott.

Mindennek következtében – a szocialista korszellemhez híven – hazánk az 1961. évi V. törvényben⁴⁶, vagyis a szocialista Btk.-ban szem előtt tartotta a monogám család, s házasság koncepcióját is.⁴⁷

Az 1961. évi V. törvény – szemben a Csemegi-kódexel – csak is kizárólag a klasszikus értelemben véve vett kettős házasságot kívánta szankcionálni, így három évig terjedő szabadságvesztéssel rendelte el büntetni azt, aki a házasságának fennállta alatt újabb házasságot kötött, vagy aki házassági kötelékben lévő személlyel kötött házasságot.⁴⁸

Az 1961. évi V. törvény továbbá büntetőjog-ellenesnek minősítette annak a személynek a magatartását, aki más családi állását megváltoztatta, így kiváltképp a gyermeket kicserélte, vagy őt más családba csempészte. Súlyosabban minősült a cselekmény, ha azt a szülő, a gondozó, a nevelő vagy a gyógyintézet alkalmazottja foglalkozása körében valósította meg. A minősített eset gondatlan alakzatát is büntetni rendelte a törvény.⁴⁹

Az 1961. évi V. törvény hatályba lépésével büntetendővé váltak a kiskorú elhelyezésének megváltoztatásával összefüggésben kifejtett egyes magatartások is. Mindezek alapján egy évig terjedő szabadságvesztéssel volt büntethető az a személy, aki a hatósági határozat alapján elhelyezett kiskorút attól, akinél a hatóság azt elhelyezte, annak beleegyezése nélkül elvitt, vagy a kiskorút elrejtette, eltitkolta, megghiúsítva ezáltal a hatósági határozat végrehajtását.⁵⁰

---

⁴⁶ 1961. évi V. törvény a Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről (továbbiakban: 1961. évi V. törvény)

⁴⁷ Losonczy István i. m. 98.

⁴⁸ 1961. évi V. törvény 271. §

⁴⁹ Uo. 272. § (1) bek.

⁵⁰ Uo. 273. §

Az 1961. évi Btk. alapján – ifjúság elleni büntett néven – három évig terjedő szabadságvesztéssel volt büntethető az a kiskorú gondozására, nevelésére vagy felügyeletére köteles személy, aki a kiskorú testi, szellemi vagy erkölcsi fejlődését súlyosan veszélyeztette. Ha súlyosabb bűncselekmény nem valósult meg ugyanígy volt büntethető az a nagykorú személy is, aki kiskorút bűncselekmény elkövetésre vagy züllött életmód folytatására rábírt vagy rábírnai törekedett.⁵¹

Az 1961-es Btk. a tartási kötelezettséggel összefüggésben is tartalmazott rendelkezéseket, így egy évig terjedő szabadságvesztéssel vagy javító-nevelő munkával volt büntethető az, aki jogszabályon alapuló, és egyben végrehajtható hatósági határozatban megállapított tartási kötelezettségét önhibájából nem teljesítette. Ugyanígy volt büntethető az a személy is, akit a bíróság jogerős határozata gyermektartásra kötelezett, és ezen kötelezettségének önhibájából nem tett eleget.⁵² A súlyos nélkülözésnek való kitétel, a munkakerülő, iszákos vagy züllött életmód miatti nem teljesítést, valamint, ha az elkövető visszaesőnek minősült, súlyosabban rendelte el büntetni a jogalkotó.⁵³ A törvényhely egy büntethetőséget megszüntető okról is rendelkezett, így, aki az elsőfokú ítélet meghozataláig teljesítette a tartásból eredő kötelezettségét, nem volt büntethető.⁵⁴

Az 1961. évi V. törvény hiányosságai és jogalkotási hibái - a törvény hatályba léptétől számított - néhány év elteltével a felszínre kerültek, így 1973-ban az Igazságügyi Minisztérium Törvényelőkészítő Főosztálya megkezdte az új Büntető Törvénykönyv kodifikációjának előkészületeit. Az előkészítő ülések keretein belül létrehoztak több munkabizottságot is az egyes fejezetek koncepciójának és részletszabályainak kidolgozása érdekében. A meglehetősen alaposnak mondható előkészületeknek köszönhetően született meg az 1978. évi IV. törvény⁵⁵, mely 1979. július 1-jén lépett hatályba.

---

⁵¹ Uo. 274. § (1)-(2) bek.

⁵² Uo. 275. § (1)-(2) bek.

⁵³ Sinku Pál (a): A gyermekek érdekeit sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Belovics Ervin, Molnár Gábor Miklós, Sinku Pál: Büntetőjog II., Különös Rész. Hatodik hatályosított kiadás. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2018, 248.

⁵⁴ 1961. évi V. törvény 275. § (4) bek.

⁵⁵ 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről (továbbiakban: 1978. évi IV. törvény)

A következőkben az 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről – értekezésem témájával összefüggő – főbb rendelkezéseit ismertetem, melynek keretén belül kitérek a hatályos Btk. hatályba léptéig született releváns Btk. módosításokra is.

Az 1978-as Btk. XIV. fejezete szabályozta a család (házasság) elleni deliktumokat „A házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekményekről” cím alatt, öt szakaszban.⁵⁶

Az 1978. évi IV. törvény - egészen 2008-ig - a kettős házasság büntetőjogi szabályozásán nem változtatott, a 2008. évi XCII. törvény⁵⁷, illetőleg a 2009. évi XXIX. törvény⁵⁸ ugyanakkor jelentős változásokat eredményeztek, tekintettel arra, hogy ezen jogszabályok a kettős házassággal egyező büntetőjogi oltalomban részesítették az azonos neműek között létrejött bejegyzett élettársi kapcsolatot.⁵⁹

A bejegyzett élettársi kapcsolat jogintézménye kapcsán érdemes említést tenni az Alkotmánybíróság 154/2008. (XII.17.) AB határozatáról, amely alkotmányellenesnek nyilvánította és megsemmisítette a bejegyzett élettársi kapcsolatról rendelkező 2007. évi CLXXXIV. törvényt, amely így nem lépett hatályba.⁶⁰

---

⁵⁶ Merényi Kálmán (a): A házasság (család) büntetőjogi védelmének történeti fejlődése Magyarországon a századfordulótól a hatályos rendelkezésekig. In: Erdei Árpád (szerk.): i. m. 142-143.

⁵⁷ 2008. évi XCII. törvény (Btk. módosítás) 3. §

⁵⁸ 2009. évi XXIX. törvény a bejegyzett élettársi kapcsolatról, az ezzel összefüggő, valamint az élettársi viszony igazolásának megkönnyítéséhez szükséges egyes törvények módosításáról

⁵⁹ 1978. évi IV. törvény „192. § (1) Aki házasságának fennállása alatt újabb házasságot köt, vagy bejegyzett élettársi kapcsolatot létesít, továbbá aki házassági kötelékben levő személlyel köt házasságot, vagy ilyen személlyel létesít bejegyzett élettársi kapcsolatot, büntetést követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki bejegyzett élettársi kapcsolatának fennállása alatt házasságot köt, vagy újabb bejegyzett élettársi kapcsolatot létesít, továbbá aki bejegyzett élettársi kapcsolatban álló személlyel házasságot köt, vagy ilyen személlyel bejegyzett élettársi kapcsolatot létesít”.

⁶⁰ Magyarországon az azonos nemű párok jogait, a bejegyzett élettársi kapcsolatról, az ezzel összefüggő, valamint az élettársi viszony igazolásának megkönnyítéséhez szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2009. évi XXIX. törvény rendezi jelenleg.

A fenti Alkotmánybírósági határozat rögzítette, hogy az azonos nemű személyek részére létrehozott bejegyzett élettársi kapcsolat jogintézménye nem minősül alkotmányellenesnek. A szóban forgó jogforrás továbbá kitért arra is, hogy a jogalkotónak az azonos nemű személyek számára is biztosítania kell egy, a házastársakéhoz hasonló olyan jogállást, amely egyenlő méltóságú személyként történő kezelésüket garantálja, figyelemmel arra, hogy ők az Alkotmány alapján házasságra nem léphetnek. Ez a folyamat azonban – az AB határozata alapján – csak is kizárólag az Alkotmány korlátai között mehet végbe.⁶¹

A családi állás elleni büntetést illetően elmondható, hogy az 1995. évi XLI. törvénnyel a bűncselekményi tényállás egy új minősített esettel bővült ki, mely alapján öt évig terjedő szabadságvesztéssel volt büntethető az a személy, aki a bűncselekményt tizennyolcadik életévét be nem töltött személy adásvétele útján követte el. E minősítő körülményhez további minősítő körülmények tartoztak úgy mint gyógy- vagy nevelőintézet alkalmazottja foglalkozása körében történő elkövetés, a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy nevelésre, felügyeletre vagy gondozásra köteles személy általi megvalósítás, üzletszerűen, emberkereskedelemmel foglalkozó szervezet keretében történő elkövetés. Miután az 1998. évi LXXXVII. törvény⁶² az emberkereskedelmet önálló bűncselekményként kívánta szabályozni, az emberkereskedelemmel foglalkozó szervezet keretében történő megvalósítás kikerült a törvényi tényállási elemek közül.⁶³

Ahogy említettem, a kiskorú elhelyezésének megváltoztatását büntető törvényi tényállást az 1961. évi V. törvény vezetett be a magyar jogba, melynek normaszövegét az 1978-as Btk. akként módosította, hogy az egyrészt az elvitelben megnyilvánuló elkövetési magatartást az elhelyezés tartós megváltoztatásának célzatához kötötte, másrészt, hogy az a tényállásban rögzített „a hatósági határozat végrehajtásának megghiúsulásában” megjelölt eredményt kivette a törvényi tényállási elemek közül.⁶⁴

Az 1978. évi IV. törvény „kiskorú veszélyeztetése” címmel nagyrészt hasonló tényállást vett át az 1961-es Btk.-ban szabályozott „ifjúság elleni büntett” törvényi tényállásához képest.

---

⁶¹ 154/2008. (XII.17.) AB határozat

⁶² 1998. évi LXXXVII. törvény (Btk. módosítás) 49. §

⁶³ Sinku Pál (a): A gyermekek érdekeit sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Belovics Ervin, Molnár Gábor Miklós, Sinku Pál i. m. 254.

⁶⁴ Lajtár István: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Polt Péter (szerk.): Új Btk. kommentár. Budapest, Nemzeti Közszerológiai és Tankönyvkiadó, 2013, 64.

Ennek értelmében büntetendő magatartásnak minősült, ha a kiskorú gondozására, nevelésére, felügyeletére köteles személy, az e feladatából eredő köteleességét súlyosan megszegte, és ezáltal a kiskorú testi, értelmi vagy erkölcsi fejlődését veszélyeztetette.⁶⁵

A 2012. évi LXII. törvény⁶⁶ a fenti törvényi rendelkezést akként módosította, hogy a „testi, szellemi, erkölcsi fejlődését veszélyeztető” kitétel közé beemelte, és ezáltal – egytől öt évig terjedő szabadságvesztéssel – büntetni rendelte, a kiskorú érzelmi fejlődését veszélyeztető magatartásokat is. Ha súlyosabb bűncselekmény nem valósult meg, akkor ugyanígy volt büntetendő az a nagykorú személy, aki a kiskorú személyt bűncselekmény elkövetésére vagy züllött életmód folytatásra rábírta, illetőleg rábírtani törekedett.⁶⁷ A 2005. évi CXXXI. törvény 26. § (2) bekezdésének b) pontja értelmében pedig már nemcsak a bűncselekmény elkövetésére történő rábírás vagy rábírtani törekvés merítette ki adott törvényi tényállást, hanem a szabálysértésre történő rábírás, illetőleg rábírtani törekvés is.⁶⁸

Az 1978. évi IV. törvény 1995-ben történő módosítása hívta életre az 1978-as Btk. 195. §-ának (3) bekezdését, melynek háttérében az emberkereskedelem áldozatává vált kiskorú fokozott kiszolgáltatottsága állt. Ennek fényében büntetőjogi felelősségre vonást vont maga után az az eset, amikor a nagykorú személy az adásvétel útján hozzákerült kiskorút bűncselekmény elkövetésére, vagy züllött életmód folytatására rábírta, vagy rábírtani törekedett. Továbbá az a nagykorú személy, aki az adásvétel révén hozzákerült kiskorúval kényszermunkát végeztetett, szintén büntetendő volt.⁶⁹ Egy 1998-ban bekövetkező Btk. módosítás ugyanakkor újragondolta a 195. § (3) bekezdésében foglaltakat, így a megváltozott szabályanyag már akként rendelkezett, hogy az a nagykorú személy, aki a kiskorúval kényszermunkát végeztetett kettőtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.⁷⁰

⁶⁵ 1978. évi IV. törvény 195. § (1) bek.

⁶⁶ 2012. évi LXII. törvény a gyermekbarát igazságszolgáltatás megvalósulásához kapcsolódó egyes törvények módosításáról (továbbiakban: 2012. évi LXII. törvény)

⁶⁷ 2012. évi LXII. törvény 5. §, 1978. évi IV. törvény 195. § (2) bek.

⁶⁸ 2005. évi CXXXI. törvény (Btk. módosítás) 26. § (2) bek. b) pont

⁶⁹ Györgyi Kálmán, Wiener A. Imre: A büntető törvénykönyv magyarázata. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1996, 429-430.

⁷⁰ 1998. LXXXVII. törvény (Btk. módosítás) 50. §

A hatályos Btk.-ban lévő kiskorúval való kapcsolattartás akadályozását büntető törvényi tényállás „múltját” illetően elmondható, hogy azt – egy 2005-ös Btk. módosítást követően – az 1978. évi IV. törvény 195. §-ának (4) bekezdése taglalta, a kiskorú veszélyeztetése törvényi tényállás kertén belül, a hatályos szabályozástól némiképp eltérő tartalommal. Ennek értelmében, aki a bírósági vagy hatósági határozat alapján nála elhelyezett kiskorú, illetőleg a kiskorúval kapcsolattartásra jogosult személy közötti kapcsolat kialakítását vagy fenntartását a kapcsolattartás kikényszerítése érdekében alkalmazott bírság kiszabását követően is akadályozta, vétséget követett el, és egy évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel volt büntethető.⁷¹ A 2009-ben történő Btk. módosítás azonban a „közérdekű munka vagy pénzbüntetés” kitélt hatályon kívül helyezte.⁷²

Az 1978. évi IV. törvény 195. §-a - egy 2005-ben végbemenő Btk. módosítás eredményeképp – egy újabb bekezdéssel egészült ki [195. § (5) bekezdés], mely a bűncselekmény alanyi körét (előkövetői körét) bővítette ki, hiszen az a kiskorú gondozására, nevelésére, felügyeletére köteles személynek tekintette a szülői felügyeletet gyakorló szülőt, a gyám élettársát, a szülő felügyeleti jogától megfosztott szülőt, ha a kiskorúval közös háztartásban vagy egy lakásban élt.⁷³

A kiskorú veszélyeztetését büntető törvényi tényállás vonatkozásában előjáróban hangsúlyozom, hogy azt az új Btk. – ahogy látható lesz - az 1978-as Btk. szerinti kiskorú veszélyeztetéséhez képest három külön tényállásra/bűncselekményre bontja: kiskorú veszélyeztetésére, kényszermunkára, illetve kiskorúval való kapcsolattartás akadályozására.⁷⁴

Az 1978-as Btk. a tartási kötelezettség elmulasztását büntető törvényi tényállás minősített eseteit is újraszabályozta, melynek eredményeként egyedüli minősített esetként csak „a súlyos nélkülözésnek való kitétel” fordulat maradt fenn. Mindemellett a nevesített törvényhely az 1978-as Btk. hatályba léptével immáron nemcsak egy büntethetőséget

⁷¹ 2005. évi XCI. törvény (Btk. módosítás) 4. §

⁷² 2009. LXXX. törvény (Btk. módosítás) 56. § (7) bek. c) pont

⁷³ 2005. évi XCI. törvény (Btk. módosítás) 4. §

⁷⁴ Márki Zoltán: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Kónya István (szerk.) i. m. 763.

megszüntető okról rendelkezett, hanem az lehetőséget teremtett a büntetés korlátlan enyhítésének még pedig akkor, amikor a tartási kötelezettségének eleget nem tevő, és az arra jogosultat ezáltal súlyos nélkülözésnek kitévő személy, tartási kötelezettségének az elsőfokú ítélet meghozataláig maradéktalanul eleget tett.⁷⁵

Meglátásom szerint a fentiekből írtakból egyértelműen következik, hogy a jogalkotót már a régmúltban is foglalkoztatta a család, illetőleg a kiskorú személyek büntetőjogi védelmét garantálni hivatott szabályanyag megteremtésének a gondolata, melyet mi sem bizonyít jobban, minthogy már a Csemegi-kódexben is találhatóak szép számmal rendelkezések e téren.

Az 1878. évi V. törvénycikk, vagyis a Csemegi-kódex ugyanis büntetni rendelte a házasságtörést, a kettős (többes) házasságot, a csalárd, illetőleg a vétkes házasságkötést, a gyermek családi állása elleni büntettet, továbbá a gyermek- és nőrablás elkövetését. Megjegyzem, hogy ez idő tájt a büntetőjogi védelem elsődlegesen a családra és a házasság intézményére irányult, ahogyan arra Angyal Pál is utalt, amikor az 1940-es évek elejéig lezajló büntető jogalkotási folyamatokat bíráló alá vette, és melynek keretén belül hangsúlyozta – többek között – a kiskorúak fokozottabb büntetőjogi védelme kiépítésének a szükségességét.

A 1961. évi V. törvény a Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről a kiskorúakat fokozottabb büntetőjogi védelem alá helyezte, figyelemmel arra, hogy abban már fellelhető volt a kiskorú veszélyeztetését büntető törvényi tényállás, „ifjúság elleni büntett” néven, továbbá a szóban forgó jogforrás eredményeként bevezetésre került a kiskorú elhelyezésének megváltoztatását büntető törvényi tényállás is a magyar büntető jogrendszerbe.

A 61'-es Btk. a tartási kötelezettséggel, és a családi állás elleni büntettel összefüggésben is tartalmazott rendelkezéseket, valamint az szakított a kettős házasság Csemegi-kódexben látott szabályozási koncepciójával.

---

⁷⁵ 1978. évi IV. törvény 196. § (4) bek.

Az 1978. évi IV. törvény a '61-es Btk.-ban megfogalmazott „A család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények” fejezetcímen is változtatott, az új fejezetcím: „A házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények”.

A 78'-as Btk. a kettős házasság büntetőjogi szabályozásán jó darabig nem változtatott, majd az ezredforduló tájékán felerősödtek azon gondolatok, melyek az azonos neműek között létrejött kapcsolatot is büntetőjogi oltalom alá kívánták helyezni. Ezen szemléletmódban bekövetkezett változásnak köszönhetően a 2008. évi XCII. és a 2009. évi XXIX törvények egyértelműen kimondták, hogy a kettős házassággal egyező büntetőjogi védelemben kell részesíteni az azonos neműek között létrejött bejegyzett élettársi kapcsolatot is.

Ahogy látható volt, a családi állás elleni büntett joganyaga módosult a '61-es Btk.-hoz viszonyítottan, hiszen a törvényhely több minősített esettel is kiegészült.

A kiskorú elhelyezésének megváltoztatását büntető törvényi tényállást illetően elmondható, hogy a bűncselekmény elvitelben megnyilvánuló elkövetési magatartása kiegészült az elhelyezés tartós megváltoztatásának célzatával, mindemellett pedig „a hatósági határozat végrehajtásának megghiúsulásában” meghatározott eredmény, nem képezte részét többé a törvényi tényállásnak.

Az 1978-as Btk. - a '61-es Btk.-ban deklarált - „ifjúság elleni büntetthez” viszonyítottan egy tartalmában hasonló tényállást hozott létre, „kiskorú veszélyeztetése” néven, noha a törvényhely a Btk. módosítások eredményeként – ahogy látható volt - az idő előre haladtával kiegészül újabb büntetőjogi felelősségre vonást eredményező magatartásokkal, továbbá bűncselekmény potenciális elkövetői köre is kibővült.

Végezetül pedig – ahogy látható volt - a 78'-as Btk. jelentős változást eredményezett a tartási kötelezettség elmulasztását büntető törvényi tényállás szerkezetében is, mely változások érintették a bűncselekményhez kapcsolódó minősített eseteket, valamint a törvényhely – az egyéb büntethetőséget megszüntető ok mellett – immáron a korlátlan enyhítés jogintézménye adta lehetőségéről is rendelkezett, meghatározott feltételek fennállta esetén.

3. fejezet

Családvédelem „nemzetközi vizeken” - *Különös tekintettel a gyermekek oltalmára*

Jelen fejezet fő célja, hogy bemutassa azon releváns nemzetközi dokumentumokat, amelyek kiemelt figyelmet szentelnek a tizennyolcadik életévüket be nem töltött személyek, valamint a család, mint a társadalom alapvető egysége védelmének, és melyek végsősoron világviszonylatban is útmutatásként szolgálnak az említett csoportokat érintő jogalkotási folyamatok során az egyes államoknak, előmozdítva az egyre hathatósabb és sokrétűbb (büntetőjogi) szabályozáshoz vezető utat.

Doktori értekezésem szóban forgó részében az ENSZ, az Európa Tanács, valamint az EU főbb dokumentumait tekintem át.

A tizennyolcadik életévüket be nem töltött személyek vonatkozásában - előljáróban fontos hangsúlyozni -, hogy az egyes nemzetközi dokumentumok eljárásjogi szempontból nézve nemcsak a sértetti, hanem a terhelti oldalról is vizsgálják az ilyen személyek jogait, továbbá azok - általánosságba véve - túlmutatnak a büntetőjogi szempontokon, és egyúttal iránymutatásként is szolgálnak a gyermekbarát igazságszolgáltatás megvalósításához.

Noha doktori értekezésem a tizennyolcadik életévüket be nem töltött személyekkel büntető anyai jogi szempontból, mint passzív alanyi körrel, büntető eljárásjogi szempontból, mint sértetti körrel foglalkozik, írásom szóban forgó fejezete a teljesség kedvéért, és az átfogó kép kialakítása érdekében az ilyen korú személyekről, mint terheltekről (elkövetőkről) is megemlékezik, hiszen az őket – nemzetközi viszonylatban is – megillető jogok biztosítása garanciális alapját kell, hogy képezze például egy ellenük lefolytatott büntetőeljárásnak.

3.1 Az ENSZ által tett legfontosabb erőfeszítések a család-, illetőleg a gyermekvédelem terén

A II. világháborút követően, 1945-ben a Nemzetek Szövetsége mintegy utódjaként létrejött az Egyesült Nemzetek Szövetsége (ENSZ), melynek Közgyűlése 1948-ban elfogadta az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatát, ami fordulópontot jelentett az emberi jogok

védelmi rendszerének megteremtését illetően. Megjegyzem, Magyarország 1955-ben nyert felvételt az ENSZ-be, tizenöt másik országgal karöltve.⁷⁶

Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának 4. cikke értelmében senkit sem lehet rabszolgaságban, vagy szolgaságban tartani, a rabszolgaság és a rabszolga-kereskedés valamennyi formája tilos. A Nyilatkozat 16. cikke alapján minden férfinak és minden nőnek – a házasságra érett kor elérésétől kezdve – joga van a faji, nemzetiségi vagy vallási megkülönböztetéstől mentes házasságkötésre, valamint a családalapításra egyaránt. A házasság vonatkozásában a férfinak és a nőnek a házasság tartalma alatt, valamint annak felbontását követően is egyenlő jogaik vannak. A házasságot csak szabad akaratból, és a házastársak teljes beleegyezésével lehet kötni. A család a társadalom természetes és alapvető alkotó eleme, amelyet megillet a társadalom és az állam általi védelem egyaránt. A Nyilatkozat 23. cikke a munkával, és annak szabad megválasztásával összefüggésben tartalmaz rendelkezéseket. A 25. cikk hangsúlyozza, hogy minden személynek joga van saját maga, továbbá a családja egészségének és jóllétének biztosítására alkalmas életszínvonalhoz, nevezetesen élelemhez, ruházathoz, lakáshoz, orvosi gondozáshoz, valamint a szükséges szociális szolgáltatásokhoz. Mindezek mellett minden személynek joga van a munkanélküliség, a betegség, a rokkantság, az özvegység, az öregség esetére szóló, valamint egyéb más olyan helyzetekre vonatkozó biztosításhoz, amikor az illető létfenntartási eszközeit - akaratától független körülmények - miatt elveszti. A Nyilatkozat kiemeli, hogy az anyaságnak és a gyermekornak a pusztá ténye is elegendő ahhoz, hogy ezen csoportok fokozott védelmet és támogatást kapjanak, kiszolgáltatottságukat ugyanis vélelmezni kell. Minden gyermek akár házasságból, akár azon kívül született, ugyanabban a szociális védelemben kell, hogy részesüljön. A 26. cikk a nevelésről rendelkezik, mely alapján a szülőt elsőbbségi jog illeti meg a gyermekeinek adandó nevelés megválasztását illetően. A szóban forgó cikk rögzíti továbbá, hogy a nevelésnek – legalábbis az elemi oktatás vonatkozásában – ingyenesnek kell lennie, valamint, hogy az elemi oktatás kötelező kell, hogy legyen valamennyi ember számára.⁷⁷

---

⁷⁶ Faix Nikoletta (a): A gyermeki jogok kialakulása a nemzetközi jogban és az igazságszolgáltatásra gyakorolt hatásuk. Budapest, Eljárásjogi Szemle, 2016/4., 9.

⁷⁷ Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata: [https://www.coe.int/hu/web/compass/the-universal-declaration-of-human-rights-full-version-;](https://www.coe.int/hu/web/compass/the-universal-declaration-of-human-rights-full-version-) Letöltve: 2019. március 16.

1959. november 20. napja újabb fordulópontnak tekinthető, hiszen az ENSZ Közgyűlése ezen a napon fogadta el a – kötelező erővel nem rendelkező - Gyermek Jogairól szóló Nyilatkozatát, és inentől kezdve ez a nap a gyermekek jogainak világnapja. Ez a deklaráció meglehetősen széles körben ismeri el a gyermekek jogait úgy, mint a névviseléshez való jogot, az állampolgársághoz és az ingyenes alapfokú oktatáshoz való jogot.⁷⁸

Hamar világossá vált, hogy a gyermekek érdekében tett intézkedésekre a későbbiekben is szükség lesz, így indokoltta vált egy átfogó, nemzetközi szintű és kötelező erővel bíró nemzetközi dokumentumnak a kidolgozása. A magas csecsemőhalálozások száma, a nem megfelelő egészségügyi ellátás, az oktatás színvonalának elégtelen volta, a gyermekek szexuális kizsákmányolása, valamint a háború miatt menekültté vált gyermekek megoldatlan körülményei tovább erősítették a fenti elgondolást. Az ENSZ Közgyűlése 1966. december 16. napján elfogadta a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányát, mely már két cikkében is foglalkozik a gyermekek védelmével. Az Egyezségokmány 23. és a 24. cikkei tartalmazzák azokat az általános alapelveket, melyekre a gyermekek, illetőleg a család védelmét alapítani lehet. Az Egyezségokmány elismeri a megfelelő korban lévő nők és férfiak házasságkötéshez és családalapításhoz való jogát azzal a feltétellel, hogy házasságkötésnek, mint polgári jogi aktusnak a felek beleegyezésén kell alapulnia. A gyermekeket megilleti továbbá – diszkrimináció minden formájától mentes – védelem, értve ezalatt elsődlegesen a nemi, faji, vallási, nyelvi, nemzeti, társadalmi eredet, vagyoni, születés, vagy bőrszín alapján történő megkülönböztetés teljes körű tilalmát. A gyermekeknek joguk van az anyakönyvvezetéshez, a névviseléshez, valamint az állampolgársághoz való jogot is garantálni kell számukra.⁷⁹

1966. december 16. napján az ENSZ Közgyűlése elfogadta a Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmányát, mely alapján szintén a társadalom természetes és alapvető egységének minősül a család, amelyet - a korábbi elgondolásokhoz hasonlóan – a legszélesebb körben történő védelem is megillet. Az Egyezségokmány külön kiemeli, hogy a gyermekeket védeni kell a gazdasági, illetve a társadalmi kizsákmányolástól, az olyan munkára történő kényszerítéstől, amely ártalmas az erkölcsükre vagy az egészségükre nézve. Mindezek mellett a szóban forgó dokumentum megköveteli az

---

⁷⁸ Faix Nikolett (a) i. m. 9.

⁷⁹ Uo. 9.

államoktól egy olyan életkornak a megállapítását, amely életkor be nem töltése esetén a gyermekmunka minden formája tilos és pönalizálandó.⁸⁰

Nemzetközi viszonylatban szintén fontos állomásnak tekinthető az 1979-ben megalkotásra került, a nőkkel szembeni megkülönböztetés valamennyi formájának a felszámolásáról szóló ENSZ Egyezmény is (CEDAW-Committee on the Elimination of Discrimination against Women).⁸¹

Az Egyezmény meghatározza a nőkkel szembeni megkülönböztetésnek a terminus technicusát, továbbá eligazítást nyújt a nők és a férfiak közötti egyenlőség megvalósításához vezető utat illetően. A nőkkel szembeni diszkrimináció alatt – jelen dokumentum alapján – minden olyan magatartás értendő, amely politikai, társadalmi, gazdasági, kulturális szempontból nemi hovatartozás alapján, vagy bármely más egyéb okból kifolyólag alkalmas a fennálló emberi jogok vagy szabadságjogok csorbítására, vagy azok megsemmisítésére. Az Egyezmény állami feladatnak tekinti azon intézkedéseknek a megtételét, amelyek révén megszüntethetők az előítéletek, és a nemek alsóbbrendűségét vagy felsőbbrendűségét valló, szokásra vagy a hagyományokra alapozott gyakorlatok. Az intézkedési kötelezettség a nőkereskedelemre, illetőleg a prostitúciós tevékenységnek az elfojtására is kiterjed. Az Egyezményben foglaltak betartását, és azok végrehajtást egy kifejezetten erre a célra felállított Bizottság ellenőrzi, amely éves jelentést készít a Közgyűlés felé saját tapasztalásai, valamint a hozzá beérkező tagállami jelentésekben foglaltak alapján.⁸²

A CEDAW Egyezményhez csatolt Kiegészítő Jegyzőkönyv értelmében pedig a részes államok polgárai vagy azok csoportjai – beadványozás útján – a CEDAW Bizottsághoz fordulhatnak, ha az Egyezmény által védendő jogok sérült, és amennyiben a rendelkezésre álló hazai jogorvoslati lehetőségeket kimerítették. Az így benyújtott beadványokat el kell utasítani, ha azok az Egyezmény rendelkezéseivel összeegyeztethetetlenek, nyilvánvalóan megalapozatlanok, ha nincsenek kellően alátámasztva, vagy, ha joggal való visszaélés történt. Ha a beadvány befogadható, a Bizottság tájékoztatja az érintett államot a panasz

---

⁸⁰ Uo. 9.

⁸¹ 1982. évi 10. tvr. 2. §

⁸² Domokos Andrea: A családon belüli erőszak büntetőjogi és társadalmi megítélése. Budapest, KRE-ÁJK, 2017, 30.

beérkeztéről. A részes állam ezen értesítés kézhezvételétől számított hat hónapon belül írásbeli nyilatkozatot vagy magyarázatot ad, amely az általa nyújtott jogorvoslati lehetőségekre is kiterjed. A Bizottság a beadványokról zárt ülésen dönt, melynek eredményeként létrejött állásfoglalását az érintetteknek megküldi, amelyekre azok hat hónapon belül reflektálhatnak.⁸³

A Gyermek Nemzetközi Évében, 1979-ben, megkezdődött a Gyermek jogairól szóló ENSZ Egyezmény (továbbiakban: Gyermekjogi Egyezmény) tervezetének a kidolgozása, amelyet a lengyel kormány terjesztett az ENSZ Közgyűlése elé még szintén a tárgyi évben. Az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága ennek hatására felállított egy munkacsoportot a Gyermekjogi Egyezmény megalkotása céljából, melynek eredményeként, tíz év után ugyan, de 1989-ben elfogadásra került a szóban forgó nemzetközi dokumentum. Ezt követően megindultak a ratifikációs folyamatok, 1990 szeptemberére már húsz állam, köztük hazánk is ratifikálta a történelmi fontossággal bíró Egyezményt.⁸⁴

A Gyermekjogi Egyezmény bár közel negyven cikkben keresztül sorolja fel a gyermekeket megillető jogokat, ugyanakkor fontos hangsúlyozni, hogy ezen jogok részletes kifejtésére, végrehajtásának előmozdítására már egyéb nemzetközi jogi eszközök szolgálnak. A szóban forgó jogi dokumentumot csupán három ország nem fogadta el (USA, Szomália, Dél-Szudán), melyből adódik, hogy az univerzális emberi jogi szabályozásként fogható fel.⁸⁵

Az Egyezmény 1. részének 1. cikke pontosan meghatározza a gyermek fogalmát, ezalapján gyermeknek minősül „minden olyan személy, aki tizennyolcadik életévét még nem töltötte be, kivéve, ha a reá alkalmazandó jogszabályok értelmében nagykorúságát már korábban elérte”.⁸⁶

A Gyermekjogi Egyezmény minden tizennyolc év alatti személy számára garantálni hivatott a diszkrimináció valamennyi formájától mentes védelmet, továbbá az szívügyének tekinti a

---

⁸³ Uo. 31-32.

⁸⁴ Faix Nikoletta (a) i. m. 9-10.

⁸⁵ Németh Ildikó: A Családjogi Charta és a gyermekek jogainak nemzetközi védelme. Budapest, Iustum Aequum Salutare, PPKE-JÁK, 2014/1., 35.

⁸⁶ Faix Nikoletta (b): A Gyermekjogi Egyezmény legfőbb vívmányai és az igazságszolgáltatásra gyakorolt hatása: <https://jogaszvilag.hu/szakma/a-gyermekjogi-egyezmény-legfobb-vivmányai-es-az-igazsagszolgalattasra-gyakorolt-hatasa/>; Letöltve: 2019. április 03.

gyermek szociális és egészségügyi ellátásokhoz való hozzáféréseinek az előmozdítását, a személyiségük kibontakozásához szükséges feltételeknek a megteremtését, valamint a már kibontakozóban lévő képességeiknek a fejlesztését. Az örömteli gyermekkor felé vezető út megteremtése, a biztonságos, egészséges, és egyben erőszakmentes környezetben történő nevelkedés fontos célokként fogalmazódnak meg. Az Egyezmény tulajdonképpen egy konszenzuális keretként fogható fel, melynek végrehajtása államonként különbözik, az egyes régiók rendelkezésére álló eszközök és feltételek eltérő voltából adódóan.⁸⁷

A Gyermekjogi Egyezmény a gyermekek speciális védelemhez való joga alatt a szülőkkel történő együttélést, a családban (szülők által) történő nevelkedést, a különélő szülő esetén, a vele történő kapcsolattartást, a véleménynyilvánításhoz való jogot, a megfelelő egészségügyi ellátáshoz való jogot, a szociális biztonsághoz való jogot, a társadalombiztosítás juttatásaihoz való hozzáférés lehetőségét, valamint a megfelelő életszínvonal biztosításához fűződő jogot érti. Az ENSZ Gyermekjogi Egyezménye rögzíti, hogy a családi környezettől megfosztott gyermekek örökbefogadását – családban történő nevelkedésük érdekében – elő kell mozdítani.⁸⁸

A Gyermekjogi Egyezmény védi továbbá a gyermekeket a kizsákmányolás, az elhanyagolás, illetőleg a visszaélés minden formájától. Amennyiben az érintett személyi kör kínzásnak, kegyetlen, megalázó, embertelen bánásmódnak vagy büntetésnek van kitéve, szükségessé válik rehabilitációjuk, függetlenül a jogsértés súlyától és tartamától.⁸⁹ A Gyermekjogi Egyezmény értelmében a részes államoknak fel kell lépniük a gyermekek gazdasági kizsákmányolással szemben, az ilyen személyek nem kényszeríthetők kockázattal járó, iskoláztatásukat veszélyeztető, egészségükre, fizikai, szellemi, lelki, erkölcsi vagy társadalmi fejlődésükre ártalmas munkavégzésre. Ezen rendelkezésnek az érvényre jutását

---

⁸⁷ Herczog Mária: A gyermekjogi egyezmény érvényesülése. In: Virág György (szerk.): OKRI Szemle, 2. Kötet. Budapest, 2011, 129.

⁸⁸ Németh Ildikó i. m. 36.

⁸⁹ Faix Nikoletta (b): A Gyermekjogi Egyezmény legfőbb vívmányai és az igazságszolgáltatásra gyakorolt hatása: <https://jogaszvilag.hu/szakma/a-gyermekjogi-egyezmény-legfobb-vivmányai-es-az-igazsagszolgáltatásra-gyakorolt-hatasa/>

és egyben hatékony végrehajtását – az Egyezmény szerint – megfelelő büntetések révén lehet biztosítani.⁹⁰

A szóban forgó nemzetközi dokumentum rendelkezik arról is, hogy miként kell bánni a tizennyolcadik életévüket be nem töltött személyekkel az igazságszolgáltatásban? Ha tizennyolcadik életévét be nem töltött személyeket bűncselekmény elkövetésével gyanúsítanak, vádolnak vagy abban bűnösnek mondanak ki, akkor mihamarabb elő kell mozdítani társadalomba történő visszailleszkedésüket. Általános jogállami alapelvnek tekinthető, így a fiatalkorú bűnelkövetőkre nézve is érvényben van azon alapvetés, mely szerint senkinek nem lehet megállapítani bűnösségét olyan cselekmény vagy mulasztás miatt, amelyet az elkövetés idején sem a hazai, sem pedig a nemzetközi jog nem tartott bűncselekményként számon. Az ártatlanság vélelme alapján pedig senki nem tekinthető mindaddig bűnösnek, amíg bűnösségéről jogerős bíróság ítélet nem rendelkezik. Minden tizennyolc év alatti személyt – szülője vagy törvényes képviselője útján – továbbá tájékoztatni kell az eljárás során őt érintő eljárási cselekményekről, az ügyet az ilyen személy védője, szülei vagy törvényes képviselője jelenlétében lehet csak elbírálni. A Gyermejjogi Egyezmény a kényszervallatás tilalmáról is rendelkezik, vagyis a gyermekeket semmilyen eszközzel nem lehet arra kényszeríteni, hogy azok önmagukra nézve terhelő vallomást tegyenek, a bűnösség beismerésére minden esetben önkéntes alapon, befolyástól/kényszertől mentesen kell, hogy sor kerüljön. Az Egyezmény továbbá rendelkezik a gyermektanúk kihallgatásáról, valamint a tizennyolc év alatti személyek jogorvoslathoz való jogáról az ellenük folyamatban lévő, vagy a sérelmükre elkövetett cselekménnyel összefüggő eljárásokban. Fontos garanciális szabály, hogy egy pártatlan, független és magasabb szinten álló bíróság vagy más hatóság bírálja el az ilyen személyek ügyeit. Mindemellett a Gyermejjogi Egyezmény említést tesz az anyanyelvhasználathoz, valamint a magánélet tiszteletben tartásához fűződő jogokról is.⁹¹

A Gyermejjogi Egyezmény tervezete kezdetben a nyugati normákhoz igazodott, majd a későbbiek folyamán – köszönhetően annak, hogy már más országok is bekapcsolódtak ez

---

⁹⁰ Márki Zoltán: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Kónya István (szerk.) i. m. 781.

⁹¹ Faix Nikolett (b): A Gyermejjogi Egyezmény legfőbb vívmányai és az igazságszolgáltatásra gyakorolt hatása: <https://jogaszvilag.hu/szakma/a-gyermejjogi-egyezmény-legfobb-vivmanyai-es-az-igazsagszolgalattasra-gyakorolt-hatasai/>; Letöltve: 2019. április 03.

Egyezmény megalkotásához vezető folyamatokba – egyéb régiók nézőpontjai is előtérbe kerültek. Itt elegendő például csak arra gondolni, hogy a szóban forgó dokumentum egyes cikkei rendelkeznek az iszlám jog kafalah-ja szerinti gondnokságról, továbbá az örökbefogadásról és a nagycsalád szerepéről szóló részek kiváltképp az ázsiai és az afrikai területek által kifejtett aggodalmakra reflektálnak.⁹²

Az Egyezményben deklarált kötelezettségek teljesítését a Gyermek Jogainak Bizottsága vizsgálja. A Bizottságot tíz, adott területen elismert szakértő alkotja, akiket négy évente választanak a részes államok saját állampolgáraik közül, titkos szavazás útján. A Bizottság egyébként évente ülészik, általában az ENSZ székhelyén, New York-ban.⁹³

Hazánkkal szemben az ENSZ Gyermek Jogainak Bizottsága aggodalmát fejezte ki az Egyezmény rendelkezéseinek magyarországi érvényesülését illetően. A Bizottság szerint hazánk figyelmen kívül hagyja az összehangolt szakpolitikák kialakításával, a szakemberképzéssel, az emberkereskedelemmel, továbbá a szexuális kizsákmányolással összefüggésben született iránymutatásokat, nézeteket. A ENSZ Gyermek Jogainak Bizottsága külön hangsúlyozta, hogy Magyarország nem fordít kellő figyelmet az olyan gyermekek testi, lelki felépülésének, és általános jóllétük megteremtésének, akik családon belüli erőszak vagy szexuális erőszak áldozataivá váltak. A Bizottság javasolta, hogy Magyarország a jövőre nézve kísérelje fokozottabb figyelemmel az ilyen gyermekek sorsát, melynek keretén belül mérje fel az erőszak gyakoriságát, fajtáját, az ennek hátterében húzódó okokat. A Bizottság meglátása szerint a figyelemfelhívó, valamint a tájékoztató jellegű kampányok egyaránt előrelépést jelenthetnek a jövőre nézve. Az ENSZ szerve szerint – a gyermekek védelmének erősítése érdekében - nem maradhat el a vonatkozó jogszabályok felülvizsgálata sem, valamint törekedni kell a gyermekbántalmazási esetek bejelentési arányának növelésére, és a gyermek-áldozatok fizikai és lelki felépüléséhez, illetve társadalmi reintegrációjához elengedhetetlen szolgáltatások hozzáférhetővé tételére. Mindezek mellett a huszonnégy órás és egyben díjmentes segélyvonalaknak, valamint a gyermekeknek, és a gyermekes anyáknak fenntartott menedékházaknak a létrehozását is relevánsnak tartja a Bizottság a védelmi szint kiépítése során.⁹⁴

---

⁹² Németh Ildikó i. m. 36.

⁹³ Domokos Andrea i. m. 26.

⁹⁴ Uo. 26-27.

Végül, de nem utolsó sorban a Gyermek Jogairól szóló Egyezményt három kiegészítő jegyzőkönyv követte, amelyek a gyermekek szerepét a fegyveres konfliktusokban, a gyermekkereskedelmet, a gyermekprostitúciót és a gyermekpornográfiát, valamint a jogsérelem esetén benyújtható panaszeljárást vizsgálják.⁹⁵

Az ENSZ Gyermekjogi Egyezménynek Magyarországon történő végrehajtásáról – a 2006 és 2012 közötti időszakban – civil jelentés is született, melynek elkészítésében számos szerv vette ki a részét úgy, mint például a Család, Gyermek, Ifjúság Egyesület, a Diákközéletért Alapítvány, az ELTE-ÁJK Gyermekjogi kör, az SOS. Gyermekfalu Magyarország, a Magyar helsinki Bizottság. Az összefogás hátterében egy olyan rendszernek a megteremtése állt, amely hosszabb távon alkalmasnak bizonyulhatna egy ún. ernyőszervezetnek a kialakítására. Utóbbi ugyanis biztosítani tudná a gyermeki jogoknak a szélesebb körben történő megismertetését, valamint az az Egyezmény monitoringozására is alkalmas lenne.⁹⁶ 1985-ben az ENSZ Közgyűlése a Pekingi Szabályokban rögzítette azon elveket, amelyeket a részes államok garantálni hivatottak akkor, amikor eljárásaik során tizennyolcadik életévét be nem töltött személy az érintett. Ennek fényében fiatalokú bűnelkövető esetén az elsődleges cél valamennyi esetben a prevenció. Ezzel összefüggésben meg kell teremteni a szóban forgó csoport szociális biztonságát úgy, hogy a büntető igazságszolgáltatás alkalmazásának szükségessége, és az általa okozott sérelem minimálisra csökkenthető legyen. Az igazságszolgáltatás keretein belül nemcsak az elkövetés körülményeit, annak súlyát, hanem az elkövetők személyi körülményeit, szükségleteit is indokolt szem előtt tartani a társadalmi érdekek sérelme nélkül. A Pekingi Szabályok úgyszintén hangsúlyozzák, hogy a tizennyolcadik életévüket be nem töltött személyekkel szemben szabadságvesztést kiszabni csak szűk körben, legvégső megoldásként, a lehető legrövidebb időtartamra lehet, valamint egyértelművé teszik, hogy velük szemben szabadságelvonásra csak súlyos, személy elleni erőszakos bűncselekmény elkövetése esetén kerülhet sor.⁹⁷

---

⁹⁵ Domokos Andrea i. m. 26.

⁹⁶ Civil (alternatív) jelentés az ENSZ Gyermekjogi Egyezmény Magyarországi végrehajtásáról 2006-2012: http://www.csagyi.hu/images/stories/kutatas/civiljelentes/civil_magyar.pdf; Letöltve: 2019. május 02.

⁹⁷ Faix Nikoletta (a) i. m. 13-14.

1990-ben az ENSZ Közgyűlése által megalkotásra kerültek a Havannai Szabályok, melyek összhangban álltak a Pekingi Szabályokkal, vagyis ismételt rögzítésre került, hogy a tizennyolcadik életévüket be nem töltött elkövetőket csak a legvégső esetben lehet szabadságuktól megfosztani. Mindemellett pedig a szabadságelvonásnak a lehető legrövidebb időtartamúnak kell lennie.⁹⁸

Szintén 1990-ben került megalkotásra az ún. Rijadi Iránymutatások, amelyben az ENSZ Közgyűlése a bűnmegelőzést illetően fogalmaz meg minimumszabályokat. A prevenció mellett az Iránymutatás deklarálja, hogy a tizennyolcadik életévüket be nem töltött személyek megfelelő szociális ellátottsága - beleértve oktatásuk biztosítását - is determináló jelentőséggel bírnak. Az Iránymutatás megállapítja, hogy a szóban forgó korosztálynál a szabályokkal való szembeszegülés társadalmi jelenségnek számít, hiszen az effajta magatartás tanúsítása a felnőtté váláshoz vezető út velejárója. A Rijadi Szabályok ennek kapcsán azonban hangsúlyozzák, hogy ezen szabályszegő aktusok általában – a megfelelő érettség elérésével - maguktól megszűnnek, ebből kifolyólag szükségtelen az ilyen személyek megbélyegzése, hiszen az egyenes út lenne az ismételt bűnelkövetéshez, a kriminális életpálya kialakulásához.⁹⁹

Az ENSZ Közgyűlése 1990-ben létrehozta a Tokiói Szabályokat, mely kiváltképp nagy hangsúlyt fektet a szabadságelvonással nem járó intézkedések alkalmazásának, így az az ügynevezett minimális beavatkozás elvét vallja. A Tokiói Szabályok szerint az igazságszolgáltatás feladata, hogy megteremtse a lehető legharmonikusabb kapcsolatot a tizennyolcadik életévüket be nem töltött személyek, illetve a társadalom között. Ennek előmozdítása érdekében minimálisra szükséges csökkenteni az erőszakos, kényszer jellegű intézkedések számát. Az ilyen korú személyek büntetőjogi felelősségre vonása esetén elsődlegesen a társadalomba történő visszailleszkedésüket kell elősegíteni, a közösséggért való felelősségvállalás erősítése mellett.¹⁰⁰

---

⁹⁸ Uo. 13-14.

⁹⁹ Uo. 14.

¹⁰⁰ Faix Nikoletta (b): A Gyermekjogi Egyezmény legfőbb vívmányai és az igazságszolgáltatásra gyakorolt hatása: <https://jogaszvilag.hu/szakma/a-gyermekjogi-egyezmeny-legfobb-vivmanyai-es-az-igazsagszolgaltatásra-gyakorolt-hatasa/>; Letöltve: 2019. április 03.

1990-ben az UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) keretén belül – amely az ENSZ Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szerve - meghirdetésre került az „Education for All” (EFA- Oktatást Mindenkinek!) elnevezésű program, amely tulajdonképpen egy együttműködést jelentett a civil társadalom és a média között, annak érdekében, hogy 2015-ig bevezethetővé válhasson „a mindenki számára elérhető alapfokú oktatás”.¹⁰¹

Hogy a felvázolt koncepcióból mi valósult meg? – joggal vetődik fel a kérdés, melyre a választ az UNESCO 2015-ös „Oktatást Mindenkinek!” című jelentése adja meg. A szóban forgó dokumentumból egyértelműen kiolvasható, hogy a kezdeti lelkesedés számos országnál az évek alatt alábbhagyott, így csak az országok harmada tudott körülbelül eleget tenni a fenti elvárásoknak. A jelentésből kristálytisztán kirajzolódik, hogy az iskolázatlanság mindmáig egy globális szintű probléma, ugyanis aszerint – szociális okból – közel 58 millió gyermek egyáltalán nem járhat iskolába. Az „Oktatást Mindenkinek!” című jelentésben foglaltakat szem előtt tartva, megállapítható, hogy az egyik legnagyobb előrelépést India tette meg, ahol a 2000-es évek elején még közel 16 millió gyermek nem járt iskolába, míg ez a szám 2015-re 1 millióra csökkent. Az UNESCO-kezdeményezés hatására ugyanis az indiai kormány elindította az ún. Univerzális Oktatás Programot, és a média erejét felhasználva próbálták meg arra buzdítani a szülőket, hogy azok járassák iskolába gyermekeiket.¹⁰²

Említést érdemel az ENSZ egyik szakosított szervének, a Nemzetközi Munkaügyi Szervezetnek (ILO) a tevékenysége is, a gyermekmunka legrosszabb formáinak eltörléséről szóló, 1999-ben kelt, az ILO 87. ülészakaszán elfogadott 182. számú Egyezmény ugyanis egy újabb mérföldkönek tekinthető a gyermekjogok nemzetközi viszonyrendszerében. A 182. számú ILO Egyezmény 3. cikke alapján a gyermekmunka legrosszabb formájának minősül minden olyan munka, amely pusztán jellegénél fogva, vagy azon körülményektől fogva, amely között azt végzik, veszélyét jelent a gyermekek egészségére, biztonságára vagy erkölcsi fejlődésére nézve. Az Egyezménnyel párhuzamosan létrejött egy Ajánlás is, amely alapjaiba véve a tagállamok kötelezettségét hangsúlyozza a gyermekmunka pönalizálása

¹⁰¹ Reinisch Réka: A gyermekek jogai és a valóság – gyermekmunka a világban: <https://btk.ppke.hu/uploads/articles/6414/file/reinischreka.pdf>; Letöltve: 2019. május 05.

¹⁰² Uo.

terén, egy hatékony, és az újbóli elkövetés szempontjából visszatartó erővel bíró szankciórendszer kiépítése útján.¹⁰³

A 182. számú ILO Egyezmény szükségesnek véli az ún. TBP-k megindítását (Time-bound Program), melyek lényege, hogy az segítséget tud nyújtani a kormányok számára a gyermekmunka elleni küzdelem koordinálásában. A TBP-k valójában integrált, összehangolt politikák, amelyeket az egyes országok működtetnek úgy, hogy azok a lehetőleg a leghatékonyabban, és a leggyorsabban tudják felszámolni a gyermekmunkát, beleértve a jelenséget kiváltó okokat is. Ezt az erőfeszítést össze kell kapcsolni az egyes országok nemzeti fejlesztési terveivel, és végső soron a szegénység megszüntetésével, valamint a kötelező és egyben mindenkire kiterjedő oktatási rendszer kiépítésével. A célok megvalósítása érdekében az ILO felállított egy öt pontból álló „listát”, amin azon minimum kritériumok szerepelnek, amikről a nemzeti stratégiáknak mindenképpen rendelkezniük kell a gyermekmunkával szemben folytatott küzdelem során. Az első pont értelmében az elszigetelt megoldások semmiképp sem tekinthetők hatékonyak, ezért válik indokolttá valamennyi esetben egy akciótervnek a kidolgozása. A második pont szerint komoly kutatómunkát kell végezni, annak érdekében, hogy megállapíthatóvá váljon a gyermekmunka jelenségének foka/elterjedtsége adott társadalomban, és az így kapott eredmények felhasználásával - a gyermekmunka leküzdését célzó - nemzeti stratégiák kidolgozására is sor kerülhet. A harmadik pont hangsúlyozza, hogy a gyermekmunkára sokszor úgy tekintenek, mint a szegénység egy ugyan rossz, de természetes velejárójára. Az emberek tehát sokszor nincsenek tudatában a szóban forgó jelenség kizsákmányoló hatásával, és ennek hiányában nem lehet eredményesen fellépni a gyermekmunkával szemben. A negyedik pont a civil társadalom szerepvállalásra helyezi a fókusz a jelenséggel szembeni harc során, az ötödik pont pedig a nemzeti politika alapjaként tartja számon egy, erre a célra alkalmas intézményi háttérnek a megteremtését, melynek révén a témát érintő jogalkotási aktusokban, törvényekben, irányelvekben foglaltaknak a végrehajtása ellenőrizhetővé válna.¹⁰⁴

---

¹⁰³ Márki Zoltán: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Kónya István (szerk.) i. m. 781.

¹⁰⁴ Reinisch Réka: A gyermekek jogai és a valóság – gyermekmunka a világban: <https://btk.ppke.hu/uploads/articles/6414/file/reinischreka.pdf>; Letöltve: 2019. május 05.

Az ENSZ által megvalósítani kívánt ún. millenniumi fejlesztési úgyszintén szoros összefüggésbe hozhatók a gyermekjogokkal. A szervezet ugyanis 2000-ben elérte, hogy a világ vezető politikusai egy átfogó programot fogalmazzanak meg az alapvető értékekről, elvekről, továbbá a világszervezet három alapvető tevékenységéről, nevezetesen a békéről és a biztonságról, a fejlődésről és az emberi jogokról.

Ebben a dokumentumban egyébként nyolc olyan fejlesztési cél került deklarálásra, amelyek a jóllét összes dimenzióját lefedték valamennyi ember vonatkozásában, határidők tűzése és eredményességet mérő indikátorok felállítása mellett. Az ún. millenniumi célok következők voltak: mélyszegénység és éhezés felszámolása, az univerzális általános iskolai oktatás, a nemek közötti egyenlőség, a nők megerősítése, a csecsemő-és anyai halálozás csökkentése, az anyai egészségi állapot javítása, a HIV, AIDS, malária és más betegségekkel szembeni küzdelem, valamint a fenntartható környezet megteremtése. A program megalkotói szívügyüknek tekintették a megfelelő jövedelemszintnek, foglalkoztatottságnak és élelmezésnek az elérését, az alapvető egészségügyi ellátáshoz, a vízhez, az oktatáshoz, a lakhatáshoz való hozzáférésnek a megteremtését, valamint a kielégítő életkörülményeknek a biztosítását. A pénzügyi és a gazdasági válságból adódóan azonban nem sikerült elérni a célokat, ugyanakkor vannak olyan területek, amelyek kapcsán előrelépés volt tapasztalható. Itt elegendő például a nők munkavállalásra, vagy a csecsemőhalálozásra terén beállt javuló tendenciákra gondolni.¹⁰⁵

A millenniumi célok alapjaiba véve számos ponton érintették a gyermeki/emberi jogokat, hiszen az ENSZ mindezeket a célkitűzéseket univerzális, vagyis mindenki számára minimálisan elvárható jogosultságként fogalmazta meg, amely végső soron egybeesett az ENSZ Gyermekjogi Egyezményében foglaltakkal. Mindemellett pedig arról sem szabad megfeledkezni, hogy ezen célok egyben erősítették is az említett Egyezményben foglaltaknak a mihamarabbi végrehajtására irányuló szándékot.¹⁰⁶

Újabb mérföldkőnek tekinthető az ENSZ 2002. évi – a gyermekek jogaival foglalkozó - rendkívüli ülészakasza, amely a gyermekeket megillető jogoknak a megerősítését tűzte ki célul. Ennek keretén belül külön hangsúlyozásra került, hogy az egyes nemzetközi

---

¹⁰⁵ Herczog Mária i. m. 134-135.

¹⁰⁶ Uo. 135.

dokumentumok által támasztott követelményeknek - a részes államok általi teljesítése - gyakorta elmarad. Az ülészakon - a millenniumi fejlesztési célokban foglaltak mellett - új elképzelések is megfogalmazódtak, melyek az alábbiakban foglalhatók össze:

- a gyermekek érdekeinek elsődleges figyelembevétele;
- a szegénység felszámolása és beruházás a gyermekbe;
- diszkriminációtól való mentesség;
- gyermekek túlélése, védelme növekedése és fejlődése jó egészségben és megfelelő táplálkozással;
- oktatás mindenkinek és a nemek eltérő kezelésének megszüntetése;
- bántalmazástól és kizsákmányolástól való védelem;
- védelem a háborútól;
- HIV/AIDS elleni harc;
- a gyermekek joga az őt érintő ügyekben való részvételre korokkal és értettségükkel összhangban;
- a Föld megóvása gyermekeink számára, a természeti katasztrófák és környezetrombolások rájuk gyakorolt hatásának minimalizálása.¹⁰⁷

Az ENSZ Gazdasági és Szociális Tanácsának a gyermekkorú áldozatokra és a bűncselekmények tanúira vonatkozó, 2005-ben kiadott iránymutatásai szintén fontos mérföldkőnek számínak, melyek célja a gyermekkorú áldozatokat megillető jogok tiszteletben tartásának elősegítése, az ehhez szükséges politika kialakítása. Az iránymutatásokat, a gyermeki lét törékenységét és védelmét szem előtt tartva dolgozták ki, az alábbi alapelvek kiemelt figyelembe vételének szükségességét hangsúlyozva: méltóság (minden gyermek egyedi és értékes emberi lény), diszkriminációmentesség (valamennyi gyermeket igazságosan és egyenlőként kell kezelni). Az iránymutatások rögzítik, hogy minden esetben úgy kell eljárni, hogy az a gyermek legfőbb érdekét szolgálja, továbbá, hogy minden gyermeknek jogában áll szabadon hangot adni véleményének. A gyermekkorúakkal szembeni diszkrimináció bármely formája tilos, kiváltképp érve ezalatt a faji, nemi, anyanyelvi, vallási, politikai és nemzeti alapon történő hátrányos megkülönböztetést. Az iránymutatások kiemelt jelentőséget tulajdonítanak a gyermekkorú áldozatok, szüleik vagy gondviselőik gyors és hatékony információellátáshoz fűződő jogának, az

---

¹⁰⁷ Környei Ágnes: A gyermekjogok biztosítását célzó nemzetközi kötelezettségvállalások Európa országaiban. Budapest, Acta Humana, 2009/1-2., 109.

igazságszolgáltatási rendszerrel való kapcsolatba kerülés első pillanatától kezdve az eljárás egésze alatt. Ha a gyermekkorú áldozat vagy tanú biztonsága veszélyben forog, akkor azt azonnal jelezni kell a megfelelő hatóságoknak, és fokozottan kell ügyelni a gyermek védelmére az igazságügyi eljárást megelőzően, annak során és azt követően is. A gyermekkorú áldozatokkal és tanúkkal foglalkozó szakemberek számára továbbá biztosítani kell a megfelelő oktatást és információellátottságot feladatuk hatékony ellátása érdekében. Az iránymutatások továbbá hangsúlyozzák az államok közötti és az egyes államon belüli, ún. szektorális együttműködés relevanciáját is.¹⁰⁸

Ezen iránymutatások tehát – általánosságba véve - rámutatnak arra, hogy az ilyen áldozatokkal kiváltképp együttérzést tanúsítva kell bánni, kiemelt figyelmet szentelve a fogyatékkal élő gyermekeknek, ugyanis ők állapotuknál fogva kiszolgáltatottabbak, mint hasonló korú társaik. Ebből kifolyólag ezen csoport fokozott védelmének megteremtése érdekében elő kell mozdítani fizikai, pszichológiai és kognitív felépülésüket, a szükséges védelmi intézkedések hozzáférhetővé tételének biztosításával egyidejűleg.¹⁰⁹

Végül, de nem utolsó sorban a gyermekek igazságszolgáltatásáról szóló ENSZ iránymutatás (2008) is egy fontos mérföldkőnek számít, mely előírja, hogy amennyiben a gyermekek kapcsolatba kerülnek az igazságszolgáltatással a jogaikat és alapvető érdekeiket tiszteletben kell tartani. A szóban forgó nemzetközi dokumentum szerint a gyermekeket az eljárás során megillető jogok, valamint az ilyen személyekkel érintett eljárások során figyelembe veendő elvek/szemponatok az alábbiakban foglalhatók össze:

- tisztességes eljáráshoz való jog;
- a gyermekek szabad véleménynyilvánításhoz való joga;
- a gyermekbántalmazással, kizsákmányolással és erőszakkal szembeni védelem;
- az emberi méltósághoz való jog garantálása;
- a jogi garanciák és védelem szavatolása minden eljárásban;
- a fiatalok bünelkövetők szabadságának végső esetben történő elvonása;

---

¹⁰⁸ Faix Nikoletta (b): A Gyermekjogi Egyezmény legfőbb vívmányai és az igazságszolgáltatásra gyakorolt hatása: <https://jogaszvilag.hu/szakma/a-gyermekjogi-egyezmény-legfőbb-vivmányai-es-az-igazsagszolgalattasra-gyakorolt-hatasa/>; Letöltve: 2019. április 03.

¹⁰⁹ Uo.

- a fiatalok bűnelkövetők társadalomba történő visszailleszkedésének előmozdítása.¹¹⁰

3.2 Az Európa Tanács szerepe a család, és elsődlegesen a gyermekek oltalmának megteremtésében

Az Európa Tanács égisze alatt keletkezett dokumentumok közül az egyik, hanem a legrelevánsabb az „Egyezmény az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről” elnevezésű, 1950-ben létrejött dokumentum, ismertebb nevén az Emberi Jogok Európai Egyezménye.

Az Egyezmény – központi témám szempontjából – különösen fontos rendelkezései a 2. cikkben (élethez való jog), a 3. cikkben (kínzás tilalma), a 4. cikkben (rabszolgaság és kényszermunka tilalma), az 5. cikkben (szabadsághoz és biztonsághoz való jog), a 6. cikk (1) bekezdésében (tisztes bírósági tárgyaláshoz való jog), a 8. cikkben (magán és családi élet védelme) és a 12. cikkben (házasságkötés és családalapítás joga) találhatók.¹¹¹

Az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága 1985-ben elfogadott egy igen jelentősnek mondható Ajánlást a családon belüli erőszakkal összefüggésben. Az Ajánlás rendelkezéseit gyakorlatilag arra alapozza, hogy a család a demokratikus társadalom rendkívül fontos szervezeti egysége, melyből adódik, hogy annak védelme is elengedhetetlen. Ezen védelem alatt elsődlegesen az erőszaknak a különböző formái ellen történő védelem értendő. A szóban forgó Ajánlás meghatározza az erőszaknak a fogalmát is, ezalján az erőszak megvalósítható egyrésztől aktív tevőleges magatartással, másrésztől pedig mulasztással is, továbbá annak – mindkét esetben – veszélyt kell jelentenie az ember életére, testi épségére. Az Ajánlás szerint a családon belül leginkább a nők és a gyermekek vannak kiszolgáltatott helyzetben. A dokumentum a legfőbb eszköznek a prevenciót tekinti, továbbá az szükségesnek tartja a közvélemény figyelmét is felhívni a családon belüli erőszakra, és annak súlyosságára. Az államoknak elő kell mozdítaniuk a családon belüli konfliktusok

¹¹⁰ A gyermekbarát igazságszolgáltatáshoz vezető út: https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/Guidance_Note_of_the_SG_UN_Approach_to_Justice_for_Children.pdf; Letöltve: 2019. június 01.

¹¹¹ Emberi Jogok Európai Egyezménye 2,3,4,5,6,8 és 12. cikkei: https://www.echr.coe.int/documents/convention_hun.pdf; Letöltve: 2019. július 01.

mihamarabbi orvoslását, valamint a családon belüli erőszak áldozatainak a támogatását. Utóbbi szempont megvalósítása érdekében, kifejezetten erre a célra létrehozott ügynökségeket, alapítványokat is célszerű működtetni, amelyek fogadhatják a segítségre szoruló áldozatokat, tanácsot adhatnak az érdekelt feleknek, és akár szociális vizsgáladást is lefolytathatnak. Mindemellet pedig ezen segítő szervek az információáramláshoz, és annak zavartalan működéséhez is hozzájárulnak, értve ezalatt a vádképviselőt, és a bíróságok felé történő információcserét, az információ megosztását. Az Ajánlás továbbá hangsúlyozza, hogy a családon belüli erőszak miatti eljárás lefolytatására csak abban az esetben kerülhet sor, ha a sérelmet szenvedett fél azt maga is kívánja.¹¹²

1996-ban született meg az Európa Tanács keretein belül a Módosított Európai Szociális Charta, mely felváltott egy korábbi – a módosított Chartához viszonyítottan – egy jóval kezdetlegesebb változatú, Európai Charta néven ismert, 1961-ben létrejött dokumentumot. Az 1996-os Charta elsődlegesen a gyermekek jogait illetően bír determináló jelentőséggel, az alapvetően kétféleképpen kívánja garantálni a szóban forgó személyi kör jogait, a születésüktől kezdve, a tizennyolcadik életévük be nem töltéséig. Egyrészt az olyan jogokat biztosít, amelyeknek különösen nagy szerepük van a gyermekek fejlődése szempontjából, mint például a család szociális, jogi és gazdasági védelemhez való joga, illetve az egészség védelméhez való jog, másrészt pedig külön foglalkozik azokkal a jogokkal, amelyek csak is kizárólag a gyermekekhez köthetők.¹¹³

A szóban forgó dokumentum a munkába állás minimumkorhatárát a tizenötödik esztendő betöltéséhez köti, amennyiben a jogszabály által meghatározott könnyű munkáról van szó, feltéve, hogy a gyermekek alkalmazása nem jelent veszélyt fejlődésükre, oktatásukra, erkölcsiségükre nézve. Ezen rendelkezés valamennyi gazdasági szektorra kiterjed, így a mezőgazdasági szférára is. A munkaidőt fejlettségükre, teherbírásukra való tekintettel kell megállapítani, tovább a tisztességes bérezés elve velük szemben is alapkövetelmény kell, hogy legyen. Az éjszakai munkára történő alkalmazás is tilos, kivéve, ha adott nemzet jogszabályai erről másképp rendelkeznek az egyes foglalkozások kapcsán. A munkába állás azonban a tizennyolcadik életév betöltéséhez kötött azokban az esetekben, amikor nehéz,

---

¹¹² Domokos Andrea i. m. 36-37.

¹¹³ Környei Ágnes i. m. 110.

fizikai munkáról van szó, vagy amely munkák pusztán veszélyesnek, egészségre nézve károsnak minősülnek.¹¹⁴

A gyermekek védelme a kizsákmányolással, az erőszakos magtartásokkal szemben szintén fontos célkitűzésként jelenik meg, továbbá a Charta az oktatás fontosságát is hangsúlyozza a tizennyolcév alatti személyek személyiségének fejlesztése és formálása tekintetében. Az oktatás területén kiváltképp relevánsnak véli az alapfokú-, illetőleg a középfokú oktatásnak az ingyenességét, valamint az a hatékony és egyben hozzáférhető oktatás megteremtését is szorgalmazza. A dokumentum szerint indokolt segítyt nyújtani azon gyermekek számára, akik ideiglenesen vagy véglegesen nélkülözik a családjuk támogatását. A gyermekek iskolázottságára, gondozására is figyelmet kell fordítani, mely nemcsak szülői, hanem állami kötelezettség is egyben, utóbbinak egy olyan intézményrendszer megteremtése révén, mely az említett célok megvalósítását szolgálja.¹¹⁵

A szóban forgó dokumentum külön foglalkozik „a családos személyekről” esélyegyenlőségük és az egyenlő bánásmódhoz való jogaik biztosítása érdekében a munkavállalás területén. Ennek értelmében lehetővé kell tenni ezen személyek számára egyrészt a munkába állást, másrészt pedig munkájuk megtartását, valamint a munkába történő visszatérést is célszerű megkönnyíteni számukra a gyermekvállalást követően. A társadalombiztosítás kapcsán, valamint a foglalkoztatási körülmények kialakítása során is szükségleteikhez mérten, azokhoz igazodva kell eljárni. A szülést követően kiváltképp biztosítani szükséges, hogy ne csak a nő, hanem akár a férfi is szülési szabadságra mehessen a gyermek gondozása céljából. A szabadság tartamát adott ország törvényei, kollektív szerződésai vagy ezek hiányában a gyakorlat határozza meg.¹¹⁶ A családtámogatási konstrukciók – juttatások, adókedvezmények, lakástámogatás, újházások felkarolása – mellett a szóban forgó dokumentumban megfogalmazódik a lakhatáshoz való jognak a gondolata is.¹¹⁷ A dolgozó nők védelméhez kapcsolódó jog, a szülés előtti oltalmat, továbbá az anya egészségének védelmét szorgalmazza, ugyanis ezek a magzat megfelelő fejlődéséhez elengedhetetlen tényezőknek tekinthetők. A dolgozó nőknek minimum

---

¹¹⁴ 2009. évi VI. törvény a Módosított Európai Szociális Charta kihirdetéséről 7. cikk

¹¹⁵ Uo. 17. cikk

¹¹⁶ Uo. 27. cikk

¹¹⁷ Uo. 31. cikk

tizennégy hét szabadságot kell biztosítani a szülést megelőzően, illetve azt követően. A munkaadó továbbá nem mondhat fel az anyának a gyermekvárás bejelentésétől, egészen a szülési szabadság végéig.¹¹⁸

Az ENSZ Gyermekjogi Egyezményének (1989) elfogadását követően az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésén felmerült egy - a Gyermekjogi Egyezményhez mind szerkezetében, mind tartalmában hasonló - európai szintű dokumentum létrehozásának a gondolata. Ezen elgondolás eredményeként született meg 1996-ban az „Európai egyezmény a gyermekek jogainak gyakorlásáról” elnevezésű dokumentum (továbbiakban: Európai egyezmény), amely az ENSZ Gyermekjogi Egyezmény kiegészítésének tekinthető, figyelemmel arra, hogy amíg az ENSZ dokumentum a gyermekek alapvető jogait rögzíti, addig az Európa Tanács keretén belül született Európai egyezmény a velük szemben alkalmazandó eljárásjogi szabályokat határozza meg. Az Európai egyezmény igen részletesen rögzíti a gyermekek eljárási jogait, így például a tájékoztatáshoz való jogot, a meghallgatáshoz való jogot, a képviselőhöz való jogot, továbbá deklarálja, hogy az eljárás során a gyermekek érdekeit fokozottan szem előtt kell tartani, az ügyükben – a soron kívüliség elvére is figyelemmel – a lehető leghamarabb érdemi döntést kell hozni. A szóban forgó dokumentum egy hatékony, alternatív vitarendezési módra, a mediáció lehetőségére is felhívja a figyelmet, a viták gyors és hathatós rendezése érdekében. Az Európai egyezmény – akárcsak az ENSZ Gyermekjogi Egyezménye – gyermek alatt alapvetően a tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt érti, ugyanakkor az Európai egyezmény mellőzi az ENSZ dokumentum által alkalmazott azon kitétel, mely szerint nem minősül gyermeknek az olyan személy, aki a reá irányadó jogszabályok értelmében nagykorúságát, már a tizennyolcadik életévének betöltését megelőzően elérte.¹¹⁹

2001 novemberében, Budapesten írták alá az Európa Tanács égisze alatt született Számítástechnikai Bűnözésről szóló Egyezményt (Convention on Cybercrime), mely a számítástechnika terén releváns fogalmakat definiálja, továbbá az anyagi jogi és eljárásjogi

---

¹¹⁸ Uo. 8. cikk

¹¹⁹ Kazuska Melinda: Gyermekek jogai az Európa Tanács dokumentumaiban: https://dfk-online.sze.hu/images/egyedi/doktori/%C3%A1ll_%C3%A9s_jog_alap_%C3%A9rt%C3%A9kei_2010/1.%20k%C3%B6t/kazuska.pdf; Letöltve: 2019. július 02.

szempontból egyaránt releváns elveket, rendelkezéseket deklarál a számítástechnikával összefüggő bűnözés terén. Az Egyezmény négy részre osztható fel:

- 1) Büntető anyagi jogi rész (2 – 13. Cikk);
- 2) Büntető eljárásjogi résszel foglalkozik (14 - 22. Cikk);
- 3) Nemzetközi együttműködésre vonatkozó rendelkezések (23 – 35. Cikk);
- 4) Záró rendelkezések, az Egyezmény hatályára, a fenntartásokra, a módosításokra, a viták rendezésére, és az Egyezmény felmondására vonatkozóan (36 - 48. Cikk).¹²⁰

A Miniszteri Bizottság által 2002-ben elfogadott 5. számú Ajánlás szintén kivetette a részét a család védelmi szintjének kiépítésében, kiemelt figyelmet szentelve a nők – kiváltképp az erőszakos magatartásokkal szembeni – oltalmának. Az Ajánlás Preambuluma rögzíti, hogy a nők elleni erőszak a nemek közötti hatalmi viszonyok egyenlőtlenségére vezethető vissza, az meglehetősen sérti az emberi jogokat, és akadályozza az alapvető szabadságjogoknak az érvényre jutását is. Mindemellett pedig az a békére és az egyenlőség elvére is negatív kihatással bír, amely azért aggályos, mert a béke és az egyenlőség fontos pillérei egy demokratikus államberendezkedésnek. Az Ajánlás felszólítja az államokat jogrendszerük felülvizsgálatára, a nők emberi jogainak és alapvető szabadságjogainak a garantálása érdekében. A nők elleni erőszakkal szemben küzdő nem-kormányzati szervek felkarolása sem maradhat el, mely alatt nemcsak a pénzületi, hanem a logisztikai támogatás is értendő. Az Ajánlás Melléklete a nők elleni erőszak fogalmát is meghatározza, amely alatt értendő minden olyan nem alapuló vagy nemhez kötődő erőszakos magatartás, amely végső soron a nők fizikai, szexuális vagy pszichológiai sérülését vagy szenvedését eredményezi, illetve eredményezheti, beleértve az ilyen jellegű magatartásokkal való fenyegetést, az azokra történő kényszerítést, valamint a személyi szabadságnak a bármilyen úton-módon történő önkényes korlátozását is.¹²¹

Az Ajánlás továbbá a családban vagy az egyéb közös háztartásban megvalósított erőszakra is kitér a fogalom-meghatározások során. E körbe sorolandók többek között a fizikai és a mentális agresszió, az érzelmi, a pszichológiai abúzus, a nemi erőszak, a szexuális abúzus,

¹²⁰ Mezei Kitti: Az informatikai bűnözés elleni nemzetközi fellépés – különös tekintettel az Európai Unió és az Egyesült Államok szabályozására: http://real.mtak.hu/92847/1/mezei_kitti_jura_2018_1.pdf; Letöltve: 2019. július 10.

¹²¹ A Miniszteri Bizottság Rec (2002) 5. számú Ajánlása a tagállamok számára a nők erőszakkal szembeni védelméről: http://www.europatanacs.hu/pdf/COE_CM_Rec_2002_5.pdf; Letöltve: 2019. július 06.

a vérfertőzés, a házastársak, rendszeres vagy alkalmi partnerek, illetve az élettársak közötti nemi erőszak, a becsület nevében elkövetett bűncselekmények, a nőknél végzett generális és szexuális mutiláció (csonkítás), valamint a nőkre sérelmes egyéb tradicionális szokások, mint például a kényszerházasság. Az Ajánlás rögzíti, hogy a minden állam felelős azért, hogy a nők ne váljanak erőszak áldozatává, és e körben nincs lehetőség szokásra vagy tradíciókra hivatkozni a felelősségre vonás elkerülése érdekében.¹²²

A jogalkalmazó szervekkel szemben továbbá elvárás, hogy azok az emberi méltóság tiszteletben tartása mellett, fogadják és kezeljék a hozzájuk forduló áldozatokat. A meghallgatást speciálisan képzett személyek végezhetik, és erre a célra olyan helyiséget kell kijelölni, amely képes a bizalmi kapcsolatot megteremteni a hatóság tagja és az áldozat között. Igény esetén az áldozattal azonos nemű kihallgató személy alkalmazására is sor kerülhet. A szóban forgó dokumentum kimondja, hogy a büntetőjogi szabályozásnak egyrésztől rendelkeznie kell arról, hogy a fizikai és a szexuális erőszak a sértett fizikai, pszichés vagy szexuális szabadságának, valamint integritásának sérelmét is magába foglalja, vagyis az nemcsak a becsület, az illem, és az erkölcs sérelmét jelenti. A gyors és hatékony fellépés előmozdítása elengedhetetlen, mely során a tettarányosság és a fokozatosság elvein alapuló joghátrány kiszabása mellett, az áldozatvédelmi aspektusok szem előtt tartása sem mellőzhető. Az Ajánlás – minősített esetként – szankcionálni kívánja a szexuális erőszak azon formáját, amely a házastárs, az élettárs, a rendszeres vagy alkalmi partner ellen irányul. Mindemellett valamennyi olyan szexuális cselekmény bűncselekménynek minősül, amely a beleegyezés hiányán alapul, függetlenül a sértett személyi jellemzőitől. Szankcionálni szükséges továbbá az olyan visszaéléseket is, amelyek várandós, védtelen, beteg, fogyatékos, kiszolgáltatott helyzetben lévő áldozatok sebezhetőségével függnek össze. Bűncselekmény jön létre akkor is, ha az elkövető saját helyzetével való visszaélése eredményezi a szexuális aktus létrejöttét, kiváltképp gondolván itt a felnőtt-gyermek viszonyban fellelhető hatalmi erőfölényre. Az Ajánlás rögzíti, hogy az áldozatok tanúként történő meghallgatását ismétlés nélkül célszerű lefolytatni, továbbá kerülni kell az ilyen személyek felesleges részvételét az eljárási cselekmények foganatosítása során a traumatizáló hatás mérséklése érdekében.¹²³

---

¹²² Uo.

¹²³ Uo.

Újabb fontos mérföldkő „Az Európa Tanács Egyezménye a gyermekek védelméről a szexuális kizsákmányolás és a szexuális bántalmazás ellen” elnevezésű nemzetközi dokumentum, ismertebb nevén a Lanzarote-i Egyezmény. Ennek egyik meghatározó elve a „megkülönböztetés-mentesség”, vagyis, hogy a Lanzarote-i Egyezmény rendelkezéseinek a végrehajtását, kiváltképp az áldozatok jogainak védelme érdekében tett intézkedéseket, mindennemű megkülönböztetés nélkül kell biztosítani. A Lanzarote-i Egyezmény alapvetően a gyermekek szexuális zaklatása és szexuális kizsákmányolása elleni harcra, az áldozattá vált gyermekek jogainak védelmére, valamint - a gyermekek szexuális kizsákmányolásával és zaklatásával összefüggésben - a nemzeti és a nemzetközi szinten történő együttműködés elősegítésére összpontosít.¹²⁴

Szintén az Európa Tanácshoz köthető a Gyermekbarát Igazságszolgáltatásról szóló Iránymutatás, amelyet a Miniszteri Bizottság 2010. november 17. napján, a miniszterek képviselőinek 1098. ülésén fogadott el, és amely a gyermekek jogainak és legfőbb érdekeinek a közigazgatási, a büntető- és a polgári eljárás minden szakaszában történő érvényesítésének a szükségességét mondja ki.¹²⁵ Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának a gyermekbarát igazságszolgáltatással összefüggő Iránymutatása a gyermekbarát igazságszolgáltatást olyan igazságszolgáltatási rendszerként definiálja, amely az elérhető legmagasabb színvonalon, a rögzített alapelvek szem előtt tartásával, a gyermekek fejlettségének, érettségi fokának, valamint az ügy körülményeinek figyelembe vételével, tiszteletben tartja, hatékonyan érvényre juttatja és garantálja valamennyi gyermekjogának az érvényesülését. Mindezek alapján a gyermekbarát igazságszolgáltatás jellemzője különösen a gyermek életkorának megfelelő, az emberi méltóságát tiszteletben tartó, a gyermeki jogokat elismerő és figyelembe vevő, a soron kívüliség elvén alapuló rendszer, amely egyúttal az ilyen személyek magán- és családi életét is tiszteletben tartja.¹²⁶

A gyermekbarát igazságszolgáltatás koncepciójának további lételeme, hogy a gyermeket az őt érintő eljárással összefüggésben jogairól és kötelezettségeiről – korára, érettségére

---

¹²⁴ Gilányi Eszter: A nők elleni erőszak és magyar büntetőjogi szabályozása a nemzetközi elvárások tükrében. PhD. értekezés, Miskolc, Miskolci Egyetem Állam-és Jogtudományi kar, Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, 2017, 54.

¹²⁵ Halmos Krisztina: Gyermekvédelem II. órai jegyzet alapján (PPKE-JÁK fiatalok ügyeinek szakjogász képzése)

¹²⁶ Uo.

tekintettel – tájékoztatni kell, valamint, hogy az ilyen személy számára biztosítani kell, hogy a felnőttkorú társaikhoz hasonlóan, szabadon véleményt nyilváníthasson az őt érintő ügyekben.¹²⁷

Az Európa Tanács – 2012 és 2015 között zajló – „Építsük Európát a gyermekekért, a gyermekekkel” elnevezésű programja, úgyszintén a gyermekeket megillető jogokra helyezte a hangsúlyt, és az a szakpolitikai iránymutatásai révén e téren a védelmi szint növelését kívánta előmozdítani.¹²⁸ A szóban forgó program négy stratégiai célkitűzést fogalmazott meg, amelyek a következőkben foglalhatók össze: a gyermekbarát igazságszolgáltatási rendszerhez vezető út kiépítése, a gyermekekkel szembeni erőszak valamennyi formájának felszámolása, a veszélyeztetett helyzetben lévő gyermekek jogainak biztosítása, valamint az ilyen személyek részvételének támogatása az őket érintő ügyekben.¹²⁹ A program alapvetően a zéró tolerancia elvét hirdette, valamint az különös figyelmet szentelt a szexuális erőszakra, az emberkereskedelemre, a testi fenyegetésre, a nemi alapú és családon belüli erőszakra, illetőleg az iskolai erőszakra. A fiatalkorú bűnelkövetők kapcsán azok kötelező jogi képviselőjének biztosítását, valamint a szabadságelvonással járó szankciók alkalmazásának – lehetőség szerinti – mellőzését is hangsúlyozta a szóban forgó program, egyebekben pedig az relevánsnak vélte az ilyen személyek társadalomba történő visszailleszkedésének előmozdítását, újbóli bűnelkövetésük megelőzését.¹³⁰

Újabb mérföldkönek tekinthető az Európa Tanács egyezménye a nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdeletről és azok megelőzéséről, közismert néven az Isztambuli Egyezmény, amelyet a Miniszteri Bizottság által felállított szakértői csoport (CAHVIO) szövegezett meg, és amely 2014-ben lépett hatályba. A Miniszteri Bizottság egyébként még 2011-ben „nyitotta meg aláírásra” a szóban forgó nemzetközi

---

¹²⁷ Rainer Lilla: A gyermekközpontú igazságszolgáltatás polgári jogi aspektusai: <https://www.mabie.hu/attachments/article/132/RL%20gyermek%20meghallgat%C3%A1sa%20mod.pdf>.

Letöltve: 2019. augusztus 02.

¹²⁸ „Építsük Európát a gyermekekért, a gyermekekkel” elnevezésű program (2012-2015)/Building a Europe for and with children Strategy for 2012-2015: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168045d224>; Letöltve: 2019. augusztus 04.

¹²⁹ Uo.

¹³⁰ Domokos Andrea i. m. 51-52.

dokumentumot, az Egyezmény hatálybalépéséhez ugyanis meghatározott számú ratifikációra volt szükség, figyelemmel az Egyezmény 75. cikkének 3. pontjára.¹³¹

Ennek értelmében ugyanis az Isztambuli Egyezmény az azon időpontot követő három hónapos időtartam lejártá utáni hónap első napján lép hatályba, amikor tíz aláíró – amelyek közül legalább nyolc az Európa Tanács tagállama – az Egyezményt magára nézve kötelező hatályúnak ismeri el. Hazánk is aláírta már az Isztambuli Egyezményt, azonban a ratifikációra még nem került sor.¹³²

Az Egyezmény fő célja a nők elleni erőszaknak és a kapcsolati erőszaknak a felszámolása, gondolatmenetének alapja az úgynevezett „4P”: integrált (szak)politikák, megelőzés, áldozatok védelme és támogatása, az elkövetőkkel szembeni büntetőeljárás.¹³³

Az integrált (szak)politikák alatt olyan adatgyűjtési mechanizmusok, és egyéb magatartások értendők, amelyekből a kormányzati szervek, a nemzeti, regionális és helyi parlamentek, a nemzeti emberi jogi intézmények és társadalmi szervezetek is kiveszik a részüket. Ezeknek a célja a nőkkel szembeni erőszaknak, illetőleg a velük szemben tanúsított kapcsolati erőszaknak a felderítése, monitorozása, valamint az Egyezmény társadalmi eredményeinek a vizsgálata.¹³⁴

A megelőzés alatt az Isztambuli Egyezmény a nők – férfiakhoz viszonyított – alárendeltségét hangsúlyozó előítéletek kialakulásának megakadályozását, valamint a már létrejött előítéleteknek az elosztatását érti. A kívánt célok megvalósításához – az Egyezmény szerint – a már kialakult társadalmi és kulturális viselkedésmintáknak a felülvizsgálata is szükséges, így mind az oktatásban, mind pedig azon kívül is hangsúlyozni kell a nők és a férfiak közötti

¹³¹ Gyöngyösi Zoltán: Az Isztambuli Egyezmény alapelvei: https://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/gyongyosi_zoltan_isztambuli_egyezmény_alapelvei%5bjogi_forum%5d.pdf; Letöltve: 2019. augusztus 06.

¹³² Isztambuli Egyezmény 75. cikk (3) bek.: <https://rm.coe.int/168008482e>; Letöltve: 2019. augusztus 08.

¹³³ Domokos Andrea i. m. 44.

¹³⁴ Gyöngyösi Zoltán: Az Isztambuli Egyezmény alapelvei: https://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/gyongyosi_zoltan_isztambuli_egyezmény_alapelvei%5bjogi_forum%5d.pdf; Letöltve: 2019. augusztus 06.

egyenlőséget, a sztereotípiamentes nemi szerepeket, a kölcsönös tiszteletet, az erőszakmentes konfliktusmegoldást, valamint a sérthetlenséghez fűződő jogot.¹³⁵

Az áldozatok védelme és támogatása alatt az erőszak áldozataul esett nőknek történő segítségnyújtás értendő, melyben kulcsfontosságú szerepet töltenek be az állami szakszolgálati rendszerek, és azok szolgáltatásai. Az általuk nyújtott szolgáltatások alapvetően a következők: tájékoztatás a támogatási lehetőségekről és a jogvédelemről, segítség a panasztételben, „bizonyos” szakemberek feljelentési kötelezettsége, jogi és pszichológiai tanácsadás, lakhatás, oktatás, képzés, munkahely-keresési támogatás biztosítása, menedékhelyek nyújtása, telefonos segélyvonalak fenntartás, segítség a tanúként figyelembe veendő gyermekek részére.¹³⁶

Végül, de nem utolsó sorban az elkövetőkkel szembeni büntetőeljárásról szóló rész - a büntető anyagi jogi rendelkezések mellett - javaslatokat is megfogalmaz a jogalkotók számára, figyelemmel arra, hogy az részletekbe menően felsorolja, hogy mely cselekményeket szükséges büntetőjogi oltalomban részesíteni. Az Isztambuli Egyezmény alapján ilyen magatartásoknak minősülnek a következők: a kényszerítés vagy fenyegetés révén előálló súlyos pszichológiai erőszak, a szándékos fenyegető zaklatás, a szándékos fizikai erőszak, a szexuális erőszak, a házasságra kényszerítés, a női nemi szervek megcsonkítása, a kényszerített terhességmegszakítás és sterilizálás, valamint a szexuális zaklatás.¹³⁷

Mindezek mellett az Egyezmény megköveteli a részes államoktól a kártérítési igénybejelentés adta lehetőségek biztosítását a fentiekben meghatározott bűncselekmények áldozatainak, továbbá a szóban forgó dokumentum az elkövetőtől származó kártérítés mellett, a megfelelő mértékű állami járulékos kártérítés biztosítását is indokoltnak tartja.¹³⁸

---

¹³⁵ Uo.

¹³⁶ Uo.

¹³⁷ Uo.

¹³⁸ Domokos Andrea i. m. 47.

A nyomozás során, valamint a bírósági eljárásban irányadónak tekintendő elvekről, és az ezekhez kapcsolódó védelmi intézkedésekről is rendelkezik a szóban forgó dokumentum.

Mindezek alapján az államoknak:

- biztosítaniuk kell, hogy bűnüldöző hatóságai azonnali védelmet nyújtsanak az áldozatok részére;
- kiemelt figyelmet kell fordítaniuk az elkövetők lőfegyverhez való hozzáféréseinek megakadályozására;
- a nagyobb tárgyi súllyal bíró deliktumokkal szemben - főszabály szerint - kötelező önként fellépniük, vagyis ilyenkor az eljárás megindulása nem tehető függővé az áldozat panasztételétől vagy bejelentésététől;
- a büntethetőség elévülésre vonatkozó szabályok megalkotása során – kiemelt tárgyi súllyal bíró bűncselekmény létrejöttének esetére nézve – különös gondossággal kell eljárniuk abból a célból, hogy az ilyen jellegű bűncselekményeknek az elkövetés idején még kiskorú áldozatai, nagykorúvá válásukat követően is kezdeményezhessék a büntetőeljárás lefolytatását;
- biztosítaniuk kell a jogi segítségnyújtáshoz való jogot.¹³⁹

Végül, de nem utolsó sorban az Európa Tanács által elfogadott Szófiai stratégia – amely a 2016 és a 2021 közötti időszakban működött – is szívügyének tekintette a tizennyolcadik életévüket be nem töltött személyek sorsát, a stratégia főbb célkitűzései a következőkben foglalhatók össze:¹⁴⁰

- az esélyegyenlőség biztosítása;
- a gyermekek aktív részvételének biztosítása, az őket érintő ügyekben;
- erőszakmentes gyermekkor biztosítása;
- gyermekbarát igazságszolgáltatás biztosítása, valamint
- gyermekjogok digitális környezetben való védelme, ide értve a cyberbullying (cyber-megfélemlítés) esetkörét is.

Az Európa Tanács továbbá szükségesnek tartja – többek között – a gyermekbarát igazságszolgáltatás jó gyakorlatairól tartott regionális tanácskozásokat, a fiatalokkal

---

¹³⁹ Uo. 47.

¹⁴⁰ Az Európa Tanács stratégiája a gyermekek jogaiért (2016-2021): <https://rm.coe.int/168066cff8>; Letöltve: 2022. augusztus 01.

kapcsolatba lépő jogi hivatásrendek tagjainak különleges képzését, a mediációt és a büntetés-végrehajtási intézetek rendszeres ellenőrzését.¹⁴¹

3.3 Az Európai Unió tevékenysége

A gyermekjogok uniós szintű védelmének megteremtése, és az uniós gyermekjog-politika szempontjából az első releváns dokumentum – az 1999-ben hatályba lépő – Amszterdami Szerződés, amely több cikkében is említést tesz az érintett személyi körről. A 29. cikk például a gyermekeket ért támadásokkal szembeni fellépést szorgalmazza az egyes tagállami kormányok együttműködése révén. A 137. cikk jogi alapot teremt a gyermekszegénység és a társadalmi kirekesztés elleni harchoz, a 13. cikk pedig a diszkriminációmentességet emeli ki.¹⁴²

A Lisszaboni Szerződés előírja az Unió számára a gyermekjogok védelmének előmozdítását. A gyermekjogok azon alapvető jogoknak is részét képezik, amelyek tiszteletben tartására az unió az Európai Unió Alapjogi Chartájának 24. cikke alapján vállalt kötelezettséget. Tekintettel arra, hogy valamennyi uniós ország ratifikálta az ENSZ Gyermekjogi Egyezményét, az abban foglaltak teljesítése, és - a gyermekjogok terén - az ott meghatározott védelmi szintnek a megteremtése is terheli az unió tagállamait.¹⁴³

Az Európai Unióról szóló szerződés – Lisszaboni Szerződés 1. cikk (4) bekezdése által bevezetett – 3. cikkének (3) bekezdése kimondja, hogy „az Unió küzd [...] a megkülönböztetés ellen, és előmozdítja [...] a gyermekek jogainak védelmét”, és megállapítja, hogy „a világ többi részéhez fűződő kapcsolataiban az Unió [...] hozzájárul [...] az emberi jogok, különösen pedig a gyermekek jogainak védelméhez”.¹⁴⁴

Az Alapjogi Charta 24. cikkének gyermekek jogaival összefüggő rendelkezései gyakorlatilag teljes átfedésben állnak az ENSZ Gyermekjogi Egyezményben foglaltakkal, így a gyermekek jólléthez, gondozáshoz és védelemhez való jogai párhuzamba állíthatók az

¹⁴¹ Uo.

¹⁴² Amszterdami Szerződés 13., 29., 137. cikkei: https://www.parlament.hu/irom37/9171/alapszerzodes/xv_11997d-hu.pdf; Letöltve: 2022. szeptember 22.

¹⁴³ Környei Ágnes i. m. 117.

¹⁴⁴ Európai Unióról szóló szerződés 3. cikk (3) bek.: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex%3A12012M%2FTXT>; Letöltve: 2019. augusztus 15.

említett ENSZ dokumentum 36. cikkében található, a gyermekek jóllétével, és bármilyen kizsákmányolási formával szembeni védelemmel összefüggő jogaival. Az Alapjogi Charta szerint a gyermekek véleményét az őket érintő ügyekben életkoruknak és érettségüknek megfelelően ugyan, de figyelembe kell venni. Ezen rész tulajdonképpen megfeleltethető a Gyermekjogi Egyezmény 12. cikkének, mely szerint elengedhetetlen biztosítani a gyermekek szabad véleménynyilvánításhoz való jogát az őket érdeklő kérdésekben, mindezt úgy, hogy eközben a szóban forgó személyi kör érettségére és korára is tekintettel kell lenni. Az uniós dokumentum is utal a gyermekek mindenek felett álló érdekére, valamint az – az ENSZ Gyermekjogi Egyezmény 9. cikkében foglaltakkal egyezően – kimondja, hogy minden gyermeknek joga van ahhoz, hogy szüleivel rendszeres, személyes és közvetlen kapcsolatot tarthasson fent, feltéve, ha érdekeivel ez egyébként nem ellentétes.¹⁴⁵

Az Alapjogi Charta 7. cikke a magán- és a családi élet tiszteletben tartását hangsúlyozza, míg a 33. cikk (1) bekezdése kimondja, hogy a család jogi, gazdasági és szociális védelmet élvez. Az Alapjogi Charta 33. cikkének (2) bekezdése alapján továbbá mindenkinek joga van a védelemre a gyermekvállalással összefüggő okból történő elbocsátás ellen, valamint joga van a fizetett szülési és szülői szabadságra, ha gyermeke születik, vagy gyermeket fogad örökbe. A fenti jogok egyébként – a Charta szerint - a család és a munka összeegyeztethetőségét szolgálják.¹⁴⁶

Az Európai Bizottság 2011-ben elfogadta az EU gyermekjogi ütemtervét, amely meghatározza a gyermekjogi szabályozás és szakpolitika uniós tagállamokon belüli fejlesztésének kulcsfontosságú szempontjait, és célkitűzéseit. Az ütemterv a gyermekek védelme szempontjából releváns jogalkotási eljárásokat is előirányzott, annak részeként került rögzítésre azon elgondolás, melynek értelmében „2012 a gyermekbarát igazságszolgáltatás éve”.¹⁴⁷

Az ütemterv lefekteti a gyermekbarát igazságszolgáltatás sarokköveit, valamint az rendelkezik a veszélyeztetett gyermekek védelméről is (fogyatékosok, szexuális

¹⁴⁵ Németh Ildikó i. m. 38.

¹⁴⁶ Az Európai Unió Alapjogi Chartája 7. cikk, 33. cikk (1)-(2) bek.: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:12012P/TXT>; Letöltve: 2022. szeptember 22.

¹⁴⁷ Kézikönyv a gyermekjogokra vonatkozó európai jogról: https://www.echr.coe.int/Documents/Handbook_rights_child_HUN.pdf; Letöltve: 2019. augusztus 18.

kizsákmányolás áldozatai, gyermekkereskedelem érintettjei, kísérő nélküli kiskorúak stb.). Mindemellett pedig kitér arra is, hogy miként viszonyuljon az Unió a harmadik országbeli államokhoz akkor, ha gyermekek jogait érintő kérdéstről van szó.¹⁴⁸

A következőkben - felsorolás szintjén - áttekintem az ütemterv azon iránymutatásait, amelyek a gyermekbarát igazságszolgáltatással állnak összefüggésben.

Az ütemterv tehát alapelveként rögzíti a gyermekek mindenek felett álló érdekét, a diszkriminációval szembeni védelemhez való jogot, az eljárásban való részvételi jogosultságot, az ártatlanság vélelmét, a tisztességes eljáráshoz, a jogi képviselthez, a jogi segítségnyújtáshoz, a jogorvoslathoz, és a bírósági eljáráshoz való jogokat.¹⁴⁹

A szóban forgó dokumentum a tizennyolcadik életévüket be nem töltött sértettek és tanúk vonatkozásában fontos minimumszabályokat fektet le a gyermekbarát környezet megteremtése érdekében, értve ezalatt, hogy a velük történő kommunikáció, közérthetően, nyelvezetüknek, szókincsüknek megfelelően zajlon, a számukra történő kérdésfeltevél korokra és érettségükre tekintettel történjen, meghallgatásukat képzett szakemberek végezzék, továbbá, hogy tanúvallomásuk audiovizuális módon rögzítésre kerüljön.

Az ütemterv alapján - lehetőség szerint – kerülni kell a fentiekben megjelölt személyek szükségtelen és többszöri kihallgatását, valamint az eljárás egésze alatt törekedni kell arra, hogy a gyermekkorú sértett és a terhelt személyes találkozása elkerülhető/mellőzhető legyen.¹⁵⁰

A fiatalokú terheltokról is külön rendelkezik az ütemterv. Az ilyen személyeket is megilleti a tisztességes eljáráshoz való jog, a magánélet védelme, a tájékoztatáshoz, a jogi segítségnyújtáshoz, és a jogi képviselthez való jogok. Mindezek mellett szabadságelvonást csak a lehető legvégső esetben lehet velük szemben alkalmazni, és a lehető legrövidebb

---

¹⁴⁸ Halmos Krisztina: Gyermekvédelem II. órai jegyzet alapján (PPKE-JÁK fiatalokúak ügyeinek szakjogász képzése)

¹⁴⁹ Uo.

¹⁵⁰ Uo.

ideig, ha van rá mód, előnyben kell részesíteni az alternatív eljárásokat úgy, mint a mediációt.¹⁵¹

A büntethetőségi korhatárról – általánosságba véve elmondható -, hogy az a szóban forgó dokumentum szerint nem lehet túl alacsony, továbbá, hogy a büntethetőség alsó korhatárát mindig jogszabályban kell rögzíteni.¹⁵²

Az Európai Parlament és Tanács 2011/36/EU irányelve az emberkereskedelem megelőzéséről, az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről, valamint a 2002/629/IB tanácsi kerethatározat hatályon kívül helyezéséről szintén fontos mérföldkőnek számít, hiszen az külön kitér a gyermekvédelmi szempontokra.

A 2011/36/EU irányelv Preambuluma rögzíti, hogy gyermekek kiszolgáltatottabbak, mint a felnőttek, és ezért nagyobb a veszélye annak, hogy az emberkereskedelem áldozataivá válnak. A szóban forgó uniós dokumentum Preambuluma továbbá kimondja, hogy az irányelv alkalmazása során elsősorban a gyermek legfőbb érdekeit kell figyelembe venni, az Európai Unió Alapjogi Chartájával és az Egyesült Nemzeteknek a gyermek jogairól szóló, 1989. évi egyezményével összhangban.¹⁵³

A tagállamoknak intézkedéseik végrehajtása során figyelemmel kell lenniük minden egyes gyermekáldozat sajátos jellemzőire, egyedi szükségleteire. (14. cikk). Gyám vagy képviselő kirendelésére akkor van lehetőség, ha a szülő – az érdekellentét miatt – nem láthatja el gyermeke képviselőt. Az igazságszolgáltatási rendszerben feltétlenül biztosítani kell a gyermek számára nyújtott haladéktalan, ingyenes jogi tanácsadást, és az ingyenes jogi képviselőt, többek között kártérítés igénylése céljából is (15. cikk). A védelemhez való jog sérelme nélkül a nyomozást és a büntetőeljárást úgy kell lefolytatni, hogy a bejelentést követően a gyermekáldozat kihallgatására haladéktalanul sor kerüljön. Az ilyen személy kihallgatását egy kifejezetten erre a célra kialakított helységben kell elvégezni, szakképzett személy bevonásával. A kihallgatást továbbá mindig ugyanannak a személyeknek célszerű

---

¹⁵¹ Uo.

¹⁵² Uo.

¹⁵³ 2011/36/EU irányelv Preambulum: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011L0036&from=ES>; Letöltve: 2022. szeptember 03.

lefolytatnia, a kihallgatások számát pedig – lehetőség szerint – minimalizálni kell. Lehetővé kell tenni, hogy a gyermeket jogi képviselője vagy az általa kijelölt nagykorú személy a kihallgatásra elkísérhesse. Indokolt esetben el lehet rendelni zárt tárgyalást, illetve a kihallgatásra az érintett jelenléte nélkül, távkommunikációs eszközök segítségével is sort lehet keríteni (15. cikk).¹⁵⁴

A gyermekek szexuális bántalmazása, szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről, valamint a 2004/68/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról szóló 2011/93/EU irányelvről is érdemes néhány szót szólni.

Az irányelv Preambuluma kimondja, hogy a gyermekek szexuális bántalmazása és szexuális kizsákmányolása – beleértve a gyermekpornográfiát is – kiváltképp súlyosan sérti az alapvető jogokat, elsősorban a gyermekeknek a jólétükhöz szükséges védelemhez és gondoskodáshoz való jogát, amelyet az Egyesült Nemzetek Szervezetének a gyermek jogairól szóló, 1989. évi egyezménye és az Európai Unió Alapjogi Chartája állapít meg. A súlyos bűncselekmények – így a gyermekek szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia – olyan átfogó megközelítést tesznek szükségessé, amely kiterjed a bűnelkövetőkkel szembeni bünvádi eljárás lefolytatására, a gyermek áldozatok védelmére, valamint a jelenség megelőzésére. Az irányelv a gyermekek legfőbb érdekét is hangsúlyozza, melynek elsődleges szempontnak kell lennie az e bűncselekmények elleni küzdelem érdekében tett intézkedések végrehajtása során.¹⁵⁵

Az irányelv Preambuluma felszólítja a tagállamokat a bűnelkövetőkkel szembeni hatékony, arányos és visszatartó erővel bíró szankciók alkalmazására, a gyermekekkel szembeni szexuális bántalmazás és szexuális kizsákmányolás súlyos formáinak megvalósulása esetén. Ezek közé tartoznak különösen a gyermekek szexuális bántalmazásának és szexuális kizsákmányolásának olyan formái, amelyeket megkönnyít az információs és kommunikációs technológiák alkalmazása, értve ezalatt például a gyermekkel való, szexuális céllal történő kapcsolatfelvételt közösségi portálokon és chat-szobákban. Az irányelv előírja, hogy a benne foglalt bűncselekmények legsúlyosabb formái tekintetében a

---

¹⁵⁴ Uo. 14. cikk, 15. cikk

¹⁵⁵ 2011/93/EU irányelv Preambulum: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:32011L0093>; Letöltve: 2022. szeptember 20.

kiszabható szabadságvesztés felső határát kell alkalmazni. Fontos szabály, hogy, amennyiben – az elkövető személyére figyelemmel – fennáll a bűnisméltés reális lehetősége, az elítélt elkövetőket átmenetileg vagy véglegesen el kell tiltani mindazon tevékenységek – de legalább az olyan szakmai tevékenységek – gyakorlásától, amelyek a gyermekekkel való közvetlen és rendszeres kapcsolattartással együttjárnak.¹⁵⁶

Az ezen irányelvben említett bűncselekmények esetében folytatott nyomozás és büntetőeljárás eredményességének biztosítása céljából a büntetőeljárás megindításának elveiben függetlennek kell lennie az áldozat vagy képviselője bejelentésétől vagy feljelentésétől.¹⁵⁷

Az irányelv Preambuluma továbbá taxatív felsorol olyan, az irányelv tárgykörébe tartozó bűncselekményekkel összefüggésben végzett nyomozás során alkalmazható eszközöket, amelyek megkönnyíthetik a felderítést, és az elkövető(k) személyazonosságának, és az általa/általuk megvalósított cselekmény pontos meghatározása révén, hozzájárulhatnak a büntetőjogi felelősség megállapításához. Ezen – a nyomozás hatékonyságát szolgáló – eszközök például a következők: leplezett megfigyelés, elektronikus megfigyelés, bankszámlák ellenőrzése, beszélgetések lehallgatása stb.¹⁵⁸

A következőkben olyan, az unió égisze alatt született irányelvet tekintek át, amelyek ugyan nem kifejezetten család- és gyermekvédelemi célokat szolgálnak, ugyanakkor azok mégis fontos elveket, eljárási protokollokat határoznak meg az uniós tagállamok részére a büntetőeljárások lefolytatásával összefüggésben.

Az Európai Parlament és a Tanács 2012/13/EU irányelve a büntetőeljárás során a tájékoztatáshoz való jogról elismeri annak fontosságát, hogy tájékoztatást kapjanak a gyanúsítottak vagy a vádlottak saját jogaikkal kapcsolatban, valamint megillessen őket az ellenük szóló váddal kapcsolatos tájékoztatás, és az ügyiratokba való betekintés joga.¹⁵⁹

---

¹⁵⁶ Uo.

¹⁵⁷ Uo.

¹⁵⁸ Uo.

¹⁵⁹ Herke Csongor: A büntetőeljárás szabályai egyes EU dokumentumok tükrében. In: Tilk Péter (szerk.): Az uniós jog és a magyar jogrendszer viszonya. Pécs, PTE-ÁJK, 2016, 507.

Az irányelv kimondja, hogy a terhelteket írásban vagy szóban haladéktalanul tájékoztatni kell az alábbi jogaikról:

- a védő igénybevételenek jogáról;
- a vádra vonatkozó tájékoztatáshoz való jogról;
- a tolmácsoláshoz, fordításhoz való jogról;
- a hallgatáshoz való jogról;
- a térítésmentes jogi tanácsadás lehetőségéről, és annak feltételeiről.¹⁶⁰

A bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról, és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról szóló – az Európai Parlament és az Európai Tanács égisze alatt született – 2012/29/EU irányelv 2. cikkének (1) bekezdése szerint áldozat alatt értendő az olyan természetes személy, aki közvetlenül a bűncselekmény következtében sérelmet szenvedett – ideértve a fizikai, szellemi vagy érzelmi sérülést, vagy gazdasági hátrányt, függetlenül attól, hogy az elkövetőt azonosították-e, elfogták-e, ellene vádat emeltek-e, illetve elítélték-e, tekintet nélkül az elkövető és az adott személy közötti családi kapcsolatra. Lehetséges, hogy az áldozatok családtagjai szintén sérülnek a bűncselekmény következtében, kiváltképp gondolván itt a közvetlenül a bűncselekmény miatt elhunyt személy családtagjaira. Mindebből eredendően az ilyen – a bűncselekmény közvetett áldozatainak minősülő – családtagokat, úgyszintén védelemben kell részesíteni.¹⁶¹

Az irányelv fontos célkitűzése, hogy előmozdítsa különösen az emberi méltósághoz, az élethez, a testi és szellemi sérthetetlenséghez, a szabadsághoz és biztonsághoz való jogot, a magán- és a családi élet tiszteletben tartását, a tulajdonhoz való jogot, a megkülönböztetésmentesség elvét, a nők és férfiak közötti egyenlőség elvét, továbbá a gyermekek, az idősek és a fogyatékkal élő személyek jogait, valamint a tisztességes eljáráshoz való jogot.¹⁶²

---

¹⁶⁰ Uo. 507.

¹⁶¹ 2012/29/EU irányelv 2. cikk (1) bek.: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012L0029&from=NL>; Letöltve: 2022. szeptember 20.

¹⁶² Uo. Preambulum

Az irányelv Preambuluma rögzíti, hogy ezen irányelv alkalmazása során a gyermekek mindenk felett álló érdekeit elsőrendű fontosságúként kell figyelembe venni, az Európai Unió Alapjogi Chartájával és az ENSZ Gyermeekjogi Egyezményével összhangban. A gyermekáldozatok továbbá –hasonlóan felnőttkorú társaikhoz – az ezen irányelvben meghatározott jogokkal teljes mértékben rendelkező áldozatnak minősülnek, akik számára biztosítani kell, hogy ezen jogokat olyan módon gyakorolhassák, amely figyelembe veszi az önálló véleményalkotásra való képességüket.¹⁶³

A szóban forgó dokumentum Preambuluma kiemeli, hogy gyermek esetében a gyermeknek vagy – kivéve, ha az nem szolgálja a gyermek mindenk felett álló érdekét – a gyermek nevében a szülői felügyeleti jog gyakorlójának kell jogosultnak lennie az ezen irányelvben meghatározott jogok gyakorlására.¹⁶⁴

Az irányelv tagállami kötelezettségként határozza meg annak biztosítását, hogy a bűncselekmény áldozatai – szükségleteikhez mérten – térítésmentesen igénybe vehessék a bizalmasan működő, a büntetőeljárást megelőzően, annak folyamán és azt követően megfelelő ideig az áldozatok érdekében eljáró áldozatsegítő szolgáltatásokat. A családtagok a szükségleteik és az áldozattal szemben elkövetett bűncselekmény következtében elszenvedett sérelem mértékének függvényében vehetik igénybe az iménti szolgáltatásokat.¹⁶⁵

Az irányelv szerint - a védekezéshez való jog sérelme nélkül - a tagállamoknak biztosítani szükséges azon intézkedések rendelkezésre állását, amelyek célja, hogy megvédjék az áldozatok és családtagjaik biztonságát a másodlagos és ismételt áldozattá válással, a megfélemlítéssel, valamint a megtorlással szemben, ideértve az áldozatok érzelmi vagy pszichés károsodásával szembeni oltalmát, valamint méltóságuk megőrzését a kihallgatásuk és vallomástételük alkalmával.¹⁶⁶ Mindezek mellett tagállami kötelezettségként fogható fel az ahhoz szükséges feltételek megteremtése, hogy az áldozatok és családtagjaik – főszabály

---

¹⁶³ Uo.

¹⁶⁴ Uo.

¹⁶⁵ Uo. 8. cikk (1) bek.

¹⁶⁶ Uo. 18. cikk

szerint – ne kerülhessenek kapcsolatba az elkövetővel a büntetőeljárás lefolytatásának helyszínén, kivéve, ha ezt a büntetőeljárás megköveteli.¹⁶⁷

Az irányelv a hozzátartozók közötti erőszak esetére nézve is tartalmaz iránymutatásokat. Ennek kapcsán leszögezi, hogy az effajta büntetőjog-ellenes magatartás súlyos és gyakran rejtett társadalmi probléma, amely komoly következményekkel járó szisztematikus pszichológiai és fizikai traumát okozhat, mivel az elkövető olyan személy, akiben az áldozatnak egyébként bízni kellene tudnia. Mindebből eredendően a hozzátartozók közötti erőszak áldozatai esetében különleges védelmi intézkedések alkalmazása indokolt. Az irányelv hangsúlyozza, hogy kiváltképp a nőket érinti aránytalanul nagy számban az erőszaknak ez a típusa, a helyzetet pedig súlyosbíthatja az, ha a nő gazdaságilag, társadalmilag vagy a tartózkodáshoz való joga szempontjából függ a bűncselekmény elkövetőjétől.¹⁶⁸

Végezetül pedig az emberkereskedelem, a terrorizmus, a szervezett bűnözés, a hozzátartozók közötti erőszak, a szexuális erőszak vagy a szexuális kizsákmányolás, a nemi alapú erőszak és a gyűlölet-bűncselekmények áldozatai, valamint a fogyatékossgal élő áldozatok és a gyermek áldozatok vonatkozásában az irányelv arra a következtésre jut, hogy az ilyen áldozatok esetében nagy arányban fordul elő a másodlagos és ismételt áldozattá válás, a megfélemlítés, valamint a megtorlás. Mindebből kifolyólag a szóban forgó dokumentum felszólítja a tagállamokat, hogy különös alapossggal járjanak el annak megítélésakor, hogy az ilyen áldozatok esetében fennáll-e az ismételt áldozattá válás, a megfélemlítés és a megtorlás kockázata. Az irányelv szerint továbbá vélelmezni kell, hogy ezen áldozatok esetében különleges védelmi intézkedésekre lesz szükség. Az olyan áldozatokat, akiknél megállapítást nyer a másodlagos vagy ismételt áldozattá válás, a megfélemlítés vagy a megtorlás kockázata, a büntetőeljárás során megfelelő intézkedések alkalmazásával fokozott védelemben kell részesíteni, mely intézkedések pontos természetét az egyéni értékelés során, az áldozat kívánságának figyelembevételével lehet meghatározni. Fontos hangsúlyozni, hogy valamennyi – az említett személyi kört érintő – intézkedés meghozatala során a

---

¹⁶⁷ Uo. 19. cikk (1) bek.

¹⁶⁸ Uo. Preambulum

védekezéshez való jog sérelme nélkül kell eljárni, az áldozatok eljárással kapcsolatos aggályainak és félelmeinek szem előtt tartása mellett.¹⁶⁹

A büntetőeljárás során gyanúsított vagy vádlott és az európai elfogatóparancshoz kapcsolódó eljárások hatálya alatt álló gyermekek részére nyújtandó eljárási biztosítékokról szóló 2016/800/EU irányelv is egy fontos állomásként tartható számon doktori értekezésem témája szempontjából, hiszen a szóban forgó irányelv – a felnőttkorú bűnelkövetőkhöz viszonyítottan – egy magasabb szintű védelmet kíván biztosítani a fiatalok bűnelkövetőknek, melyre az ilyen személyek sajátos szükségletei és fokozott sebezhetősége végett van szükség.

Az irányelv célja egyrészt, hogy eljárási biztosítékokat hozzon létre annak érdekében, hogy a fiatalok bűnelkövetők képesek legyenek a büntetőeljárások megértésére, másrészt, hogy megelőzhető legyen bűnismétlésük, és egyúttal elősegíthető legyen a társadalomba történő visszailleszkedésük.¹⁷⁰

A gyermek életkorának pontos megállapítására – mely az irányelv személyi hatálya, és alkalmazhatósága szempontjából bír relevanciával – több forrásból származó információ adhat alapot: a gyermek saját állításai, családi állapotának ellenőrzése, dokumentumkutatás, egyéb bizonyítékok vagy – végső esetben – orvosi vizsgálat. Ha mindezek alapján is kétséges az adott személy életkora, vélelmezni kell, hogy gyermek, azaz tizennyolc év alatti.¹⁷¹

Az irányelv Preambuluma és 4. cikke igen részletesen rendelkeznek a gyermekeket megillető tájékoztatáshoz való jogról a büntetőeljárás során. Az irányadó rendelkezések szerint, valamennyi gyermeket tájékoztatni kell az eljárások lefolytatásának általános szempontjairól, ennek érdekében röviden el kell magyarázni számukra az eljárások következő lépéseit, valamint az ügyben részt vevő hatóságok szerepét, feltéve, ha mindezt a

---

¹⁶⁹ Uo.

¹⁷⁰ 2016/800/EU irányelv Preambulum: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A32016L0800>; Letöltve: 2022. szeptember 30.

¹⁷¹ Róth Erika: A kiszolgáltatott és gyermek gyanúsítottak, valamint a vádlottak uniós védelme: http://acta.bibl.u-szeged.hu/54024/1/juridpol_081_829-841.pdf; Letöltve: 2022. szeptember 10.

büntetőeljárás érdekei engedik. A szóban forgó tájékoztatásnak – az ezen irányelvben foglalt jogokon túl – ki kell terjednie a már említett 2012/13/EU irányelvben foglalt jogokra is.¹⁷²

Az irányelv külön nevesíti az úgynevezett „szülői felelősséget gyakorló személyt”, mely személyt megillető jogok és kötelezettségek terjedelme tulajdonképpen a hazai fiatalkorúak elleni büntetőeljárásban ismert törvényes képviselő jogaihoz is kötelezettségeihez igazodik. A szülői felelősség gyakorlója helyett bizonyos esetekben más nagykorú személy is beléphet az eljárásba. Ezt a személyt elsősorban a gyermek jogosult megnevezni, de ha ő nem él ezzel a lehetőséggel, vagy a hatóság a megjelölt személyt nem fogadja el, az illetékes hatóság más személyt is megnevezhet.¹⁷³ Az irányelv továbbá rögzíti, hogy a tagállamoknak biztosítani szükséges, hogy a szülői felelősséget gyakorló személy a lehető leghamarabb megkapja azt a tájékoztatást, amelyhez a gyermeknek a 4. cikkkel és az irányelv Preambulumával összhangban joga van.¹⁷⁴

A büntetőeljárás során gyanúsított vagy vádlott tizennyolc év alatti személyek kihallgatására is vonatkozik néhány speciális szabály, mint például, hogy az ilyen személyek kihallgatását audiovizuális felvétel útján kell rögzíteni. Mindez kettős garanciát foglal magában, egyrészt az védelmet jelent a gyermek számára, hiszen ezzel bizonyítható a vele szemben tanúsított nem megfelelő bánásmód, másrészt az a rendőrség vagy más hatóság számára is védelmet nyújthat, mivel a felvétel igazolhatja, hogy megfelelően kezelték a gyermeket és tiszteletben tartották eljárási jogait. A bírósági meghallgatásra az audiovizuális felvétel készítésének kötelezettsége nem terjed ki. További speciális elvárás, hogy a kihallgatást a fiatalkorú bűnelkövetők életkorának és érettségének megfelelő módon kell lefolytatni. A bírósági eljárás során pedig kiváltképp törekedni kell arra, hogy a fiatalkorú vádlottak ne csak passzív hallgatóságként vegyenek részt a tárgyalásukon, hanem azok aktív résztvevőként, véleményt is formáljanak.¹⁷⁵

¹⁷² 2016/800/EU irányelv Preambulum, 4. cikk (1) bek.: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A32016L0800>; Letöltve: 2022. szeptember 30.

¹⁷³ Uo. Preambulum

¹⁷⁴ Uo. 5. cikk (1) bek.

¹⁷⁵ Róth Erika: A kiszolgáltatott és gyermek gyanúsítottak, valamint a vádlottak uniós védelme: http://acta.bibl.u-szeged.hu/54024/1/juridpol_081_829-841.pdf; Letöltve: 2022. szeptember 10.

Az irányelv hangsúlyozza, hogy a büntetőeljárás során gyanúsított vagy vádlott gyermekek számára biztosítani kell az úgynevezett egyéni értékeléshez való jogot a védelem, az oktatás, a képzés és a társadalmi integráció tekintetében fennálló sajátos szükségleteik feltérképezése érdekében, abból a célból, hogy meghatározhatóvá váljon, hogy igényelnek-e különleges intézkedéseket a büntetőeljárás során. Az egyéni értékelésnek kiváltképp tekintettel kell lennie a gyermek személyiségére és érettségére, a gyermek gazdasági, társadalmi és családi hátterére, köztük életkörülményeire és kiszolgáltatottságára, így a tanulási zavarokra vagy a kommunikációs nehézségekre. Az egyéni értékelés terén fontos hangsúlyozni, hogy annak terjedelmét és részleteit az adott eset körülményeihez szükséges igazítani, figyelembe véve az eljárás tárgyát képező bűncselekmény tárgyi súlyát, illetőleg azokat az intézkedéseket, amelyeket akkor hoznának a hatóságok, ha a gyermeket az adott bűncselekmény megvalósítása tekintetében bűnösnek találná a bíróság. Az ugyanazon gyermek vonatkozásában az irányelv hangsúlyozza, hogy a korábban elvégzett egyéni értékelést fel lehet használni, amennyiben azt naprakésszé tették.¹⁷⁶

Mindezek mellett az egyéni értékelés kapcsán fontos kiemelni, hogy azokat az eljárások lehető legkorábbi, megfelelő szakaszában, kellő időben kell elvégezni, lehetőleg mielőtt az ügyész a vádiratot tárgyalás lefolytatása céljából előterjesztené. A vádirat előterjesztésének ugyanakkor nem törvényi feltétele az egyéni értékelés megléte, az ennek hiányában is előterjeszhető, feltéve, hogy az a gyermek mindenek felett álló érdekével nem ellentétes.¹⁷⁷

A tizennyolc év alatti személyek ellen indult büntetőeljárásokkal összefüggésben továbbá számos nemzetközi dokumentum, így a szóban forgó irányelv is, elvárásként rögzíti, hogy az ilyen személyekkel szemben főszabály szerint szabadságelvonással járó szankció nem alkalmazható. Az illetékes hatóságoknak tehát mindig fontolóra kell venniük a fogva tartástól eltérő alternatív intézkedések alkalmazásának lehetőségét. Ilyen alternatív intézkedésnek minősülnek például az alábbiak: a gyermek bizonyos helyektől való eltiltása vagy lakóhelyének kijelölése, bizonyos személyekkel való kapcsolattartásának korlátozása, az illetékes hatóságoknál való rendszeres jelentkezésének, oktatási programokban való

---

¹⁷⁶ 2016/800/EU irányelv Preambulum: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A32016L0800>; Letöltve: 2022. szeptember 30.

¹⁷⁷ Uo.

részvételének, vagy a gyermek beleegyezése esetén terápiás vagy kábítószer-függőséget gyógyító programokban való részvételének előírása. Amennyiben a személyi szabadság elvonásával járó joghátrány nem mellőzhető, akkor a tizennyolc év alatti személyek fogvatartása során, velük szemben speciális védelmi intézkedések végrehajtása válik szükségessé. Ezalatt értendő, hogy az ilyen személyek számára biztosítani kell a felnőtt korú fogvatartottaktól elkülönítve történő fogvatartást, kivéve, ha az egyébként ellentétes lenne a mindenképp felett álló érdekeikkel.¹⁷⁸

Végezetül pedig fontosnak tartom megemlíteni – annak aktualitására is figyelemmel – az Európai Parlament és Tanács irányelv-javaslatát a nők elleni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelemről, mely javaslattervezet 2022-ben született, és melynek elfogadásáról – vélhetően a közeljövőben – döntés születik.

A javaslat indokolást tartalmazó része rögzíti, hogy a nők elleni erőszak és a kapcsolati erőszak büntetőjogi kérdés, az az emberi jogok komoly megsértésével jár együtt. Az ilyen magatartásokkal szembeni küzdelem az Európai Bizottságnak az alapvető uniós értékek védelmére és az Európai Unió Alapjogi Chartája tiszteletben tartásának biztosítására irányuló fellépésének részét képezi.¹⁷⁹

A javaslat hangsúlyozza, hogy egy igen komoly társadalmi problémával állunk szemben, figyelemmel arra, hogy a nők elleni erőszak és a kapcsolati erőszak Uniós-szerte elterjedt jelenség, és a becslések szerint – sajnálatos módon – az EU-ban minden harmadik nőt érint.¹⁸⁰

A javaslat háttérében nemcsak egy igen jelentős társadalmi probléma leküzdése áll, hanem annak orvoslása is, hogy legyen egy olyan konkrét uniós joganyag, amely e tárgykörben születik, figyelemmel arra, hogy jelen állás szerint, egyetlen egy uniós jogszabály sem foglalkozik átfogóan a nők elleni erőszakkal és a kapcsolati erőszakkal. Ez az irányelv lesz az első olyan jogi aktus tehát, amely kifejezetten az ilyen típusú erőszakkal foglalkozik. Az

---

¹⁷⁸ Uo.

¹⁷⁹ Az Európai Parlament és Tanács irányelv-javaslat a nők elleni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelemről (2022), Indokolást tartalmazó rész, 1.: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/ALL/?uri=CELEX:52022PC0105>; Letöltve: 2023. január 11.

¹⁸⁰ Uo.

irányelv által tételesen deklarált, és a hatékony fellépést célzó intézkedések a nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni fellépéssel foglalkozó szakértői csoport, az Isztambuli Egyezmény végrehajtásának nyomon követéséért felelős független szakértői testület ajánlásain alapulnak. Az egyes intézkedések meghatározása során továbbá a javaslat megalkotó, figyelembe vették a – többek között az ENSZ égisze alatt működő – nemzetközi szakértők és szervezetek ajánlásait, valamint a nők elleni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelem nemzetközileg elfogadott bevált gyakorlataira vonatkozó megfontolásait.¹⁸¹ Az irányelv-javaslat fontos hivatkozási alapként tekint az Európa Tanácsnak a nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelemről és azok megelőzéséről szóló, 2014. évi egyezményére (Isztambuli Egyezmény).¹⁸²

E javaslat célja a nők elleni erőszak és a kapcsolati erőszak megelőzése és az ellene való küzdelem a magas szintű biztonság és az alapjogok Unió-szerte biztosított, teljes körű gyakorlása érdekében, ideértve az egyenlő bánásmódhoz való jogot, valamint a nők és férfiak közötti megkülönböztetésmentességhez való jogot. Az iménti célok elérése érdekében a javaslat:

- hatékonyabbá teszi a nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni fellépésre vonatkozó jelenleg rendelkezésre álló uniós jogi eszközöket;
- felfelé irányuló belső konvergenciát teremt, és pótolja a védelem, az igazságszolgáltatáshoz való jog, a támogatás, a megelőzés, a koordináció és az együttműködés terén fennálló hiányosságokat;
- összehangolja az uniós jogot a nemzetközi szabványokkal.¹⁸³

Az irányelv-javaslat minimumszabályokat is meghatároz a bűncselekményi tényállások és büntetések meghatározása a nők és gyermekek szexuális kizsákmányolása és a kiberbűnözés területén, és a nők elleni erőszak vagy a kapcsolati erőszak valamennyi formájának áldozatait megillető jogokat illetően a büntetőeljárás előtt, alatt vagy után. Végül, de nem

---

¹⁸¹ Uo. Indokolást tartalmazó rész, 3-4.

¹⁸² Uo. Indokolást tartalmazó rész, 3.

¹⁸³ Az Európai Parlament és Tanács irányelv-javaslat a nők elleni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelemről (2022), Indokolást tartalmazó rész, 2-3.: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/ALL/?uri=CELEX:52022PC0105>; Letöltve: 2023. január 11.

utolsó sorban a minimumszabályok az áldozatok védelmére, és azok támogatására is kiterjednek.¹⁸⁴

Az irányelv-javaslat alapján, a 2. fejezet 5-10. cikkei határozzák azon bűncselekmények körét, amelyekkel szemben a szóban forgó jogforrás védeni kíván. Ezek alatt az alábbiak értendők: szexuális kényszerítés, női nemi szervek megcsonkítása, intim vagy manipulált anyagok nem beleegyezésen alapuló megosztása, internetes fenyegető zaklatás, internetes zaklatás, erőszakra vagy gyűlöletre való online uszítás.¹⁸⁵

Az irányelv-javaslat 2. fejezetének 12-13. cikkei a büntetéskiszabás során figyelembe veendő tényezőkre térnek ki, valamint azok igen komoly elvárásokat is rögzítenek a tagállamok felé, az eljárás tárgyát képező ügyszakhoz kapcsolódó körülmények gondos mérlegelése révén kiszabot joghátrány vonatkozásában, meghatározva – többek között – az egyes nevesített bűncselekményekhez kapcsolt büntetési tételkeretek alsó vagy felső határát.¹⁸⁶

Az alkalmazott joghátránynak egyrészt minden esetben visszatartó erővel kell bírnia, másrészt pedig annak (tett)arányosnak és hatékonynak is kell lennie.¹⁸⁷

Az irányelv-javaslat rögzíti, hogy az említett bűncselekmények valamelyikének megvalósítása esetén az alábbi tényezőket a büntetés kiszabása során súlyosító körülményként kell számon tartani, kivéve, ha az adott tényező a megvalósult bűncselekmény tényállási elemeinek részét képezi.¹⁸⁸

A teljesség igénye nélkül, példálózó jelleggel tehát az irányelv-javaslat szerint súlyosító körülményeknek minősülnek az alábbiak:

- a bűncselekmény gyermek sérelmére történő elkövetése;
- a bűncselekmény gyermek jelenlétében történő elkövetése;
- a bűncselekményt két vagy több személy együtt valósította meg;

---

¹⁸⁴ Uo. 1. cikk

¹⁸⁵ Uo. 5-10. cikkek

¹⁸⁶ Uo. 12-13. cikkek

¹⁸⁷ Uo. 12. cikk (1) bek.

¹⁸⁸ Uo. 13. cikk.

- a bűncselekményt rendkívül súlyos erőszak előzte meg vagy követte;
- a bűncselekményt fegyver használatával vagy azzal való fenyegetéssel követték el;
- a bűncselekményt erőszak vagy kényszerítés alkalmazásával vagy azzal való fenyegetéssel követték el;
- a bűncselekményt az áldozattal együtt élő családtag vagy személy követte el;
- a bűncselekményt korábbi vagy aktuális házastárs sérelmére valósították meg.¹⁸⁹

Az áldozatok igazságszolgáltatáshoz való jogának és megfelelő védelemhez való jogainak megerősítéséről is rendelkezik az irányelv-javaslat, amelyek közvetlenül a nők elleni erőszak és kapcsolati erőszak áldozatainak sajátos szükségleteire reagálnak. Ennek keretén belül a tagállamoknak biztosítaniuk kell egyrészt, hogy a nemzeti hatóságaik megfelelő eszközökkel rendelkezzenek a nők elleni erőszak és a kapcsolati erőszak kezeléséhez, másrészt, hogy azok az áldozatokat a nemek közötti egyenlőség szempontját figyelembe vevő módon kezeljék. Mindezek mellett külön biztosítékot szükséges nyújtani a nők elleni erőszak vagy a kapcsolati erőszak gyermekáldozatai számára, valamint elő kell mozdítani az áldozatok védelmét a kilakoltatási és védelmi határozatok révén. Az irányelv-javaslat fontosnak véli egyrészt az áldozatok kártérítési igényérvényesítési lehetőségeinek az előmozdítását, másrészt pedig az relevánsnak tartja, hogy olyan kormányzati szervek álljanak rendelkezésre, amelyek segítik, tanácsokkal látják el és képviselik az áldozatokat a nők elleni erőszakkal és a kapcsolati erőszakkal kapcsolatos bírósági eljárásokban.¹⁹⁰

Doktori értekezésem szóban forgó fejezete alapján úgy gondolom, egyértelműen megmutatkozott az ENSZ-nek, az Európa Tanácsnak, valamint az EU-nak a jelentősége a család- és a gyermekvédelem terén, kiemelt figyelemmel a gyermekbarát igazságszolgáltatás elveinek kidolgozásában betöltött szerepvállalásukra.

Álláspontom szerint nem fér kétség ahhoz, hogy egy demokratikus jogállam nem mellőzheti a nemzetközi/uniós szinten felállított standardok alkalmazását saját jogrendszerének kialakítása során.

---

¹⁸⁹ Uo. 13. cikk

¹⁹⁰ Uo. Indokolást tartalmazó rész, 4.

Az egyes nemzetközi dokumentumok ugyanis – ahogy látható volt – olyan általános jogelveket, garanciális szabályokat, és örökérvényű igazságokat deklarálnak, amelyek kiindulópontként szolgálhatnak a világ valamennyi állama számára a család-és gyermekvédelemhez köthető jogszabályi rendelkezéseik megalkotása, és hatáságaik e tárgykörben született döntései/jogi aktusai meghozatala során.

E körben szükséges utalni Magyarország Alaptörvényének E és Q cikkeire, melyek Európa-klauzula és Nemzetközi jogi-klauzula néven ismertek, és amelyek a magyar jog és az uniós jog, valamint a magyar jog és a nemzetközi jog viszonyrendszerét rögzítik.

Mindebből következik, hogy Magyarország igen nagy hangsúlyt fektet a nemzetközi és az uniós szintéren meglévő kötelezettségeinek, és azok teljesítésének, a magyar jog és a „külföldi jog” összhangjának, figyelemmel arra, hogy az ezek kapcsán irányadónak tekintendő rendelkezéseket a magyar jogforrási hierarchia csúcsán lévő Alaptörvényen keresztül kívánja érvényre juttatni, mellyel köztudottan egyetlen egy jogszabály sem lehet ellentétes.

Amint arra már utaltam, doktori értekezésem fókuszában a gyermek érdekét sértő bűncselekmények állnak, mely deliktumok a Btk. a XX. fejezetében („A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények”) kerültek deklarálásra.

Mindebből eredendően disszertációm következő fejezete igen részletesen áttekinti a gyermekek érdekét sértő bűncselekmények hatályos Btk. szerinti szabályanyagát, továbbá az az egyes nevesített bűncselekmények gyakorlati oldaláról is számot ad, feltárva – többek között – a jogalkalmazás során tapasztalt nehézségeket.

4. fejezet

A gyermekek érdekét sértő bűncselekmények dogmatikai elemzése és joggyakorlata

Doktori értekezésemben már említettem (ld.: 1. fejezet, Bevezető gondolatok), hogy a hatályos Btk. alapjaiba véve szakított a '78-as Btk. szabályrendszerével, és szerkezeti felépítésével, hiszen az nem a nemi erkölcs elleni deliktumokról rendelkező fejezetben foglalkozik, a kifejezetten a gyermekek és a család védelmét szolgáló bűncselekményekkel.

Az új Btk.-ban ugyanis külön fejezetben kaptak helyet a nevesített csoportok büntetőjogi oltalmát garantálni hivatott törvényi tényállások.

A Btk. XX. fejezete először a gyermekek érdekét sértő deliktumokat taglalja, majd ezt követően tér rá a család elleni bűncselekményekre.

A gyermekek érdekét sértő bűncselekmények alatt – emlékeztetésképp – a következők értendők: kiskorú veszélyeztetése, gyermekmunka, kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása, kiskorú elhelyezésének megváltoztatása.

A gyermekek érdekét sértő bűncselekmények elméleti oldalának ismertetésével párhuzamosan jelen fejezetben, a gyakorlati vonatkozások feltárása sem marad el. Ennek keretén belül a már említett aktavizsgálatok eredményei, és az azokból levont következtetések kerülnek a fókuszba. Mindezek mellett az egyes ügyészségektől – a nevesített deliktumokkal összefüggésben – országos szinten begyűjtött jogalkalmazói tapasztalatok, észrevételek taglalására is sor kerül.

Mielőtt rátérek a gyermekek érdekét sértő bűncselekmények dogmatikai elemzésére, és azok joggyakorlatának bemutatására, fontosnak vélem, hogy rávilágítsak az életkor büntetőjogi szempontból betöltött jelentőségére.

Büntető anyagi jogi aspektusból az életkor a passzív alannyá, illetőleg a bűncselekmény alanyává válása terén, eljárásjogi szempontból az egyes eljárásjogi garanciák biztosítása kapcsán (például soronkívüliség elve, különleges bánásmód jogintézménye), míg büntetés-

végrehajtási jogi nézőpontból a fogva tartás helye, és a szabadságvesztés büntetés végrehajtása szempontjából bír relevanciával.

4.1 Az életkor jelentősége a büntetőjogban

Doktori értekezésem jelen fejezet részében tisztázni szükséges a kiskorú, a gyermekkorú és a fiatalkorú személy – jogi szemponton alapuló – fogalmi ismérveit.

Kiskorúnak - figyelemmel a Ptk. irányadó rendelkezéseire - az a személy minősül, aki a tizennyolcadik életévét nem töltötte be.¹⁹¹

Ahol a Btk. Különös Részi normaszövege kiskorúságot említ, és ahhoz köti a passzív alannyá válást, tekintettel kell lenni azon Ptk.-ban deklarált rendelkezésre, mely szerint a gyámhatóság a tizenhatodik életévét betöltött, korlátozottan cselekvőképes kiskorúnak a házasságkötésre - jogszabályban meghatározott esetben - engedélyt adhat.¹⁹² Az ilyen személy házasságkötés folytán szerzett nagykorúsága kihat a passzív alannyá válásra, amennyiben a büntetőnorma a passzív alanyi létet a kiskorúsághoz köti, a házasságkötéssel nagykorúságot szerzett személy nem lehet adott deliktum passzív alanya, annak ellenére, hogy a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy.¹⁹³

Ezzel szemben, ha a Btk. Különös Részi tényállása – figyelemmel a törvényszöveg sajátos megfogalmazására – a tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt kívánja büntetőjogi oltalomban részesíteni, akkor a házasságkötés ellenére szerzett polgári anyagi jogi értelemben véve vett nagykorúság nem érinti a passzív alannyá válást, vagyis az ilyen személy sérelmére az adott bűncselekmény elkövethető.¹⁹⁴

A gyermekkorúak a büntető anyagi jogban a büntethetőség szempontjából van jelentősége, főszabály szerint ugyanis a büntethetőség alsó korhatára a tizennegyedik életév betöltéséhez kötött, mely körülménynek az elkövetés pillanatában kell fennállnia.¹⁹⁵ Mindezek mellett

---

¹⁹¹ Ptk. 2:10. § (1) bek.

¹⁹² Ptk. 4:9. § (1)-(4) bek.

¹⁹³ Márki Zoltán: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Kónya István (szerk.) i. m. 764.

¹⁹⁴ Uo. 764.

¹⁹⁵ Belovics Ervin: Büntetőjog I. Általános Rész. Budapest, HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft., 2017, 220.

további fontos kívánalom, hogy az ilyen személy legalább korlátozott beszámítási képességgel rendelkezzen, annak teljes hiánykor ugyanis nem lehet szó büntetőjogi felelősségre vonásról, szem előtt tartva a Btk. 17. § (1) bekezdésében foglaltakat.¹⁹⁶ Ha az elkövető korlátozott beszámítási képességgel rendelkezik a bűncselekmény elkövetésekor, akkor büntethető lesz azzal, hogy ez esetben a Btk. 17. § (2) bekezdésének rendelkezéseit kell irányadóak tekinteni, vagyis az ilyen személlyel szemben a büntetés korlátlanul enyhíthető lesz.¹⁹⁷ Ennek kapcsán megjegyzem, hogy a korlátlan enyhítés jogintézménye csak egy lehetőség, azzal nem kötelező élni, alkalmazása bírói mérlegelés függvénye.

A korlátlan enyhítés jogintézménynek jelentősége egyébként abban áll, hogy azáltal bármely büntetési nem, és annak legkisebb mértéke alkalmazhatóvá válik.¹⁹⁸

Mindezek mellett a büntethetőség egyik előfeltételként meghatározott beszámítási képességnek két komponense van: a felismerési képesség a magatartás lehetséges következményeinek előrelátását, míg az akarat a szabad kialakítását, és az annak megfelelő magatartás tanúsítását jelenti.¹⁹⁹

A gyermekkor definíciójából kitűnik, hogy a törvényhely által taxatív felsorolt bűncselekmények/bűncselekményi alakzatok vonatkozásában a jogalkotó leszállítja a büntethetőség alsó korhatárát a tizenkettedik életév betöltésére, melynek szintén az elkövetés pillanatában kell fennállnia. Ennek kapcsán további fontos büntethetőségi előfeltétel, hogy az ilyen személy rendelkezzen a bűncselekmény következményeinek felismeréséhez szükséges belátási képességgel is.²⁰⁰

Fontos hangsúlyozni, hogy a belátási és a beszámítási képesség egymással nem ekvivalens fogalmak, a belátási képességet a 12-14 év közötti korosztály vonatkozásában kell vizsgálni az elkövetővé válhatóság szempontjából, feltéve, ha az ilyen személy azon deliktumok

---

¹⁹⁶ 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről (továbbiakban: Btk.) 17. § (1) bek.

¹⁹⁷ Btk. 17. § (2) bek.

¹⁹⁸ Belovics Ervin i. m. 571.

¹⁹⁹ Uo. 222.

²⁰⁰ Btk. 16. §

valamelyikét valósította meg akár tettesi, akár részesi alakzatban, amelyeket a gyermekkor definíciója taxatíván felsorol.²⁰¹

A belátási képesség megítélése továbbá mindig szakkérdés, egyesített igazságügyi elmeorvos szakértői, valamint igazságügyi pszichológus szakértői véleményt kell beszerezni annak megállapíthatósága érdekében.²⁰²

Végül, de nem utolsó sorban tisztázni szükséges a fiatalkorú fogalmát is. Fiatalkorúnak minősül a büntető anyagi jogban az a személy, aki a bűncselekmény elkövetéskor a tizenkettedik életévét betöltötte, de a tizennyolcadikat nem.²⁰³ A szóban forgó fogalom – ahogy látható – a bűncselekmény elkövetőjét jelöli.

A büntető anyagi jogi szabályanyagot tartalmazó Büntető Törvénykönyv Általános Része külön fejezetet (XI. fejezet) szentel a fiatalkorú elkövetőkre vonatkozó részletszabályoknak, hiszen velük szemben - a felnőttkorú elkövetőkhöz képest - speciális szabályokat kell alkalmazni. A felnőtt- és a fiatalkorú elkövetőkkel összefüggő rendelkezések alapvetően a szankciórendszer részletszabályait illetően térnek el egymástól, figyelemmel arra, hogy a fiatalkorúakkal szemben a büntető anyagi jogi rendelkezések e téren enyhébbek, azok elsődlegesen nevelési célzatúak.²⁰⁴ Továbbá az sem elhanyagolandó, hogy speciális intézkedésként a fiatalkorúak vonatkozásában a Büntető Törvénykönyv a javítóintézeti nevelést is külön nevesíti, mely a felnőttkorú elkövetőknél nem alkalmazható.²⁰⁵

Tekintettel arra, hogy a büntetés kiszabás elveire/szemponyjaira vonatkozó normák is az anyagi jogban találhatók, ezen a ponton szükséges külön említést tenni az 56. számú BK. véleményről, mely egyrészt a büntetés kiszabása során értékelendő tényezőkről rendelkezik, másrészt pedig az iránymutatásként szolgál az eljáró bírónak ítélezésük során.²⁰⁶

---

²⁰¹ Belovics Ervin i. m. 219.

²⁰² Uo. 222.

²⁰³ Btk. 105. § (1) bek.

²⁰⁴ Belovics Ervin i. m. 629.

²⁰⁵ Uo. 636-637.

²⁰⁶ 56. számú BK. vélemény

A szóban forgó jogforrás a fiatalkorú bűnelkövetőkkel összefüggésben az alábbi részletszabályokat jeleníti meg.

A büntetlen előélet enyhítő körülmény, kivéve, ha az elkövető fiatalkorú vagy a fiatalkort néhány évvel meghaladott, úgynevezett fiatal felnőtt. A hivatalos személy javára ez csak akkor értékelhető, ha e minőségével a bűncselekmény nincs összefüggésben.²⁰⁷

A fiatalkor nem enyhítő körülmény, ilyennek értékelhető azonban, ha az elkövető a büntetőség határát jelentő tizenégy éves életkort nem sokkal haladta meg, vagy fiatal felnőtt volt, amikor a bűncselekményt elkövette.²⁰⁸

A büntető anyagi jogi szabályanyag mellett, a hatályos Be. úgyszintén külön fejezetet szentel a fiatalkorúak büntetőeljárásának, a felnőttkorúaktól eltérő szabályanyagot generálva ezzel. Az egyes nevesített részletszabályok a Be. huszadik részében „Külön eljárások” cím alatt, a XCV. fejezetben találhatóak, „A fiatalkorúak elleni büntetőeljárás” néven.

A Be. 678. § (1) bekezdése szerint a fiatalkorú elleni büntetőeljárásnak azzal szemben van helye, aki a bűncselekmény elkövetésekor a tizenkettedik életévét betöltötte, de a tizennyolcadikat nem.²⁰⁹ Mindebből következik, hogy a hatályos Be., a Btk.-ban foglaltakkal teljességgel egyezően határozza meg a fiatalkorúság fogalmi elemeit.

A Be. ezen fejezete deklarálja továbbá a fiatalkorúakkal szembeni büntetőeljárás célját, hatályát, az foglalkozik a fiatalkorúak bíróságával, az ilyen jellegű eljárásokban történő ügyészi, védői fellépés sajátosságairól, az ilyen személyekkel szembeni bizonyítási eljárás lefolytathatóságáról, annak részleteiről. Mindemellett az kitér a belátási képesség vizsgálatára, az összefoglaló pártfogó felügyelői vélemény jogintézményére, a szóban forgó személyi kör letartóztatásának problematikájára, a feltételes ügyészi felfüggesztés adta lehetőségekre, valamint az a velük szemben végbement előkészítő ülések, valamint tárgyalások – általános szabályokhoz képesti – eltéréseire is rávilágít.²¹⁰

---

²⁰⁷ Uo.

²⁰⁸ Uo.

²⁰⁹ 2017. évi XC. törvény a büntető eljárásról (továbbiakban: Be.) 678. § (1) bek.

²¹⁰ Be. 676-694. §

Végül, de nem utolsó sorban az életkor szempontjából a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (továbbiakban: Bv. törvény) is relevanciával bír, büntetés-végrehajtási jogi nézőpontból ugyanis - a szabadságvesztés büntetés végrehajtásának konstellációjában - a bűncselekmény elkövetésekor a huszonegyedik életévét be nem töltött személy minősül fiatalkorú bűnelkövetőnek.²¹¹

A Bv. törvény 99. § (1) bekezdés c) pontja továbbá kimondja, hogy a szabadságvesztés büntetés végrehajtása során – főszabály szerint – a fiatalkorúakat a felnőttkorúaktól el kell különíteni,²¹² amennyiben a Bv. törvény 192. § (2) bekezdés első fordulatában rögzítettek nem állnak fenn. Utóbbi ugyanis deklarálja, hogy a fiatalkorú bűnelkövetőket lehetőség szerint külön büntetés-végrehajtási intézetben kell elhelyezni.²¹³

A szóban forgó jogforrás 192-204. § ai pedig a szabadságvesztés büntetés végrehajtása során a fiatalkorú bűnelkövetőkre irányadó, és a felnőttkorú társaikhoz képesti eltérő rendelkezéseket foglalják magukban.

4.2 A kiskorú veszélyeztetését büntető törvényi tényállás

Jelen fejezetrész a kiskorú veszélyeztetésének büntetettét tekinti át, dogmatikai és gyakorlati aspektusból egyaránt, melynek során a témával összefüggésben végzett aktakutatás eredményeinek ismertetése, az azokból levonható következtetések, és a jogalkalmazói tapasztalatok feltárása sem marad el.

Figyelemmel arra, hogy a Btk. 208. §-ában írt kiskorú veszélyeztetését büntető törvényi tényállás két egymástól élesen elkülöníthető alapesetre bontható, az elméleti oldal részletezése során írásom is egymástól elválasztva kezeli a két alaptényállást.

---

²¹¹ 2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról (továbbiakban: Bv. törvény) 82. § 1. pont

²¹² Bv. törvény 99. § (1) bek. c) pont

²¹³ Uo. 192. § (2) bek. 1. fordulat

Megjegyzem, hogy a gyakorlatban – ahogy majd látható lesz – a négyirányú veszélyeztetési eredményt is magában foglaló bűncselekményi alakzatnak van elsődlegesen létjogosultsága, tekintettel arra, hogy az elkövetői oldalon jellemzően a szülő áll.

4.2.1 A kiskorú veszélyeztetése büntettének elméleti aspektusai

A Btk. 208. § (1) bekezdése szerinti kiskorú veszélyeztetése

A Btk. 208. § (1) bekezdése²¹⁴ tulajdonképpen egy mondatral körülírja a gyermekbántalmazás teljes körét. A gyermekbántalmazás egyfelől hatalmi kérdés, az a gyermekkel szembeni rossz bánásmódban megnyilvánuló személyközi erőszaknak minősül. Ebbe a körbe tartozik a fizikai bántalmazáson túl, a lelki és szexuális bántalmazás, valamint az elhanyagolás is. A jogalkotó – ahogy látható lesz – a gyermekekkel szemben tanúsított rossz bánásmódot súlyos kötelességszegésként determinálja, a súlyos kötelességszegés fogalmát azonban nem a büntetőjogi tényállás tölti meg tartalommal, hanem - annak kerettényállási mivoltából eredendően - más jogágakhoz tartozó jogszabályok, valamint jogszabályoknak nem minősülő normák, erkölcsi, szabályok határozzák meg tartalmi sajátosságait.²¹⁵

A 208. § (1) bekezdésének védett jogi tárgya az Alaptörvény XVI. cikkén alapul, mely szerint minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéshez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz. A szülőknek joguk van megválasztani a gyermeküknek adandó nevelést, valamint azok kötelesek kiskorú gyermekükről gondoskodni. Ezen kötelezettség magában foglalja gyermekük taníttatását is.²¹⁶

Az (1) bekezdés szerinti bűncselekmény passzív alanya a kiskorú személy, szemben (egyébként) a (2) bekezdés szerinti passzív alanyi körrel, amely a tizenhétéves életév be

²¹⁴ Btk. „208. § (1) A kiskorú nevelésére, felügyeletére vagy gondozására köteles személy - ideértve a szülői felügyeletet gyakorló szülő, illetve gyám élettársát, továbbá a szülői felügyeleti jogától megfosztott szülőt is, ha a kiskorúval közös háztartásban vagy egy lakásban él -, aki e feladatából eredő kötelességét súlyosan megszegi, és ezzel a kiskorú testi, értelmi, erkölcsi vagy érzelmi fejlődését veszélyezteti, büntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő”.

²¹⁵ Balogh Anna (a): A szülői feladatokból eredő kötelességek megszegése súlyosságának megítélése. Budapest, Ügyészek Lapja, 2015/6., 31.

²¹⁶ Magyarország Alaptörvénye XVI. cikk

nem töltéséhez köti a passzív alannyá válást.²¹⁷ (Ennek jelentőségére a 4.1 pont alatt már kitértem, így újfent azt nem hangsúlyozom.)

Az (1) bekezdés szerinti bűncselekmény elkövetési magatartása a súlyos kötelességszegés. Az elkövető olyan kötelességét szegi meg, amely a kiskorú nevelésével, felügyeletével vagy gondozásával áll összefüggésben. A kötelességszegés továbbá aktív, tevőleges vagy passzív magatartás egyaránt lehet. A nevelés tulajdonképpen olyan tervszerű magatartások sorozataként fogható fel, amelyeknek egy része kifejezetten ismeret, képzet- vagy érzelemgazdagító céllal kerül tanúsításra, más részük pedig funkcionálisan fejti ki hatását (tanítás, oktatás, viselkedési kultúra stb.). Felügyelet alatt értendő a kiskorú folyamatos, időről-időre visszatérően vagy csak alkalmanként, de meghatározott időtartamban történő figyelemmel kísérése. Ennek alapvető célja a kiskorú személy testi épségének megóvása, a személyiségére káros hatásoknak az elhárítása. A gondozási kötelesség meglehetősen tág fogalomnak minősül, ugyanis az magában foglal minden olyan tevékenységet, amely a gyermek testi szükségleteinek kielégítésére irányul (kielégítő életkörülmények, élelem, ruházat stb.). Megállapítható, hogy a gondozási kötelesség is a kiskorú testi fejlődésével áll összefüggésben, csakúgy, mint a felügyelet, azonban – jól láthatóan – a gondozás jóval tágabb kategóriának tekinthető. A kötelességek tartalmát alapjaiba véve az erkölcsi normák, társadalmi szokások konkretizálják. A kötelességszegés tanúsítására jellemzően huzamosabb időn át, ismétlődő jelleggel kerül sor, ugyanakkor a büntethetőséget nem zárja ki egyetlen egy ilyen jellegű magatartás tanúsítása sem. A bűncselekmény tényállásszerűségének alapfeltétele, hogy a kötelességszegés súlyos legyen, vagyis, hogy az az általános társadalmi felfogás szerint a minimálisan elvárható követelményeknek, elvárásoknak se feleljen meg. Mindebből adódik, hogy a kisebb mulasztások, nevelési hibák – főszabály szerint – nem szolgálhatnak alapjául a büntetőjogi felelősség megállapításának, ugyanakkor azok összeadódnak, és együttesen súlyos kötelességszegésként értékelhetők.²¹⁸

²¹⁷ Márki Zoltán: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Kónya István (szerk.) i. m. 764.

²¹⁸ Sinku Pál (b): A gyermekek érdekeit sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Belovics Ervin, Molnár Gábor Miklós, Sinku Pál: Büntetőjog II., Különös Rész. Hetedik hatályosított kiadás. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2019, 242.

Súlyos kötelességszegésnek minősül például, ha a szülő a 2-3 éves gyermekét több napra, gondozás és felügyelet nélkül egyedül hagyja, a kisgyermek rendszeres tisztántartását elmulasztja, az orvosi segítségre szoruló gyermekének nem hív vagy nem időben hív orvosi segítséget, vagy a gyermek jelenlétében ittasan bántalmazza a családtagoka.²¹⁹

Az (1) bekezdés szerinti bűncselekmény materiális veszélyeztető deliktum, a bűncselekmény eredménye a kiskorú testi, értelmi, erkölcsi vagy érzelmi fejlődésének veszélyeztetése.²²⁰ A súlyos kötelességszegés és a veszélyhelyzet, vagyis a bűncselekmény elkövetési magatartása és eredménye között ok-okozati összefüggésnek kell fennállnia.²²¹

A veszélyeztetési eredmény megállapíthatóságához elegendő a konkrét sérelem bekövetkezésének a reális lehetősége²²², ennek keretén belül figyelembe veendő a kiskorú gyermek életkora, személyisége, fejlettségi foka.²²³

A súlyos kötelességszegés általában a veszély lehetőségének a bekövetkeztét már eleve magában foglalja, az általános, vagyis az absztrakt értelemben véve vett veszély azonban nem elegendő, hiszen a büntetőjogi felelősségre vonás feltétele, hogy a súlyos kötelességszegéssel összefüggésben a kiskorú testi, értelmi, erkölcsi vagy érzelmi fejlődése veszélyeztetve legyen.²²⁴

A testi fejlődés veszélyeztetése a születéstől a nagykorúságig fennállhat, ugyanakkor hangsúlyozandó, hogy az életkor előrehaladtával csökken az egyén sérülékenységi szintje, valamint annak kiszolgáltatottsága.²²⁵ A testi fejlődés veszélyeztetésének minősül a kiskorú durva bántalmazása, amelynek következtében sérülést szenved, beteg lesz, az idegrendszere

---

²¹⁹ BH 1974.363.

²²⁰ Balogh Anna (b): Kiskorú veszélyeztetésének büntette bírósági határozatok kritikai tükrében – különös tekintettel a fizikailag bántalmazott gyermekekre II. rész. Budapest, Ügyészek Lapja, 2018/6., 18.

²²¹ BH 1992.623.

²²² Szomora Zsolt: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Karsai Krisztina (szerk.): Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz. Budapest, Complex Kiadó, 2013, 433.

²²³ Márki Zoltán: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Kónya István (szerk.) i. m. 772.

²²⁴ Uo. 766.

²²⁵ Balogh Anna (b) i. m. 18.

károsodik, de szintén ide sorolandó a kiskorú éheztetése, tisztán tartásának rendszeres elmulasztása, gyógykezelésének mellőzése.²²⁶ Kiemelendő, hogy mielőtt a jogalkotó az érzelmi fejlődés veszélyeztetését is bevonta a szóban forgó törvényi tényállásba, a testi fejlődés keretein belül kerültek értékelésre azon magatartások, amelyek a lelki fejlődés veszélyeztetésével állnak/álltak összefüggésben.²²⁷

Az értelmi fejlődés veszélyeztetése a három éven aluli személyeknél nem mondható túl fajsúlyosnak, ugyanakkor mindez nem azt jelenti, hogy ezen korosztály sérelmére ne lenne megvalósítható a törvényi tényállás szóban forgó fordulata. A már óvodás korú gyermekek, vagyis a harmadik életévüket betöltötték vonatkozásában elmondható, hogy önmagába véve az a tény, hogy a szülő nem biztosítja a gyermek óvodába járását, nem feltétlenül eredményezi az értelmi fejlődés veszélyeztetését, ugyanakkor az alkalmas lehet annak megállapítására. Itt elegendő csak arra gondolni, hogyha a gyermekvédelmi hatóságok például éppen azért írják elő külön – a törvényből eredendő kötelességen felül -, hogy rendszeresen vigyék óvodába a gyermeket, mert az otthoni ingerszegény környezetben, annak értelmi fejlődése veszélyeztetetté válik.²²⁸ Az értelmi fejlődés veszélyeztetése alatt tipikusan az egyébként iskolaköteles gyermeknek az iskolába nem járatása értendő.²²⁹ Megemlítendő, hogy a kiskorú értelmi fejlődésének veszélyeztetése hiányában az iménti kötelességeknek az elmulasztása, szabálysértésnek minősülnek. Így az a szülő vagy a törvényes képviselő

- a) aki a szülői felügyelete vagy gyámsága alatt álló gyermekét kellő időben az óvodába vagy az iskolába nem íratja be;
- b) aki nem biztosítja, hogy súlyos és halmozottan fogyatékos gyermeke a fejlődését biztosító nevelésben, nevelés-oktatásban vegyen részt;
- c) akinek szülői felügyelete vagy gyámsága alatt álló gyermeke ugyanabban az óvodai nevelési évben az iskolai életmódra felkészítő foglalkozásokról, illetőleg ugyanabban a tanévben az iskolai kötelező tanórai foglalkozásokról igazolatlanul, a

²²⁶ Lajtár István: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Polt Péter (szerk.) i. m. 51.

²²⁷ Balogh Anna (b) i. m. 19.

²²⁸ Uo. 19.

²²⁹ Lajtár István: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Polt Péter (szerk.) i. m. 52.

jogszabályban meghatározott mértéknél többet mulaszt, szabálysértést valósít meg.²³⁰

Az a tény, hogy a gyermek igazolatlanul mulasztott az iskolában, csupán szabálysértési felelősség megállapítására ad alapot, feltéve, ha a gyermek értelmi szintjét nem érte veszély.²³¹ Megjegyzendő továbbá, hogy az egységes joggyakorlat alapján nem állapítható meg a kiskorú veszélyeztetése büntettének ezen fordulata, ha a gyermek általános iskolai tanulmányait már befejezte, vagy már egyébként nem tanköteles. Az értelmi fejlődés veszélyeztetésének minősül ugyanakkor az az eset, amikor a gyermek lelki bántalmazása kihat az értelmi fejlődésre, mégpedig akként, hogy a bántalmazó környezet következtében a kiskorú gyermek nem tudja magát kipihenni, nem tud az óráira felkészülni.²³²

Az erkölcsi fejlődés veszélyeztetése alatt értendő minden olyan magatartás, amelynek következtében a kiskorú gyermek erkölcsi normákhoz való igazodásában, társadalomba történő beilleszkedésében zavar keletkezik.²³³ Ennek kiváltója lehet például az ilyen személy előtt történő trágár beszéd, a jelenlétében, vagy a vele elkövetett bűncselekmény.²³⁴

Az erkölcsi fejlődés veszélyeztetése a gyermek nagykorúságáig megállapítható, hiszen az erkölcsi fejlődés sem zárul le korábban.²³⁵ Az (1) bekezdés szerinti bűncselekmény ezen fordulata azonban tipikusan azt a korosztályt érinti, amely már maga is képes felismerni adott cselekmény tiltott jellegét.²³⁶

Az érzelmi fejlődés magában foglalja a kiskorú gyermek azon jogát, hogy érzelmileg kiegyensúlyozott felnőtté válhasson.²³⁷ A kiskorú gyermek érzelmi fejlődésének

---

²³⁰ 2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről 247. §

²³¹ Komlósiné Sógor Ildikó: A kiskorú veszélyeztetése büntett bizonyíthatóságának problémái. Budapest, Eljárásjogi Szemle, 2017/3., 15.

²³² Balogh Anna (b) i. m. 19.

²³³ Lajtár István: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Polt Péter (szerk.) i. m. 52.

²³⁴ BH 1994.470.

²³⁵ Balogh Anna (b) i. m. 20.

²³⁶ BH 1985.459.

²³⁷ Lajtár István: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Polt Péter (szerk.) i. m. 52.

veszélyeztetése vonatkozásában elmondható, hogy ilyenek minősül minden olyan súlyos kötelességszegés, amely olyan közvetlen ráhatást fejt ki a kiskorúra, vagy olyan körülményeket teremt számára, amelyek akadályozzák testi adottságainak, értelmi képességének az erkölcsi normákhoz való (helyes) viszonyulását, továbbá minden olyan magatartás ebbe a körbe sorolandó, amelyek az előbb elmondottakat elősegíti.²³⁸

Az érzelmi fejlődés veszélyeztetése megvalósul azáltal, hogy a gyermeket a szülei elhanyagolják, érzelmileg elutasítják, vele szemben kiszámíthatatlan viselkedést tanúsítanak, érzelmi zsarolásnak, szóbeli megaláztatásnak, megszegényítésnek teszik ki. Szintén helytállóan bizonyul a törvényi tényállás ezen fordulatának megállapítása, ha a szülők a gyermeket azzal fenyegetik, hogy elhagyják, intézetbe adják, szeretett tárgyát, állatát elpusztítják. Az elhanyagolt gyermekek javarésze zavart, ambivalens módon kötődik, aminek az az oka, hogy éppen az a személy elérhetetlen számukra, akitől a biztonságérzetet, és a törődést várhatnák.²³⁹ Az érzelmi fejlődés veszélyeztetése kevésbé mondható fajsúlyosnak a gyermek első éveiben, ugyanakkor az őt gondozó szülőtől való tartós és hirtelen elszakításakor, az kortól függetlenül is megállapítható, hiszen egy ilyen helyzet komoly kötődési problémákat okozhat.²⁴⁰

A négyirányú veszélyeztetési eredmény kapcsán fontos hangsúlyozni, hogy annak megállapítása nem tény-, hanem jogkérdés, így a tényállásban meg kell jelölni a veszélyeztető eredménynek az irányát, illetve azt is, ha maga a sértő eredmény is bekövetkezett.²⁴¹

Stádiumtani szempontból a deliktum a veszélyeztetettség bekövetkeztével befejezetté válik, a tényleges károsodás a tényálláshoz nem tartozó következménynek számít. A bűncselekmény megvalósulási szakaszait illetően elmondható, hogy kísérletről ritkán lehet szó, hiszen a kötelességszegés és a veszélyeztetés időbelileg többnyire egybeesik.²⁴²

²³⁸ Márki Zoltán: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Kónya István (szerk.) i. m. 772.

²³⁹ Balogh Anna (b) i. m. 27-28.

²⁴⁰ Uo. 19.

²⁴¹ Balogh Anna (b) i. m. 20.

²⁴² Márki Zoltán: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Kónya István (szerk.) i. m. 773.

Az (1) bekezdés szerinti deliktum alanya csak speciális kvalifikáltsággal rendelkező személy lehet, vagyis a kiskorú nevelésre, felügyeletére vagy gondozására köteles személy. Ilyennek minősül tipikusan a szülő vagy a gyám. A törvény rendelkezései alapján ugyanakkor ilyen személynek kell tekinteni a szülői felügyeletet gyakorló szülő vagy gyám élettársát, és a szülői felügyeleti jogától egyébként megfosztott szülőt is, ha az a kiskorúval közös háztartásban vagy lakásban él.²⁴³ Ugyanígy a nevelőszülő házastársát is terheli a nevelőszülőre bízott, és a velük közös háztartásban élő kiskorú nevelésének, felügyeletének és gondozásának kötelessége, mely kötelesség az együtt élő nevelőszülők, házastársak, élettársak vonatkozásában oszthatatlan.²⁴⁴ A deliktum társtettese csak az lehet, aki rendelkezik a tettessé váláshoz szükséges ismérvekkel. Az együtt élő szülők továbbá szülői felügyeleti jogukat mindig együttesen gyakorolják, ebből adódóan társtettesei lehetnek adott deliktumnak, ha együttes mulasztásuk idézi elő a gyermek testi, értelmi, erkölcsi vagy érzelmi fejlődésének veszélyeztetettségét. Csak társtettese lehet a szóban forgó bűncselekménynek az a szülő, akinek nincs szülői felügyeleti joga, kivéve, ha a kiskorúval közös lakásban vagy háztartásban él.²⁴⁵ A bírói gyakorlat szerint azonban a társtetteség megállapítása a törvényi tényállás ezen alakzatát illetően kizárt, figyelemmel arra, hogy a normaszöveg által deklarált kötelesség, a bűncselekmény valamennyi alanyát önállóan terheli.²⁴⁶ Mindezek mellett pedig a bűncselekmény részese bárki lehet.²⁴⁷

A deliktum szándékos megvalósulási formát feltételez, mind az egyenes, mind pedig az eshetőleges szándék szóba jöhet.²⁴⁸

---

²⁴³ Lajtár István: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Polt Péter (szerk.) i. m. 49.

²⁴⁴ BH 2008.177.

²⁴⁵ Lajtár István: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Polt Péter (szerk.) i. m. 50.

²⁴⁶ BH 1997.263.

²⁴⁷ Lajtár István: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Polt Péter (szerk.) i. m. 50.

²⁴⁸ Sinku Pál (b): A gyermekek érdekeit sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Belovics Ervin, Molnár Gábor Miklós, Sinku Pál i. m. 244.

Ha a 208. § (1) bekezdését az elkövető több kiskorú sérelmére követi el, akkor a deliktum rendbelisége a sértettek számához igazodik²⁴⁹. Hangsúlyozom, hogy adott kiskorú személy sérelmére huzamosan és többször ismétlődően kifejtett cselekmény, természetes egységnek minősül.²⁵⁰ Ebből adódóan ugyanazon gyermek sérelmére – különböző cselekményekkel – elkövetett kiskorú veszélyeztetése miatt indult eljárásokat egyesíteni szükséges, ennek elmaradása esetén, ha egyazon időszakban elkövetett cselekmény miatt már jogerősen elítélték az elkövetőt, a vele szemben folyamatban lévő másik eljárást ítélt dolog miatt meg kell szüntetni, ellenkező esetben pedig perújításnak van helye.²⁵¹ Ha az elkövető több cselekménye hoz létre több bűncselekményt, vagyis az elkövetett cselekmények részben a gyermek sérelmét, részben pedig annak veszélyeztetését eredményezik, figyelemmel arra, hogy ezen cselekmények időben elkülönülten jelentkeznek, heterogén anyagi bűnhalmazat jön létre.²⁵² Ezzel szemben alaki bűnhalmazat esetén, tehát akkor, ha az elkövető egy cselekményével több deliktumot valósít meg, elmondható, hogy az azonos sértett sérelmére megvalósított veszélyeztető és sértő eredményű bűncselekmények valóságos alaki halmazatának megállapítása kizárt, hiszen ott, ahol a sértő szándék fennáll, a veszélyeztetési deliktum már nem állapítható meg.²⁵³ Ebből eredendően helyesen járt el a bíróság, amikor a hathónapos kisbabát a földre – betonra – szándékosan levágó terheltet védekezésre képtelen személy sérelmére elkövetett súlyos testi sértés büntette miatt mondta ki bűnösnek.²⁵⁴

Balogh Anna legfőbb ügyészségi ügyész tanulmányában azonban az alaki bűnhalmazat kérdésköre kapcsán rávilágított arra, hogy abban az esetben, amikor a gyermek életkorából fakadóan már érzelmileg és erkölcsileg egyaránt veszélyeztethető, a kiskorú veszélyeztetése büntetnének megállapítása nem mellőzhető a testi sértést okozó bűncselekmény mellett, még akkor sem, ha az elkövető egyetlen egy büntetőjog-ellenes cselekményt fejt ki, vagyis ilyenkor a valóságos alaki bűnhalmazat megállapítása helytállónak bizonyul.²⁵⁵

---

²⁴⁹ Uo. 240.

²⁵⁰ BH 1997.263.

²⁵¹ Balogh Anna (c): Kiskorú veszélyeztetésének büntette bírósági határozatok kritikai tükrében – különös tekintettel a fizikailag bántalmazott gyermekekre III. rész. Budapest, Ügyészek Lapja, 2019/1., 5.

²⁵² Uo. 5.

²⁵³ BH 2012.58.

²⁵⁴ PKKB.13.B.VIII.27.025/2012.

²⁵⁵ Balogh Anna (c) i. m. 7.

A valóságos alaki bűnhalmazathoz – jelen esetben - mindenképp szükségeltetik tehát – a példánál maradva – egy, a kiskorú testi fejlődésének veszélyeztetésén túli, a nevesített deliktum normaszövege által meghatározott irányultságú további veszélyeztetésnek a létrejötte, melyet az elkövető jelen esetben egyetlen egy cselekményével fejt ki.

A kiskorú veszélyeztetése büntettének első alapesete továbbá nem állapítható meg valóságos alaki halmazatban olyan bűncselekménnyel, amelynek a jogi tárgya azonos vagy hasonló, de a büntetési tétele súlyosabb. Ebből eredendően a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni deliktumok azon minősített esetei, amelyeket a hozzátartozója, gondozása, nevelése, felügyelete alatt álló személy sérelmére követnek el, konzumálják a kiskorú veszélyeztetését. Ezen a ponton azonban fel kell hívni a figyelmet arra, hogy a valóságos anyagi bűnhalmazat megállapítása nem kizárt, vagyis a nemi bűncselekmények állhatnak halmazatban a kiskorú veszélyeztetésével, mégpedig akkor, ha az elkövető több cselekménye hoz létre több bűncselekményt úgy, hogy ezen cselekmények térben és időben elválnak, vagy, ha eleve egy teljesen más irányú veszélyeztető magatartás is megvalósul, értve ezalatt például a minősített nemi bűncselekmény mellett, az iskoláztatás elhanyagolásával létrejött kiskorú veszélyeztetésének büntettét.²⁵⁶

Kérdésként vetődhet fel, hogy a Btk. 208. § (1) bekezdése szerinti kiskorú veszélyeztetése, valamint a kiskorúval való kapcsolattartást akadályozó, a Btk. 210. §-ában deklarált magatartások állhatnak-e egymással bűnhalmazatban?

Ezzel összefüggésben hangsúlyozandó, hogy a kiskorúval való kapcsolattartás akadályozását büntető magatartások önálló bűncselekményként történő szabályozása a hatályos Btk. egyik újítása, figyelemmel arra, hogy a korábbi Btk. az effajta büntetőjog-ellenes magatartásokat a kiskorú veszélyeztetése keretén belül értékelte.

Balogh Anna szerint a kiskorúval való kapcsolattartás akadályozásának vétsége csak akkor állapítható meg, ha ezzel párhuzamosan súlyosabb deliktum nem jön létre. Ha a szülő a gyermeke és a különélő szülő közötti kapcsolattartást teljesen ellehetetleníti, azzal párhuzamosan szülői kötelességét is súlyosan megszegi, veszélyeztetve ezzel a kiskorú érzelmi és erkölcsi fejlődését. Ebből eredendően – Balogh Anna álláspontja alapján –

---

²⁵⁶ Uo. 8-9.

ilyenkor a kiskorú veszélyeztetésének büntetetté kell megállapítani.²⁵⁷ Egy konkrét büntetőügyben, amely alapvetően a kiskorúval való kapcsolattartás akadályozásának vétsége miatt indult, felmerült a kiskorú veszélyeztetését büntető törvényi tényállás miatti büntetőjogi felelősségre vonás kérdése is. Az ügyészség mindkét bűncselekményt érintően vádat emelt, ugyanakkor a későbbiekben a vádat módosította, melynek következtében csak is kizárólag a kiskorú veszélyeztetése miatt kívánták a vádlott büntetőjogi felelősségének a megállapítását, arra hivatkozva, hogy a két bűncselekmény egymáshoz képest speciális viszonyban áll. A kiskorúval való kapcsolattartás akadályozásának vétsége ennek fényében egy nevesített kötelelességzegésként fogható fel, így megállapításának de lege lata nincs helye. Az első fokú bíróság egyébként – egyetértve az ügyészség álláspontjával - kiskorú veszélyeztetésében állapította meg a vádlott bűnösségét.²⁵⁸

Végül, de nem utolsó sorban a kapcsolati erőszak, valamint a Btk. 208. § (1) bekezdése szerinti kiskorú veszélyeztetésének halmazati kérdéseiről is szólni kell, figyelemmel arra, hogy a gyakorlatban – ahogy látható lesz – a két deliktum együttes megállapításának lehetőségét a jogalkalmazók számtalanszor szem elől tévesztik, holott a történeti tényállás alapján a két bűncselekmény egyidejű megállapításának lenne helye.

A kiskorú veszélyeztetése, valamint a kapcsolati erőszak kontextusában a valóságos anyagi halmazat fennálltának lehetőségére például a Kúria Bfv. I. 737/2020. számú döntése, valamint a Legfőbb Ügyészség Fiatalkorúak Büntetőügyeinek Önálló Osztályának Fk.Nf.3543/2020/1.I. számú, 2020. október 20. napján kelt körlevele is rávilágított.

A kapcsolati erőszak törvényi tényállását a Btk. 212/A. §-a deklarálja, melynek kapcsán alapvetésként kell rögzíteni, hogy egyrészt a bűncselekménynek csak is kizárólag az (1) bekezdése magánindítványos és szubszidiárius, másrészt, hogy a hozzátartozó sérelmére elkövetett tetteleg bántalmazás már a (2) bekezdés keretein belül értékelendő azzal, hogy a szóban forgó bűncselekményi alakzat közvadra üldözendő, tehát a sértett akaratától függetlenül, hivatalból megindítható a büntetőeljárás.²⁵⁹

---

²⁵⁷ Uo. 10.

²⁵⁸ BH 2007/35.

²⁵⁹ Garai Renáta: „Halmazati kérdések a kiskorú veszélyeztetésével és a kapcsolati erőszakkal összefüggésben.” című előadásában elhangzottak alapján. Budapest, XXIX. Ügyészségi Szakmai-Tudományos Konferencia, 2019.

A deliktum jogi tárgya a kiszolgáltatott hozzátartozó testi integritását védi úgy, hogy az e körbe tartozó személyek körét a Btk. – értelmező rendelkezései között – taxatívén felsorolja.²⁶⁰

A nevesített törvényi tényállás tényállásszerűségének egyik sajátos feltétele, a rendszeres elkövetés, melynek definícióját a Btk. ugyan nem határozza meg, de a törvényhelyhez fűzött indokolás, a több kötetes Új Btk. Kommentár²⁶¹, valamint a Kúria már több ízben²⁶² leszögezte, hogy a rendszeresség legalább két elkövetést jelent.

A kapcsolati erőszak és a kiskorú veszélyeztetése bűncselekmények bűnhalmazatban történő megállapításával kapcsolatban nem téveszthető szem elől, hogy a kapcsolati erőszak elkövetőjének egyúttal a kiskorú veszélyeztetését büntető tényállás által megkívánt speciális alanyiságnak is meg kell felelnie, másrésztől, hogy a kapcsolati erőszak törvényhelyének (1) bekezdésében írt passzív alanyi köre – a kiskorú veszélyeztetéséhez képest - jóval tágabb személyi kört foglal magába.²⁶³

Hangsúlyozom, hogy a kapcsolati erőszak törvényi tényállása kétféleképpen is bűnhalmazatot képezhet a kiskorú veszélyeztetésével.

Az első eset, amikor a kapcsolati erőszak (Btk. 212/A. § (1) bekezdés, (2) bekezdés) és a kiskorú veszélyeztetése (Btk. 208. § (1) bekezdés) eltérő sértettek esetén kerül egymással bűnhalmazatba.

Ezalatt az az eset értendő, amikor a kapcsolati erőszakot a gyermekének szülője, házastársa, volt házastársa, élettársa, volt élettársa, vagy más hozzátartozója sérelmére a közös kiskorú, illetve nevelt, örökbefogadott vagy mostoha gyermek jelenlétében valósítja meg az elkövető, hiszen ezzel egyidejűleg cselekménye a kiskorú tekintetében fennálló nevelési kötelesség

---

²⁶⁰ Uo.

²⁶¹ Lajtár István: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Polt Péter (szerk.) i. m. 80.

²⁶² 17/2017. számú Büntető elvi határozat, BH 2020.195.

²⁶³ a Legfőbb Ügyészség Fiatalkorúak Büntetőügyeinek Önálló Osztályának Fk.Nf.3543/2020/1.I. számú körlevele (2020. október 20.)

olyan súlyos megszegéseként is értékelendő, mely magában hordozza a kiskorú veszélyeztetésének törvényi tényállása által megkívánt veszélyhelyzet bekövetkeztének a reális lehetőségét.²⁶⁴

Bűnhalmazat megállapításának van helye továbbá akkor is, amikor a kapcsolati erőszak, valamint a kiskorú veszélyeztetése meghatározott fordulatait azonos sértettet sérelmére valósulnak meg.²⁶⁵

Hangsúlyozom, hogy egyazon sértett – azaz a kiskorú gyermek – sérelmére elkövetett kiskorú veszélyeztetése és a kapcsolati erőszak bűncselekményének halmazata csak a kiskorú veszélyeztetése és a rendszeresen megvalósuló testi sértés találkozásakor lehetséges (Btk. 212/A. § (2) bekezdés, Btk. 208. § (1) bekezdés). A tetteges becsületsértésnek minősülő cselekmények rendszeres elkövetése során kizárólag a kiskorú veszélyeztetése megállapításának van helye. A kiskorúval szemben kifejtett – a tetteges bántalmazás körén kívül eső – sértő gesztusok, ütéssel fenyegető mozdulatok, lökdösődések, melyek célja a sértett megfélemlítése, megalázása, súlyos nevelési kötelességszegésként értékelendők. Amennyiben a sorozatosan megvalósuló, tetteges becsületsértésnek minősülő magatartások a kiskorú veszélyeztetése büntettének megállapítása révén már értékelést nyertek - a kétszeres értékelés tilalmát szem előtt tartva - a kapcsolati erőszak miatti büntetőjogi felelősségre vonásnak nem lehet helye. Más a helyzet akkor, ha a testi sértésbe beleolvadó becsületsértésről van szó, mert ilyenkor – az alábbiakban ismertetésre kerülő törvényi feltételek fennállata esetén – bűnhalmazat megállapítására is sor kerülhet.²⁶⁶

A veszélyeztető szándékkal folyamatos jelleggel, sorozatosan kimerített kötelességszegések időszakán belül külön büntetőjogi értékelést igényelnek azon esetek, amikor az elkövető a testi épség megsértésére irányuló szándékkal szegi meg a kiskorú nevelésére, felügyeletére, gondozására vonatkozó kötelességét, vagy azt kifejezetten tettegesen is bántalmazza. Ilyenkor a kiskorú veszélyeztetése bűncselekményével valódi anyagi halmazatban a testi sértés vétségét és a testi sértés büntettét is meg kell állapítani, a jellegében hasonló, de egymástól elkülönülő és eltérő törvényi tényállásba ütköző cselekvések folytán. Ugyanez lesz az

---

²⁶⁴ Uo.

²⁶⁵ Uo.

²⁶⁶ Uo.

irányadó akkor is, ha a kiskorú veszélyeztetésén túlmenően megvalósuló testi sértések elkövetési körülményei egyúttal a Btk. 212/A. § (2) bekezdése szerinti deliktum törvényi tényállásába is beleilleszkednek, azaz a kiskorú veszélyeztetésének büntette és a kapcsolati erőszak testi sértéssel megvalósuló alakzata szintúgy valódi anyagi bűnhalmazatban állnak.²⁶⁷

A fentiekben elmondottak lesznek az irányadók akkor is, ha a kiskorú veszélyeztetésén túlmenően megvalósuló testi sértések elkövetési körülményei egyúttal a Btk. 212/A. § (2) bekezdése szerinti deliktum törvényi tényállásába is beleilleszkednek, azaz a kiskorú veszélyeztetésének büntette és a kapcsolati erőszak testi sértéssel megvalósuló alakzata szintúgy valódi anyagi bűnhalmazatban állnak.²⁶⁸

Kérdésként felvetődhet, hogy miként értékelhető az az eset, amikor a súlyos kötelességszegés kizárólag a kiskorú rendszeres, a testi épségét, egészségét sértő bántalmazásban merül ki, ezért az elkövető büntetőjogi felelőssége a súlyosabb jogtárgysértés nyomán kapcsolati erőszak büntetében állapítható meg.²⁶⁹

A kiskorú testi épségét sértő eredményű deliktum is – amelynek eredője ugyanaz a súlyos kötelességszegés, mint a veszélyeztető eredményű kiskorú veszélyeztetése esetén – éppen a rendszeresség folytán, alkalmas lehet arra, hogy a kiskorú érzelmi, erkölcsi, értelmi fejlődését károsan befolyásolja, ami azt jelenti, hogy a rendszeres, testi sérüléssel járó bántalmazás egyúttal a kiskorú személyiségfejlődésének azon területeit is veszélyezteti, amelyeket a törvény – a kiskorú veszélyeztetésének eltérő jogi tárgyán keresztül – a büntetőjog eszközével védeni rendel. Amennyiben tehát az ügy összes körülménye arra enged következtetni, hogy a bűncselekmény valamennyi ismérve mind a kapcsolati erőszak, mind a kiskorú veszélyeztetése vonatkozásában egyidejűleg megvalósul, valódi anyagi bűnhalmazat megállapításának van helye.²⁷⁰

---

²⁶⁷ Uo.

²⁶⁸ Uo.

²⁶⁹ Uo.

²⁷⁰ Uo.

A következőkben rátérek a Btk. 208. § (2) bekezdése szerinti kiskorú veszélyeztetésére²⁷¹, mely úgyszintén egy alaptényállás.

A szóban forgó deliktum védett jogi tárgya – a törvényhely (1) bekezdésében deklarált bűncselekményhez képest – szűkebben értelmezendő, hiszen ez esetben a védendő értéket a kiskorú erkölcsi fejlődése képezi.²⁷²

A (2) bekezdés szerinti deliktum passzív alanya csak olyan személy lehet, aki a tizennyolcadik életévét még nem töltötte be, és aki - értelmi fejlettségénél fogva - erkölcsi fejlődésére nézve károsan befolyásolható.²⁷³ Mindez azt jelenti, hogy ezen bűncselekmény passzív alanya csak olyan értelmi fejlettséggel bíró személy lehet, aki egyúttal képes felismerni a nevesített törvényhely által megkívánt elkövetési magatartás irányultságában megmutatkozó bűncselekménynek a társadalomra veszélyességét.²⁷⁴

A szóban forgó deliktum elkövetési magatartásnak a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy bűncselekményre, szabálysértésre vagy züllött életmódra történő rábírása vagy rábírnai törekvése [a) pont], valamint a bűncselekmény elkövetéséhez való felajánlása [b) pont] minősül.²⁷⁵

Alapvetően a „bűncselekmény” fogalmát jelen esetben tágabban kell értelmezni, hiszen az olyan cselekményt is magában foglal, amely csak akkor lenne bűncselekmény, ha annak elkövetőjét egyébként felelősségre lehetne vonni. Mindemellett ide tartozik még az az eset is, amikor a bűncselekmény elkövetője büntetethetőségi előfeltétel hiányában nem

²⁷¹ Btk. „208. § (2) Ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, az (1) bekezdés szerint büntetendő az a tizennyolcadik életévét betöltött személy, aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt

a) bűncselekmény vagy szabálysértés elkövetésére, illetve züllött életmód folytatására rábír vagy rábírnai törekszik,

b) bűncselekmény elkövetéséhez felajánl”.

²⁷² Lajtár István: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Polt Péter (szerk.) i. m. 54.

²⁷³ Sinku Pál (b): A gyermekek érdekeit sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Belovics Ervin, Molnár Gábor Miklós, Sinku Pál i. m. 244.

²⁷⁴ BH 1985.459.

²⁷⁵ Sinku Pál (b): A gyermekek érdekeit sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Belovics Ervin, Molnár Gábor Miklós, Sinku Pál i. m. 245.

büntethető.²⁷⁶ Nincs helye büntetőjogi felelősségre vonásnak ugyanis akkor, ha a kiskorú például az apja sérelmére követett el lopást, de az nem terjeszt elő magánindítványt. Mindettől függetlenül a (2) bekezdés elkövetője felelősséggel tartozik e bűncselekményért, ha a kiskorú legalább megkísérelte annak elkövetését, továbbá ilyenkor már rábírás, és nem rábírnai törekvés megállapításának van helye.²⁷⁷

A rábírás értelemszerűen eredményes felbujtást jelent, míg a rábírnai törekvés megfelelője az eredménytelen felbujtás, amely külön büntetni rendelt előkészületi cselekményként értékelendő (sui generis deliktum).²⁷⁸

A züllött életmódra történő rábírás vagy rábírnai törekvés vonatkozásában kiemelendő, hogy a züllöttség alatt az erkölcsileg igen súlyosan kifogásolható életvitel értendő. A züllött életmód folytatása alapvetően huzamosabb időn át tanúsított magtartást jelent, mely nem eredményezheti egyúttal bűncselekménynek vagy szabálysértésnek az elkövetését. Ilyen életmódnak minősül elsősorban az italozó, csavargó, valamint az éjszakai életvitel.²⁷⁹

Stádiumtani szempontból relevanciával bír, hogy a Btk. 208. § (2) bekezdésében írt bűncselekmény akkor válik befejezetté, ha az annak keretén belül kifejtettek hatására a tizennyolc év alatti személy a törvényhely által megkívánt deliktum, szabálysértés elkövetését vagy züllött életmód folytatását megkezdi. A rábírnai törekvés kapcsán pedig adott bűncselekmény akkor tekintendő befejezettnek, ha a felhívás eljutott a tizennyolc év alatti passzív alanyhoz, vagyis az arról tudomást szerzett.²⁸⁰ A (2) bekezdés a) pontja szerinti esetben csak akkor lehet kísérlete, ha a deliktumra való felhívás, és az arról való tudomásszerzés időben elválik egymástól. Itt elegendő csak arra az esetre gondolni, amikor az elkövető levél útján próbálja rábírnai a kiskorút a bűncselekmény elkövetésére.²⁸¹

---

²⁷⁶ BH.1993.8.

²⁷⁷ Márki Zoltán: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Kónya István (szerk.) i. m. 775.

²⁷⁸ Sinku Pál (b): A gyermekek érdekeit sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Belovics Ervin, Molnár Gábor Miklós, Sinku Pál i. m. 245.

²⁷⁹ Uo. 245.

²⁸⁰ Uo. 245.

²⁸¹ Márki Zoltán: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Kónya István (szerk.) i. m. 775.

A Btk. 208. § (2) bekezdésének alanya csak olyan tizennyolcadik életévét betöltött személy lehet, aki nem köteles a kiskorú nevelésére, felügyeletére, gondozására, ellenkező esetben ugyanis az (1) bekezdésbe ütköző magatartás miatti büntetőjogi felelősségre vonás megállapításának van helye.²⁸²

A Btk. ezen fordulata is csak szándékosan követhető el, ugyanakkor a rábírnai törekvés és a felajánlás célzatos magatartás, vagyis azok az egyenes szándék meglétét feltételezik az elkövetői oldalon.²⁸³

A Btk. 208. § (2) bekezdése szubszidiárius deliktum, vagyis csak akkor állapítható meg, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg. Mindebből adódik, hogyha a rábírás következtében a passzív alany által elkövetett bűncselekmény büntetési tétele öt évet meg nem haladó szabadságvesztéssel szankcionálható, a nagykorú cselekménye kizárólag kiskorú veszélyeztetésének minősül.²⁸⁴ Ezen a ponton azonban fel kell hívni a figyelmet arra, hogyha a tizennyolc év alatti a rábírás hatására olyan deliktumot valósít meg, amelynek büntetési tétele nem magasabb a kiskorú veszélyeztetésénél, és az ilyen személy által elkövetett bűncselekmény vonatkozásában a tizennyolc év feletti személy cselekménye is törvényi tényállási elemet merít ki, bűnhalmazatot kell megállapítani.²⁸⁵

A fentiekben leírtak alapján az alábbi következtetésekre jutottam a szubszidiaritás kérdéskörét illetően.

Önmagában a rábírás nem értékelhető kétszer, vagyis, ha a tizennyolc év alatti a tizennyolc év feletti például lopás vétségére bírja rá, és a tizennyolc év feletti tekintetben a járulékos jellegű részesi magatartás kifejtésén túl nem terjeszkedik, akkor cselekménye csak kiskorú veszélyeztetéseként értékelendő, vagyis semmi esetre sem lehet ezzel párhuzamosan a lopás vétségének felbujtója is. Amennyiben a tizennyolc év feletti - a rábíró magatartás tanúsítása mellett - a tizennyolc év alattival együtt, egymás tevékenységéről tudva, szándékegységben

---

²⁸² Sinku Pál (b): A gyermekek érdekeit sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Belovics Ervin, Molnár Gábor Miklós, Sinku Pál i. m. 245.

²⁸³ Uo. 245.

²⁸⁴ BH 2003.4.

²⁸⁵ Márki Zoltán: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Kónya István (szerk.) i. m. 776.

valósítja meg – a példánál maradva - a lopás vétségét, akkor társtettesként elkövetett lopás vétsége miatt is felel, nemcsak kiskorú veszélyeztetéséért, feltéve, ha a kiskorú, és természetesen a tizennyolc év feletti is büntethető. Ha a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy – figyelemmel a Btk. 16. §-ában foglaltakra - nem vonható büntetőjogi felelősségre, akkor a társtetteség felbomlik, a másik elkövető így ez esetben önálló tettesként felel, és vele szemben halmazati büntetést kell kiszabni – a példánál maradva - lopás vétsége és kiskorú veszélyeztetésének büntette miatt.

A Btk. 13. § (2) bekezdése szerint közvetett tettes az, aki a szándékos bűncselekmény törvényi tényállását e cselekményért gyermekkor, kóros elmeállapot, kényszer vagy fenyegetés miatt nem büntethető, illetve tévedésben lévő személy felhasználásával valósítja meg.²⁸⁶ A közvetett tetteség esetében az önálló tetteség ismérvei két személy között oszlanak meg, mégpedig akként, hogy a felhasznált személy fejt ki az elkövetési magatartást, nála jön létre a törvényi tényállás tárgyi oldala, az alanyi feltételek azonban - a fentiekben rögzített okok valamelyikéből fakadóan – hiányoznak. A felhasználó személynél ugyanakkor az alanyi körülmények adottak, hiányzik viszont a tényállásszerű elkövetési magatartás. Ebből adódóan közvetett tettes az, akit felbújtóként vagy bűnsegédként kellene felelősségre vonni, ha a szándékos bűncselekmény diszpozíciószerű tevékenységét kifejtő tekintetében nem állna fenn büntethetőséget kizáró ok.²⁸⁷

Meglátásom szerint a kiskorú veszélyeztetésének második alaptényállása kontextusában mindez a következőképp értelmezhető.

Abból adódóan, hogy a közvetett tetteség – Btk. Általános Részében deklarált – definíciója egyértelműen magában hordozza a rábíró jellegű, felbujtásszerű magatartást a felhasználó személy részéről, a kétszeres értékelés tilalmába ütköző lenne, ha a kiskorú veszélyeztetése büntetének szubszidiárius fordulataival történő bűnhalmazat megállapításának lenne helye akkor, amikor a tizennyolc év feletti személy büntetőjogi síkon felelősségre nem vonható tizennyolc év alatti személyt használ fel olyan deliktum elkövetésére, amelynek büntetési tétele a tárgyalt deliktumnál nem súlyosabb.

---

²⁸⁶ Btk. 13. § (2) bek.

²⁸⁷ Belovics Erin i. m. 344.

A szubszidiaritásból adódik, hogyha a tizennyolc év alatti személy cselekménye a tizennyolc feletti személy rábírásának hatására öt évnél súlyosabban büntetendő bűncselekményt valósít meg, akkor a tizennyolcadik életévét betöltött személy magatartása csak is kizárólag ezen deliktum keretein belül értékelhető, a kiskorú veszélyeztetése büntette megállapításának ez esetben tehát nincs helye. Megjegyzem, hogyha a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy az elkövető szándékán túl követ el súlyosabb bűncselekményt, akkor az *excessus mandati* szabályait kell alkalmazni, vagyis ennek keretén belül az az eset is előfordulhat, hogy a tizennyolc év alatti személy a súlyosabb deliktum tetteseként kerül felelősségre vonásra, míg az öt rábíró személyt pedig kiskorú veszélyeztetéséért ítélik el. Ha a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy nem büntethető, akkor a súlyosabb deliktum közvetett tetteseként kerül felelősségre vonásra a rábíró személy, így ilyenkor a kiskorú veszélyeztetése törvényi tényállás megállapításának nem lehet helye.²⁸⁸

A rábírnai törekvést illetően csak akkor minősülhet a nagykorú cselekménye a kiskorú veszélyeztetésén kívül, ha azon bűncselekménynek - amelyre a rábírnai törekvés irányult – van öt évi szabadságvesztésnél súlyosabban büntetendő előkészülete. A züllött életmódra való rábírás vagy rábírnai törekvés esetén a szubszidiaritás kérdése valójában fel sem merül.²⁸⁹

A (2) bekezdés rendbelisége alapvetően a bűncselekményre vagy szabálysértésre vonatkozó rábírások, rábírnai törekvések, illetőleg a bűncselekmény elkövetésére való felajánlások száma szerint alakul. Ebből kifolyólag, ha a passzív alany egységes rábírás következtében több deliktumot is megvalósít, akkor azt egységként kell értelmezni. Szintén egységről van szó abban az esetben, ha a passzív alany többszöri rábírásra törekvés, s majd végül eredményes rábírás hatására követi el a bűncselekményt. Bűnhalmazat megállapításának akkor van helye, ha az egyes rábírnai cselekmények között hosszabb idő telik el, vagy azok között egyébként nincs szoros összefüggés.²⁹⁰

---

²⁸⁸ Márki Zoltán: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Kónya István (szerk.) i. m. 776.

²⁸⁹ Lajtár István: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Polt Péter (szerk.) i. m. 56.

²⁹⁰ Lajtár István: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Polt Péter (szerk.) i. m. 56.

A züllött életmód folytatásával összefüggésben pedig ki kell emelni, hogy miután az egy többmozzanatú, folyamatos magatartásként fogható fel, az erre irányuló rábírások, illetve rábírnai törekvések a természetes egység körébe tartoznak. Ha a tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt a Szabs tv. 172. §-ában meghatározott tiltott kéjelgés szabálysértésére bírják rá, akkor a Btk. 201. § (2) bekezdésében meghatározott prostitúció elsegítésének lesz helye.²⁹¹

A következőkben rátérek a vizsgált bűncselekmény gyakorlati aspektusaira, melynek keretén belül elsőként a témával összefüggő aktakutatásom eredményeit, és az azokból levonható következtetéseket ismertetem, majd pedig – rendszerbe foglalva - feltárom az egyes ügyészségektől kapott jogalkalmazói észrevételeket.

4.2.2 A kiskorú veszélyeztetésének büntette egy aktakutatás tükrében

Az Országos Kriminológiai Intézet tudományos segédmunkatársaként lehetőségem adódott a vizsgált bűncselekménnyel összefüggésben a Fővárosi Főügyészség illetékeségi területén a 2019-es esztendőben született valamennyi jogerős ítéletet áttekinteni.

A kutatásom során 108 jogerős bűnösséget megállapító ítélet áttekintésére került sor, a vizsgált időszakban felmentő ítélet nem született.

A legtöbb ügy már első fokon jogerőre emelkedett (75 ügy, 69 %), csupán az ügyek 31 %-a (33 ügy) került másodfokra. Az első fokon jogerős ítéletek közül 28 (26 %) az előkészítő ülésen született, mely feltételezi a bűnösség beismerését, és a tárgyalás jogáról való lemondást, illetőleg a mértékes indítványban foglaltak elfogadását, melynek révén az indítványozottnál súlyosabb szankciót a bíróság nem alkalmazhat.

Figyelemmel arra, hogy a vizsgált bűncselekménynek két alaptényállása van, fontos kiemelni, hogy a jogerős ítéletek döntő többségében (az összes jogerős ítélet 81 %-a, 87 ügy) a Btk. 208. § (1) bekezdésébe ütköző büntetőjog-ellenes magatartás tanúsítása miatt került sor a büntetőjogi felelősségre vonásra.

---

²⁹¹ Sinku Pál (b): A gyermekek érdekeit sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Belovics Ervin, Molnár Gábor Miklós, Sinku Pál i. m. 245.

A Btk. 218. § (2) bekezdésébe ütköző magatartás miatt született bűnösséget megállapító ítéletek száma: 21 (19 %). Ennek kapcsán hangsúlyozom, hogy csak is kizárólag az a) pontban foglaltaknak (bűncselekmény vagy szabálysértés elkövetésére, illetve züllött életmód folytatására történő rábírás vagy rábírnai törekvés) volt a gyakorlatban létjogosultsága, egyetlen egy olyan ügy sem állt rendelkezésre, amely a b) pont megállapításáról tett volna tanúbizonyosságot.

A lefolytatott aktavizsgálat alapján megállapítást nyert, hogy a Btk. 208. § (1) bekezdésében deklarált négyirányú veszélyeztetés leggyakrabban nem önállóan jelentkezett, hanem együttesen, többirányú veszélyeztetést létrehozva ezzel.

Az értelmi fejlődés veszélyeztetése 38 ügyben fordult elő, értve ezalatt tipikusan az iskolába nem járatást. A testi fejlődés veszélyeztetése is igen gyakorta megvalósult, összesen 45 ügyben. Hozzáteszem, hogy a kiskorú testi fejlődésének veszélyeztetésén alapuló kiskorú veszélyeztetésének büntette miatt indult büntetőeljárások során megállapított történeti tényállások olykor más, a kiskorú veszélyeztetése melletti – jellemzően testi sértés, kapcsolati erőszak – bűncselekmény megállapítására is alapot adtak, mely körülményt az eljáró hatóságok – ahogy, arról még szó lesz – egész egyszerűen szem elől tévesztettek, vagy pedig a történeti tényállásban foglaltakat helytelenül minősítették. Az érzelmi, valamint az erkölcsi fejlődés veszélyeztetését kimerítő elkövetési magatartások javarészt a szülők – gyermek jelenlétében történő – rendszeres vitatkozásán alapultak, míg az erkölcsi fejlődés veszélyeztetésének tipikus esete, amikor a szülő a gyermekével együtt ment lopni, vagy a jelenlétében követett el bűncselekményt.

Általánosságba véve elmondható továbbá, hogy a Btk. 208. § (1) bekezdése szerinti deliktum elkövetői javarészt önálló tettesi minőségben szerepeltek, ugyanakkor elvétve előfordult a társtettesi minőség megállapítása (5 jogerős ítélet). A társtettesi alakzat kapcsán hangsúlyozom, hogy annak helytállósága meglehetősen vitatott az (1) bekezdés szerinti kiskorú veszélyeztetésének büntette kontextusából, tekintettel arra, hogy nincs egységes jogirodalmi/jogalkalmazói nézőpont annak megítélésében, hogy a törvényi tényállás ezen fordulatainak diszpozíciószerűsége esetén társtettesi minőség megállapításának egyáltalán lehet-e helye, vagy valamennyi elkövető a bűncselekmény önálló tettese, kell, hogy legyen.

A Btk. 208. § (2) bekezdését illetően a társtettesség kérdéskörében nem alakult ki vita, a vizsgált akták közül egyetlen egy jogerős ítélet tett ezen elkövetési formáról tanúbizonyosságot.

Kiemelendő, hogy a kutatás tárgyát képező deliktum a gyakorlatban sokszor nem önmagában, hanem más bűncselekményekkel halmazatban fordult elő. A 108 jogerős ítélet közül összesen 55 ügyben került sor halmazati büntetés kiszabására, mely úgy gondolom egy igen jelentős számadatnak tekinthető.

A normaszöveg két alapesetét külön-külön vizsgálva elmondható, hogy az (1) bekezdés szerinti kiskorú veszélyeztetése 45, míg a (2) bekezdés szerinti bűncselekmény 10 jogerős ítéletben állt más bűncselekménnyel/bűncselekményekkel bűnhalmazatban.

A Btk. 208. § (1) bekezdése a garázdaság vétségével/büntetéssel, a lopás vétségével/büntetéssel, a testi sértés vétségével/büntetéssel, a zaklatás vétségével, a szexuális erőszak büntetéssel, az új pszichoaktív anyaggal való visszaélés büntetéssel, a kábítószer-birtoklásának vétségével, a büntetőeljárás alapjául szolgáló hatóság félrevezetésének vétségével, a közfeladatot ellátó személy elleni erőszak büntetéssel, a közokirat-hamisítás büntetéssel, a gyermekprostitúció kihasználásának büntetéssel, az információsrendszer felhasználásával elkövetett csalás büntetéssel, a kapcsolati erőszak bűncselekményével, valamint a szexuális visszaélés büntetéssel állt bűnhalmazatban.

A Btk. 208. § (2) bekezdése szerinti kiskorú veszélyeztetésének büntette leggyakrabban a lopás vétségével állt bűnhalmazatban (4 jogerős ítéletben), a lopás büntette, valamint az információsrendszer felhasználásával elkövetett csalás büntette mellett.

4.2.2.1 Az egyes büntetőjogi szankciók alakulása a jogerős ítéletek tükrében

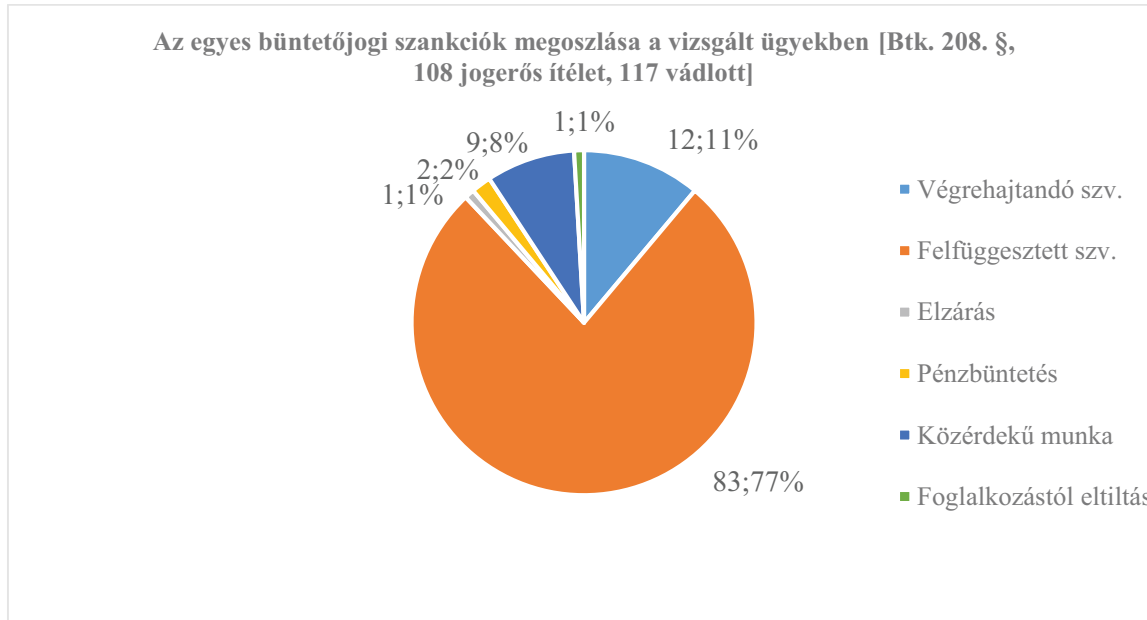
A vizsgált 108 jogerős ítéletben összesen 117 vádlott büntetőjogi felelősségének megállapítására került sor, közülük 95 fővel szemben a Btk. 208. § (1) bekezdésébe ütköző, míg 22 fővel szemben a Btk. 208. § (2) bekezdésbe ütköző büntetőjog-ellenes magatartás miatt folyt a büntetőeljárás.

Első ízben az összes vádlottra vonatkoztatva ismertetem a büntetéskiszabási gyakorlatot, ezt követően pedig a két alaptényállásra vetítve, külön-külön is bemutatom az egyes büntetési nemek alakulását.

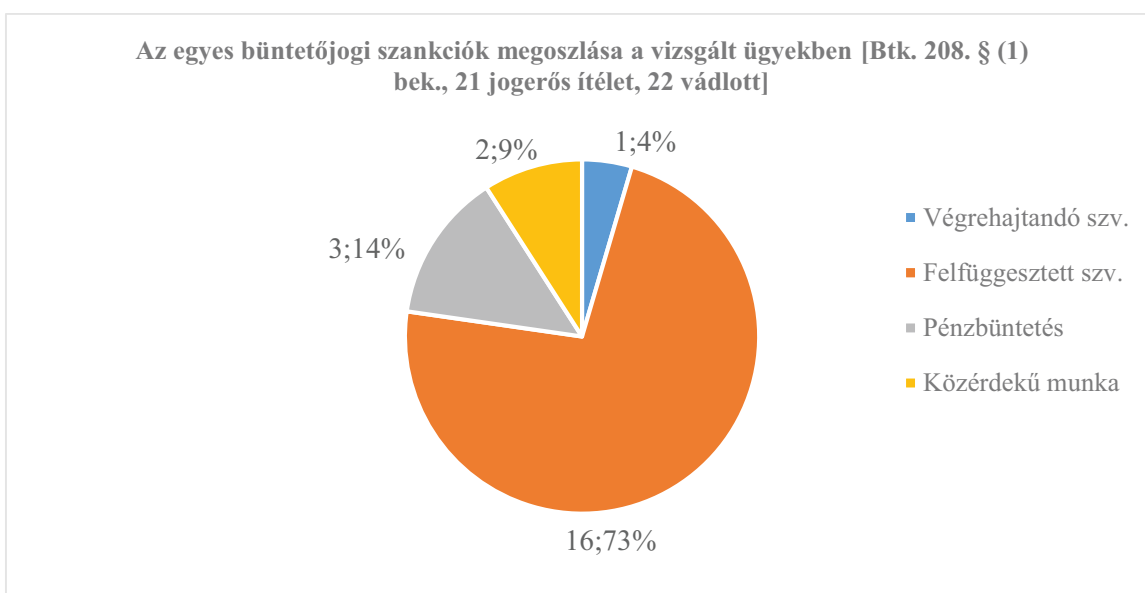
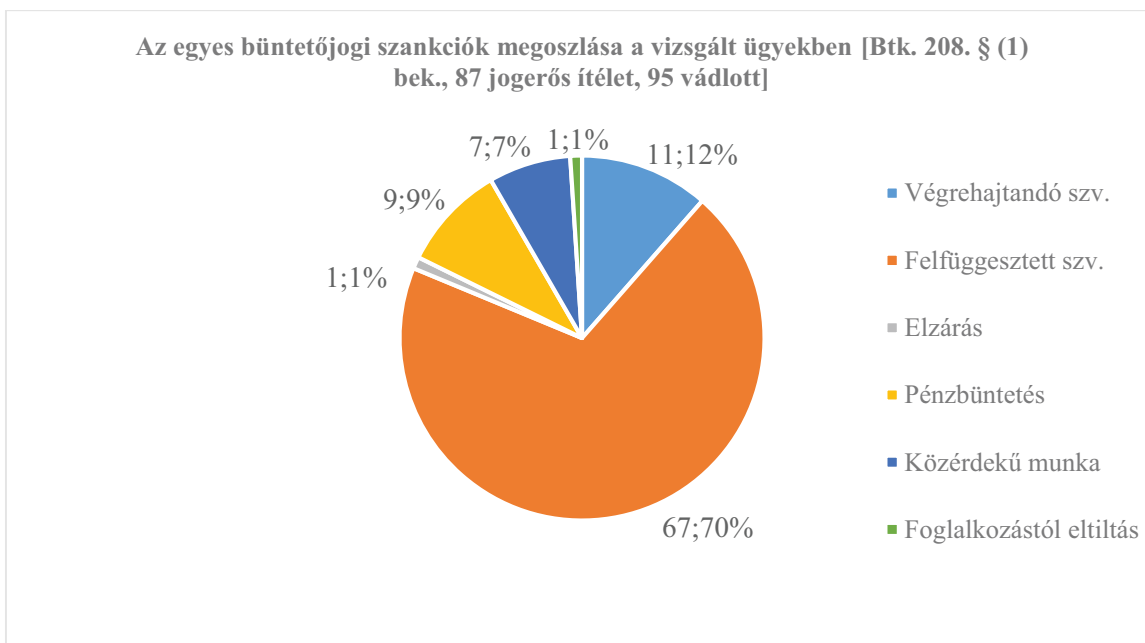
Felhívom a figyelmet arra, hogy a Btk. Általános Része által nevesített szabadságvesztés büntetés, mint önálló büntetési nem vonatkozásában, statisztikai szempontból egymástól elkülönítve kezeltem a ténylegesen végrehajtandó szabadságvesztés büntetéssel járó eseteket azoktól esetektől, amikor a szabadságvesztés büntetés végrehajtása próbaidőre fel lett függesztve.

Fontos hangsúlyozni továbbá, hogy valamennyi jogerős bűnösséget megállapító ítéletben az eljáró bíróságok büntetést szabtak ki, büntetőjogi értelemben véve vett intézkedés alkalmazására tehát nem került sor.

Megjegyzem, hogy amennyiben végrehajtandó szabadság vesztes büntetésre ítélet történt, ahhoz – mellékbüntetésként - mindig közügyektől eltiltás is társult.

A fenti adatokból kitűnik, hogy az ügyek túlnyomó többsége szabadságvesztés büntetéssel zárult, melynek végrehajtása – javarészt – próbaidőre fel lett függesztve.

Mindemellett megállapítást nyert, hogy az ilyen jellegű ügyekben gyakorta előforduló büntetőjogi szankcióként tartható számon a pénzbüntetés is.

Sajnálatos számadat, hogy foglalkozásól eltiltásra csak egy jogerős ítéletben került sor.

A foglalkozástól eltiltás vonatkozásában ezen a ponton – eljáróban - felhívom a figyelmet egy, az aktavizsgálat során tapasztalt jogalkalmazásbeli hibára, hiszen az eljáró ügyészségek vádiratának „indítványi része”, továbbá a bírósági ítéletek rendelkező részei rendre figyelmen kívül hagyták a fenti szankció alkalmazását, mely kiváltképp azért aggályos, mert ezáltal szem elől tévesztették a Btk. 52. § (4) bekezdésében foglalt azon – főszabály szerint - feltétel nélkül alkalmazandó törvényi előírást, melynek értelmében a kiskorú veszélyeztetése bűncselekményének elkövetőjét el kell tiltani bármely olyan foglalkozás gyakorlásától vagy egyéb tevékenységtől, amelynek keretében tizenharmadik életévét be nem töltött személy nevelését, felügyeletét, gondozását, gyógykezelését végzi, illetve ilyen személlyel egyéb hatalmi vagy befolyási viszonyban áll. Különös méltánylást érdemlő esetben a foglalkozástól eltiltás kötelező alkalmazása mellőzhető.²⁹²

A következőkben ismertetem azt az ügyet, amelynek keretén belül foglalkozástól eltiltásra ítélésre is sor került.

M. Kinga vádlottat a Pesti Központi Kerületi Bíróság bűnösnek mondta ki 2 rb. kiskorú veszélyeztetésének büntetében [Btk. 208. § (1) bekezdés], szexuális visszaélés büntetében [Btk. 198. § (1), (3) a) pont], szexuális visszaélés büntetében [Btk. 198. § (4) bekezdés], ezért őt a bíróság halmazati büntetésül két év szabadságvesztés büntetésre és öt év foglalkozástól eltiltásra ítélte.²⁹³

M. Kinga vádlott 2018 januárjától 2018 júliusáig némettanárként dolgozott egy általános iskolában, ahol a délutáni tanulószobai foglalkozáson megismerte a két kiskorú sértettet, az akkor tizenhat éves O. Richárd Pétert, és a tizenhárom éves K. Béla Andort. O. Richárd 2018 januárjában Facebookon felvette a kapcsolatot a vádlottal arra hivatkozva, hogy ő a kedvenc tanára. M. Kinga vádlott és O. Richárd sértett közötti üzenetváltások a későbbiekben erős érzelmi töltetűekké, intim, szerelmes jellegűekké váltak. A vádlott és O. Richárd sértett egy alkalommal az általános iskola klubszobájában csókolóztak, amikor a vádlott – a nadrágon keresztül - megfogta O. Richárd sértett nemi szervét. Ezt követően a vádlott felült az asztalra, széttárta a lábát, majd O. Richárd sértettel ruhán keresztül szexuális aktust imitált, mely során a nemi szerveik összeértek. M. Kinga vádlott az iskola egy másik diákjával, K. Béla

---

²⁹² Btk. 52. § (4) bek.

²⁹³ A Pesti Központi Kerületi Bíróság 9.B.VIII.12/932/2018/28. számú ítélete

Andor sértettel is közeli kapcsolatba, intim jellegű levelezésbe került, mely során a vádlott egy személyes találkozó alkalmával lehúzta K. Béla Andor sértett nadrágját, és alsónadrágon keresztül megfogta nemi szervét.²⁹⁴

A fenti tényállás alapján az eljáró bíróság megállapította, hogy a vádlottat – munkaköri kötelezettségéből adódóan – kétséget kizáróan a kiskorú sértettek nevelésének, felügyeletének feladata terhelte. A nevelés szűkebb értelemben a kiskorú testi, értelmi, erkölcsi fejlődésének elősegítésére irányuló tudatos ráhatásokból tevődik össze. A nevelés keretein belül értékelendők az olyan ráhatások is, amelyek befolyásolják a kiskorú fejlődését. A felügyelet a kiskorú magatartásának és körülményeinek rendszeres figyelemmel kísérését és ellenőrzését jelenti, beleértve a kiskorú magatartásának befolyásolására, és a környezeti ártalmak elhárítására szükséges intézkedéseket is. A kötelességszegés a leggyakrabban mulasztás, lehet azonban kifejezetten kötelességsértő vagy bármilyen kötelességgel összeegyeztethetetlen tevékenység is. A cselekmény társadalomra veszélyességét kiváltképp igazolja a vádlott azon magatartása, hogy a sértetteknek küldött üzenetek folytán a férfi-nő kapcsolat látszatát keltette. A vádlott azzal, hogy hatalmi viszonya felhasználásával, munkaköri kötelezettségét súlyosan megszegve a kiskorú sértettekkel, azok tanáraként, olyan tartalmú levelezést folytatott, amelyek túlmutatnak egy tanár-diák kapcsolaton, hiszen azok intim, személyes, szerelmes jellegűek voltak, továbbá, hogy velük ilyen jellegű kapcsolatot tartott fent, súlyosan veszélyeztette a sértettek erkölcsi fejlődését.²⁹⁵

A Btk. 459. § (1) bekezdés 27. pontjában foglaltakra reflektálva a bíróság ítéletének indokolást tartalmazó része hangsúlyozta, hogy a vádlott azon történeti tényállásban rögzített, nyilvánvalóan a nemi vágy felkeltésére irányuló magatartásával, hogy a nevelése, felügyelete alatt álló sértetteket csókolgatta, kibontotta a nadrágjukat, megfogta a nemi szervüket, megvalósította a szexuális visszaélés büntettét az ítélet rendelkező részében foglalt minősítés szerint, a két sértett életkori sajátosságait szem előtt tartva.²⁹⁶

---

²⁹⁴ Uo.

²⁹⁵ Uo.

²⁹⁶ Uo.

A korábbiakban már hangsúlyoztam, hogy a kiskorú veszélyeztetése büntették, valamint a kapcsolati erőszak törvény tényállásának meghatározott alakzatai egymással – többféleképpen is – bűnhalmazatban állhatnak.

Az aktavizsgálat során megállapítottam, hogy – a törvényi feltételek fennállta ellenére – a két bűncselekmény bűnhalmazatban történő megállapítására vagy nem kerül sor, vagy pedig a történeti tényállásban írtak téves minősítésének eredményeként, a kiskorú veszélyeztetésének büntette és a testi sértés vétsége/büntette bűnhalmazatban történő megállapítására kerül sor.

A következőkben egyrészt olyan ügyeket tárok fel, amelyek során a kapcsolati erőszak bűncselekményét is meg kellett volna állapítani a kiskorú veszélyeztetése mellett, másrészt pedig a helyes gyakorlatra is hozok egy példát.

Az alábbi ügyben a kiskorú veszélyeztetésének büntette mellett a kapcsolati erőszak büntették megállapítása is indokolt lett volna, figyelemmel arra, hogy a közös háztartásban nevelt kiskorú gyermeket a két vádlott, több alkalommal, belátható időn belül, tettleg bántalmazta. Ennek kapcsán ugyanis fontos hangsúlyozni ugyanis, hogy a Btk. 208. § (1) bekezdése szerinti kiskorú veszélyeztetésének büntette egy materiális veszélyeztető deliktum, vagyis a tényállásszerűségnek nem feltétele a konkrét sérelemnek – értve ezalatt a testi sérülés okozását – a bekövetkezte.

Az ítéleti tényállás alapján az I. rendű és a II. rendű vádlottak együtt nevelték az I. r. vádlott kiskorú gyermekét, a D. Mária sértettet, akit az I. r. vádlott rendszeresen tettleg bántalmazott, mely bántalmazásokat a II. r. vádlott végignézte, néhány alkalommal pedig a II. r. vádlott is megütötte D. Mária sértettet.²⁹⁷

A Budapesti XVIII. és XIX. Kerületi Bíróság B. Zoltán I. r. és B. Zoltánné II. r. vádlottakat bűnösnek mondta ki társtettesként elkövetett kiskorú veszélyeztetésének büntetésében [Btk. 208. § (1) bekezdés], és ezért őket hat hónap szabadságvesztés büntetésre ítélte, melynek végrehajtását, egy év próbaidőre felfüggesztette.²⁹⁸

---

²⁹⁷ A Budapesti XVIII. és XIX. Kerületi Bíróság 10.B.XVIII.1152/2017/46. számú ítélete

²⁹⁸ Uo.

Az alábbi ügyben a bíróság a kiskorú gyermek sérelmére megvalósított tetteleg bántalmazást noha a kiskorú veszélyeztetésén túlterjeszkedő büntetőjog-ellenes magatartásnak tekintette, ugyanakkor a cselekmény jogi minősítése tekintetében tévedett akkor, amikor azt testi sértésként értékelte.

Az ítéleti tényállás szerint S. E. Andrea vádlott K. Dóra kiskorú sértett gyermekét heti rendszerességgel bántalmazta, legkevesebb két alkalommal olyan erővel ütötte őt arcon, hogy nyolc napon belül gyógyuló sérülései keletkeztek.²⁹⁹

A Budapesti XVIII. és XIX. Kerületi Bíróság S. E. Andrea vádlottat bűnösnek mondta ki kiskorú veszélyeztetésének büntetében [Btk. 208. § (1) bekezdés] és védekezésre képtelen személy sérelmére elkövetett könnyű testi sértés [Btk. 164. § (1) bekezdés, (4) bekezdés b) pont] büntetében, és ezért őt egy év szabadságvesztés büntetésre ítélte, melynek végrehajtását két év próbaidőre felfüggesztette.³⁰⁰

Meglátásom szerint a helyes eljárás az lett volna, ha a bíróság a vádlottat – a kiskorú veszélyeztetésének büntette mellett - a kapcsolati erőszak büntetében mondja ki bűnösnek, a védekezésre képtelen személy sérelmére elkövetett könnyű testi sértés büntette helyett. A kapcsolati erőszak törvényi tényállása ugyanis magában foglalja a testi sértés nevesített alakzatát, továbbá a kapcsolati erőszak büntetének egyéb törvényi feltételei is megvalósultak, megteremtve ezzel – a könnyű testi sértéshez viszonyítottan –a súlyosabb jogtárgysértést végetti felelősségre vonás lehetőségét, a kiskorú veszélyeztetésének büntetével valóságos anyagi halmazatban.

Végezetül pedig a jó gyakorlat alapjául az alábbi ügy szolgálhat.

Az ítéleti tényállás szerint C. Valeriu vádlott 2008-ban ismerkedett meg M. Marianna sértettel, akivel élettársi kapcsolatuk 2013-ban megromlott, a vádlott egyre többet ivott, ittas állapotban heti rendszerességgel bántalmazta a sértettet, és azzal fenyegette, hogy megöli. A

---

²⁹⁹ A Budapesti XVIII. és XIX. Kerületi Bíróság 8.B.XIX.224/2019.4. számú ítélete

³⁰⁰ Uo.

bántalmazások a lakásban élő közös kiskorú gyermek, K. Cintia Éva sértett jelenlétében történtek.³⁰¹

Egy alkalommal a vádlott arra kényszerítette M. Marianna sértettet, hogy orálisan elégítse ki, mely kényszerítésnek a sértett eleget tett. A vádlott huszonöt perc után sem tudott kielégülni, így elkezdte ráncigálni a sértettet, a fejét erőszakkal a nemi szervéhez húzta, tarkóját és hátát több alkalommal megütötte, és azt ordította: „csináld, úgysem menekülsz előle!.....csináld vagy megdöglesz!”.³⁰²

A Pesti Központi Kerületi Bíróság C. Valeriu vádlottat bűnösnek mondta ki szexuális erőszak bűntettében [Btk. 197. § (1) bekezdés a) pont (3) bekezdés b) pont], kiskorú veszélyeztetésének bűntettében [Btk. 208. § (1) bekezdés] és kapcsolati erőszak bűntettében [Btk. 212/A. § (2) bekezdés b) pont], ezért őt a bíróság halmazati büntetésül nyolc év szabadságvesztés büntetésre és nyolc év közügyektől eltiltásra ítélte.³⁰³

A következőkben olyan ügyeket ismertetek, amelyekben a Btk. 208. § (2) bekezdésébe ütköző kiskorú veszélyeztetésének büntette miatt került sor a büntetőjogi felelősség megállapítására.

A Fővárosi Törvényszék mint másodfokú bíróság bűnösnek mondta ki R. Gerard I. rendű vádlottat és Sz. Klaudia II. r. vádlottat társtettesként elkövetett, a Btk. 208. § (2) bekezdésébe ütköző, és a (2) bekezdés a) pontja szerint minősülő kiskorú veszélyeztetésének bűntettében, és ezért az I. rendű és a II. rendű vádlottat egy évi szabadságvesztés büntetésre ítélte, melynek végrehajtását két év próbaidőre felfüggesztette.³⁰⁴

Az ítéleti tényállás szerint 2016 szeptemberében az I. rendű és a II. rendű vádlott a számukra ismeretlen, az utcán sétáló tizenhárom éves V. Aranka sértettet három egymást követő alkalommal rábírta arra, hogy részükre élelmiszereket és egyéb árucikkeket tulajdonítson el jogtalanul. R. Gerard I. rendű vádlott és Sz. Klaudia II. r. vádlottat a boltban az alkalmazottak

---

³⁰¹ A Pesti Központi Kerületi Bíróság 7.B.VIII.20.749/2018/25. számú ítélete

³⁰² Uo.

³⁰³ Uo.

³⁰⁴ A Fővárosi Törvényszék 23.Bf.12.647/2018/7. számú végzése

figyelmét elterelte, az utolsó alkalommal, amikor V. Aranka sértett fizetés nélkül eltávozni kívánt a jogtalanul eltulajdonított termékekkel az üzletből, a biztonsági őr feltartóztatta őt. A lopási cselekmények elkövetési értéke 55500 Ft. volt, mely 13000 Ft. erejéig megtérült.³⁰⁵

Az aktavizsgálat során a Btk. 208. § (2) bekezdése szerinti kiskorú veszélyeztetésének büntette vonatkozásában egy igen súlyos jogalkalmazásbeli hibára lettem figyelmes, tekintettel arra, hogy olybá tűnik, a törvényi tényállás ezen fordulatát illetően nem tisztázták az alannyá válás feltételei. A bírói gyakorlat ugyanis számos esetben mellőzte azon jogirodalmi elgondolást, melynek értelmében a (2) bekezdésben írt bűncselekmény alanya csak olyan tizenharmadik életévét betöltött személy lehet, aki nem köteles a kiskorú nevelésére, felügyeletére, gondozására, ellenkező esetben ugyanis az (1) bekezdés szerinti felelősségre vonásnak van helye. Az alábbiakban – példálózó jelleggel - felsorolt ügyek is a felvázolt problémáról tesznek tanúbizonyosságot.

A Pesti Központi Kerületi Bíróság bűnösnek mondta ki I. Ildikó vádlottat a Btk. 208. § (2) bekezdésébe ütköző, és a (2) bekezdés a) pontja szerint minősülő kiskorú veszélyeztetésének büntetében, és ezért őt hat hónap szabadságvesztés büntetésre ítélte, végrehajtásában két év próbaidőre felfüggesztve.³⁰⁶

A vádlott az Aréna Plázában - egy üzlet próbafülkéjében – jogtalan eltulajdonítási cézzal négy darab ruhát rejtett a nevelése alatt álló, tizenkét éves, B. Cintia sértett táskájába, majd azokkal fizetés nélkül eltávozni kívántak, amikor az üzlet biztonsági őre feltartóztatta őket, és felszólította a vádlottat a termékek visszaadására, amely felszólításnak a vádlott eleget tett. A lopási cselekmény elkövetési értéke 45 ezer Ft volt, amely a visszavétellel megtérült.³⁰⁷

A Pesti Központi Kerületi Bíróság bűnösnek mondta ki K. Vivien vádlottat a Btk. 208. § (2) bekezdésébe ütköző, és a (2) bekezdés a) pontja szerint minősülő kiskorú veszélyeztetésének büntetében, és ezért őt 200 napi tétel pénzbüntetésre ítélte azzal, hogy az egy napi tétel

---

³⁰⁵ Uo.

³⁰⁶ A Pesti Központi Kerületi Bíróság 20.Bpk:61.929/2018/2. számú ítélete

³⁰⁷ Uo.

összegét 2000 Ft-ban határozta meg. A bíróság által kiszabott pénzbüntetés összesen: 400 ezer Ft.³⁰⁸

K. Vivien vádlott a csömöri DM üzleten jogtalan eltulajdonítási cézzal egy Maybelline márkájú 2499 Ft. értékű ajakrúzs vonalkódját lekaparta, majd a rúzszt az ekkor nyolc éves, nevelése és gondozása alatt álló kislánya, Sz. Melani Nelli sértett kezébe adta, aki farmerszoknyája jobb oldali zsebében elrejtette azt. A vádlott és Sz. Melani Nelli sértett fizetés nélkül kívántak eltávozni az üzletből, amikor az üzlet biztonsági őre feltartóztatta őket, és felszólította a vádlottat a termék visszaadására, amely felszólításnak a vádlott eleget tett. A lopási cselekmény elkövetési értéke 2499 Ft volt, amely a visszavétellel megtérült.³⁰⁹

A fenti ügyekből egyértelműen megmutatkozott, hogy azokban a Btk. 208. § (1) bekezdésébe ütköző kiskorú veszélyeztetésének büntette miatt történő büntetőjogi felelősség megállapításának lett volna helye, hiszen az ítéleti tényállásban foglaltak alapján a vádlott és a kiskorú gyermek között fennálló viszony (nevelési-gondozási) megfelelt a nevesített törvényhely által megkívánt speciális alannyá válási feltételeknek.

4.2.2.2 A súlyosító és az enyhítő körülmények alakulása a vizsgált ügyekben

A büntetés kiszabásakor értékelendő súlyosító és enyhítő körülmények az ilyen jellegű ügyek egy jelentős részében nagy átfedést mutattak, és az alábbiakban jelölendők meg, a két alaptényállásra nézve:

A súlyosító és az enyhítő körülmények alakulása a vizsgált ügyekben [Btk. 208. § (1) bekezdés]:

- súlyosító körülmények: a kitartó elkövetési mód, a huzamosabb időn át tanúsított elkövetési magatartás, a kettőnél több bűncselekmény halmazata, a büntetett előélet, a társtettesi minőség, a büntetőeljárás – a vádlottnak felróható – elhúzódása, a vádlott a bűncselekményt büntetőeljárás hatálya alatt követte el, a vádlott a bűncselekményt felfüggesztett szabadságvesztés próbaideje alatt követte el, a vádlott a cselekményt a foglalkozása felhasználásával valósította meg

³⁰⁸ A Pesti Központi Kerületi Bíróság 4.Bpk.51.211/2019/3. számú ítélete

³⁰⁹ Uo.

- enyhítő körülmények: a büntetlen előélet, a beismerő vallomás, az időmúlás, a vádlott általi megbánó magatartás tanúsítása, a sértett már nem kívánta a vádlott megbüntetését, a vádlott a kiskorú gyermekével és családjával rendezni kívánta a kapcsolatot, a vádlott megromlott egészségügyi állapota, a büntetőeljárás – a vádlottnak fel nem róható – elhúzódása

A súlyosító és az enyhítő körülmények alakulása a vizsgált ügyekben [Btk. 208. § (2) bekezdés]:

- súlyosító körülmények: a társtettesi elkövetés
- enyhítő körülmények: az időmúlás, a fiatal felnőttkor, a részbeni beismerő vallomás, a vádlott általi megbánó magatartás tanúsítása

4.2.2.3 A kiskorú veszélyeztetése büntettének büntető anyagi jogi és eljárásjogi dilemmái

A következőkben – az egyes problémaköröket rendszerbe foglalva - rátérek a vizsgált bűncselekményt körülölelő főbb jogalkalmazásbeli nehézségekre.

Doktori értekezésem ezen része egyrészt az aktavizsgálatom eredményeiből, másrészt pedig az országos szinten begyűjtött ügyészégi észrevételekből táplálkozik.

- **A súlyos kötelességszegés tartalmának megítélése**

A súlyos kötelességszegést illetően elmondható, hogy nem egységes a joggyakorlat annak megítélésében, hogy tényállásszerű magatartást valósít-e meg az a kiskorú gondozására, nevelésére vagy felügyeletére köteles személy, aki a kiskorú jelenlétében, s általa is észlelhetően, de annak bevonása nélkül követ el bűncselekményt. Egyes ügyészségek, bíróságok már az ilyen esetet is az erkölcsi fejlődés veszélyeztetéseként értékelik, más esetekben pedig tényállásszerűségről csak akkor lehet szó, ha a nagykorú elkövető akár tettesként, akár részesként, de valamilyen módon bevonja a kiskorú gyermeket a bűncselekmény elkövetésébe.

Nem tekinthető egységesnek a joggyakorlat továbbá azon helyzet fennálltakor sem, amikor a szülő (jellemzően a gyermek édesapja) a kiskorú gyermek szeme láttára, bizonyíthatóan legalább egy alkalommal – ám akkor több mozzanattól álló és/vagy súlyos eredménnyel járó módon – bántalmazza szülőtársát (jellemzően az anyát). A szóban forgó elkövetési

magatartással összefüggésben az igazságügyi pszichológus szakértők több ügyben is kifejtették, hogy akár egyszeri bántalmazás is elegendő lehet a diszpozíciószerűséghez, vagyis a kiskorú gyermek erkölcsi és érzelmi veszélyeztetéséhez, ugyanakkor a kötelességszegések fokának a megítélése jellemzően a jogalkalmazók érzékenységétől függ.

- **A veszélyeztetési eredmény értelmezése**

A veszélyeztetési eredmény kérdésköre kapcsán kiemelendő, hogy annak megítélése mindig az eljáró bíróságra hárul, figyelemmel arra, hogy az jogkérdésnek, és nem ténykérdésnek minősül, így abban a szakértő állást nem foglalhat. Utóbbi sajnos sokszor figyelmen kívül hagyják, ebből eredendően számos alkalommal születnek törvénysértő szakvélemények, melyek bizonyítási eszközként nem vehetők figyelembe.

A vizsgált ügyek alapján megállapítást nyert továbbá, hogy a testi fejlődés veszélyeztetésének a megítélése egyszerűbb, míg az érzelmi, értelmi vagy erkölcsi fejlődés tekintetében történő állásfoglalás jellemzően az igazságügyi szakértői véleményben foglaltakra hagyatkozott.

- **A Btk. 208. § (2) bekezdése szerinti bűncselekmény elkövetője körül kialakult problémakör**

A vizsgált ügyek alapján – ahogy látható volt - a törvényi tényállás ezen fordulatát illetően nem tisztázták az alannyá válás feltételei, hiszen az eljáró bíróságok több, számszerint 5 jogerős ítéletben szem elől tévesztették azon büntető anyagi jogi szabályt, mely szerint a Btk. 208. § (2) bekezdésben írt bűncselekmény alanya csak olyan tizennyolcadik életévét betöltött személy lehet, aki nem köteles a kiskorú nevelésére, felügyeletére, gondozására.

- **Halmazati kérdések**

A Btk. 208. § (1) bekezdésével bűnhalmazatban álló deliktumok vizsgálatakor – a kutatás tárgyát képező ügyekben - figyelmes lettem egy igen súlyos jogalkalmazásbeli hibára is, mégpedig a nevesített deliktum és a testi sértés büntetnének/vétségének együttes megállapításakor.

Amennyiben a vádlott a Btk. 164. § (2)-(4) bekezdése szerinti testi sértést követi el, és továbbá fennállnak a kapcsolati erőszak törvényi tényállásának feltételei, akkor a kiskorú veszélyeztetése büntetnének a kapcsolati erőszakkal halmazatban történő megállapításának

van helye, vagyis a bűnhalmazat nem a testi sértés fentiekben nevesített fordulatainak valamelyikével jön létre.

A vizsgált ügyekben – ahogy arra már utaltam – annak ellenére, hogy a kapcsolati erőszak törvényi feltételei is fennálltak, az eljáró bíróságok rendszerint vagy csak kiskorú veszélyeztetése végett állapították meg a büntetőjogi felelősséget, vagy – téves jogi következtetés eredményeképp - a kiskorú veszélyeztetésének büntetést és a Btk. 164. § (2) – (4) bekezdéseibe foglalt testi sértés bűncselekményének valamely fordulatót állapították meg egymással bűnhalmazatban. Ennek kapcsán ismételten hangsúlyozom, hogy a kapcsolati erőszak törvényi tényállása és a kiskorú veszélyeztetésének büntette nemcsak akkor kerülhetnek egymással bűnhalmazatba, ha egyazon sértett, vagyis a kiskorú gyermek sérelmére történik valamennyi diszpozíciószerű magatartás kifejtése, hanem akkor is, amikor eltérő sértettekről van szó, ezalatt értve például azt az esetkörö, amikor az elkövető a kiskorú gyermeke édesanyját, annak szeme láttára, rövid időközök mellett, legalább két alkalommal megveri, a kapcsolati erőszak normaszövegébe illő testi sértést okozva ezzel.

A 87 jogerős ítéletből összesen 4 ügyben állt a Btk. 208. § (1) bekezdése szerinti kiskorú veszélyeztetésének büntette és a kapcsolati erőszak bűncselekménye egymással bűnhalmazatban, mely egy rendkívül csekély számadatnak mondható. A Btk. 208. § (1) bekezdése szerinti kiskorú veszélyeztetésének büntette ezzel szemben a testi sértés bűncselekményével jóval több alkalommal, szám szerint 19 jogerős ítéletben állt bűnhalmazatban, melyből 15 jogerős ügyben – meglátásom szerint – tévesen, figyelemmel arra, hogy a kapcsolati erőszak bűncselekményének törvényi feltételei is fennálltak.

Kiváltképp súlyos hibaként tarthatók számon azok az esetek, amikor a kiskorú gyermek testi bántalmazásakor a szülő felelőssége csak kiskorú veszélyeztetésének büntetében került megállapításra, egész egyszerűen figyelmen kívül hagyva a bántalmazás tényét. Utóbbi pedig szem előtt kell tartani, hiszen a Btk. 208. § (1) bekezdésében foglalt tényállás egy materiális veszélyeztető deliktum, ami annyi tesz, hogy ez esetben a diszpozíciószerűségnek, így a bűncselekmény megvalósulásának nem feltétele a testi sértés bekövetkezése, egyetlen egy kiváncalom van csupán, a kiskorú testi fejlődésének veszélyeztetése. A veszélyeztetésen túlterjeszkedő magatartások tehát mindig külön értékelés tárgyai.

- **A foglalkozástól eltiltásnak, mint büntető anyagi jogi joghátránynak a kérdésköre**

A büntetés kiszabási gyakorlat során - ahogy arra már utaltam - alapvető problémát/bizonytalanságot okoz a Btk.-ban írt azon szabály, melynek értelmében a kiskorú veszélyeztetése bűncselekményének elkövetőjével szemben – főszabály szerint - kötelező jelleggel foglalkozástól eltiltást kell alkalmazni.³¹⁰

A Legfőbb Ügyészség – a vizsgált kérdéskörrel összefüggésben - BF.124/2019/12. számon előbb egyedi állásfoglalás, majd 2020 augusztusában 28. sorszám alatt országos iránymutatást tett közzé, amelynek lényege, hogy a Btk. 52. § (4) bekezdését az (1) bekezdésben szabályozott estekörtől függetlenül kell kezelni.

Mindemellett a Fővárosi Főügyészség Kerületi Ügyészségek Másodfokú Nyomozás Felügyeleti Osztálya megvizsgálta a kerületi ügyészségek indítványozási gyakorlatát is, mely vizsgálat eredményeiről a fővárosi főügyész helyettes 2021. november 10. napján iránymutatást³¹¹ tett közzé. Ezen iránymutatás rávilágított arra, hogy jelen büntetőjogi szankció alkalmazásától a jogalkalmazók oly gyakran eltekintenek.

Az ügyek egy jelentős részében – a jelentés szerint – a kerületi ügyészségek azért mellőzték az említett joghátrány indítványozását, mert különös méltánylást megalapozó körülményt állapítottak meg. A különös méltánylást érdemlő eset fogalmát a büntető jogszabályok strict módon nem határozzák meg, azt a gyakorlatban leginkább a rendkívüli enyhítő körülmények alapozhatják meg, melyek a bűncselekmény elkövetésének jellege, módja, körülményei és a terhelt személye alapján ítéltetők meg. Főszabályként az alanyi és a tárgyi oldalon felmerülő tényezők együttes értékelése vezethet a különös méltánylást érdemlő eset megállapításához.³¹²

Alapvetően - bizonyos elkövetési magatartások fennálltakor - csak igen szűk körben mellőzhető a nevesített joghátrány, érteve ezalatt például, ha az eljárás tárgya:

---

³¹⁰ Btk. 52. § (4) bek.

³¹¹ KÜFO 1799/2021/1.

³¹² Uo.

- a kiskorú sértett bántalmazása, ideértve azt is, amikor a gyermek jelenlétében bántalmazza az egyik szülő a másikat;
- a kiskorú sértett elhanyagolása;
- az alapvető szükségletek nem biztosítása;
- a kiskorú felügyeletének a hosszabb időn át, folyamatosan történő elmulasztása.³¹³

A Fővárosi Főügyészség vizsgálata továbbá kiemelte, hogy azokban a kiskorú veszélyeztetése miatt indult bűnügyekben, amelyekben az ügyészség nem indítványozta a foglalkozástól eltiltást, a bíróság jellemzően nem is alkalmazta azt.³¹⁴

- **A szülői felügyeleti jog megszüntetése**

Általánosságba véve elmondható, hogy a kiskorú veszélyeztetése büntette kapcsán szinte valamennyi ügyben indokolt lenne a szülői felügyeleti jognak a megszüntetése, ahogy arra a rendelkezésemre álló ügyészi észrevételek is rávilágítottak. A büntetőbíróság gyakorta a szülői felügyelet tárgyában tett ügyészi indítványt egyéb törvényes útra, polgári bíróság elé utalja, így mellőzi az ennek tárgyában hozott döntést jogerős ítéletében.

A tapasztalatok szerint azonban a büntető ügyekben ezen joghátrány alkalmazása rendre elmarad, és ha születik is ilyen jellegű döntés, akkor annak tényéről sokszor egész egyszerűen nem szereznek tudomást a gyermekvédelmi szervek, így mindez végső soron a szülő részére az egyébként meg nem engedett jogosultságoknak a további gyakorlását jelenti.

- **A tanúvallomások megtagadása a hozzátartozói minőségre történő hivatkozással**

Az ilyen jellegű ügyekben bizonyítási nehézséget okoz, hogy a hozzátartozó tanúk megtagadják a vallomástételt, így kívülálló, érdektelen tanú hiányában az eljárás megszüntetésre kerül. Mindemellett, ha az ilyen személyek tesznek is vallomást, különös gonddal kell eljárni, mondván az nem befolyástól mentes vagy annak háttérében valamely érdek húzódik.

---

³¹³ Uo.

³¹⁴ KÜFO 1799/2021/1.

Itt felhívom a figyelmet a hatályos Büntetőeljárás törvényben foglaltakra, mely –szakítva a korábbi gyakorlattal - lehetővé teszi a tanúvallomás bizonyítási eszközként történő felhasználását akkor is, ha utóbb a tanú él mentességi jogával, és a vallomástételt a megtagadja.³¹⁵

- **A sértetti pozícióban lévő kiskorú személy kihallgatásának problematikája**

Kiemelendő, hogy jelen bűncselekmény sértettje különleges bánásmódot igénylő személy, melynek egyik legfontosabb hozadéka, hogy az ilyen személy, amennyiben az nem töltötte be tizennegyedik életévét, tanúként a tárgyaláson nem hallgatható ki.

Az egyes ügyészségek ennek kapcsán felhívták a figyelmet arra, hogy az új Be. szakított azon korábbi szabályozási koncepcióval, melynek értelmében a tizennegyedik életévét be nem töltött személy kihallgatását a nyomozási bíró végezte.

A hatályos eljárásjogi joganyag akként rendelkezik, hogy a gyermekkorú sértettet a nyomozó hatóság tagja kihallgatja, a kiskorú tanú meghallgatásáról generális jelleggel kép- és hangfelvétel készül a jegyzőkönyvvel egyidejűleg, amelyet a bíróság minden ügyben a tárgyalás anyagává tesz. Ennek kapcsán a közelmúltban a kiskorú veszélyeztetésének büntette miatt indult büntetőügyekben több esetben merült fel probléma a gyermekkorú tanúvallomásról felvett rendőrségi jegyzőkönyvek tartalma, az alakiságok megtartása tekintetében, így a bíróság – hivatalból vagy indítványra – „kiküldött bíróként” újfent meghallgatni kényszerült a tizennegyedik életévüket be nem töltött sértetteket, akiknek a vallomásából nyert bizonyíték másképp nem volt pótolható.

Az ügyészi álláspontok szerint a fő probléma e téren, hogy a nyomozó hatóság tagjai érezhetően nem rendelkeznek kellő jártassággal az ilyen személyek kihallgatása körében. A rendőrségi előadók mereven figyelnek a törvényes figyelmeztetések megtételére, ugyanakkor láthatóan nem sikerül azokat a gyermek nyelvén megmagyarázni.

A vizsgált problémakörrel összefüggésben meg kell említeni, hogy 2021. január 1. napjától a Barnahus módszer alkalmazásának lehetősége beemelésre került a Be.-be.

---

³¹⁵ Be. 177. § (4) bek.

A Be. 87. § (1) bekezdés b) pont, bb) alpontja ugyanis akként rendelkezik, hogy a bíróság, az ügyészség, a nyomozó hatóság a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy részvételét igénylő eljárás cselekmény esetén elrendelheti, hogy az eljárási cselekményt igazságügyi pszichológus szakértő vagy a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (továbbiakban: Gyvt.) 61. § (2) bekezdésében meghatározott szolgáltatást végző szaktanácsadó közreműködésével hajtsa végre. A Barnahus módszer célkitűzése, hogy a gyermeknek csak egy alkalommal kelljen az általa elszenvedett traumákról beszélni, és a meghallgatás/vallomás során szerzett információ elegendő bizonyítékkal szolgáljon a vádemeléshez, az ítélethozatalhoz. A meghallgatás monitoring szobában, kép- és hangrögzítés mellett kell, hogy történjen. A Barnahus az NSZKK által végzett igazságügyi pszichológus szakértői vizsgálatától annyiban különbözik, hogy a Barnahusban a gyermek egyszeri meghallgatása mellett orvosi vizsgálatot is végeznek, és sor kerül a gyermek trauma pszichológus által végzett terápiájára is. A módszer eredményeként születő szakvélemények új elemként jelennek meg a büntetőeljárásban, a folyamatban lévő ügyek tapasztalatai alapján lehet majd megállapítani azt, hogy miként fogadja e szakvéleményeket a bizonyítási eljárás során az eljáró bíróság.

- **A soronkívüliség elve**

Kiemelendő a Be. 79. § (1) bekezdés b) pontjában foglalt azon garanciális szabály, mely szerint a büntetőeljárást soron kívül kell lefolytatni, ha abban tizennyolcadik életévét be nem töltött sértett vagy terhelt vesz rész. A soronkívüliséget a nyomozó hatóságok alapvetően igyekeznek szem előtt tartani, ugyanakkor – ennek ellenére – a nyomozások mégis gyakorta elhúzódnak. Számos esetben nehezíti meg ugyanis a bizonyítást, hogy az eljárás tárgyát képező cselekmény igen szűk, családi körben valósult meg, továbbá úgyszintén negatív kihatással bír a soronkívüliség elvére a tanúvallomással összefüggő mentességi jog biztosítása is.

- **Az együtt élő társ büntetőjogi felelőssége**

Problémaként tartják számon az egyes ügyészségek az ilyen jellegű ügyekben a kiskorúakkal szembeni indokolatlan agresszív magatartást kifejtő szülő, nevelőszülő – tipikusan a férfi – házastársaként, élettársaként együtt élő személy – tipikusan a nő – mulasztásban megnyilvánuló magtartásának büntetőjogi szempontból történő megítélését. A család együttélése egy rendkívül bonyolult és komplex érzelmi, hatalmi szövedék, viszonyrendszerének, és a vizsgált magatartásokkal való összefüggésének a lehető

legpontosabb feltárása volna szükséges a személyi bizonyítékok megfelelő értékeléséhez, és ugyanígy a tényállásszerűség, illetőleg a tudattartalmak megállapításához is. Elmondható, hogy amennyiben az anya nyilvánvalóan szembesül a kiskorú gyermeke sérelmére tanúsított büntetőjog-ellenes magatartással, például szexuális cselekmény gyanújával, joggal várható el tőle, hogy a párjával szemben hatósági intézkedést kezdeményezzen, ugyanakkor a tapasztalat az, hogy ez gyakorta elmarad.

- **A látencia, mint problémakör**

Az egyes ügyészségek szerinti további nehézséget jelent, hogy még a konfliktusokkal teli család is összetartó közösséget képez, a családtagok inkább hallgatnak a büntetőjog-ellenes magatartás tanúsításáról, ugyanis például a családfővel szemben történő büntetőjogi felelősségre vonás nagyban megnehezíti a család megélhetését, az anyagi problémákat indukálhat, mely félelemmel, bizonytalansággal tölti el a család többi tagját.

Látenciához vezet az is, hogy a kiskorú veszélyeztetését megvalósító elkövetési magatartások alapjaiba véve a négy fal között zajlanak, így számos esetben titokban is maradnak, vagy az elkövetési időhöz viszonyítottan jóval később derül rájuk fény, mely úgyszintén nehezíti a történeti tényállás pontos, részletekbe menő feltárását.

A következőkben rátérek a gyermekmunka jelenségére, mely világviszonylatban is egy igen jelentős problémaforrásként tartható számon.

A magyar jogrendszerbe – a nemzetközi standardoknak való megfelelés érdekében - a hatályos Btk. iktatta be a gyermekmunkát büntető törvényi tényállást (Btk. 209. §), mint gyermekek érdekét sértő bűncselekményt.

A gyermekmunka bűncselekményének vonatkozásában hangsúlyozom, hogy annak hazánkban még nincsen kiforrott joggyakorlata, figyelemmel arra, hogy az ENYÜBS adatai alapján eddig csupán egyetlen egy regisztrált bűncselekmény volt, amely eltereléssel végződött.

Mindebből adódik, hogy a szóban forgó bűncselekményt csak elméleti oldalról közelítem meg.

4.3 A gyermekmunkát büntető törvényi tényállás elméleti aspektusai

Az 1978. évi IV. törvény – ahogy már említettem – a kiskorú veszélyeztetése elnevezésű törvényi tényállás keretein belül, büntett miatt kettőtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntette azt a nagykorú személyt, aki a kiskorúval kényszermunkát végeztetett.³¹⁶ Az új Btk. kényszermunka elnevezéssel külön törvényi tényállásban akként rendelkezik, hogy aki mást annak kiszolgáltató helyzetét kihasználva, illetve erőszakkal vagy fenyegetéssel munkavégzésre kényszerít egytől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. A bűncselekmény súlyosabban minősül, ha a kényszermunkát tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére vagy a sértett sanyargatásával vagy, ha azt jelentős érdeksérelmet okozva követik el.³¹⁷

A gyermekmunka törvényi tényállását a Btk. 209. §-a taglalja.³¹⁸, mely – a fentiekben írtakhoz viszonyítottan - alapvetően a tizennyolcadik életévüket be nem töltött személyek munkavégzésére vonatkozó szabályok megszegését kívánja szankcionálni.

A deliktum védett jogi tárgya a gyermekmunka tilalmához fűződő társadalmi érdek.³¹⁹

A bűncselekmény passzív alanya egyrészt – figyelemmel a Btk. 209. § a) pontjára – minden tizennyolcadik életévét be nem töltött személy lehet, mint munkavállaló, míg a b) pont vonatkozásában a keresőtevékenység folytatására jogosító engedéllyel nem bíró, tizennyolcadik életévét be nem töltött harmadik országbeli állampolgár minősül passzív alanyának.³²⁰

³¹⁶ 1978. évi IV. törvény 195. § (3) bek.

³¹⁷ Btk. 193. §

³¹⁸ Btk. „209. § Aki

a) a tizennyolcadik életévét be nem töltött személyek foglalkoztatására vonatkozó törvényi előírásokat megszegi, vagy

b) keresőtevékenység folytatására jogosító engedéllyel nem rendelkező tizennyolcadik életévét be nem töltött harmadik országbeli állampolgárt foglalkoztat,
büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő”.

³¹⁹ Lajtár István: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Polt Péter (szerk.) i. m. 57.

³²⁰ Uo. 57.

A harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló törvényben (továbbiakban: 2007. évi II. törvény)³²¹ meghatározottak szerint a harmadik országbeli állampolgárnak minősül - a külön törvény alapján a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek kivételével - a nem magyar állampolgár és a hontalan.³²¹

A keresőtevékenység folytatására jogosító engedély továbbá, egy olyan tartózkodásra jogosító engedélynek minősül, melynek révén a harmadik országból származó állampolgár keresőtevékenységet folytathat.³²²

A bűncselekmény a) pont szerinti elkövetési magatartása a tizennyolcadik életévüket be nem töltött személyek foglalkoztatására irányuló szabályoknak a megszegése, amely állhat tevésből vagy mulasztásból egyaránt.³²³

A fiatalok munkavállalók vonatkozásában kiemelendő, hogy őket munkavállalóként foglalkoztatni, a 2012. évi I. törvény a munka törvénykönyvéről (továbbiakban: Mt.) rendelkezései alapján – főszabály szerint - a tizenhatodik életévük betöltésétől lehetséges.³²⁴

Az Mt. 34. § (2) bekezdése ugyanakkor kimondja, hogy munkavállaló lehet az a személy is, aki a tizenötödik életévét betöltötte, az iskolai szünet időtartamára, feltéve, ha nappali munkarendű hallgató.³²⁵ Az Mt. 34. § (3) bekezdése értelmében pedig gyámhatóság engedélye alapján is lehetséges tizenhat éven aluli személyt foglalkoztatni, jogszabályban pontosan meghatározott kulturális, művészeti, sport, valamint hirdetési tevékenység keretein belül.³²⁶

---

³²¹ 2007. évi II. törvény a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról (továbbiakban: 2007. évi II. törvény) 2. § a) pont

³²² Lajtár István: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Polt Péter (szerk.) i. m. 58.

³²³ Szomora Zsolt: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Karsai Krisztina (szerk.) i. m. 436.

³²⁴ 2012. évi I. törvény a munka törvénykönyvéről (továbbiakban: Mt.) 34. § (2) bek.

³²⁵ Mt. 34. § (2) bek.

³²⁶ Uo. 34. § (3) bek.

A fiatalok munkavállalók foglalkoztatására nézve fontos részletszabályokat tartalmaz az Mt. 114.§-a, melynek értelmében a fiatalok munkavállalók számára:

- legfeljebb egy heti munkaidőkeretet lehet elrendelni;
- négy és fél órát meghaladó beosztás szerinti napi munkaidő esetén, legalább harminc perc, hat órát meghaladó beosztás szerinti napi munkaidő esetén, legalább negyvenöt perc munkaközi szünetet;
- legalább tizenkét óra tartalmú napi pihenőidőt kell biztosítani.³²⁷

Az Mt. 119. § (2) bekezdése értelmében továbbá a fiatalok munkavállalóknak évenként öt nap pótszabadság jár, utoljára abban az évben, amikor a tizennyolcadik életévüket betöltik.³²⁸

A munkaerő-kölcsönzést illetően az Mt. 219. §-a kimondja, hogy a kikölcsönzés tartama alatt a munkavállaló számára biztosítani kell a kölcsönzővel egyébként munkaviszonyban álló munkavállalókra irányadó alapvető munka és foglalkoztatási feltételeket,³²⁹ mely alatt érteni kell különösen:

- a várandós és szoptató nőkre;
- a fiatalok munkavállalók védelmére;
- a munkabér összegére és védelmére, továbbá az egyéb juttatásokra, és
- az egyenlő bánásmód követelményére vonatkozó rendelkezéseket.³³⁰

Mindezek mellett – általánosságba véve elmondható -, hogy büntetőjogi szempontból teljességgel irreleváns az, hogy mely, Mt.-ben írt rendelkezést szegi meg az elkövető.³³¹

A Btk. 209. § b) pontjában deklarált bűncselekmény elkövetési magatartása a harmadik országból származó, és keresőtevékenységre jogosító engedéllyel nem rendelkező tizennyolc éven aluli személynek a foglalkoztatása, mely törvényi fordulat az Unió

---

³²⁷ Uo. 114. §

³²⁸ Uo. 119. § (2) bek.

³²⁹ Uo. 219. § (1) bek.

³³⁰ Uo. 219. § (2) bek.

³³¹ Szomora Zsolt: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Karsai Krisztina (szerk.) i. m. 437.

tagállamainak állampolgárai nem vonatkozik, hiszen az ilyen személyekre a Btk. 209. § a) pontjában foglaltak az irányadóak.³³²

Kiemelendő, hogy a bűncselekmény tényállásszerűségéhez nem szükséges, hogy a passzív alany adott országban illegálisan is tartózkodjon, vagyis az legális tartózkodás esetén is megvalósul, feltéve, ha a passzív alany harmadik országból származó, a tizennyolcadik életévét be nem töltött, és egyébként munkavállalási engedéllyel nem rendelkező személy.³³³

A b) pont szerinti bűncselekmény vonatkozásában érdemes röviden kitérni a már említett 2007. évi II. törvényre, melynek értelmében a munkáltató legkésőbb a harmadik országbeli állampolgár munkába lépésének napján köteles meggyőződni arról, hogy a harmadik országbeli állampolgár érvényes tartózkodási engedéllyel vagy más tartózkodásra jogosító engedéllyel, valamint keresőtevékenységre jogosító engedéllyel rendelkezik-e.³³⁴

A 2007. évi II. törvény továbbá kimondja, hogy a keresőtevékenység folytatása érdekében ki, és milyen feltételek mellett szerezhet tartózkodási engedélyt. Ennek értelmében az a harmadik országbeli állampolgár kaphat - jövedelemszerzés céljából - tartózkodási engedélyt, akinek tartózkodási célja, hogy

- jogszabály alapján önállóan, ellenérték fejében végezhető tevékenységet folytasson;
- vagy az előbbi rendelkezés hatálya alá nem tartozó esetben, gazdasági társaság, szövetkezet vagy egyéb – jövedelemszerzés érdekében megvalósult – jogi személy tulajdonosaként, vezető tisztségviselőjeként, vezetői, képviselői, illetőleg felügyeleti szerve tagjaként végezze tevékenységét.³³⁵

Mindezek mellett munkavállalás céljából tartózkodási engedélyt az a harmadik országbeli állampolgár kaphat:

- akinek fő célja, hogy a foglalkoztatásra irányuló jogviszonya alapján, ellenérték fejében, más részére, illetőleg irányítása alatt tényleges munkát végezzen;

---

³³² Uo. 437.

³³³ Uo. 437.

³³⁴ 2007. évi II. törvény 71. § (1) bek.

³³⁵ Uo. 20. § (1) bek.

- aki gazdasági társaság, szövetkezet vagy egyéb jövedelemszerzési céllal létrejött – jogi személy tulajdonosaként, vezető tisztségviselőjeként, e tevékenységi körén túlmutató tényleges munkát végez.³³⁶

A 2007. évi II. törvény 20. § (1)-(2) bekezdéseiben foglaltak keresőtevékenység folytatásának minősülnek a 2007. évi II. törvény 20. § (3) bekezdése alapján.³³⁷

A fentiekben meghatározott keresőtevékenység folytatására tehát az a harmadik országbeli állampolgár jogosult, aki:

- szezonális munkavállalási vízummal;
- humanitárius célból kiadott tartózkodási engedéllyel;
- keresőtevékenység folytatása érdekében, családegyesítés vagy tanulmányi célból kiadott tartózkodási engedéllyel, vagy
- EU Kék Kártyával rendelkezik.³³⁸

A Btk. 209.§-ában írt bűncselekmény alanya bárki lehet, aki a passzív alanyt – akár legálisan, akár illegálisan – foglalkoztatja. Amennyiben a munkáltató jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaság, akkor tettesnek a munkáltatói jogkört gyakorló természetes személy minősül.³³⁹

A bűncselekmény csak szándékosan követhető el, ugyanakkor a fiatal munkavállaló foglalkoztatásához kapcsolódó szabályok nem ismerete, nem mentesít a büntetőjogi felelősségre vonás alól, tehát az erre történő hivatkozás a tévedésnek, mint büntethetőséget kizáró oknak, nem képezheti alapját.³⁴⁰

---

³³⁶ Uo. 20. § (2) bek.

³³⁷ Uo. 20. § (3) bek.

³³⁸ Uo. 20. § (4) bek.

³³⁹ Szomora Zsolt: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Karsai Krisztina (szerk.) i. m. 437.

³⁴⁰ Uo. 437.

A deliktum alapvetően természetes egység huzamosabb szabályszegés és több passzív alany esetén is. A kényszermunka minősített esete pedig [Btk. 193. § (2) bek. c) pont] a gyermekmunka bűncselekményét konzumálja.³⁴¹

A gyermekmunkát büntető törvényi tényállás dogmatikai elemzését követően, a kiskorúval való kapcsolattartás akadályozásának vétségére helyezem a hangsúlyt, melynek keretén belül – a kiskorú veszélyeztetésének bünteténél írtakhoz hasonlóan – a szóban forgó deliktum elméleti és gyakorlati vonatkozásaival egyaránt foglalkozom.

4.4 A kiskorúval való kapcsolattartás akadályozásának vétsége

A kiskorúval való kapcsolattartás akadályozásának vétsége által pönalizálni kívánt magatartások – ahogy arra már a korábbiakban utaltam – a '78-as Btk.-ban a kiskorú veszélyeztetését büntető törvényi tényállás keretein belül kerültek értékelésre.

A jelenleg hatályos Btk. ezzel szemben önálló bűncselekményként kezeli, és szankcionálja az ilyen jellegű büntetőjog-ellenes magatartásokat, sőt, a törvényhely egy egyéb büntethetőséget megszüntető okot is nevesít.

Doktori értekezésem jelen fejezetrésztében elsőként dogmatikai szempontból közelítem meg a vizsgált bűncselekményt, ezt követően térek rá a gyakorlati aspektusokra, melynek középpontjában a jogerős bűnösséget megállapító ítéletek sajátosságai állnak.

Szem előtt tartva, hogy a törvényhely egy egyéb büntethetőséget megszüntető okot is deklarál, a szóban forgó bűncselekménnyel összefüggésben végzett aktakutatás során, a Btk. 210. § (2) bekezdésében írt egyéb büntethetőséget megszüntető okra hivatkozással történő eljárást megszüntető végzéseket is vizsgáltam - így a jogerős ítéletek mellett – az ilyen jellegű ügyek sajátosságairól is számot adok.

---

³⁴¹ Uo. 437.

4.4.1 A vizsgált bűncselekmény elméleti aspektusai

A kiskorúval való kapcsolattartás akadályozását büntető törvényi tényállás³⁴² védett jogi tárgya a kiskorúval való kapcsolattartáshoz, illetve a kiskorú egészségéhez, erkölcsi fejlődéséhez fűződő egyéni és társadalmi érdek.³⁴³

A deliktum passzív alanya egyrészt a kiskorú személy, másrészt pedig a kiskorúval kapcsolattartásra jogosult fél.³⁴⁴

A bűncselekmény elkövetési magatartása a kapcsolat kialakulásának vagy fenntartásának az önhibából történő akadályozása.³⁴⁵

A kapcsolattartásról a házassági vagy a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránti perben a szülők egyezsége köthetnek, egyezségük hiányában arról – kérelemre vagy a gyermek érdekében hivatalból – a bíróság dönt. Ha házassági vagy a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránti per nincs folyamatban, akkor adott kérdésről – a szülők megegyezésének hiányában – a gyámhatóság rendelkezik. A döntés előtt az ítélőképessége birtokában lévő gyermeket mindenképpen meg kell hallgatni. A kapcsolattartásról a bíróság vagy a gyámhatóság a gyermek korának, egészségi állapotának, életkörülményeinek, a szülők személyes körülményeinek és az ítélőképessége birtokában lévő gyermek véleményének figyelembevételével határoz.³⁴⁶

---

³⁴² Btk. „210. § (1) Aki a hatósági határozat alapján nála elhelyezett kiskorú és a kiskorúval kapcsolattartásra jogosult személy közötti kapcsolat kialakítását vagy fenntartását a kapcsolattartás kikényszerítése érdekében alkalmazott bírság kiszabását követően is önhibájából akadályozza, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Nem büntethető az elkövető, ha a kapcsolattartást az elsőfokú ügydöntő határozat meghozataláig megfelelően biztosítja, és az elmaradt kapcsolattartási formák pótlását megkezdi”.

³⁴³ Lajtár István: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Polt Péter (szerk.) i. m. 62.

³⁴⁴ Uo. 62.

³⁴⁵ Sinku Pál (a): A gyermekek érdekeit sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Belovics Ervin, Molnár Gábor Miklós, Sinku Pál i. m. 244.

³⁴⁶ Ptk. 4:181. §

Mindennek kapcsán hangsúlyozom, hogy a 2016. évi CXXX. törvény a polgári perrendtartásról (továbbiakban: Pp.) XXXV. fejezetet a szülői felügyelettel kapcsolatos perek mellett a kapcsolattartási perekről is külön rendelkezik.

A Pp. 472. § (2) bekezdése rögzíti, hogy kapcsolattartási peren a kapcsolattartás szabályozása, a kapcsolattartás megváltoztatása, valamint a kapcsolattartási jog korlátozása vagy megvonása iránt indított pert értendő.³⁴⁷

Mindezek mellett a hivatkozott jogszabályhely kimondja, hogy a kapcsolattartás szabályozása, a kapcsolattartási jog korlátozása vagy megvonása iránti kereset önállóan nem, kizárólag házassági perben vagy szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránt indított perben terjeszhető elő. A kapcsolattartás megváltoztatása iránti peren egyebekben a Ptk. 4:181. § (4) bekezdése szerinti pert kell érteni.³⁴⁸

A kapcsolattartási továbbá a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránt indított per szabályai az irányadóak, azzal az eltéréssel, hogy a kapcsolattartás megváltoztatása iránti kereset a gyermek tartása iránt indított keresettel nem kapcsolható össze.³⁴⁹

A vizsgált bűncselekmény elkövetési magatartását alapvetően a Ptk. 4:178.-4:185. §-ai töltik meg tartalommal.

A Ptk. 4:178. § rendelkezik a kapcsolattartás jogáról, melynek értelmében a gyermeknek joga van ahhoz, hogy különélő szülőjével személyesen és közvetlenül kapcsolatot tartson. A gyermeket nevelő szülő vagy más személy köteles ezen kapcsolattartás zavartalanságát biztosítani.³⁵⁰ A gyermekétől különélő szülő – amennyiben a bíróság vagy a gyámhatóság másként nem rendelkezik – jogosult, s egyben köteles is gyermekével kapcsolatot tartani.³⁵¹ A szülőnek akkor is joga van gyermekével kapcsolatot tartani, ha szülői felügyeleti joga szünetel, kivéve, ha a szülő olyan távoltartó határozat hatálya alatt áll, amelyet a gyermeke

---

³⁴⁷ 2016. évi CXXX. törvény a polgári perrendtartásról (továbbiakban: Pp.) 472. § (2) bek.

³⁴⁸ Pp. 472. § (2) bek.

³⁴⁹ Uo. 472. § (3) bek.

³⁵⁰ Ptk. 4:178. § (1) bek.

³⁵¹ Uo. 4:178. § (2) bek.

vagy a gyermekekkel közös háztartásban élő hozzátartozója sérelmére elkövetett cselekmény végett rendeltek el vele szemben.³⁵²

A Ptk. 4:178. § (4) bekezdése alapján - a gyermek érdekét szem előtt tartva - kiváltképp indokolt esetben, azt a szülőt is fel lehet jogosítani a kapcsolattartásra:

- akinek szülői felügyeleti jogát a bíróság megszüntette;
- aki hozzájárult a gyermekének a másik szülő házastársa általi örökbefogadásához;
- akinek szülői felügyeleti joga a gyermek ismeretlen személy által történő örökbefogadásához adott hozzájárulásával vagy azért szűnt meg, mert a szülő a gyermeket - annak érdekében, hogy más nevelje fel, személyazonosságának feltárása nélkül - egészségügyi intézményben, arra kijelölt helyen hagyta, a gyermekért hat héten belül nem jelentkezett, és a gyermek örökbefogadására nem került sor.³⁵³

A Ptk. 4:179. §-a szerint a kapcsolattartásra a nagyszülő, a testvér és – ha a szülő és a nagyszülő nem él vagy a kapcsolattartásban tartósan akadályozva van, vagy a kapcsolattartási jogát önhibájából nem gyakorolja – a gyermek szülőjének testvére és szülőjének házastársa is jogosult. Ezen személyek kapcsolattartási jogát nem érinti, ha az a házasság, amelyből az örökbe fogadott gyermek származik, a gyermek szülőjének halála folytán szűnt meg, és a házastárs a másik házastárs korábbi házasságából származó gyermekét fogadja tulajdonképpen örökbe. A kapcsolattartásra feljogosítható a volt mostohaszülő, a nevelőszülő, a gyám és az is, akinek a gyermekekre vonatkozó apasági vélelmét a bíróság megdöntötte, feltéve, ha a gyermek hosszabb időn keresztül ezen személyek háztartásában nevelkedett.³⁵⁴

A kapcsolattartási jog tartalmának meghatározásakor feltétlenül ki kell térni ki a gyermekkel való személyes találkozásra, a gyermeknek a lakóhelyéről vagy a tartózkodási helyéről rendszeresen, meghatározott időtartamra történő elvitelére, a gyermekkel az oktatási szünetek és a többnapos ünnepek alatti huzamos együttlétre, valamint a kapcsolat személyes találkozás nélküli fenntartására. A kapcsolattartás joga – feltéve, ha a bíróság vagy a gyámhatóság a gyermek érdekében eltérően nem rendelkezett – a gyermek meghatározott

---

³⁵² Uo. 4:178. § (3) bek.

³⁵³ Uo. 4:178. § (4) bek.

³⁵⁴ Uo. 4:179. §

időtartamú külföldre vitelét is felöleli, mely kapcsán felmerülő kiadások főszabály szerint a kapcsolattartásra jogosultat terhelik.³⁵⁵

A kapcsolattartást akadályozó körülményekről a felek késedelem nélkül kötelesek tájékoztatni egymást. A jogosultnak fel nem róható okból elmaradt kapcsolattartást a legközelebbi megfelelő időpontban, de legkésőbb hat hónapon belül szükséges pótolni. Ha a kapcsolattartásra jogosult vagy kötelezett személy a kapcsolattartást indokolatlanul akadályozza, vagy annak szabályait megszegi, az ezzel okozott kárt köteles a másik félnek megtéríteni.³⁵⁶

A gyámhatóság vagy – házassági vagy szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránti perben – a bíróság a felróható magatartást tanúsító szülő vagy más kapcsolattartásra jogosult személy kapcsolattartási jogát a gyermek érdekében korlátozhatja vagy azt megvonhatja.³⁵⁷

A vizsgált bűncselekmény szempontjából fontos háttérjogszabályként fogató fel, a 149/1997. (IX.10.) Kormányrendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról (továbbiakban: Gyer.), melynek értelmében a kapcsolattartás célja, a gyermektől külön élő, kapcsolattartásra jogosult személyek és a kiskorú gyermek közötti családi kapcsolatnak a fenntartása, továbbá, hogy a kapcsolattartásra jogosult szülő a gyermek nevelését, fejlődését folyamatosan figyelemmel kíséresse, őt tőle telhetően segítse.³⁵⁸

A Gyer. alapján a kapcsolattartásnak három formája van: a folyamatos, az időszakos, illetőleg a felügyelt kapcsolattartás.³⁵⁹

A folyamatos kapcsolattartás magában foglalja a gyermekkel, a gyermek szokásos tartózkodási helyén lévő személyes találkozást, a gyermeknek, annak szokásos tartózkodási helyéről rendszeresen, meghatározott időtartamra – a visszaadási kötelezettség szem előtt tartásával – történő elvitelét, meghatározott időtartamú külföldre vitelét, és a vele való –

---

³⁵⁵ Uo. 4:180. §

³⁵⁶ Uo. 4:182-4:183. §

³⁵⁷ Uo. 4:184.-4:185. §

³⁵⁸ 149/1997. (IX.10.) Kormányrendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról (továbbiakban: Gyer.) 27. § (1) bek. a) és b) pontjai

³⁵⁹ Gyer. 27. § (2) bek.

személyes találkozás nélküli – rendszeres kapcsolattartást (levelezés, telefon, csomagküldés). Az időszakos kapcsolattartás alatt érteni kell a gyermekkel való huzamos együttlétet, a külföldre vitel lehetőségével vagy annak, a gyermek érdekében történő kizárásával. Végül, de nem utolsósorban a felügyelt kapcsolattartásnak az elrendelésével pedig a gyámhivatal arra törekszik, hogy a felek közötti kapcsolattartásnak a helyreállítása a gyermek érdekeit szem előtt tartva menjen végbe.³⁶⁰

A Gyer. 32. §-a kapcsolattartás tartalmának a megváltoztatásáról is rendelkezik, mely magában foglalja a hely, az időtartam, a forma és a gyakoriság vonatkozásában bekövetkező változásokat. Ha a kapcsolattartás megváltoztatására indult eljárásban a kapcsolattartási jog korlátozása, szünetelése, megvonása tűnik indokoltnak, a gyámhivatal a kapcsolattartás végrehajtását az új határozat véglegessé válásáig felfüggesztheti. Mindemellett a kapcsolattartás megváltoztatására irányuló eljárásban a kapcsolattartás korlátozását fel lehet oldani, vagy azt vissza lehet állítani, ha azon körülmények, amelyekre a gyámhatóság korábbi határozatát alapította, már nem állnak fenn, feltéve, ha ezen döntés a gyermek érdekével nem ellentétes.³⁶¹

A kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása, valamint az abban foglaltak önhibából történő nem teljesítése esetén alkalmazható bírságkiszabás 2020. március 1-jéig gyámhatósági kompetenciába tartozott.

2020. március 1. napjától a kérdéskör azonban polgári nemperes eljárás alá tartozik, tekintettel arra, hogy az Országgyűlés 2020. február 25. napján soron kívül megtárgyalta, és elfogadta a 2020. évi I. törvényt, amely módosította a költségmentesség és a költségfeljegyzési jog polgári és közigazgatási bírósági eljárásban történő alkalmazásáról szóló 2017. évi CXXVIII., valamint az egyes törvényeknek az egyfokú járási hivatali eljárások megteremtésével összefüggő módosításáról szóló 2019. évi CXXVII. törvényeket.³⁶²

---

³⁶⁰ Uo. 27. § (3)-(4a) bek.

³⁶¹ Uo. 32. § (1)-(3) bek.

³⁶² Módosultak a kapcsolattartás végrehajtására irányuló eljárás szabályai: <https://birosag.hu/hirek/kategoria/ugyfeleknek/modosultak-kapcsolattartas-vegrehajtasara-iranyulo-eljaras-szabalyai> ;Letöltve: 2020. november 05.

Hangsúlyozom, hogy az utóbbi, vagyis a 2019. évi CXXVII. törvény taglalta a korábbi módosítási kísérleteket, amelyek nem vezettek eredményre, mivel az nem jól határozta meg az illetékességet, illetve a költségfeljegyzési okokat. Ebből adódón került sor az újbóli módosításra, amelynek eredményeként született meg a 2020. évi I. törvény. Így a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárás szabályainál immáron a 2020. évi I. törvényre kell hivatkozni.

Az életbelépő változások következtében a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti nemperes eljárásban tárgyi költségfeljegyzési jog illeti meg a feleket³⁶³, ami azt jelenti, hogy az eljárás megindításakor illetéket fizetni nem kell, az eljárás befejezésekor a bíróság dönt annak viseléséről.³⁶⁴

A módosításnak köszönhetően a bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint az egyes bírósági nemperes eljárásokról szóló 2017. évi CXVIII. törvény egy teljesen új „7/A. A kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárás” címmel egészült ki³⁶⁵, melynek főbb pontjait a továbbiakban ismertetem.

A kapcsolattartást rendező határozat végrehajtását elrendelő végzésében a bíróság felhívja a kérelmezettet, hogy:

- a végzés kézhezvételét követően esedékes kapcsolattartásnak a kapcsolattartásra vonatkozó határozat szerinti időpontban és módon tegyen eleget;
- a kapcsolattartásra jogosultnak fel nem róható okból elmaradt kapcsolattartás pótlását a legközelebbi megfelelő időpontban, de legkésőbb hat hónapon belül biztosítsa, megjelölve a pótlás végső határidejét;
- ha a kapcsolattartásnak egyéb, a kapcsolattartásra jogosultnak fel nem róható akadálya volt, akkor annak elhárulását

követően biztosítsa a kiskorú gyermekkel való zavartalan kapcsolattartást.³⁶⁶

³⁶³ 2017. évi CXXVIII. törvény a költségmentesség és a költségfeljegyzési jog polgári és közigazgatási bírósági eljárásban történő alkalmazásáról 3. § (1) bek.

³⁶⁴ Módosultak a kapcsolattartás végrehajtására irányuló eljárás szabályai: <https://birosag.hu/hirek/kategoria/ugyfeleknek/modosultak-kapcsolattartas-vegrehajtasara-iranyulo-eljaras-szabalyai>; Letöltve: 2020. november 05.

³⁶⁵ 2017. évi CXVIII. törvény a bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról (továbbiakban: 2017. évi CXVIII. törvény)

³⁶⁶ 2017. évi CXVIII. törvény 22/C. § (2) bek.

A kapcsolattartásra vonatkozó határozatnak a végrehajtását a kapcsolattartásra kötelezett és a kapcsolattartásra jogosult kérheti. Az eljárás lefolytatására pedig az a járásbíróság illetékes, amelynek területén a kapcsolattartással érintett gyermek belföldi lakóhelye, ennek hiányában belföldi tartózkodási helye található. Ha a fentiekben rögzítettek mentén nem állapítható meg az illetékes bíróság, akkor valamennyi esetben a Budai Központi Kerületi Bíróság jár el.³⁶⁷

Amennyiben a kapcsolattartás a tizennegyedik életévét betöltött gyermek akaratnyilvánítása miatt hiúsul meg, a bíróság a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtását felfüggeszti, feltéve, ha:

- a kapcsolattartásra jogosult és kötelezett – kérelemre vagy a bíróság elrendelése alapján- közvetítői eljárást vesz igénybe, vagy
- a kapcsolattartásra jogosult vagy kötelezett a kapcsolattartás megváltoztatását, korlátozását vagy megvonását

kéri a gyámhatóságtól.³⁶⁸

A bíróság a végrehajtást elrendelő végzést azzal a felhívással küldi meg a kérelmezőnek, hogy az abban foglaltak teljesítéséről vagy annak elmaradásáról – az önkéntes teljesítésre kitűzött határidő elteltét követően – értesítse a bíróságot.³⁶⁹

Nemteljesítés esetén a bíróság:

- megkeresi a gyámhatóságot, hogy a család- és gyermekjóléti rendszer bevonásával mozdítsa elő a kérelmezett teljesítését;
- a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (Vht.) 174. § c) pontja szerinti pénzbírságot szabhat ki;
- a kapcsolattartás szabályainak rendszeres és visszatérő megszegése estén a gyermek – rendőrség közreműködésével történő – átadását rendelheti el, a Vht. 180/B. § alapján;

---

³⁶⁷ Uo. 22/A. § (2)-(5) bek.

³⁶⁸ Uo. 22/E. § (1) bek.

³⁶⁹ Uo. 22/D. § (1) bek.

- megkeresheti a gyámhatóságot a szülői felügyeleti jog rendezése vagy a gyermek harmadik személynél történő elhelyezése iránti per lefolytatása végett, feltéve, hogy az egyébként a kiskorú gyermek érdekében áll, s azt a szülő vagy harmadik személy is kéri;
vagy
- feljelentést tehet kiskorú veszélyeztetése vagy kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása miatt.³⁷⁰

A fentiekben említett intézkedéseket továbbá a bíróság akár egymással párhuzamosan is alkalmazhatja.³⁷¹

Hangsúlyozom, hogy a bíróság által történő bírságkiszabásra (akár egymás után többre is), akkor kerülhet sor, ha a mulasztó fél a végrehajtást elrendelő végzésében foglaltaknak önhibájából nem tesz eleget, továbbra is akadályozva ezzel a kapcsolattartást.

Az új szabályokat 2020. március 1-jén vagy azt követően indult eljárásokban kell alkalmazni. A 2020. február 29. napján folyamatban lévő ügyeket a 2020. március 1-jét megelőzően hatályos szabályok alapján hatáskörrel és illetékességgel rendelkező szerv intézi el!

A kiskorúval való kapcsolattartást akadályozó magatartások továbbá csak akkor tényállásszerűek, ha ennek kapcsán az elkövetőt önhiba terheli, felróhatóság hiányában ugyanis nincs helye büntetőjogi beavatkozásnak. Az önhiba fennállásának megállapítása – tekintettel arra, hogy az etekintetben történő döntés jogkérdésen alapul – csakis kizárólag az eljáró bíróság kompetenciájába tartozhat.³⁷²

A bűncselekmény alanya csak olyan személy lehet, akinél a kiskorút hatósági határozat alapján elhelyezték. Ezen hatósági határozatot a bíróság vagy a gyámhivatal hozhatja meg.³⁷³

---

³⁷⁰ Uo. 22/D. § (2) bek.

³⁷¹ Uo. 22/D. § (3) bek.

³⁷² Lajtár István: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Polt Péter (szerk.) i. m. 62.

³⁷³ Uo. 62.

A bíróság házassági bontóperben vagy a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránti perben rendelkezhet adott kérdéskörrel.³⁷⁴ Hangsúlyozom, hogy alapvetően a Pp. egyik koncepcionális újítása, hogy az elhagyja a korábbiakban alkalmazott gyermekelhelyezési pernek a fogalmát, s helyette a szülői felügyelet gyakorlásának rendezésével összefüggő permegindítási lehetőségéről határoz. A szülői felügyelet gyakorlásának rendezésével kapcsolatos per – mint gyűjtőkategória – magában foglalja a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése, a felügyelet, továbbá egyes felügyeleti jogok gyakorlásának megváltoztatása, a különélő szülő feljogosítása egyes felügyeleti jogok gyakorlására és a közös szülői felügyeletet megszüntetése iránt indított pereket.³⁷⁵ A szülői felügyeleti jog szabályozása végett indított peres eljárást a házasság felbontásától függetlenül is meg lehet indítani, illetve annak akkor is helye van, ha a felek nem éltek egymással házassági kötelékben. Kiemelendő, hogy a Pp. csak a szülők egymás közötti viszonyában hagyja el a „gyermekelhelyezés” kifejezést, hiszen azt továbbra is fenntartja – a külföldi jogrendszerek többségéhez és a nemzetközi dokumentumokhoz hasonlóan – abban az esetben, ha a gyermeket harmadik személynél helyezik el, vagy intézetbe kerül.³⁷⁶ A személyi állapottal összefüggő – így értelemszerűen a szülői felügyelettel kapcsolatos – perekben is a bíróság a felek erre irányuló kérelme hiányában is hozhat ideiglenes intézkedést. Ennek keretén belül a bíróság dönthet a szülői felügyelet gyakorlásának rendezéséről (gyermekelhelyezés), a gyermek tartózkodási helyének valamelyik szülőnél vagy harmadik személynél történő meghatározásáról, továbbá az a szülő és a gyermek közötti kapcsolattartás tárgyáról is rendelkezhet.³⁷⁷ A gyámhivatal által hozott, s a gyermek elhelyezésével összefüggésbe hozható határozatnak minősül a kiskorú nevelésbe vételéről való rendelkezés (ideiglenes, tartós), valamint a gyámhatóság ideiglenes intézkedése a kiskorú gyermek intézetben vagy pl. gyermekotthonban történő elhelyezéséről.³⁷⁸

---

³⁷⁴ Márki Zoltán: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Kónya István (szerk.) i. m. 804.

³⁷⁵ Pp. 474. §

³⁷⁶ Dénesné Orcsik Judit: A szülői felügyeleti jog megosztása: <https://jogaszvilag.hu/szakma/a-szuloi-felugyeleti-jog-megosztasa/>; Letöltve: 2021. május 30.

³⁷⁷ Wopera Zsuzsa: A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény magyarázata. Budapest, Wolters Kluwer, 2017, 322.

³⁷⁸ Márki Zoltán: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Kónya István (szerk.) i. m. 804.

A szóban forgó bűncselekmény továbbá szándékosan követhető el.³⁷⁹

A deliktum rendbelisége a kapcsolattartásban akadályozott kiskorúak számához igazodik.³⁸⁰

A hatályos Btk. mindemellett pedig egy büntethetőséget megszüntető okról is rendelkezik, ahogy azt már említettem.³⁸¹

Összességében elmondható, hogy a kiskorúval való kapcsolattartás akadályozásának vétsége miatti büntetőjogi felelősségre vonásnak több feltétel együttes teljesülése esetén lehet csak helye. Egyrészt szükségeltetik egy, a gyermek elhelyezéséről, és egy, a kapcsolattartás kérdésköréről rendelkező hatósági döntés, másrészt, fontos kívánalom, hogy a kapcsolattartásra kötelezett fél (akinek a gyermeket elhelyezték) a kapcsolattartást rendező döntés végrehajtásának eredménytelensége, és az évégett történő bírságkiszabás(ok) után is önhibájából akadályozza a kapcsolattartást a kiskorú gyermek és a kapcsolattartásra jogosult fél között, szembe szegülve ezzel a kapcsolattartás kérdéskörét rendező bírósági vagy gyámhatósági döntéssel.

4.4.2 A kiskorúval való kapcsolattartás akadályozásának vétsége egy aktakutatás tükrében

A kapcsolattartás kérdésköre sajnos sok vitára ad alapot. A jogszabályok alapvetően a szülők közötti megegyezést kívánják előmozdítani, hiszen ők azok, akik a legjobban ismerik gyermeküket, annak igényeit. A fő problémát az okozza, hogy az életközösség romlásának következtében, a magát véltlennek érző fél sértettsége okán igyekszik a másik szülő és a gyermeke közötti kapcsolatfenntartást ellehetetleníteni. Hogy a gyermek miként viszonyul a tőle különélő szülőjéhez? – ezen kérdés megválaszolása jellemzően igazságügyi pszichológus szakértő kompetenciájába tartozik.³⁸²

---

³⁷⁹ Sinku Pál (a): A gyermekek érdekeit sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Belovics Ervin, Molnár Gábor Miklós, Sinku Pál i. m. 244.

³⁸⁰ Uo. 244.

³⁸¹ Btk. 210. § (2) bek.

³⁸² Reiderné Bánki Erika: A gyermek érdeke a felbomló családban. PhD. értekezés. Győr, Széchenyi István Egyetem- Deák Ferenc Állam-és Jogtudományi Kar, Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, 2014, 183.

A bírói gyakorlat a gyermeket nevelő szülő felelősségét hangsúlyozta, amikor kifejtette, hogy az a szülői magatartás, mely – a kisajátítás szándékával – a gyermek befolyásolása útján a másik szülővel való kapcsolattartást évek óta gátolja, ellehetetleníti a kiskorú hosszú távú érdekeit, kiegyensúlyozott fejlődését veszélyezteti, a gyermeknek a jobb nevelési készséggel rendelkező különélő szülőnél történő elhelyezését indokolja.³⁸³

Szintén a gyermeket nevelő szülő felelőssége került előtérbe azon a bírói döntésben, mely kimondta, hogy a gondozó szülő zavartalan kapcsolattartás biztosításra irányuló kötelezettsége nem azonosítható az érintkezés puszta engedélyezésével. Ezen kötelezettség alatt alapvetően a gyermek nevelése során megnyilvánuló olyan aktív és tudatos ráhatások sorozatát kell érteni, amely megakadályozza a gyermek különélő szülőjével szembeni ellenszenvének kialakulását, illetőleg a már kialakult ellenszenvnek a megszüntetését, így végső soron az a különélő szülő és gyermeke közötti szeretetteljes kapcsolat létrejöttéhez is hozzájárul.³⁸⁴

Meglátásom szerint a fentiekből egyértelműen következik, hogy a zavartalan kapcsolattartás biztosítása a gondozó szülő aktív közreműködését feltételezi, hiszen ezen személynek fel kell készítenie a gyermekét a különélő szülővel való találkozásra.

A következőkben a kiskorúval való kapcsolattartás akadályozásával összefüggésben indult büntetőeljárások sajátosságait ismertetem, felhasználva a téma kapcsán lefolytatott aktakutatásom eredményeit.

Az aktavizsgálat alapját a 2013. július 01. és a 2017. december 31. közötti időszak valamennyi jogerős ítélete, valamint a törvényhely által deklarált egyéb büntethetőséget megszüntető ok [Btk. 210. § (2) bek.] fennállta miatt hozott eljárás megszüntető végzései képezték.

A vizsgált időszakban 30 darab bűnösséget megállapító jogerős ítélet és 5 darab – a Btk. 210. § (2) bekezdésére hivatkozással történő – eljárást megszüntető végzés született. Megjegyzem, hogy felmentő ítéletről nincs tudomásom.

---

³⁸³ BH 2017.4. 123.

³⁸⁴ BH 2003.3. 121.

Hangsúlyozom, hogy az aktavizsgálatom tárgyát képző ügyekben a kapcsolattartást rendező döntések végrehajtása, valamint a bírságkiszabás még gyámhatósági kompetenciába tartozott, továbbá a vizsgált ügyekre az 1998. év XIX. törvény (régi Be.), valamint az 1952. évi III. törvény (régi Pp.) rendelkezései az irányadóak.

A bírósági ítéletek túlnyomó többsége már első fokon (24 darab ügy, 80 %), míg 6 darab ügy (az ügyek 20 %-a) azonban csak másodfokon emelkedett jogerőre.

A fő problémát az ilyen jellegű büntetőügyekben a kiskorú gyermek édesapja és édesanyja közötti kibékíthetetlen ellentét képezi. Valamennyi jogerős ítélet (kivétel nélkül!) ugyanis arról tett tanúbizonyosságot, hogy az édesanya akadályozta a kapcsolattartást, jellemzően a különélő szülő és a közös kiskorú gyermek között (27 ügyben, 90 %), mely magatartás a gyermek apa ellen történő nevelésében manifesztálódott.

A gyermek édesanyja 2 ügyben (a jogerős ügyek 7 %-a) a kiskorú gyermek apai nagyszülőivel szemben, míg további egy ügyben (a jogerős ügyek 3 %-a) a gyermek, és annak anyai nagyszülője között akadályozta a kapcsolattartást.

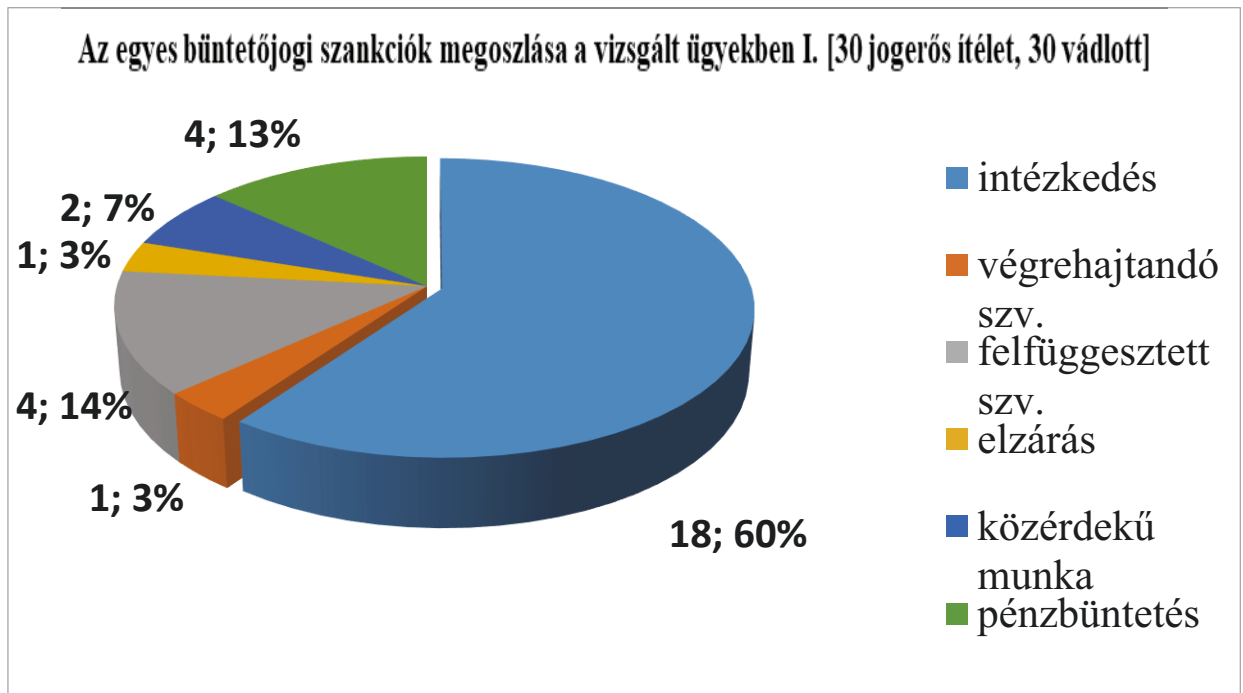
A fentiekből következik, hogy valamennyi jogerős ítéletben az elkövető büntetőjogi felelőssége tettesként került megállapításra, részesként vagy társtettesként történő elkövetésről nincsen tudomásom.

A vizsgált ügyekben továbbá a kiskorúval való kapcsolattartás akadályozásának vétsége a könnyű testi sértés vétségével, a garázdaság vétségével, valamint a hamis magánokirat felhasználásának vétségével állt bűnhalmazatban, melynek kapcsán megjegyzem, hogy halmazati büntetés kiszabására végsősoron csak három jogerős ítéletben (az ügyek 10 %-a) került sor.

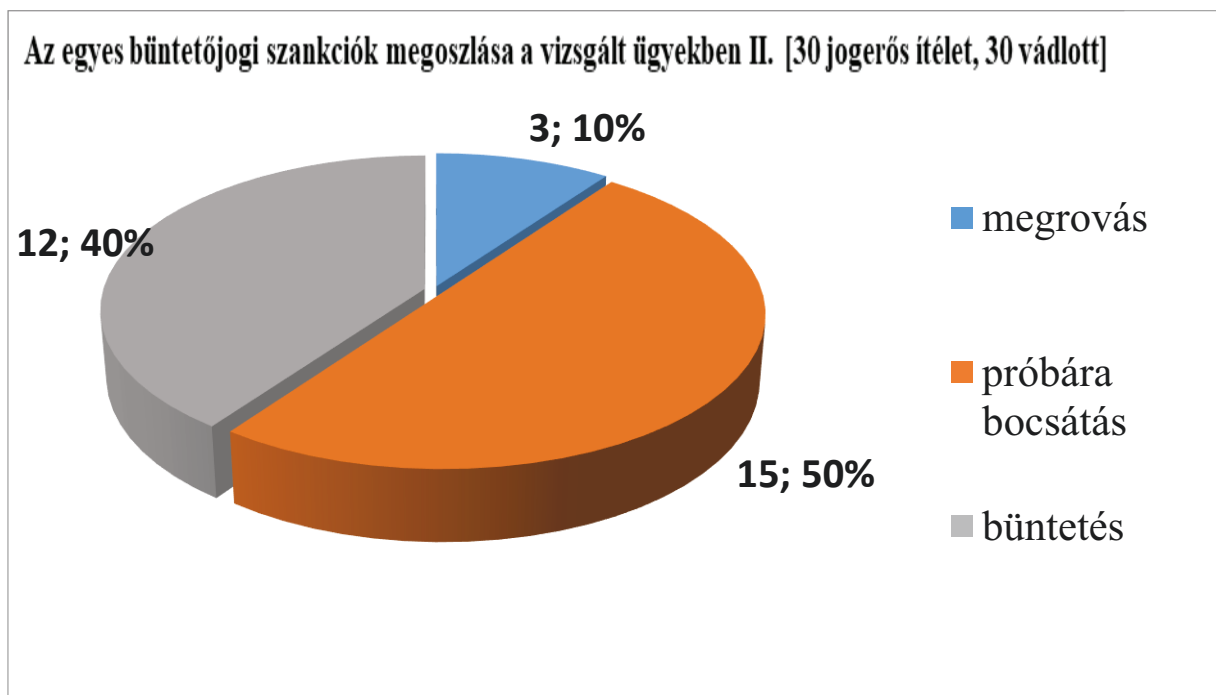
4.4.2.1 Az egyes büntetőjogi szankciók alakulása a jogerős ítéletek tükrében

A jogerős ítéletekben kiszabott büntetések és alkalmazott intézkedések egymáshoz viszonyított arányát, valamint az egyes büntetések előfordulásának gyakoriságát az alábbi diagram kiválóan szemlélteti. Ennek kapcsán hangsúlyozom, hogy végrehajtandó

szabadságvesztésre ítéletre esetén, a közügyektől etiltás, mint mellékbüntetés alkalmazását sem mellőzte az eljáró bíróság.

A következő diagram – a büntetésekhez viszonyítottan - az egyes intézkedések előfordulásának gyakoriságát szemlélteti, továbbá az alapján megállapítható, hogy az összes jogerős ítélet 50 %-a (15 ügy) próbára bocsátással zárult.

A fenti számadatokból egyértelműen megállapítható, hogy az eljáró bíróságok az ügyek túlnyomó részében (60%) elegendőnek vélték az intézkedések alkalmazását a büntetés-kiszabási célok érvényre jutásához. Mindez meglátásom szerint jól mutatja adott deliktum társadalomra veszélyességének – jogalkalmazás szempontjából vett – csekély fokát. Megjegyzem, hogy a jogalkotó is hasonlóképp vélekedik adott kérdéskörrel, hiszen a szóban forgó bűncselekmény büntetési tételének felső határát csupán egy évig terjedő szabadságvesztés büntetésben határozta meg, így az eljáró büntetőbíróságoknak eleve nincs széles mozgásterük.

Figyelemmel arra, hogy a büntetés kiszabása körében az elkövetőkkel szembeni fokozatosság elvének betartása jut érvényre, álláspontom szerint, az így kiszabott büntetés, legtöbb esetben nem bír kellő visszatartó erővel, vagyis végsősoron a büntetőeljárás sem jelent megoldást a kapcsolattartást akadályozó magatartásokkal szemben.

A 30 darab jogerős ítélet alapján megállapítottam, hogy az eljáró bíróságok joggyakorlata az ilyen jellegű ügyekben a törvényi előírásoknak maradéktalanul megfelelt, jogalkalmazói „hibáról” így nem tudok beszámolni. Az ítéleti tényállások megalapozottak voltak, azok helyességéhez nem fért kétség, a rendelkezésre álló adatokból továbbá a bíróságok helytálló következtetésekre jutottak az eljárás tárgyát képező cselekmény(ek) minősítését, rendbeliségét, a halmazati büntetés indokoltságát, valamint a Btk. 80. §-ban írt büntetés-kiszabási célok érvényre jutását szolgáló büntetőjogi joghátrány megválasztását illetően.

Mindebből adódóan a következőkben olyan jogerős ítéletekből merítetek, melyek a kutatás tárgyát képező bűncselekmény büntetőjogon túlmutató vetületeiről is számot adtak, kiváltképp hangsúlyozva ezzel azt, hogy a nevesített deliktum középpontjában az egyik, hanem a legsérülékenyebb társadalmi csoport, a gyermek áll.

K. Zsuzsanna vádlott egyedül nevelte a korábbi élettársi kapcsolatából született kiskorú gyermekét, F. Fanni sértettet, a Sátoraljaújhelyi Városi Bíróság P.20344/2010/86. számú ítéletében foglaltak alapján. Eszerint F. Fanni sértett édesapja, F. Gábor sértett, közös

gyermeküket folyamatos kapcsolattartás mellett jogosult minden páros héten, szombat reggel 9 órától vasárnap 18 óráig magával vinni.³⁸⁵

K. Zsuzsanna vádlott a kapcsolattartást rendező bírósági határozatban foglaltak végrehajtásának elrendelése és a sorozatos bíróságkiszabások ellenére is önhibájából akadályozta a kapcsolattartást F. Fanni és F. Gábor sértettek között.³⁸⁶

A Sátoraljaújhelyi Járásbíróság ítéletének indokolásában kiemelte, hogy a kiskorúval való kapcsolattartás akadályozását büntető törvényi tényállás egy keretdiszpozícióként fogható fel, annak keretét más jogágakhoz tartozó jogszabályok, szakmai szabályok vagy jogszabály alapján kiadott hatósági rendelkezések töltik ki tartalommal.³⁸⁷

A bíróság ítéletének indokolást tartalmazó része rögzítette, hogy az Alaptörvény L) cikkének (1) bekezdése értelmében Magyarország védi a házasság intézményét, mint férfi és nő között, önkéntes elhatározás alapján létrejött életközösséget, valamint a családot, mint a nemzet fennmaradásának alapját. A családi kapcsolat alapja a házasság, illetve a szülő-gyermek viszony. A XV. cikk (5) bekezdése alapján pedig Magyarország külön intézkedéssel védi a családokat, a gyermekeket, a nőket, az időseket, a fogyatékkal élőket.

Az elsőfokú bíróság ítélete kitért az ENSZ Gyermekjogi Egyezményében foglaltakra is, eszerint a Gyermekjogi Egyezmény 9. cikkének (3) bekezdése deklarálja, hogy az Egyezményben részes államoknak tiszteletben kell tartaniuk a gyermeknek a különélő szülőjével való személyes és közvetlen kapcsolattartáshoz való jogát, kivéve, ha ez ellentétben állna a gyermek mindenek felett álló érdekeivel. A hivatkozott dokumentum 18. cikkének (1) bekezdése továbbá rögzíti, hogy az Egyezményben részes államok minden erejükkel azon lesznek, hogy előmozdítsák a szülők közös felelősségét a kiskorú gyermek nevelése és fejlődése terén.³⁸⁸

---

³⁸⁵ A Sátoraljaújhelyi Városi Bíróság P.20344/2010/86.számú ítélete

³⁸⁶ A Sátoraljaújhelyi Járásbíróság B.382/2015618/1.számú ítélete

³⁸⁷ Uo.

³⁸⁸ Uo.

A Sátoraljaújhelyi Járásbíróság K. Zsuzsanna vádlottat bűnösnek mondta ki a Btk. 210. § (1) bekezdésébe ütköző kiskorúval való kapcsolattartás akadályozásának vétségében, és ezért őt 2 évre próbára bocsátotta.³⁸⁹

R Szilvia vádlott és S. Ferenc házassági bontóperében a közös kiskorú gyermek, S. Bence R. Szilvia vádlottnál került elhelyezésre. Az kiskorú gyermek anyai nagyszülője, R. Edit és a gyermek közötti kapcsolattartást Sopron Megyei Jogú Város Gyámhivatala szabályozta. R. Szilvia vádlott a kapcsolattartást rendező gyámhatósági határozatban foglaltak végrehajtásának elrendelése és a sorozatos bírságkiszabások ellenére is önhibájából akadályozta a kapcsolattartást S. Bence, és annak anyai nagyszülője, R. Edit sértettek között.³⁹⁰

Az ítéleti tényállás alapján - R. Edit sértett, megelégelve a fenti helyzetet - 2015. május 16. napján Sopronba utazott, hogy a hétvégét az unokájával, S. Bence sértettel tölthesse, mely során R. Edit sértett és R. Szilvia vádlott hosszasan vitatkozni kezdett, mert R. Szilvia vádlott nem engedte, hogy a kiskorú, S. Bence sértett találkozzon, R. Edit sértettel.³⁹¹ A vita során a vádlott R. Edit sértetettet 3 alkalommal, ököllel arcon ütötte. A vádlott bántalmazó magatartásának a szomszédok vetettek véget.³⁹²

A vádlott cselekménye következtében R. Editnek eltört az orrcsontja, mely sérülés büntetőjogi gyógytartalma nyolc napon túl gyógyuló. R. Szilvia vádlottnak sérülése nem keletkezett.³⁹³

A Soproni Járásbíróság ítéletében hivatkozott a 2011. évi CCXI. törvény a családok védelméről Preambulumában foglaltakra, hangsúlyozva, hogy a családok életében kitüntetett jelentőséggel bírnak a nemzedékeken átívelő - köztük a nagyszülők és az unokák közötti - kapcsolatok.³⁹⁴

---

³⁸⁹ Uo.

³⁹⁰ A Soproni Járásbíróság B.44/2016/18/2. számú ítélete

³⁹¹ Uo.

³⁹² Uo.

³⁹³ Uo.

³⁹⁴ Uo.

A Soproni Járásbíróság ítéletének indokolásában a Ptk. szabályait is felhívta, utalva a Családjogi Könyvben megfogalmazott „a gyermek érdekének védelmét” kimondó elvre, mely szerint a családi jogviszonyokban a gyermek érdeke és jogai fokozott védelemben kell, hogy részesüljenek. A járásbíróság a Ptk. 4:179. §-ban, valamint a Gyer. 28. § (1) bekezdésében foglaltakra is hivatkozott akkor, amikor kimondta, hogy a kapcsolattartásra a nagyszülő, a testvér és – ha a szülő és a nagyszülő nem él vagy a kapcsolattartásban tartósan akadályozva van, vagy a kapcsolattartási jogát önhibájából nem gyakorolja – a gyermek szülőjének testvére és szülőjének házastársa is jogosult.³⁹⁵

R. Szilvia vádlottat a Soproni Járásbíróság bűnösnek mondta ki kiskorúval való kapcsolattartás akadályozásának vétségében [Btk. 210. § (1) bek.], valamint súlyos testi sértés büntettségében [Btk. 164. § (1) bek., (3) bek.], és ezért őt halmazati büntetésül 45 nap elzárás büntetésre ítélte.³⁹⁶

Cs. Edit vádlott és Sz. Csaba sértett házasságát a Hajdúszoboszlói Városi Bíróság 2015. október 20. napján jogerős 3.P.20012/2014/44. számú ítéletével felbontotta, mely során a két közös kiskorú gyermeket, Sz. Liliána Jázmin sértettet és Sz. Olivér Leonárd sértettet az édesanyjuknál helyezte el. A 44. számú ítélet a különélő szülő és a közös kiskorú gyermekek közötti kapcsolattartást akként rendezte, hogy minden páratlan hét végén péntek 15 órától Sz. Csaba sértett a gyermekeket magával vihetette azzal, hogy legkésőbb vasárnap 16 óráig köteles volt őket visszavinni a vádlotthoz.³⁹⁷

Cs. Edit vádlott a kapcsolattartást rendező bírósági határozatban foglaltak végrehajtásának elrendelése és a sorozatos bírságkiszabások ellenére is önhibájából akadályozta a kapcsolattartást a két közös kiskorú gyermek és a különélő szülő, Sz. Csaba sértett között.³⁹⁸

A bíróság ítéletének indokolást tartalmazó részében utalt a 2011. évi CCXI. törvény a családok védelméről Preambulumában foglaltakra akkor, amikor kimondta, hogy a házasság és a gyermekvállalás követendő és védendő társadalmi, nemzeti érték, továbbá leszögezte,

---

³⁹⁵ Uo.

³⁹⁶ Uo.

³⁹⁷ A Hajdúszoboszlói Városi Bíróság 3.P.20012/2014/44. számú ítélete

³⁹⁸ A Hajdúszoboszlói Városi Bíróság 6.B.13/2015/28.számú ítélete

hogy a családban az anya és az apa a szülői felelősség terén azonos kötelezettségekkel és jogokkal rendelkeznek. Ennek kapcsán hangsúlyozta, hogy a szülő köteles és jogosult is arra, hogy kiskorú gyermekét családban gondozza, nevelje. Mindemellett pedig a szülőnek a gyermek testi, lelki és szellemi fejlődéséhez való hozzájárulásának relevanciáját is kiemelte.³⁹⁹

A bíróság az Európai Unió Alapjogi Chartája 24. cikk (2) bekezdésében foglaltakat is felhívta akkor, amikor hangsúlyozta, hogy a hatóságok és a magánintézmények gyermekekkel kapcsolatos tevékenységében a gyermek mindenek fölött álló érdekének kell az elsődleges szempontnak lennie.⁴⁰⁰

A Hajdúszoboszlói Városi Bíróság ítéletével Cs. Edit vádlottat bűnösnek mondta ki 2 rb. a Btk. 210. § (1) bekezdésébe ütköző kiskorúval való kapcsolattartás akadályozásának vétségében, és ezért őt halmazati büntetésül 160 napi tétel pénzbüntetésre ítélte azzal, hogy az egy napi tétel összegét 1000 forintban határozta meg.⁴⁰¹

4.4.2.2 A súlyosító és az enyhítő körülmények alakulása a vizsgált ügyekben

Alapvetően a legtöbbször ugyanazon súlyosító és enyhítő körülményekre hivatkoztak az eljáró bíróságok ítéletük indokolást tartalmazó részeiben, így ezek jól rendszerezhetők, és egyben tendenciaként szolgálnak az ilyen jellegű ügyekben.

A súlyosító körülmények az alábbiakban foglalhatók össze a lefolytatott aktavizsgálat alapján: a vádlott hozzáállása (önhibájából a sorozatos bírságolás ellenére sem tett eleget kapcsolattartási kötelezettségének; a bírósági – szülői felügyelet rendezésével vagy házasság felbontásával összefüggő perekben meghozott – határozatokban foglaltak nem teljesítése) ellenszenv keltése a közös gyermekben – jellemzően – az apa irányába; a büntetett előélet (csupán négy ügyben).

---

³⁹⁹ Uo.

⁴⁰⁰ Uo.

⁴⁰¹ Uo.

Az enyhítő körülmények pedig – kiváltképpen – a következők voltak: a vádlott beismerő vallomása; a büntetlen előélet; a vádlott kiskorú gyermek eltartásáról gondoskodik; a büntetőeljárás – vádlottnak fel nem róható – elhúzódása.

4.4.2.3 Az igazságügyi pszichológus szakértői vélemények szerepe

A gyermekeket a kapcsolattartás akadályozásával összefüggő büntetőeljárások egy jelentős részében igazságügyi pszichológus szakértő vizsgálta meg (a 30 darab jogerős ügyből 20 ügyben, az ügyek 67 %-a).

Az ilyen szakértői vélemény egyfelől a gyermek értelmi színvonalának, képességének megítélésére összpontosít, másrészt pedig abból ki kell, hogy rajzolódjon a kiskorú személy erkölcsi, érzelmi fejlődési szintje, valamint az, hogy e tekintetben tapasztalható-e olyan jellegű változás, amely arra utalna, hogy a kapcsolattartásra kötelezett a kapcsolattartásra jogosult ellen neveli a gyermeket. Továbbá vizsgálni szükséges, hogy fennáll-e olyan körülmény, amely a láthatások feszültséggel teli voltára adhat alapot. Fontos, s egyben megválaszolendő kérdés az is, hogy a kapcsolattartásra kötelezett voltaképpen milyen hatást is gyakorol gyermekére, valamint az sem elhanyagolandó szempont, hogy a kapcsolattartásra kötelezettnek milyen a kapcsolata kiskorú gyermekével? Mindemellet pedig a szakértői véleménynek figyelemmel kell lennie a gyermek vizsgálat alatt tanúsított magatartására is, valamint arra, hogy az miként vélekedik a kapcsolattartásra jogosult félről?

Az igazságügyi pszichológus szakértői vélemény egyik fő célja, a bíróság segítése annak megállapításában, hogy fenn áll-e az önhiba a kapcsolattartásra kötelezett oldaláról a kapcsolattartásra jogosult és a kiskorú gyermek közötti kapcsolatlétesítés elmaradását illetően.

Az eljáró bíróságok ítéletük meghozatalakor előszeretettel támaszkodtak az igazságügyi pszichológus szakértő véleményére, legalábbis az ítéletek indokolást tartalmazó részéből ezt a következtetést tudtam levonni, melyet most egy-egy konkrét esettel alá is támasztok.

A következőkben – példálózó jelleggel – azon bírósági ítéletekből meríték, melyek az önhiba kérdéskörét illetően nagyban támaszkodtak az igazságügyi pszichológus szakértői véleményekben foglaltakra.

E. Ildikó vádlott, a nála hatósági határozat alapján elhelyezett két közös kiskorú gyermek, T. Tibor és T. Kinga sértettek és volt férje, T. Kálmán sértett közötti kapcsolattartást önhibájából akadályozta, szembeszegülve ezzel a kapcsolattartást rendező bírósági döntésben foglaltaknak. A kapcsolattartásról rendelkező döntés végrehajtásának elrendelése, valamint a sorozatos bírságkiszabás sem vezetett eredményre, E. Ildikó vádlott ugyanis ezt követően is önhibájából akadályozta a kapcsolattartást, mely helyzetet megelégedve a gyermekek édesapja, T. Kálmán sértett feljelentést tett. A Sátorajújhelyi Járásbíróság ítéletének indokolást tartalmazó része – az igazságügyi pszichológus szakértői véleményt alapul véve – rögzítette, hogy a közös kiskorú gyermekek apjuktól való távoltartásának hátterében a vádlottnak a korábbi házasságában elszenvedett sérelmei álltak. A szakértői véleményből egyértelműen kirajzolódott, hogy a vádlott volt férjéhez fűződő saját érzelmi viszonyulását közvetítette gyermekei felé. Mindezt tudatos „manőverezés” és megtévesztés útján tette, melynek eredményeképp a gyermekek látszólag elhidegültek apjuktól. A szakértő ugyanakkor rávilágított arra, hogy a két gyermek csupán a vádlottnak való megfelelés végett tanúsított ellenszenvet édesapjuk irányába. A szakértői véleményben foglaltak alapján a bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a vádlott a kapcsolattartást önhibájából, a gyermekek apjuk elleni nevelése révén akadályozta, így E. Ildikó vádlottat bűnösnek mondta ki 2 rb. a Btk. 210. § (1) bekezdésébe ütköző kiskorúval való kapcsolattartás akadályozásának vétségében, és ezért őt halmazati büntetésül 2 évre próbára bocsátotta.⁴⁰²

R. Magdolna vádlott és M. Mihály sértett házasságát a Kalocsai Városi Bíróság felbontotta, mely házassági bontóperben az eljáró bíróság a két közös kiskorú gyermeket, M. Kinga és M. Roland sértetteket, R. Magdolna vádlottnál helyezte el, és ezzel egyidejűleg rendezte a különélő szülő és a gyermekek közötti kapcsolattartást is. Abból adódóan, hogy a vádlott, a nála hatósági határozat alapján elhelyezett két közös kiskorú gyermek, és apjuk közötti kapcsolattartást önhibájából akadályozta a kapcsolattartásról rendelkező döntés végrehajtásának elrendelését, valamint a sorozatos bírságkiszabásokat követően is, a kapcsolattartásra jogosult különélő szülő, M. Mihály sértett feljelentést tett.⁴⁰³

---

⁴⁰² A Sátorajújhelyi Járásbíróság B.525/2013/34. számú ítélete

⁴⁰³ A Kalocsai Járásbíróság 3.B.76/2014/26. számú ítélete

A Kalocsai Járásbíróság az önhiba fennálltának megítélése céljából úgyszintén alapul vette az igazságügyi pszichológus szakértői véleményben írtakat, amiben egyértelműen rögzítésre került, hogy a szülők közötti elmérgesedett viszony az oka annak, hogy a gyermekek nem tartják/tarthatják a kapcsolatot saját édesapjukkal. A gyermekek elmondásaiból ugyanis következtetni lehetett a felek közötti konfliktushelyzetre, amit depressziós jellegük is alátámasztott, valamint kényszermozgások is megfigyelhetők voltak náluk, amelyek végső soron rámutattak a bennük rejlő szorongásra, lelki vívódásra. A szakértői vélemény alapján a gyermekek látens módon kerültek befolyásolásra, ami pszichológiai értelemben véve annyit tesz, hogy az anya (vádlott) indirekt módon, elvárásainak megfelelően befolyásolta a kiskorú gyermekeket. Például: elmesélte a gyerekeknek, hogy mit csinált az apjuk, amikor ők még kicsik voltak, amire nyilván nem emlékezhetek, illetve olyan gesztusokat, metakommunikációs jeleket közvetített feléjük – noha kifejezetten az elvárást nem mondta ki – amelyből a gyermekek tudták, hogy a vádlott milyen magatartást vár el tőlük, annak ellenére, hogy az látszólag a gyermekekre bízta a döntést. A szakértő szerint a gyermekeknél észlelhető szorongásos tünetek annak is betudhatók voltak, hogy ők végső soron mindkét szülőnek meg akartak felelni. A szakértő szerint továbbá a szülőknek minden esetben fel kell készíteniük a gyermekeiket a válásra, annak következményeire, korukra, érettségükre való tekintettel közérthetően meg kell magyarázniuk nekik a bírósági döntés lényegét. A szakértői véleményben foglaltak szerint jelen ügyben a vádlott túlzott „manőverezésére”, dominanciájára utaló jeleket nem lehetett felfedezni, ebből adódóan a vádlott végső soron alkalmasnak bizonyult a gyermekek nevelésére, hiszen tettét valamennyi esetben közvetett befolyásolás révén hajtotta végre.⁴⁰⁴

Az elsőfokú bíróság a vádlottat bűnösnek mondta ki 2 rb. a kiskorúval való kapcsolattartás akadályozásának vétségében [Btk. 210. § (1) bek.], ezért öt halmazati büntetésül 6 hónap szabadságvesztés büntetésre ítélte, melynek végrehajtását 1 év próbaidőre felfüggesztette.⁴⁰⁵ Az elsőfokú ítélettel szembeni - vádlott és védője általi – fellebbezés folytán a Kecskeméti Törvényszék a Kalocsai Járásbíróság ítéletét megváltoztatta, és a vádlottat halmazati büntetésül 1 évre próbára bocsátotta, a vádlottnak fel nem róható jelentős időmúlásra tekintettel.⁴⁰⁶

---

⁴⁰⁴ Uo.

⁴⁰⁵ Uo.

⁴⁰⁶ A Kecskeméti Törvényszék 2.Bf.451/2014/6. számú ítélete

A Paksi Járásbíróság is kiemelt jelentőséget tulajdonított az igazságügyi pszichológus szakértői véleményben foglaltaknak az önhiba vizsgálata során.⁴⁰⁷

B. Boglárka vádlott és K. Zoltán sértett házassági bontóperében a Paksi Járásbíróság a közös kiskorú gyermeket, K. Olívia sértettet, B. Boglárka vádlottnál helyezte el, és ezzel egyidejűleg rendelkezett a gyermek és különélő szülője közötti kapcsolattartásról is. Ezen ítéletben foglaltakat a vádlott megszegte, így K. Zoltán sértett jelzésének hatására a kapcsolattartást rendező döntés végrehajtásának elrendelésére is sor került, mely nem vezetett eredményre. Ezt követően a vádlottal szemben bírságkiszabásra is sor került, mely nem vezetett eredményre, a vádlott továbbra is önhibájából akadályozta a kapcsolattartást K. Olívia és K. Zoltán sértettek között. K. Zoltán sértett így feljelentést tett, kérve a vádlott büntetőjogi felelősségének megállapítását kisorúval való kapcsolattartás akadályozásának vétségében. A vádlott a büntetőeljárás során elismerte, hogy a kapcsolattartás valóban nem jött létre a bírósági határozatban foglaltaknak megfelelően, ami álláspontja szerint a közös gyermekük elutasító magatartásának tudható be. Az igazságügyi pszichológus szakértői véleményben foglaltak rávilágítottak arra, hogy a gyermek vádlotthoz való viszonya pozitív érzelmi megalapozottságú, mely szeretet- és egyéb életkori szükségletét kellőképpen kielégítő, biztonságos kötődés. Az édesapja irányában tanúsított érzéseket azonban a szakértő meglehetősen ambivalensnek vélte, bizonytalan érzelmi vonatkozásokat tárt fel. A szakértői vélemény kitért arra is, hogy a gyermek érzelmi fejlődésében elmaradás mutatkozik, ami összefügg azzal a dependens működési formával, amelyben nem az érzelmi meghatározottság a jellemző, hanem egy külső kontroll, a vádlott normájának, értékrendjének való megfelelési kényszer. A szakértő feltárta, hogy a gyermek felnöttes szófordulatokat használva ír körbe bizonyos helyzeteket, melyeket nem kifejezetten a vádlott ad a gyermek szájába, azonban az tényként kezelendő, hogy azokat a gyermek a felnöttek egymás közötti beszélgetéseiből vehette át. A szakértői vélemény rávilágított arra, hogy a gyermek - abból adódóan, hogy a vádlottal él - mindenben meg akar felelni a vádlottnak, így, miután számtalanszor volt fültanúja annak, hogy a vádlott más felnöttekkel édesapjáról beszél, és meglehetősen negatívan nyilatkozik róla, édesapjához való érzelmi kötődését inkább elfolytja.⁴⁰⁸

---

⁴⁰⁷ A Paksi Járásbíróság 9.B.1/2016/19. számú ítélete

⁴⁰⁸ Uo.

A bíróság mindezek alapján megállapította, hogy a gyermek elutasító magatartását a vádlott különélő szülővel szembeni konfliktusai, negatív értékítélete váltotta ki, amely célt tudott érni, mert a gyermek a vádlottnak – az iránta érzett erős kötődés, és a vele együtt élés végett is – meg akart felelni.⁴⁰⁹

Mindezek alapján a Paksi Járásbíróság B. Boglárka vádlottat bűnösnek mondta ki a Btk. 210. § (1) bekezdésébe ütköző kiskorúval való kapcsolattartás akadályozásának vétségében, és ezért őt 1 évre próbára bocsátotta.⁴¹⁰ Az elsőfokú bíróság ítéletével szemben a vádlott és védője felmentés végett fellebbeztek, a Szekszárdi Törvényszék végzésével azonban helybenhagyta az elsőfokú bíróság ítéletét.⁴¹¹

4.4.2.4 A Btk. 210. § (2) bekezdése miatti eljárást megszüntető végzések sajátosságai

Amint arra már utaltam, a kiskorúval való kapcsolattartás akadályozását büntető törvényi tényállás egy büntethetőséget megszüntető okról is rendelkezik. Ennek értelmében nem büntethető az az elkövető, aki az elsőfokú ügydöntő határozat meghozataláig a kapcsolattartást megfelelően biztosítja, és az elmaradt kapcsolattartási formák pótlását megkezdi.⁴¹²

Összesen 5 ügyben⁴¹³ hoztak evégett eljárást megszüntető végzést az eljáró bíróságok, mely ügyek kapcsán joggal vetődik fel kérdésként, hogy

- a törvényhely által megkívánt „az elmaradt kapcsolattartási formák pótlásának megkezdése” alatt mit kell érteni, továbbá, hogy
- hány alkalom tekinthető már elégségesnek a kapcsolattartás megfelelő biztosításának megállapításához az elkövetői oldalon?

---

⁴⁰⁹ Uo.

⁴¹⁰ Uo.

⁴¹¹ A Szekszárdi Törvényszék 2.Bf.100/2017/4. számú végzése

⁴¹² Btk. 210. § (2) bek.

⁴¹³ A Debreceni Járásbíróság 17.B.1674/2014/10. számú végzése, a Győri Járásbíróság B.627/2016/18. számú végzése, az Ajkai Járásbíróság 5.B.389/2014/15. számú végzése, a Budapesti II.,III. Kerületi Bíróság 2.B.355/2016/11. számú végzése, a Budai Központi Kerületi Bíróság 10.B.XI.2215/2011/45. számú végzése

Meglátásom szerint az ilyen jellegű ügyekben már eleve nehézséget jelent annak megítélése, hogy – a felek egyetértésének hiányában – a szülővel való újbóli találkozás melyik elmulasztott kapcsolattartási forma pótlásának felel meg?

Mindezek mellett ahhoz, hogy a kapcsolattartás biztosítottnak legyen mondható, hosszabb időre van szükség, tehát az egyszeri alkalomból nem lehet messzemenő következtetéseket levonni.

Az aktákból kiolvashatóvá vált, hogy az eljáró bíróságok kivétel nélkül a tárgyaláson elhangzottakra alapozták döntésüket a Btk. 210. § (2) bekezdésében foglalt feltételek megállapításakor, vagyis nem vizsgálták az tárgyaláson tett állítások valóságtartalmát.

Egyetlen egy eljárást megszüntető végzésben sem találtam arra való utalást, hogy számszerűleg, hány alkalom tekinthető elégségesnek a kapcsolattartás megfelelő biztosításának megállapításához, továbbá a „pótlások megkezdése” törvényi tényállási fordulat tartalmi sajátosságait sem fejtegették az eljáró bíróságok.

A Debreceni Járásbíróság eljárást megszüntető végzését a tárgyalásról készült jegyzőkönyvben foglaltakra alapította, hiszen az tartalmazta H. Ferenc sértett vallomását, mely szerint az elmaradt kapcsolattartási formák pótlása megkezdődött, ennek köszönhetően kéthetente láthatja gyermekét. A sértett továbbá hangsúlyozta, hogy Cs. Beáta vádlott és közte a kapcsolat normalizálódott, a jövőben együtt tudnak működni a kiskorú gyermeket érintő kérdésekben.⁴¹⁴

A Győri Járásbíróság végzése is az előbb elmondottakat támasztja alá, hiszen az a 2017. november 9. napján tartott tárgyaláson elhangzottakra alapította döntését, ahol a sértett N. Miklós (a kiskorú gyermek édesapja) akként nyilatkozott, hogy F. Kitti vádlott (a kiskorú gyermek édesanyja) már nem akadályozza a kapcsolattartást, és nem is korlátozza azt.⁴¹⁵

---

⁴¹⁴ A Debreceni Járásbíróság 17.B.1674/2014/10. számú végzése

⁴¹⁵ A Győri Járásbíróság B.627/2016/18. számú végzése

4.4.2.5 Egyéb gyakorlati kérdések a vizsgált bűncselekménnyel összefüggésben

Az aktakutatással együtt az egyes ügyészségek is rendelkezésekre bocsátották a kiskorúval való kapcsolattartás akadályozását büntető törvényi tényállás joggyakorlatával összefüggésben tett észrevételeiket, melyeket az alábbiakban felsorolt kategóriák/problémakörök mentén rendszereztem.

- **Az önhiba bizonyításának nehézsége**

Az egyes ügyészségek szerint az ilyen jellegű büntetőügyekben a kapcsolat kikényszerítése érdekében alkalmazott bírság kiszabását követően tanúsított, a kapcsolattartást önhibából akadályozó magatartás bizonyíthatósága azért nehézkes, mert az esetek túlnyomó részében a cselekménynek nincsenek közvetlen tanúi, ha pedig vannak, akkor a tanúk vagy hozzátartozók, vagy pedig kiskorú személyek.

Kiemelendő, hogy az önhiba elkövetői oldalon való fennálltát gyakorta kétségek övezik, hiszen a kapcsolattartást akadályozó magatartás tanúsításának hátterében általában - az egyes ügyészségi észrevételek alapján is – a kapcsolattartásra kötelezett, valamint a kapcsolattartásra jogosult közötti, többnyire kibékíthetetlen ellentét áll. A fő problémát az okozza, hogy az ilyen személyek előszeretettel használják fel közös kiskorú gyermeküket az egymás elleni bosszú, hatalmi harc során. A gyermek ez esetben „kvázi eszközként” funkcionál, hiszen annak különélő szülőjével szemben tanúsított magatartása – életkori sajátosságaira való figyelemmel – viszonylag könnyedén alakítható, érzelmi befolyásolás révén. Nem nehéz belátni, hogy ilyen körülmények között nehézségbe ütközik a valós tényállításoknak a kiszűrése.

- **A Btk. 210. §-ának (2) bekezdése kapcsán felmerült problémák**

Több ügyészség nehézkesnek tartja annak megítélését, hogy a Btk. 210. § (2) bekezdésében meghatározott büntethetőséget megszüntető okra, mikor lehet alappal hivatkozni, és hogy miként kell azt értelmezni? Az egyes ügyészségek ennek kapcsán kiemelték, hogy a Btk. 210. § (2) bekezdése bár lehetőséget teremt arra, hogy az elkövető ne legyen büntethető, ha a kapcsolattartást az elsőfokú bírósági határozat meghozataláig megfelelően biztosítja, és az elmaradt kapcsolattartási formák pótlását megkezdi, ugyanakkor ezen törvényi rendelkezésre hiába hívják fel az eljáró hatóságok az elkövető figyelmét, azok ezzel a lehetőséggel ugyanis rendszerint nem kívánnak élni.

- **A bírságkiszabás értelmezésével összefüggésben fellelhető nehézségek**

A beérkező ügyészégi észrevételek alapján a Btk. törvényszövege nem egyértelmű tekintetben, hogy az a bírság kiszabása alatt a jogerős bírságkiszabás értendő-e. A törvényi tényállás továbbá nem tartalmaz időkorlátot arra nézve, hogy a bírság kiszabását követően meddig követhető el adott deliktum, és egyáltalán elkövethető-e mindaddig, amíg a kapcsolattartás biztosítására vonatkozó kötelezettség fennáll. A hatályos szabályozás eredményeként így több olyan ügy is a büntetőjog területére terelődhet amelyekben a jogérvényesítés a büntetőügyekben eljáró hatóságok közreműködése nélkül is biztosítható lett volna.

A büntetőjog, mint ultima ratio sem jelent megoldást?

Az ügyészi észrevételek kitértek arra is, hogy a kapcsolattartásnak a végrehajtható határozatban foglaltak szerinti teljesítését büntetőjogi eszközök révén meglehetősen nehézkes elérni, figyelemmel arra, hogy az ilyen jellegű ügyekben rendszerint alkalmazott joghátrány, nem bír visszatartó erővel, mely okfejtéssel teljességgel egyetértek.

A következőkben rátérek a kiskorú elhelyezésének megváltoztatását büntető törvényi tényállás elméleti és gyakorlati aspektusaira. Elsőként – a szokott módon – dogmatikai szempontól közelítem meg a vizsgált bűncselekményt, majd pedig a témával összefüggésben végezett aktakutatásom eredményeit ismertetem, kiegészítve azokat az egyes ügyészégek által rendelkezésemre bocsátott észrevételekkel.

4.5 A kiskorú elhelyezésének megváltoztatását büntető törvényi tényállás

Álláspontom szerint a büntetőjog a kiskorú elhelyezésével összefüggő jogellenes magatartásokkal szemben egy meglehetősen komplex törvényi tényállás útján kíván fellépni, figyelemmel arra, hogy csak több konjunktív feltétel fennállta esetén lehet helye büntetőjogi beavatkozásnak.

Mindez – meglátásom szerint – kiváltképp jól mutatja a büntetőjog ultima ratio jellegét, vagyis, hogy a kiskorú elhelyezésével összefüggésben felmerült jogellenes magatartásokkal szemben elsődlegesen a büntetőjogon túlmutató eszközökön keresztül szükséges fellépni.

A kiskorú elhelyezésének megváltoztatását eredményező magatartások – büntetőjogi szempontból – csak akkor tényállásszerűek, ha egyfelől rendelkezésre áll egy, a kiskorú

gyermek elhelyezése kapcsán született végrehajtható hatósági döntés, amelyet bíróság vagy gyámhatóság hozhat. Másfelől fontos kíváncsi, hogy a Btk. Különös Részi tényállásában deklarált elkövetési magatartások kifejtésére, az elhelyezés tartós megváltoztatása céljából, és annak a személynek a beleegyezése nélkül kerüljön sor, akinél a gyermeket a hatóság jogerős határozatával elhelyezte.

A fentiekben írtak együttes fennállta esetén lehet csak szó tehát büntetőjogi felelősségre vonásról.

4.5.1 A vizsgált bűncselekmény dogmatikai elemzése

A bűncselekmény⁴¹⁶ védett jogi tárgya - a végrehajtható hatósági határozat érvényesülésén keresztül - a kiskorú számára a legmegfelelőbb elhelyezéshez fűződő társadalmi érdek.⁴¹⁷

A deliktum passzív alanya az a kiskorú személy, akinek az elhelyezéséről a végrehajtható hatósági határozat rendelkezik.⁴¹⁸

A törvényi tényállás három vagylagos elkövetési magatartást határoz meg. Amennyiben az elhelyezésre irányadó határozatot végrehajtották, tehát a kiskorú a jogosultnál van, akkor az elkövetési magatartás az elvitelben nyilvánul meg. Elvitelnek minősül minden olyan aktív magatartás, amelynek közvetlen következményeként a kiskorút elvonják a jogosított felügyelete alól, és más környezetben helyezik el.⁴¹⁹ Tulajdonképpen egy kétmozzanátú cselekményről van szó, hiszen az elvonja a jogosított tényleges felügyeleti jogát, és egyúttal létrehozza az elkövető felügyeletét. Utóbbi mozzanattal válik a bűncselekmény befejezetté. Kísérletről van szó tehát abban az esetben, ha az elkövető a kiskorút az elvitel szándékával

⁴¹⁶ Btk. „211. § (1) Aki végrehajtható hatósági határozat alapján elhelyezett kiskorút attól, akinél a hatóság elhelyezte, annak beleegyezése nélkül, az elhelyezés tartós megváltoztatása céljából elvisz, illetve a kiskorút rejtve vagy titokban tartja, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekmény elkövetése során az elvitelkor erőszakot, illetve az élet vagy a testi épség ellen irányuló közvetlen fenyegetést alkalmaz, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő”.

⁴¹⁷ Szomora Zsolt: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Karsai Krisztina (szerk.) i. m. 439.

⁴¹⁸ Sinku Pál (a): A gyermekek érdekeit sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Belovics Ervin, Molnár Gábor Miklós, Sinku Pál i. m. 246.

⁴¹⁹ Uo. 246.

birtokba veszi ugyan, de távozását megakadályozzák. Ebből egyértelműen következik az is, hogy a gyermeknek az elvitel céljából történő, eredménytelen „követelése” büntetlen előkészületnek minősül. Az elvitel történhet közvetlenül a jogosulttól, de az közvetett formában is megvalósulhat, például az iskolából, az óvodából történő elvitellel.⁴²⁰ Az elvitel jogellenességének alapja a jogosulti beleegyezés hiánya, a jogosulti oldalon történő beleegyezés megállapításának pedig csak akkor van helye, ha maga a beleegyezés kifejezett, előzetes vagy egyidejű.⁴²¹

Lényeges, hogy az elvitel a „kiskorú elhelyezésének tartós megváltoztatása” céljából történjen. Az elhelyezés tartós megváltoztatásán alapvetően huzamosabb időtartamot kell érteni, amely már a hatósági határozat meghíúsulásaként értékelhető.⁴²²

Hangsúlyozom, hogy nem állapítható meg adott törvényi tényállás akkor, ha az anyánál elhelyezett gyermek az apánál tett látogatás alkalmával ott marad, és a szülői figyelmeztetés ellenére sem akar visszamenni az anyához.⁴²³

Az elrejtés, illetőleg az eltitkolás, mint elkövetési magatartások elsődlegesen a még végre nem hajtott határozathoz köthetők.⁴²⁴

Az elrejtés a kiskorú hollétét leplező olyan elhelyezés, amely a jogosult számára való hozzáférhetetlenné tételre irányuló aktív magatartásokat öleli fel.⁴²⁵

A titokban tartás a kiskorú hollétével összefüggő ismereteknek a kifejezett tagadása, ezzel kapcsolatos hamis adatok, információk közlése, mely szintén aktív magatartás feltételez.⁴²⁶

---

⁴²⁰ Uo. 246.

⁴²¹ Uo. 247.

⁴²² Márki Zoltán: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Kónya István (szerk.) i. m. 805-806.

⁴²³ BH 1989.264.

⁴²⁴ Sinku Pál (a): A gyermekek érdekeit sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Belovics Ervin, Molnár Gábor Miklós, Sinku Pál i. m. 246.

⁴²⁵ Uo. 246.

⁴²⁶ Uo. 246

Az elhelyezéséről rendelkező hatósági határozat végrehajtását követően is diszpozíciószerűek lehetnek az elrejtés és az eltitkolás útján megvalósított cselekmények akkor, amikor az elkövető birtokába úgy kerül a gyermek, hogy őt ebben felróhatóság nem terheli, de ezt követően mégis olyan magatartás tanúsít, amely az elrejtés vagy az eltitkolás fogalmi ismérveit kimeríti.⁴²⁷

Mindezek mellett a rejtve és a titokban tartás fordulatok úgyszintén feltételezik a jogosulti beleegyezés hiányát, valamint az elhelyezés tartós megváltoztatásának célzatát az alanyi oldalon.⁴²⁸

A deliktum alanya bárki lehet, kivéve azt, akinél a gyermeket elhelyezték. Leggyakrabban az a szülő követi el a szóban forgó bűncselekményt, akinek a gyermekét a másik szülőnél vagy harmadik személynél helyezték el, illetve intézeti vagy állami nevelésbe vették.⁴²⁹ A kiskorú elvitelében részt vevő személyek társtettesek, így az is, aki a szülő „érdekében” működik közre a végrehajtásban. Felhívom a figyelmet azonban arra, hogy az elvitelben megnyilvánuló elkövetési magatartás tanúsítását követően a tettesnek nyújtott segítség (pl. a kiskorú utólagos elrejtésében), ha azt előzetesen ígérték, bűnsegélyként értelmezendő. Ilyen ígélet hiányában az utóbb bekapcsolódó személyek „a rejtve, titokban tartást illetően” társtettesek lesznek.⁴³⁰

Abból adódóan, hogy egy célzatos deliktumról van szó, csak egyenes szándékkal történő elkövetésnek van helye.⁴³¹ A célzat fennálltára az elkövetés körülményeiből is lehet következtetni, gondolván itt az elhelyezés megváltoztatásának idejére, a cselekményt kísérő kijelentésekre.⁴³² A deliktum megállapítását kizárhatja a tévedés, így például, ha az elkövető

---

⁴²⁷ Uo. 246.

⁴²⁸ Márki Zoltán: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Kónya István (szerk.) i. m. 806.

⁴²⁹ Szomora Zsolt: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Karsai Krisztina (szerk.) i. m. 440.

⁴³⁰ Márki Zoltán: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Kónya István (szerk.) i. m. 806.

⁴³¹ Sinku Pál (a): A gyermekek érdekeit sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Belovics Ervin, Molnár Gábor Miklós, Sinku Pál i. m. 247.

⁴³² Uo. 247.

nem tud a kiskorú elhelyezéséről szóló hatósági határozatról, vagy olyan személy bejegyzésével viszi el azt, akit az engedély megadására nézve jogosultnak vél, nem büntethető.⁴³³

A bűncselekmény súlyosabb büntetőjogi felelősségre vonást eredményez akkor, ha a bűncselekmény alanya az elvitelkor erőszakot, illetve az élet, testi, épség elleni közvetlen fenyegetést alkalmaz. Ha az erőszak vagy a fenyegetés nem akaratot megtörő, akkor az alapesett végett történő büntetőjogi felelősségre vonásnak lehet csak helye. Az erőszak, illetve az élet vagy a testi épség ellen irányuló közvetlen fenyegetés irányulhat a kiskorú, a felügyeletet ellátó, vagy más személy ellen is.

A minősített eset továbbá – figyelemmel a törvényi megfogalmazásra – csak az elvitelben megnyilvánuló elkövetési magatartás tanúsítása esetén lehet tényállásszerű, a fentiekben írt elkövetési módok valamelyikének tanúsítása mellett.⁴³⁴

Szomora Zsolt⁴³⁵ meglátása szerint a törvényi tényállás ezen fordulata, és annak értelmezése meglehetősen aggályos. Abban az esetben ugyanis, ha az elvitelkor alkalmazott erőszaknak vagy élet, testi épség ellen irányuló közvetlen fenyegetésnek a kiskorú gyermek a célpontja, akkor a Btk. hatálybalépése előtt a személyi szabadság megsértésének minősített esetét a kiskorú elhelyezésének megváltoztatásával halmazatban kellett megállapítani. Ennek indoka a többszörös jogtárgysértés volt, tekintettel arra, hogy a kiskorú elhelyezésének megváltoztatása a gyermek azzal egyező akarata esetén – azaz személyi szabadság megsértése nélkül is – megvalósítható.⁴³⁶

Szomora szerint ehhez képest - érthetetlen módon - a Btk. miniszteri indokolása rögzíti, hogy a személyi szabadság megsértésének alapesetéhez képest a kiskorú elhelyezésének megváltoztatását büntető törvényi tényállás – figyelemmel arra, hogy annak keretén belül a

---

⁴³³ Márki Zoltán: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Kónya István (szerk.) i. m. 806.

⁴³⁴ Sinku Pál (a): A gyermekek érdekeit sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Belovics Ervin, Molnár Gábor Miklós, Sinku Pál i. m. 247.

⁴³⁵ egyetemi tanár, SZTE-ÁJK, Bűnügyi Tudományok Intézete

⁴³⁶ Szomora Zsolt: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Karsai Krisztina (szerk.) i. m. 440.

jogalkotó a passzív alany személyi szabadságának korlátozását vagy elvonását is értékelte – egy speciális tényállás, így bűnhalmazat megállapításának nem lehet helye.⁴³⁷

Szomora álláspontja szerint, ha az erőszakos elvitelt követően is ellentétes marad a kiskorú személy akaratával az elhelyezésének a megváltoztatása - figyelemmel arra, hogy a személyi szabadság megsértése tartós bűncselekmény – a kiskorú elhelyezésének megváltoztatásnak büntette és a személyi szabadság megsértésének büntette anyagi bűnhalmazatban történő megállapításának van helye. A minősített esetben megjelenő jogalkotói hiba tehát ezzel az értelmezéssel – legalábbis az anyagi halmazat vonatkozásában – Szomora szerint korrigálható.⁴³⁸

Sinku Pál⁴³⁹ – a fentiekben írtakhoz képest – eltérő álláspontot képvisel, hangsúlyozva, hogy amennyiben az elvitel vagy az elrejtés a kiskorú akaratára ellenére történik, súlyosabb jogtárgysértés valósul meg, hiszen ilyenkor az elkövető a kiskorú személyt tulajdonképpen mozgásában, helyzetváltoztatásában, tartózkodási helyének megváltoztatásában korlátozza, akadályozza. Mindez azt jelenti, hogy ilyenkor a Btk. 194. § (1) bekezdésébe ütköző és a (3) bekezdése szerint minősülő, tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére, aljas indokból vagy célból elkövetett személyi szabadság megsértésének büntette konzumálja a kiskorú elhelyezésének megváltoztatást pönalizáló törvényi tényállást.⁴⁴⁰

A bűncselekmény rendbelisége az elhelyezésében megváltoztatott kiskorú személyek számához igazodik. A kiskorú személy sérelmére elkövetett más deliktumok (például testi sértés, nemi bűncselekmények) anyagi halmazata valóságos.⁴⁴¹

---

⁴³⁷ Uo. 440.

⁴³⁸ Uo. 441.

⁴³⁹ nyugalmazott legfőbb ügyész tanácsos, főosztályvezető ügyész, Legfőbb Ügyészség

⁴⁴⁰ Sinku Pál (a): A gyermekek érdekeit sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Belovics Ervin, Molnár Gábor Miklós, Sinku Pál i. m. 247.

⁴⁴¹ Szomora Zsolt: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Karsai Krisztina (szerk.) i. m. 441.

4.5.2 A kiskorú elhelyezésének megváltoztatását büntető törvényi tényállás egy aktakutatás tükrében

Az aktavizsgálat alapját 69 darab jogerős ítélet képezte, melyek közül 66 darab ügyben került sor a bűnösség megállapítására, míg 3 darab ügyben felmentő ítélet született.

Az aktakutatás a 2013. július 01. és a 2019. december 31. közötti időszak valamennyi jogerős ítéletén alapult.

Általánosságba véve elmondható, hogy a 66 darab jogerős bűnösséget megállapító ítéletből összesen 12 darab ügy került másodfokra (a jogerős bűnösséget megállapító ítéletek 18 %-a), a többi már első fokon jogerőre emelkedett.

A szóban forgó deliktum elkövetése olykor nem „egyedül”, mint önálló tettesként történt, hanem társtettesi alakzatban (11 darab ügyben), továbbá 1 darab ügyben részesi magatartás megállapítására is sor került.

A vizsgált akták alapján valamennyi jogerős bűnösséget megállapító ítélet a bűncselekmény alapesete vonatkozásában állapította meg a vádlott büntetőjogi felelősségét.

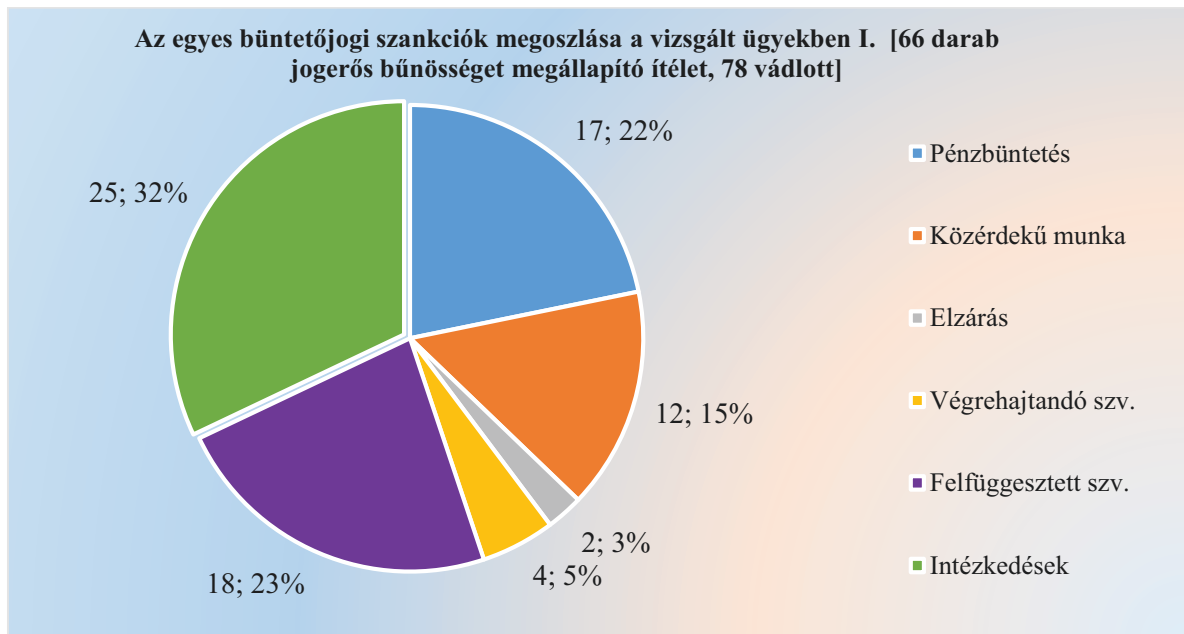
A halmazati kérdéseket illetően elmondható, hogy a kiskorú elhelyezésének megváltoztatását büntető törvényi tényállás a legtöbbször a kiskorú veszélyeztetését büntető törvényi tényállással állt halmazatban, összesen 18 darab jogerős ítéletben. A kiskorúval való kapcsolattartás akadályozásának vétségével a vizsgált bűncselekmény csupán egy darab ügyben került együttes megállapításra. További két darab ügyben a közfeladatot ellátó személy elleni erőszak büntette is megvalósult.

Mindezek mellett a vizsgálat tárgyát képező bűncselekmény a lopás, az önbíráskodás, a magánlaksértés, a testi sértés, valamint a hamis magánokirat-felhasználás bűncselekményeivel is bűnhalmazatban állt.

4.5.2.1 A büntetékiszabási gyakorlat főbb tendenciái a jogerős bűnösséget megállapító ítéletek alapján

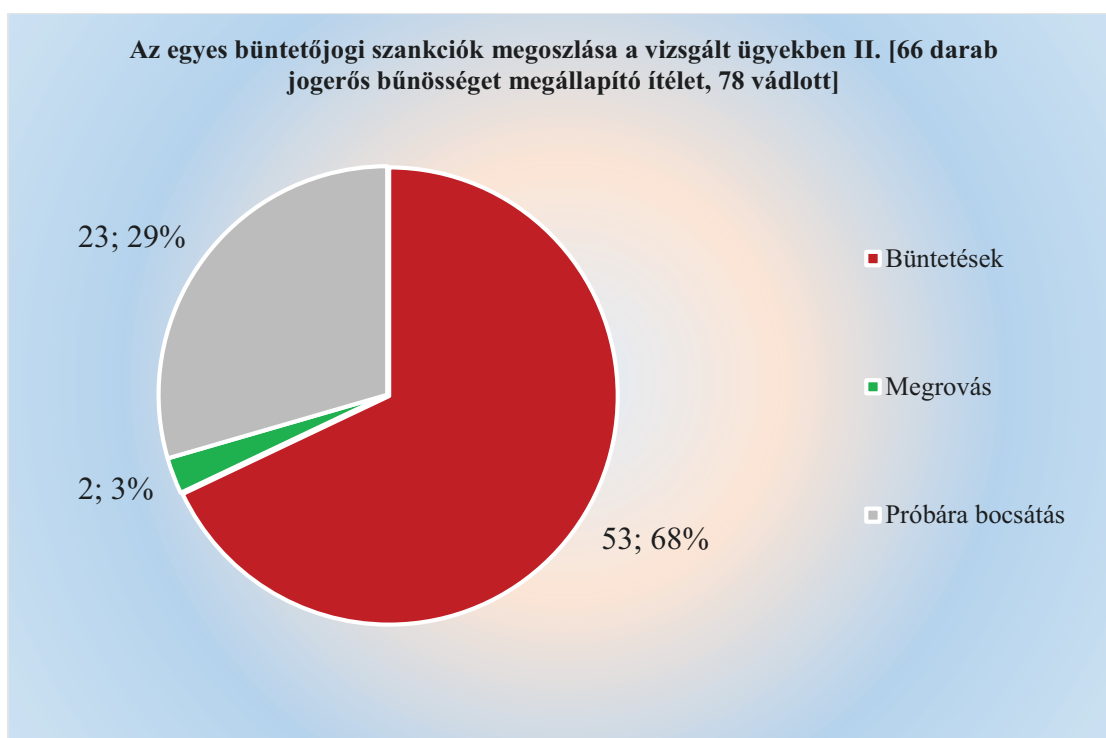
A jogerős bűnösséget megállapító ítéletekben összesen 78 vádlott büntetőjogi felelősségét állapították meg az eljáró bíróságok.

A következőkben a velük szemben alkalmazott büntetéseket és intézkedéseket tárom fel.

Ahogy látható, 17 vádlottat pénzbüntetésre, 12-öt közérdekű munkára; 2-öt elzárásra; 4-et végrehajtandó szabadságvesztés büntetésre ítélte a bíróság. Mindemellett 18 vádlottal szemben a szabadságvesztés büntetés végrehajtása próbaidőre fel lett függesztve. Megjegyzem, hogy ahol végrehajtandó szabadságvesztés büntetésre ítélestről rendelkezett a bíróság, minden esetben – mellékbüntetésként - közügyektől eltiltást is elrendelt.

A következő diagram az egyes büntetőjogi intézkedések előfordulásának gyakoriságát szemlélteti a vizsgált ügyekben, valamint az abból kiolvasható a büntetések-intézkedések egymáshoz viszonyított aránya is.

Ahogy látható, az intézkedések közül a próbára bocsátás volt a domináns a kutatás tárgyát képező jogerős ítéletekben.

Mindemellett megállapítható, hogy összesen 53 vádlottal szemben valamely büntetés, míg 25 vádlottal szemben valamely intézkedés alkalmazására került sor a vizsgált ügyekben.

A vizsgált bűncselekménnyel összefüggésben már említést tettem arról, hogy több feltétel együttes fennállta esetén lehet csak helye büntetőjogi beavatkozásnak.

Ezen büntethetőségi előfeltételek vonatkozásában – meglátásom szerint – kiváltképp nehézkes „az elhelyezés tartós megváltoztatása célzatának” fennálltát megállapítani, figyelemmel arra, hogy nincs egységes jogirodalmi álláspont tekintetben, hogy ezalatt milyen időintervallum értendő, vagy egyáltalán, lehetséges-e az elkövető birtokában eltöltött időintervallumból a bűnösség kérdéskörét illetően megalapozott következtetésre jutni.

A következőkben olyan jogerős ítéletekből merítek, melyek külön kitérnek a fenti célzatra, iránymutatást adva, annak értelmezését illetően.

Megjegyzem, hogy a vizsgált ügyekben eljáró bíróságok alapvetően a fenti célzat meglétét, nem konkrét időintervallumhoz kötik, hanem olyan tipikus elkövetési magatartásokhoz,

amelyek alappal engednek következtetni „az elhelyezés tartós megváltoztatása célzatának” fennálltára.

Az Esztergomi Járásbíróság 4.Bpk.330/2015/2. számú büntetővégzésével P. Zoltán vádlottat bűnösnek mondta ki a Btk. 211. § (1) bekezdésébe ütköző kiskorú elhelyezésének megváltoztatása vétségében, és ezért őt 1 év 6 hónapra próbára bocsátotta.⁴⁴²

A bíróság ítéletének indokolást tartalmazó része a bűnösség kérdéskörét illetően kitért arra, hogy a Btk. 211. §-ban foglalt bűncselekményt csak egyenes szándékkal lehet elkövetni, az elkövetőnek a törvényi tényállás által meghatározott elkövetési magatartásokat az elhelyezés tartós megváltoztatásának céljából kell tanúsítania.⁴⁴³

Az ítéleti tényállás szerint P. Zoltán vádlott kiskorú gyermekét, P. Anett sértettet, édesanyjától, B. Dórától, annak beleegyezése nélkül úgy vitte el, hogy kijelentette, nem hozza vissza, mely kijelentéssel összefüggésben a bíróság leszögezte, hogy ezen vádlotti kijelentés egyértelműen alátámasztotta, P. Zoltán vádlott vonatkozásában a bűncselekmény által megkívánt célzat fennálltát.⁴⁴⁴

A következő ügy lényege, hogy M. Gyula két kiskorú gyermekét, M. Béla és M. Luca sértetteket, M. Gyula vádlott édesanyja, I. Ilona családba fogadta, mert a két kiskorú sértett mindkét szülője tartósan külföldön tartózkodott, T. Katalin, Berlinben, M. Gyula vádlott, Londonban.⁴⁴⁵

2014. március 16. napján M. Gyula vádlott Magyarországon tartózkodott, elvitte a két kiskorú sértett gyermeket az iskolából, majd édesanyjának, I. Ilonának a hozzájárulása nélkül, velük külföldre eltávozott.⁴⁴⁶

Az Igazságügyi Minisztérium Nemzetközi Magánjogi Főosztálya eljárást kezdeményezett, mely alapján a Londoni Felsőbíróság határozatával arra kötelezte a vádlottat, hogy adja át a

---

⁴⁴² Az Esztergomi Járásbíróság 4.Bpk.330/2015/2. számú végzése

⁴⁴³ Uo.

⁴⁴⁴ Uo.

⁴⁴⁵ A Pécsi Járásbíróság 15.B.51/2014/28. számú ítélete

⁴⁴⁶ Uo.

családba fogadó személynek, I. Ilonának a két kiskorú sértettet, melynek a vádlott eleget tett, a két kiskorú sértett egy hónap eltelte után hazautazott Magyarországra.⁴⁴⁷

Az ítélet indokolást tartalmazó része hivatkozott az 1/2014. számú PJE-ben, valamint a 284. számú PK véleményben foglaltakra. Utóbbi alapján a magyar jog szerint jogellenes a gyermek Magyarországról való elvitele vagy külföldön történő elrejtése, ha olyan szülő viszi külföldre a gyermeket, akinek szülői felügyeleti jogát megszüntették, vagy akinek a szülői felügyeleti joga szünetel. A bíróság ennek kapcsán utalt a Ptk. 4:188. § (1) bekezdésében írtakra is, melynek értelmében a családba fogadás tartama alatt a szülő szülői felügyeleti joga szünetel.⁴⁴⁸

A bíróság „az elhelyezés tartós megváltoztatásának célzata”, mint büntethetőségi előfeltétel kapcsán hangsúlyozta, hogy M. Gyula azon magatartásából, hogy a két kiskorú sértettet külföldi lakóhelyére vitte, alappal lehetett következtetni arra, hogy a vádlott huzamosabb időn át, életvitelszerűn kívánt velük külföldön tartózkodni.⁴⁴⁹

A bíróság továbbá kifejtette, hogy a jelen bűncselekmény elkövetésével összefüggésben megkívánt célzat fennálltát kvázi vélelmezni kell akkor, amikor az elkövetési magatartás a kiskorú gyermek külföldre vitelében nyilvánul meg.⁴⁵⁰

A Pécsi Járásbíróság ítéletével M. Gyula vádlottat bűnösnek mondta ki 2 rb. a Btk. 211. § (1) bekezdésébe ütköző kiskorú elhelyezésének megváltoztatása vétségében, és ezért öt halmazati büntetésül 6 hónap szabadságvesztés büntetésre ítélte, melynek végrehajtását 2 év próbaidőre felfüggesztette.⁴⁵¹

A Pécsi Járásbíróságnak – „az elhelyezés tartós megváltoztatásának célzatával” kapcsolatos – fenti okfejtésén alapuló álláspontjára helyezkedett több, számszerint 9 darab jogerős bűnösséget megállapító ítélet is, alátámasztva ezzel azon elgondolás helyességét és észszerűségét, miszerint a gyermek, engedély nélküli külföldre vitele esetén, vélelmezni

---

⁴⁴⁷ Uo.

⁴⁴⁸ Uo.

⁴⁴⁹ Uo.

⁴⁵⁰ Uo.

⁴⁵¹ Uo.

kell, hogy a bűncselekmény elkövetője ezen magatartást az elhelyezés tartós megváltoztatásának céljából tanúsította.⁴⁵²

4.5.2.2 A súlyosító és az enyhítő körülmények megítélése

A súlyosító körülmények a következőkben foglalhatók össze: a büntetett előélet, a társtettesi minőség, a gyermek anyja elleni nevelése, a hosszabb időn át történő megszegése az elhelyezés tárgyában született jogerős és végrehajtható hatósági döntésnek, a hasonló jellegű cselekmények elszaporodott volta, a felfüggesztett szabadságvesztés próbaideje alatti elkövetés, a kettőnél több bűncselekmény halmazata, a többszöri hatósági felszólítás révén tett elégtétel a visszaadási kötelezettségének, a cselekmény büntetőeljárás hatálya alatt történő elkövetése.

Az enyhítő körülmények pedig az alábbiakban jelölendők: a büntetlen előélet, az időmúlás, a beismerő vallomás, az immáron kifogástalan életvitel, egy vagy több gyermek tartásáról való gondoskodás, a törvénnyel első ízben történő összeütközés, megbánás tanúsítása, a rossz egészségügyi állapot (végtagsérülés, hallásromlás, rokkantság stb.).

4.5.2.3 A felmentő ítéletek sajátosságai

Összesen 3 darab felementő ítélet született a vizsgált időszakban. A következőkben röviden ismertetem mindháromat, kiemelve azok sarkalatos pontjait.

Az alábbi ügyben a Miskolci Járásbíróság mint elsőfokú bíróság bűnösnek mondta ki Sz. Judit Eleonóra vádlottat, és ezért őt 1 évi időtartamra próbara bocsátotta⁴⁵³. Az elsőfokú ítélet ellen Sz. Judit Eleonóra vádlott és meghatalmazott védője felmentésért jelentettek be fellebbezést.

---

⁴⁵² A Miskolci Járásbíróság 10.B.105/2014/12. számú ítélete, a Miskolci Járásbíróság 39.B.1495/2015/8. számú ítélete, a Pesti Központi Kerületi Bíróság B.11.208/2016/11. számú ítélete, a Veszprémi Járásbíróság 1.B.491/2015/11. számú ítélete, a Szentendrei Járásbíróság 1.B.242/2016/14. számú ítélete, a Ráckevei Járásbíróság 18.B.580/2014/8. számú ítélete, a Ceglédi Járásbíróság 22.B.361/2015/37. számú ítélete, a Monori Járásbíróság 18.B.309/2017/17. számú ítélete, a Budakörnyéki Járásbíróság 7.B.284/2014/110. számú ítélete

⁴⁵³ A Miskolci Járásbíróság 10.B.105/2014/12. számú ítélete

A Miskolci Törvényszék mint másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét – az alábbiak miatt - megváltoztatta, és a vádlottat felmentette.

A vádlott védője perbeszédében hangsúlyozta, hogy védence magatartása nem merítette ki a Btk. 211. § (1) bekezdésébe ütköző törvényi tényállást figyelemmel arra, hogy annak „elvitellel” végbemenő fordulata megköveteli a végrehajtható határozat meglétét a gyermekelhelyezéssel összefüggésben.⁴⁵⁴

A meghatalmazott védő perbeszédében előadta, hogy védence, 2009-ben távozott Kanadába, és vitte magával a kiskorú gyermekét, ugyanakkor jogerős ítélet a gyermekelhelyezés tárgyában csak 2013-ban született.⁴⁵⁵

A védő szerint a törvényi tényállás rejtve, illetve titokban tartásban megnyilvánuló elkövetési magatartásai sem kerültek kifejtésre, hiszen mindenki tisztában volt a kiskorú gyermek tartózkodási helyével.⁴⁵⁶

A Miskolci Törvényszék mint másodfokú bíróság – egyetértve a fenti védői okfejtéssel - ítéletében hangsúlyozta, hogy az eljárás tárgyát képező bűncselekmény elvitelben megnyilvánuló elkövetési magatartása nem írható a vádlott terhére még akkor sem, ha a polgári bíróság több mint három évvel később a kiskorú elhelyezését megváltoztatta.⁴⁵⁷

A Miskolci Törvényszék továbbá indokoltnak látta kiegészíteni a tényállást azzal, hogy a vádlott és a kiskorú tartózkodási helye – mely címet az egyes polgári határozatok pontosan megjelöltek – ismert volt, ami azért lényeges, mert a Btk. a rejtve, illetve a titokban tartást is büntetni rendeli. Utóbbi elkövetési magatartások egyébként, tipikusan a még végre nem hajtott határozatokhoz kapcsolódnak.⁴⁵⁸

A következőkben taglalt ügy lényege, hogy K. Gyula vádlott korábbi házasságából származó három kiskorú gyermek közül kettő az édesanyánál, K. Krisztinánál, egy pedig K. Gyula

---

⁴⁵⁴A Miskolci Törvényszék 7.Bf.600/2014/5.számú ítélete

⁴⁵⁵ Uo.

⁴⁵⁶ Uo.

⁴⁵⁷ Uo.

⁴⁵⁸ Uo.

vádlottnál került elhelyezésre. A vádlott és volt felesége, K. Krisztina megegyezett abban, hogy 2014. december 25. napján a vádlott elviheti magával két gyermekét azzal, hogy este vissza kell vinnie őket.⁴⁵⁹

A két kiskorú gyermek ugyanakkor a vádlottnál szeretett volna maradni, így a vádlott felhívta volt feleségét, aki beleegyezett abba, hogy azok a vádlottnál maradhassanak még néhány napot. Néhány nap múlva a volt feleség kérte a vádlottat, hogy vigye vissza a gyermekeket hozzá, ő azonban ezt megtagadta, sőt, kijelentette, hogy a jövőre nézve sem áll szándékában visszaadni őket. Másnap a volt feleség – rendőri kísérettel – megjelent a vádlott lakásán, a vádlott azonban nem adta ki a gyermekeket. A vádlott időközben a Pécsi Járásbíróságon a szülői felügyeleti jog megszüntetése és a szülői felügyeleti jog gyakorlásának megváltoztatása tárgyában keresetet nyújtott be P. Ibolya, volt feleségével szemben. A vádlott ideiglenes intézkedés iránti kérelmet is benyújtott azért, hogy a peres eljárás befejezéséig mindkét gyermek vonatkozásában ő gyakorolhassa a szülői felügyeleti jogokat. Ezen kérelem elutasításra került, ennek ellenére a vádlott a két gyermeket egészen 2015. április 25. napjáig nem adta ki. Aznap azonban önként visszaadta őket, figyelemmel arra, hogy a gyámhatóság elrendelte – a két gyermek átadásával összefüggésben – a végrehajtás foganatosítását. A vádlott vallomásából kiderült, hogy a megbeszélte időpontban vissza akarta vinni a gyermekeket, ugyanakkor ők az úton elkezdtek panaszkodni édesanyjukra, és annak élettársára, állításuk szerint többször látták őket szexuális aktust létesíteni, továbbá hangsúlyozták, hogy egyikük sem foglalkozik velük. A vádlott az elmondottak hatására úgy döntött, hogy a két gyermeket magánál tartja, mert a volt feleségét nem tartotta alkalmasnak a nevelésükre.⁴⁶⁰

A Kalocsai Járásbíróság ítéletének indokolást tartalmazó része hangsúlyozta, hogy az elvitel olyan magatartásként fogható fel, amelynek eredményeként az elkövető a kiskorút, annak elhelyezéséről rendelkező határozatban foglaltaktól eltérő, más környezetbe juttatja. Ebben az esetben a deliktum akkor valósul meg, ha az elkövető a kiskorút attól, akinél a hatóság elhelyezte, annak beleegyezése nélkül, az elhelyezés tartós megváltoztatása céljából viszi el. Ezen elkövetési alakzat tevőleges magatartást feltételez, vagyis az mulasztással nem hozható létre. A bíróság szerint a vádlott tevőleges magatartást nem tanúsított, mivel az anyánál

---

⁴⁵⁹ A Kalocsai Járásbíróság I.B.123/2015/22. számú ítélete

⁴⁶⁰ Uo.

elhelyezett gyermekek a jogszerű láthatás alkalmával kerültek apjukhoz, és kívánságukra maradtak ott, így a vádlott cselekménye nem bűncselekmény, figyelemmel a BH 1989.264.-ban foglaltakra. Mindemellett az elhelyezés tartós megváltoztatásának célzata is hiányzott, mely úgyszintén gátját képezte a büntetőjogi felelősségre vonásnak. A fentiekből adódóan az eljáró bíróság a vádlottat az ellene emelt vád alól – bűncselekmény hiányában – felmentette.⁴⁶¹

Az alábbi ügyben az Egri Törvényszék mint másodfokú bíróság a kiskorú elhelyezésének megváltoztatása vétsége tekintetében K. Béla vádlottat az ellene emelt vád alól felmentette, azzal, hogy a vádlott bűnösségét 2 rb. a Btk. 208. § (1) bekezdésébe ütköző kiskorú veszélyeztetésének büntetében megállapította, és ezért a vádlottat halmazati büntetésül egy év szabadságvesztés büntetésre ítélte, melynek végrehajtását két év próbaidőre felfüggesztette, egyebekben az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.⁴⁶²

A továbbiakban az Egri Törvényszék mint másodfokú bíróság ítélete indokolásának azon részeit ismertetem, melyek kifejezetten a Btk. 211. § (1) bekezdésébe ütköző kiskorú elhelyezésének megváltoztatásának vétségével állnak összefüggésben.

Az ítélet indokolásából kiderült, hogy K. Béla vádlott magatartása azért nem merítette ki a Btk. 211. § (1) bekezdésébe ütköző törvényi tényállást, mert az elvitelben megnyilvánuló elkövetési magatartás mulasztással nem valósítható meg. A tényállás szerint a vádlott gyermeke, K. Kinga egy jogszerű láthatás alkalmával került a vádlotthoz, majd ottmaradt nála, mert nem akart édesanyjához visszamenni, melyet egyértelműen kinyilvánított, így a vádlott a gyermekre bízta a döntést.⁴⁶³

A fentiekben taglaltak alapján megállapítható, hogy a felmentő ítéletek háttérében az alábbi okok húzódtak:

- az eljárás tárgyát képező bűncselekmény megállapításához szükséges célzat hiánya;
- az egyes elkövetési magatartások kifejtésekor megkövetelt „aktivitás” hiánya;

---

⁴⁶¹ Uo.

⁴⁶² Az Egri Törvényszék Bf.217/2014/12. számú ítélete

⁴⁶³ Uo.

- a gyermek elhelyezését rendező végrehajtható hatósági határozattal történő „szembehelyezkedés” hiánya;
- a BH 1989.264.-ben foglaltak fennállta. (A bírói gyakorlat értelmében nem valósul meg jelen bűncselekmény akkor, amikor a kiskorú, akit az egyik szülőnél helyeztek el, jogszerűen meglátogatja a másik szülőt, majd ottmarad, és szülői figyelmeztetés ellenére sem hajlandó visszamenni ahhoz a félhez, akinél elhelyezték. Ilyenkor nincs „elvitel”, a bűncselekmény meg mulasztással nem jöhet létre.)

4.5.2.4 Jogalkalmazói észrevételek

Az aktakutatással együtt az egyes ügyészségek is rendelkezésekre bocsátották a kiskorú elhelyezésének megváltoztatását büntető törvényi tényállás joggyakorlatával összefüggésben tett észrevételeiket.

Ennek kapcsán hangsúlyozom, hogy a vizsgált bűncselekménnyel összefüggésben számottevő jogalkalmazásban tapasztalt nehézség, probléma nem merült fel, legalábbis a rendelkezésre álló ügyészi észrevételek erről tesznek tanúbizonyosságot.

Az egyik ügyészség a megjelölt bűncselekmény sértettjének meghatározását tartja nehézkesnek, az alábbi okfejtés miatt.

Az ügyészség hangsúlyozta, hogy a szakirodalom a kiskorú elhelyezésének megváltoztatását büntető törvényi tényállás védett jogi tárgyaként a kiskorú megfelelő testi, értelmi, valamint erkölcsi fejlődését biztosító végrehajtandó határozat érvényesülését jelöli meg. Ebből kiindulva, és figyelemmel a sértett Be. 50. § szerinti fogalmára, alappal következik, hogy a szóban forgó bűncselekmény a kiskorú mellett, annak a személynek a jogait is sérti, akinél a végrehajtható hatósági határozat a kiskorú gyermeket elhelyezte.

Ezen álláspontra reflektálva, a vizsgált ügyekben nincs egyértelmű utalás arra nézve, hogy mely személyi kör minősül a deliktum sértettjének, sőt, mindent összevetve etekinteben fogalmi „zűrzavarral” állunk szembe. Az akták egy részében ugyanis csak a kiskorú gyermek jelent meg a sértetti pozícióban, míg másutt az a fél is, akinél a gyermek a végrehajtható hatósági határozattal el lett helyezve.

A törvényi tényállásban rögzített célzatra, mint büntethetőségi előfeltételre több ügyészség is felhívta a figyelmet.

Ennek kapcsán az egyik ügyészség hangsúlyozta, hogy nem valósul meg bűncselekmény abban az esetben, ha a kapcsolattartásra egyébként jogosult szülő a másik szülő beleegyezése nélkül, késedelemmel viszi vissza a kiskorú gyermeket, feltéve, ha a késedelem nem több 1-2 hétnél.

Egy másik ügyészség szerint aggályos annak megítélése, hogy lehet-e önmagában a kiskorú által az elkövető birtokában eltöltött időintervallumból olyan következtetést levonni, amely kellő ténybeli és jogi alapját képezheti a bűnösség, és vele együtt az elhelyezés tartós megváltoztatásának célzata megállapításának, és, ha igen, akkor minimálisan milyen terjedelműnek kell lennie a birtokban tartásnak.

Több ügyészség szerint ugyanakkor az elkövető célzatára, vagyis arra, hogy az elhelyezés tartós megváltoztatása céljából viszi el a kiskorút, alappal enged következtetni számos körülmény, így különösen, ha az elkövető a kiskorú személyazonosságát szolgáló okiratot, útiokmányt is magával viszi, vagy a cselekményét kísérő releváns kijelentéseket tesz, illetőleg új egzisztenciát teremt maga, és a kiskorú számára.

Összességében elmondható – ahogy, az az egyes ügyészségi észrevételek alapján is megmutatkozott –, hogy az ilyen jellegű büntetőeljárások során elsődlegesen a szóban forgó bűncselekményi tényállás által megkívánt célzat értelmezése, és megállapíthatósága jelent problémát.

Nincs egységes jogirodalmi állásfoglalás és joggyakorlat tekintetben ugyanis, hogy a törvényhely ezen fordulatának kimerítéséhez, milyen jellegű magatartás kifejtésére van szükség, és, hogy ez a magatartás egyáltalán mérhető-e, azaz meghatározható-e konkrét időintervallumban.

Doktori értekezésem jelen fejezetéből megállapítást nyert, hogy a gyermekek érdekét sértő bűncselekmények közül a legnagyobb előfordulási gyakorisággal a kiskorú veszélyeztetésének büntette bír.

Dogmatikai szempontból elmondható, hogy valamennyi nevesített törvényhely igen komplex szemléletmódot igényel, kiváltképp gondolván itt a kiskorú elhelyezésének megváltoztatását, valamint a kiskorúval való kapcsolattartás akadályozását büntető törvényi tényállásokra, hiszen a megjelölt bűncselekmények normaszövege alapján több feltétel egyidejű teljesülése esetén lehet csak helye büntetőjogi beavatkozásnak.

Doktori értekezésem szóban forgó fejezetéből úgy vélem kellőképp megmutatkozott azon elgondolás helyessége miszerint a büntető jogszabályok értelmezéséhez és a törvényi előírásoknak maradéktalanul megfelelő alkalmazásukhoz olykor elengedhetetlen az irányadó háttérjogszabályi rendelkezéseknek az ismerete, hiszen ezek lesznek azok, amelyek a büntetőnormát megtöltik tartalommal.

Ahogy látható volt a vizsgált bűncselekményeknél igen releváns háttérjogforrásként voltak számontarthatók a Gyer., a Ptk., valamint a Pp. irányadó rendelkezései, melyek ismerete nélkül úgy vélem helyes büntető jogalkalmazásról a gyermekek érdekét sértő deliktumokkal összefüggésben nem lehet szó.

A gyermekek érdekét sértő bűncselekmények joggyakorlatát illetően általánosságba véve elmondható, hogy az ilyen jellegű büntetőügyekben nem jellemző a szabadságelvonással járó szankciók alkalmazása, amennyiben végrehajtandó szabadságvesztésre ítézésre került sor, akkor annak hátterében általában a vádlott kedvezőtlen bűnügyi előélete állt.

A büntetés kiszabása során értékelendő súlyosító és enyhítő körülmények pedig javarészt átfedésben álltak egymással, és egyben az ítélkezési gyakorlatra nézve máig irányadó 56. számú BK. véleményben foglaltakkal.

Ennek kapcsán megjegyzem, hogy az egyes nevesített bűncselekmények sajátos tényállási elemeiből, valamint a sértetti kör azonosságából fakadóan, a megjelölt BK véleményen túlmutató súlyosító és enyhítő körülményekről is számot lehetett adni.

A gyermekek érdekét sértő deliktumok joggyakorlatát illetően tapasztalt nehézségek, problémakörök a kiskorú személy mint passzív alany/sértett személyének valamennyi ügyben történő középpontban állása folytán egymással rokonvonásokat mutattak.

E téren elegendő csak a kiskorú személyt körülölelő igen releváns - a későbbiek folyamán még érintett - büntető eljárásjogi garanciákra, a különleges bánásmód jogintézménye által garantálni hivatott fokozott védelmi szint megteremtése mögött húzóó jogalkalmazásbeli kihívásokra gondolni.

A következőkben a Btk. XX. fejezetébe foglalt, család elleni bűncselekményeket tekintem át.

5. fejezet

Dióhéjban a család elleni deliktumokról

A család elleni deliktumokat a Btk. 212-214. §-ai taglalják, melyek védett jogi tárgya már elnevezéséből adódóan is túlmutat a kiskorú személyek oltalmán. Alapjaiba véve a család, mint a társadalom alapvető egyége a védett jogi tárgya az e körbe tartozó egyes nevesített bűncselekményeknek.

Ennek kapcsán ugyanakkor hangsúlyozom, hogy például a tartási kötelezettség elmulasztását büntető törvényi tényállás vagy a családi jogállás megsértésének bűncselekménye tipikusan, a kiskorú személy sérelmére valósulnak meg.

A család elleni bűncselekményekről általánosságba véve elmondható - fokozva ezzel azok komplexitását -, hogy az egyes, Btk. által nevesített törvényi tényállások helyes értelmezéséhez elengedhetetlen, főként a Ptk. vonatkozó részeinek ismerete.

Mindebből következik, hogy a Ptk. doktori értekezésem ezen fejezet szempontjából igen releváns háttérjogszabályi rendelkezéseket tartalmaz, amelyek a Btk. által meghatározott kerettényállásokat tartalommal töltik meg.

A család elleni bűncselekmények vonatkozásában külön kiemelésre érdemes a Btk. 212/A.§-ában írt, kapcsolati erőszakként deklarált tényállás, mely a családon belüli erőszaknak, a törvényhely által konkrétan nevesített formáival szemben kíván büntetőjogi védelmet nyújtani.

Fontos hangsúlyozni, hogy a kapcsolati erőszak, vagyis a családon belüli erőszak törvényi tényállását az új. Btk. iktatta be a magyar jogba, korábban az effajta magatartások nem képezték külön bűncselekmény tárgyát.

Ennek kapcsán hangsúlyozom, hogy a családon belüli erőszakot felölelő magatartásoknak a generális jellegű bűncselekményekhez képesti (például testi sértés) speciális kezelését eredményező törvényi tényállás egy hosszú folyamat eredményeként jött létre, melynek

köszönhetően az effajta magatartások már csak jellegükénél fogva is – az általánostól eltérő – súlyosabb jogtárgysértést eredményeznek napjaink büntető jogrendszerében.

Ezen folyamat megindításában, illetve a családon belüli erőszak önálló bűncselekményi tényállás keretén belül történő értékelésében kiemelt szerepet töltött be Morvai Krisztina⁴⁶⁴, akinek már az 1998-ban megjelent, „Terror a családban” című könyve⁴⁶⁵ is igen mélyrehatóan elemezte a vizsgált kérdéskört, felismerve és hangsúlyozva, hogy egy komoly, társadalmi problémával állunk szemben, amely megoldás után „kiált”.

Morvai a hivatkozott könyvében a családon belül történt büntetőjog-ellenes cselekmények vonatkozásában rávilágított azon problémára, miszerint az effajta magatartások végett rendre még büntetőeljárás sem indul meg, melynek oka – többek között - , hogy a családon belüli erőszak a hagyományos szemlélet szerint a magánszféra része, mely kizárja az állami beavatkozás szükségességét. Ez a dichotómia a nők elleni családon belüli erőszak szemszögéből az egyik legproblematisabb kérdéskör. Morvai szerint ugyanis a nők kiváltképp a magánszférában válnak bűncselekmények áldozatául, így a köz-és magánszféra elhatárolása nagymértékben gátolja a családon belül elkövetett erőszakos cselekmények elleni fellépést.⁴⁶⁶

Morvai meglátás alapján továbbá az a kijelentés, miszerint az államnak, a jognak és így a rendőrségnek „nincs keresnivalója” a magánéletben, a családban és a családi otthonban – teljességgel tarthatatlan.⁴⁶⁷

A rövid felvezetőt követően a következőkben rátérek az egyes nevesített család elleni bűncselekmények dogmatikai elemzésére és dogmatikai nehézségeinek feltárására.

5.1 A tartási kötelezettség elmulasztása

A tartási kötelezettség elmulasztását büntető törvényi tényállás⁴⁶⁸ védett jogi tárgya a tartási kötelezettség, valamint a jogosítottnak az eltartáshoz való joga. A bűncselekmény alapjaiba

---

⁴⁶⁴ egyetemi docens, ELTE-ÁJK

⁴⁶⁵ Morvai Krisztina: Terror a családban. A feleségbántalmazás és a jog. Budapest, Kossuth Kiadó, 1998.

⁴⁶⁶ Uo. 213.

⁴⁶⁷ Uo. 215.

⁴⁶⁸ Btk. „212. § (1) Aki jogszabályon alapuló és végrehajtható hatósági határozatban előírt gyermektartási kötelezettségét önhibájából nem teljesíti, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

véve egy speciális polgári jogi kötelem kikényszerítésére irányul, ami nem más, mint a végrehajtható hatósági határozat. A törvény szövegéből továbbá következik, hogy a tartási kötelezettségnek minden esetben jogszabályon és hatósági határozaton kell alapulnia.⁴⁶⁹

A tartással összefüggésben releváns információkat rögzítenek a Ptk., illetve a Gyvt. irányadó rendelkezései. A Ptk. alapvetően a gyermek és rokontartásra vonatkozó szabályokat foglalja magában, mely tárgykörökben a bíróság vagy végzéssel hagyja jóvá a felek között létrejött egyezséget, vagy pedig ennek hiányában jogerős ítéletet hoz. A gyermektartási díj vonatkozásában továbbá a bíróság ideiglenes intézkedést is hozhat, amely előzetesen végrehajtható. A Gyvt. kapcsán hangsúlyozandó, hogy az a gyámhivatal hatáskörébe utalja a gyermekgondozási-díjfizetési kötelezettségnek a megállapítását, és ennek során csak a jogerős határozat vagy a nem jogerős, de azonnali végrehajtást elrendelő határozat vehető figyelembe. Mindemellett pedig a tartási kötelezettség tartalmát is általában ezen határozatok rögzítik.⁴⁷⁰

A tartási kötelezettség tartalmát illetően elmondható, hogy a végrehajtható határozatnak rendelkeznie kell a tartásdíj összegéről, valamint a teljesítés határidejéről is. A Ptk. 4:208. § (3) bekezdése szerint a tartási követelést hat hónavnál régebbi időre (visszamenőlegesen) bírósági úton akkor lehet érvényesíteni, ha a jogosult a követelés érvényesítésével alapos ok miatt késlekedett azzal, hogy három évnél régebbi időre ilyen követelés érvényesítésére nincs törvényi lehetőség. Változatlanul irányadó az a bírói álláspont, mely szerint a tartásdíj fizetésének elmulasztása esetén a hat hónavnál régebbi követeléseket csak akkor lehet a bűnösség körébe vonni, ha a jogosultat az érvényesítésben mulasztás nem terheli (BH 1983.106.), ugyanakkor a gondozási díj fizetésének elmulasztásával elkövetett tartás elmulasztása esetén a hat hónavnál régebben keletkezett követelések tekintetében nem kell vizsgálni, hogy az érvényesítés elmaradása vonatkozásában a jogosultat terheli-e

---

(2) Aki jogszabályon alapuló és végrehajtható hatósági határozatban előírt tartási kötelezettségét önhibájából nem teljesíti, és ezzel a jogosultat súlyos nélkülözésnek teszi ki, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) Az (1) bekezdés alapján az elkövető nem büntethető, a (2) bekezdés esetén büntetése korlátlanul enyhíthető, ha kötelezettségének az elsőfokú ügydöntő határozat meghozataláig eleget tesz”.

⁴⁶⁹ Sinku Pál (a): A gyermekek érdekeit sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Belovics Ervin, Molnár Gábor Miklós, Sinku Pál i. m. 249.

⁴⁷⁰ Uo. 249.

mulasztás.⁴⁷¹ A jogszabályon alapuló és végrehajtható hatósági határozat kapcsán továbbá hangsúlyozandó, hogy az köti a büntetőbírárságot, ezért a rászorultság hiányát nem, csakis az esetleges teljesítési önhibát vagy annak hiányát állapíthatja meg.⁴⁷²

A tartási kötelezettség elmulasztását büntető törvényi tényállás passzív alanya az a személy, akinek a kezéhez a tartásdíjat fizetni kell. Egyes szerzők szerint a Btk. 212. § (1) bekezdése szerinti bűncselekmény passzív alanya – figyelemmel arra, hogy az kizárólag a gyermektartást deklarálja – csak a gyermektartásra jogosult személy lehet.⁴⁷³ E téren azonban nincs egyetértés a jogalkalmazók között, hiszen egy másik tankönyv (kommentár) szerint a szóban forgó deliktumnak nincs passzív alanya, annak csak sértettje van, aki nem más, mint az a természetes vagy jogi személy, akinek a tartásdíjat fizetni kell.⁴⁷⁴

A gyermektartási kötelezettség elmulasztásának egyebekben egyaránt passzív alanya a kiskorú gyermek, a nagykorú, középiskolai tanulmányokat folytató gyermek, legfeljebb a huszadik életévének betöltéséig, és a nagykorú, továbbtanuló gyermek általában a huszonötödik életévének betöltéséig, rendkívül indokolt esetben azon túl is.⁴⁷⁵

A szülőnek a nagykorú gyermekével szemben tartási kötelezettsége csak a választott életpályára felkészítő tanulmányok időszakára áll fenn.⁴⁷⁶ A többszörös iskolaváltoztatás, évisméltés a tanulmányok folyamatosságát megszakítja, így ilyen esetben a nagykorú gyermek tartásdíjra nem jogosult.⁴⁷⁷ A nagyszülőnek a tanulmányait folytató nagykorú gyermekkel (unokájával) szemben tartási kötelezettsége áll fenn, ha a mindkét szülő teherbíró képessége szerint nyújtott tartás a gyermek indokolt szükségleteinek kielégítéséhez

---

⁴⁷¹ Bodony István: a Btk. 212. §-hoz fűzött kommentár. In: Belovics Ervin, Polt Péter (szerk.): A Büntető Törvénykönyv kommentárja ügyészeknek – Elektronikus kiadvány. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2021.

⁴⁷² BH 2020.31.

⁴⁷³ Sinku Pál (a): A gyermekek érdekeit sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Belovics Ervin, Molnár Gábor Miklós, Sinku Pál i. m. 249.

⁴⁷⁴ Lajtár István: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Polt Péter (szerk.) i. m. 69.

⁴⁷⁵ Uo. 69.

⁴⁷⁶ BH 2005.285.

⁴⁷⁷ BH 2003.416.

nem elegendő.⁴⁷⁸ A tartási kötelezettség sorrendjében a kiskorú gyermek eltartása a nagykorú, munkaképes gyermekét, valamint az unokáét megelőzi.⁴⁷⁹

A bűncselekmény elkövetési magatartása a gyermektartási, illetőleg a tartási kötelezettségnek az elmulasztása.⁴⁸⁰ A mulasztás azon a napon valósul meg, amikor az elkövető még eleget tehetett volna kötelezettségének; a teljesítés elmulasztásával a bűncselekmény befejezetté válik. A Btk. 212. § (1) bekezdése kifejezetten a gyermektartási kötelezettség elmulasztásáról rendelkezik, amely egy tiszta mulasztásos bűncselekmény, a törvényi tényállás eredményt nem tartalmaz.⁴⁸¹ Ezen fordulatot az követi el, aki jogszabályon alapuló és végrehajtható hatósági határozatban előírt gyermektartási kötelezettségét önhibájából nem teljesíti.

A deliktum alanya tettesként csak az lehet, akit a végrehajtó határozat tartásra kötelezett, a részesség, az általános szabályok szerint alakul.⁴⁸²

A bűncselekmény szándékosan követhető el, a deliktum elkövetőjének tudnia kell a tartási kötelezettsége fennálltáról, mely kötelezettségének önhibájából nem tesz eleget. Ennek kapcsán fontos hangsúlyozni, hogy az önhiba hiánya nem eredményezhet büntetőjogi felelősségre vonást.⁴⁸³

Az önhiba voltaképpen azt jelenti, hogy a tartási kötelezettség teljesítésének az elmulasztása a mulasztónak, azaz a bűncselekmény elkövetőjének (alanyának) felróható okra vezethető vissza, etekintetben az elkövetőt tehát szándékosság kell, hogy terhelje.⁴⁸⁴

---

⁴⁷⁸ EBH 2005.1312.

⁴⁷⁹ BH 1999.412.

⁴⁸⁰ Lajtár István: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Polt Péter (szerk.) i. m. 70.

⁴⁸¹ Lajtár István: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Polt Péter (szerk.) i. m. 69.

⁴⁸² Szomora Zsolt: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Karsai Krisztina (szerk.) i. m. 443.

⁴⁸³ Sinku Pál (a): A gyermekek érdekeit sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Belovics Ervin, Molnár Gábor Miklós, Sinku Pál i. m. 250.

⁴⁸⁴ Uo. 250.

A 28. BK véleményben foglaltak alapján az önhiba a köznapi értelemben nem jelent mást, mint valamely negatív értékelés alá eső magatartást, továbbá az annak okául szolgáló állapotot, mely történés a magatartást tanúsító személynek jogilag vagy erkölcsileg felróható. A tartásra vonatkoztatva az önhiba továbbá akkor állapítható meg, ha akár maga a mulasztás (a tartás meg nem fizetése) vagy pedig annak objektív oka a kötelezettnek felróható, mely felróhatóságnak az alapja a Btk. 7. §-ában írtakon nyugszik.⁴⁸⁵ Utóbbi értelmében szándékosan követi el a bűncselekményt, aki cselekményének következményeit kívánja, vagy e következményekbe belenyugszik.⁴⁸⁶

Az önhiba megállapításának nincs helye akkor, ha hiányoznak az alannyá válás feltételei, vagy, ha a kötelezettnek nincs megfelelő keresete, jövedelme, így az a teljesítésre képtelen. Mindez csak akkor igaz, ha e téren felelősség nem terheli, tehát, ha rajta kívül álló okokból nem tud eleget tenni kötelezettségének, például megbetegszik, és emiatt semmilyen jövedelemben nem részesül.⁴⁸⁷

Ezen a ponton felhívom a figyelmet azon Bírósági Határozatban foglaltakra, mely alapján a munkaviszony, a keresőfoglalkozás hiánya önmagában nem alapozza meg az önhibát, így az ehhez vezető okok feltérképezése semmi esetre sem mellőzhető.⁴⁸⁸

Ha a tartás körülményeiben olyan lényeges változás áll be, amelynek következtében a kötelezett a tartás mértékének csökkentését kérhette volna, azt a büntetőbíróság saját hatáskörében, az önhiba értékelésénél kell, hogy vizsgálja.⁴⁸⁹

Az önhiba körében továbbá különös jelentőséget kell tulajdonítani a gyermektartásdíj-fizetési kötelezettség megszűnése eseteinek. A Ptk. 4:214. §-a szerint a kiskorú gyermeknek a rászorultságát vélelmezni kell, mely vélelem a gyermek nagykorúvá válásával, de

---

⁴⁸⁵ 28. BK vélemény

⁴⁸⁶ Btk. 7. §

⁴⁸⁷ Sinku Pál (a): A gyermekek érdekeit sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Belovics Ervin, Molnár Gábor Miklós, Sinku Pál i. m. 250.

⁴⁸⁸ BH 1993.655.

⁴⁸⁹ BH.1978.464.

legkésőbb annak huszadik életével megszűnik, amennyiben a gyermek középiskolai tanulmányokat folytat.⁴⁹⁰

Mindezekből adódik, hogy főszabály szerint a nagykorúval szemben ilyen kötelezettség nem áll fenn, kivéve, ha az egyébként munkaképes leszármazó tanulmányai folytatása érdekében erre rászorul. Az önhiba oldalán ilyenkor azt kell vizsgálni, hogy a tanulmányok egyáltalán szükségesek-e vagy sem, továbbá, hogy a nagykorú mennyire képes és tud gondoskodni magáról.⁴⁹¹

A szándékosság másik fontos tartalmi eleme a kötelezettségnek az ismerete, vagyis az elkövető tudatának át kell fognia, hogy van egy olyan végrehajtható hatósági határozat, amely őt meghatározott személy javára, meghatározott összegű tartásdíj fizetésére kötelezi, melyek ismerete ellenére – önhibájából – nem tesz eleget e kötelezettségének.⁴⁹²

Ehhez képest, ugyanakkor súlyosabb büntetőjogi felelősségre vonást eredményez az az eset, amikor a bűncselekmény elkövetője a jogszabályon alapuló, és végrehajtható határozatban előírt tartási kötelezettségét önhibájából akként nem teljesíti, hogy ezzel ok-okozati összefüggésben a jogosultat súlyos nélkülözésnek teszi ki.⁴⁹³ A törvényi tényállás ezen fordulata a gyermektartási kötelezettség vonatkozásában – az (1) bekezdésben foglalt vétséghez képeset – minősített esetnek számít, míg az egyéb tartási kötelezettség tekintetében alapesetnek minősül.⁴⁹⁴

A Btk. 212. § (2) bekezdésébe foglalt minősített eset megállapítása szempontjából megkívánt súlyos nélkülözésnek való kitétel alatt tulajdonképpen egy olyan állapotot kell érteni, amelynek során a tartásra jogosult olyan javakban szenved hiányt, amelyek az elemi létszükségletek kielégítésére szolgálnának, gondolván itt például a létminimum szintjén sem biztosított táplálkozásra, ruházkodásra, lakhatásra, tisztálkodásra.⁴⁹⁵

---

⁴⁹⁰ Ptk. 4:214. §

⁴⁹¹ Sinku Pál (a): A gyermekek érdekeit sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Belovics Ervin, Molnár Gábor Miklós, Sinku Pál i. m. 251.

⁴⁹² Uo. 251.

⁴⁹³ Uo. 251.

⁴⁹⁴ Uo. 251.

⁴⁹⁵ Uo. 251.

A Btk. 212. § (2) bekezdése szerinti bűncselekmény – figyelemmel arra, hogy a törvényhely eredményt is tartalmaz (súlyos nélkülözésnek való kitétel) – ún. vegyes mulasztásos bűncselekménynek minősül.⁴⁹⁶

A (2) bekezdés szerinti bűncselekményi alakzat kapcsán hangsúlyozom, hogy az ott megjelölt egyéb tartási kötelezettség tulajdonképpen a házastársi, valamint a rokontartási kötelezettséget, és annak az elmulasztását jelenti.

A rokonnak, illetve a házastársnak a tartásával összefüggésben a Btk. 212. § (1) bekezdésé végett történő büntetőjogi felelősségre vonásra - az alábbiak miatt - nincs törvényi lehetőség.

Egyfelől a Btk. 212. § szerinti tényállás szerkezeti felépítéséből, valamint a normaszöveg tartalmi megfogalmazásából is következik a fenti állítás, másfelől pedig a Ptk. is minőségbeli különbséget tesz a rokon és házastársi tartás, valamint a gyermektartás között⁴⁹⁷ akkor, amikor egyértelműen rögzíti, hogy egyedül a gyerektartást kell a saját magunk szükséges tartásánál is előbbre helyezni. Ezen rendelkezéstől továbbá – a Ptk. értelmében – csak akkor lehet eltérni, ha a gyermek indokolt szükségleteit munkával szerzett keresménye vagy vagyonának jövedelme fedezik, vagy ha a gyermeknek más olyan egyenesági rokona is van, aki tartásra kötelezhető.⁴⁹⁸

A tartási kötelezettség elmulasztása bűncselekményének rendbelisége továbbá a jogosultak számához igazodik, ugyanazon jogosult tekintetében a havi rendszerességgel történő mulasztás pedig természetes egységet képez, de ennek feltétele, hogy a részcselekmények megszakítás nélkül kövessék egymást. A halmazati kérdések kapcsán hangsúlyozom, hogy a bűnhalmazatot nem a tartással érintett gyermekek, hanem a passzív alanyok (akinek a tartásdíjat fizetni kell) száma határozza meg.⁴⁹⁹

---

⁴⁹⁶ 101. BK vélemény

⁴⁹⁷ Lajtár István: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Polt Péter (szerk.) i. m. 69.

⁴⁹⁸ Ptk. 4:215. § (1) bek.

⁴⁹⁹ Sinku Pál (a): A gyermekek érdekeit sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Belovics Ervin, Molnár Gábor Miklós, Sinku Pál i. m. 256.

A törvényhely egyéb büntethetőséget megszüntető okként tekint azokra az esetekre, amikor a bűncselekmény elkövetője utóbb, legkésőbb az elsőfokú ítélet meghozataláig eleget tesz (gyermek)tartási kötelezettségének.⁵⁰⁰

Amennyiben viszont az elkövető a tartási kötelezettség megfizetésének az elmulasztásával a jogosultat súlyos nélkülözésnek tette ki, a büntetéstől nem lehet eltekinteni, az ilyen személlyel szemben a büntetés korlátlan enyhítésére van törvényi lehetőség, amennyiben az az elsőfokú ítélet meghozataláig eleget tesz tartásdíj-fizetési kötelezettségének.⁵⁰¹

A törvényhely által deklarált egyéb büntethetőséget megszüntető ok továbbá személyhez kötött, ami annyit tesz, hogy nem szűnik meg az elkövető büntethetősége abban az esetben, ha helyette hozzátartozói fizetik ki a hátralékot. Mindemellett a büntetőjogi felelősségre vonás akkor is indokolt, ha az elkövető a másodfokú eljárás keretein belül tesz eleget kötelezettségének.⁵⁰²

Végül, de nem utolsó sorban felhívom a figyelmet egy, a közelmúltban bekövetkező jogszabályváltozásra, mely a tartási kötelezettség elmulasztásával összefüggésben indult büntetőeljárásokra is kihatással bírt.

Az egyes büntetőjogi tárgyú és ehhez kapcsolódóan egyéb törvények módosításáról szóló 2021. évi CXXXIV. törvénnyel a Btk. 6. §-a – 2022. március 1. napjával – az alábbi (3) bekezdéssel egészült ki: „Ha az elkövető több vagy tartós cselekménye egy bűncselekményt valósít meg, és e bűncselekmény miatt az elkövetővel szemben vádemelésre került sor, az elkövető által a vádemelés követően elkövetett újabb ugyanolyan bűncselekmény önálló bűncselekményként bírálendő el”.

Mindebből következik, hogy a természetes vagy a törvényi egységbe tartozó részselekmények a vádemeléstől kezdve egy további bűncselekményt valósítanak meg, vagyis a vádemelést követően megvalósított mulasztások a tartásdíj terén önálló

---

⁵⁰⁰ Btk. 212. § (3) bek.

⁵⁰¹ Btk. 212. § (3) bek.

⁵⁰² Sinku Pál (a): A gyermekek érdekeit sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Belovics Ervin, Molnár Gábor Miklós, Sinku Pál i. m. 251.

bűncselekményt képeznek, evégett történő vádkiterjesztésre – szemben a korábbi gyakorlattal, mely szerint a vádemelést követően megvalósított újabb mulasztások a tartásdíj fizetési kötelezettség terén a vád kiterjesztésére adtak alapot – tehát nincs lehetőség.

Fontos elhatárolási szempont, hogy a 2022. március 1. napjával életbe lépő változás az egység kialakítását nem pusztán a vádban való megjelenítéshez köti, így nem a vádban szereplő részcselekmények alkotnak egységet, a vádban nem szereplők pedig egy másikat, hanem a vádemelés ideje előtti egységet képező bűncselekményhez képest egy újabb bűncselekményt valósít meg azon részcselekmények összessége, amelyet a vádemelés után követtek el. A vádemelés tehát nem a vád tartalmát – a vádban foglalt cselekményeket - érintően képez egységet, hanem időpontját tekintve mérvadó.

5.2 A kapcsolati erőszak bűncselekménye

A kapcsolati erőszak bűncselekménye – ahogy már utaltam rá – új törvényi tényállásként⁵⁰³ került be a Büntető Törvénykönyvbe, amely tulajdonképpen a családon belüli erőszak elleni hatékony fellépést hivatott biztosítani.

A jogalkotó elsődleges szándéka a szóban forgó törvényi tényállás megalkotásával az volt, hogy azon, önmagukba véve csekélyebb tárgyi súlyú bűncselekmények, amelyek egyébként a családon belüli erőszak fogalmába is beleillenek, súlyosabb büntetőjogi felelősségre

---

⁵⁰³ Btk. „212/A. § (1) Aki gyermekének szülője, továbbá az elkövetéskor vagy korábban vele közös háztartásban vagy egy lakásban élő hozzátartozója, volt házastársa, volt élettársa, gondnoka, gondnokoltja, gyámja vagy gyámoltja sérelmére rendszeresen

a) az emberi méltóságot súlyosan sértő, megalázó és erőszakos magatartást tanúsít,
b) a közös gazdálkodás körébe vagy közös vagyonba tartozó anyagi javakat von el és ezzel a sértettet súlyos nélkülözésnek tesz ki,

ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki az (1) bekezdésben meghatározott személy sérelmére rendszeresen követ el

a) a 164. § (2) bekezdése szerinti testi sértést vagy a 227. § (2) bekezdése szerinti becsületsértést, büntett miatt három évig,

b) a 164. § (3) és (4) bekezdése szerinti testi sértést, a 194. § (1) bekezdése szerinti személyi szabadság megsértését vagy kényszerítést, egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) Kapcsolati erőszak elkövetőjével szemben kitiltásnak is helye van.

(4) Az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekmény csak magánindítványra büntethető”.

vonást eredményezzenek akkor, ha azokat a családon belül, az egyes családtagok sérelmére követik el.⁵⁰⁴

A deliktum védett jogi tárgya a családi jellegű kapcsolatban lévő (vagy korábban ilyen kapcsolatban volt) személyek emberi méltósága, egzisztenciális biztonsága, önrendelkezése, személyi szabadsága és testi épsége; vagyis a család erőszaktól való mentessége, ami nemcsak egyéni, de társadalmi érdek is. A büntetőjog védeni kívánja az általánosnál szorosabb bizalmi viszonyban lévő és kiszolgáltatott helyzetben lévő hozzátartozók személyi biztonságát, a háztartásokban élő személyek testileki biztonságához, emberi integritásához fűződő társadalmi érdeket.⁵⁰⁵

A deliktum passzív alanya a hozzátartozó, a volt házastárs, a volt élettárs, a gondnok, a gondnokolt, a gyám vagy a gyámolt személy.⁵⁰⁶ A hozzátartozó fogalmát a Btk. meghatározza, eszerint ide tartozik:

- a) az egyeneságbeli rokon és ennek házastársa vagy élettársa,
- b) az örökbefogadó és a nevelőszülő (ideértve az együtt élő mostohaszülőt is), az örökbe fogadott és a nevelt gyermek (ideértve az együtt élő mostohagyermeket is),
- c) a testvér és a testvér házastársa vagy élettársa,
- d) a házastárs, az élettárs,
- e) a házastárs vagy az élettárs egyeneságbeli rokona és testvére.⁵⁰⁷

A bűncselekmény tényállásszerűségének – a passzív alanyi kör melletti – további feltétele, hogy az elkövetőnek és a sértettnek (passzív alannak) az együttélése. A deliktum megállapításához azonban elegendő az is, ha korábban együtt élt a sértett és az elkövető, vagyis nem szükséges, hogy az együttélés az elkövetéskor is fennálljon. Az együttélés bizonyítása a lakcímnnyilvántartás vagy pedig a tanúk vallomása alapján történhet.⁵⁰⁸

⁵⁰⁴ Lajtár István: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Polt Péter (szerk.) i. m. 78.

⁵⁰⁵ Domokos Andrea i. m. 78.

⁵⁰⁶ Uo. 78.

⁵⁰⁷ Btk. 459. § 14. pont

⁵⁰⁸ Uo. 78.

Fontos törvényi tényállási elemként, így valamennyi bűncselekményi fordulat megállapíthatósága szempontjából releváns kritériumként tartható számon, hogy a szóban forgó deliktum elkövetőjének a törvényi tényállás által meghatározott elkövetési magatartások valamelyikét rendszeresen kell tanúsítania.⁵⁰⁹

Ennek kapcsán joggal vetődik fel a kérdés, hogy mit kell rendszeres elkövetés alatt érteni?

A rendszeresség értelmezése kapcsán kialakult jogi problémakörrel a Kúria, mint legfelső bírói fórum is több alkalommal foglalkozott, melynek során leszögezte, a rendszeresség legalább két elkövetést ölel fel.⁵¹⁰

A Btk. 212/A. § (1) bekezdése szerinti kapcsolati erőszak bűncselekményének elkövetési magatartásait illetően elmondható, hogy a törvényhely ezen fordulatával a jogalkotó a tényleges bántalmazást megelőző olyan cselekmények büntetendőségét rendeli el, amelyek a testi sértés szintjét el nem érő, ugyanakkor az emberi méltóságot súlyosan sértő erőszakos magatartásokba illeszthetők, továbbá a jogalkotó a gazdasági ellehetetlenítéssel járó magatartásokat is pönalizálja.⁵¹¹

A törvényhely (1) bekezdésének b) pontjában rögzített tényállás materiális bűncselekmény, a bűncselekmény eredménye a súlyos nélkülözésnek való kitétel. A súlyos nélkülözés megállapításának akkor van helye, ha az elkövető magatartása miatt a passzív alany hiányt szenved az elemi létszükségletek kielégítésére szolgáló javakban, vagyis a létminimum szintjén sincs biztosítva a számára a táplálkozás, ruházkodás, tisztálkodás, a szállás és a művelődés lehetősége. Az eredmény a passzív alany tényleges súlyos nélkülözésével következik be, a veszélyeztetés tehát nem elégséges. Hangsúlyozom, hogy amennyiben az elkövető a súlyos nélkülözés okozására irányuló szándékkal cselekedett, de az eredmény nem következett be, stádiumtani szempontból az elkövető cselekménye kísérletnek minősül.

---

⁵⁰⁹ Lajtár István: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Polt Péter (szerk.) i. m. 78.

⁵¹⁰ 17/2017. sz. büntető elvi határozat, BH 2020.195.

⁵¹¹ Béda Anikó – Garai Renáta: A kapcsolati erőszak elmúlt 6 éve – avagy egy nóvum hatása és joggyakorlata. Budapest, Ügyészségi Szemle, 2019/2., 7.

A súlyos nélkülözésért, mint a bűncselekmény eredményéért az elkövető továbbá akkor felel, ha etekintetben legalább gondatlanság terheli.⁵¹²

A fentiekből következik, hogy a fizikai bántalmazás az (1) bekezdésbe ütköző büntetőjog-ellenes magatartások esetén szóba sem jöhet.

A Btk. 212/A. § (1) bekezdése szerinti kapcsolati erőszak törvényi tényállásával összefüggésben felhívom a figyelmet továbbá arra, hogy ezen bűncselekményi alakzat – azon túl, hogy szubszidiárius jellegű – csak is kizárólag magánindítványra büntetendő.⁵¹³

A Btk. 212/A. § (2) bekezdése szerinti bűncselekmény azonban valamennyi bűncselekményi fordulat megvalósulása esetén hivatalból üldözendő, értve ezalatt azokat az eseteket, amikor a hozzátartozó sérelmére – legalább két alkalommal – a könnyű testi sértés vagy annak meghatározott minősített esete, a súlyos testi sértés, a tetteges becsületsértés, a személyi szabadság megsértése vagy a kényszerítés törvényi tényállásába illő magatartások valamelyikének kifejtésére kerül sor.⁵¹⁴

A bűncselekmény alanya a sértettel a tényállás szerinti kapcsolati viszonyban lévő, a kapcsolat másik oldalán álló személy, tehát speciális alany. Ugyanez elmondható a társtettesi minőségre is, a bűnrészesség azonban az általános szabályok szerint alakul.⁵¹⁵

A deliktum csak szándékosan követhető el, tipikusan egyenes szándékkal.⁵¹⁶

A bűncselekmény rendbeliség a passzív alanyok számához igazodik, de a rendszeres elkövetés követelményének valamennyiükkel szemben fenn kell állnia. Azaz a különböző passzív alanyokkal szembeni egyszeri bántalmazás esetén nem a kapcsolati erőszak

---

⁵¹² Márki Zoltán: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Kónya István (szerk.) i. m. 812.

⁵¹³ Btk. 212/A. § (4) bek.

⁵¹⁴ Béda Anikó – Garai Renáta i. m. 7-8.

⁵¹⁵ Lajtár István: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Polt Péter (szerk.) i. m. 81.

⁵¹⁶ Sinku Pál (a): A gyermekek érdekeit sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Belovics Ervin, Molnár Gábor Miklós, Sinku Pál i. m. 253.

bűncselekménye valósul meg, hanem a bántalmazás jellegétől függően a tetteges becsületsértés vagy testi sértés valamely fordulata.⁵¹⁷

A bűnhalmazat kérdésköre kapcsán a kapcsolati erőszak és a kiskorú veszélyeztetése büntette bűnhalmazatban állásának van determináló jelentősége, melynek lehetséges eseteit – figyelemmel arra, hogy azok a korábbiakban részletezésre kerültek (ld.: 4.2.1 „A kiskorú veszélyeztetése büntettének elméleti aspektusai” rész) – nem taglalom.

Mindezek mellett hangsúlyozom, hogy a Btk. 212/A. §-a szerinti bűncselekmény elkövetőjével szemben kitiltás alkalmazására is lehetőség van.⁵¹⁸

5.3 A családi jogállás megsértését büntető törvényi tényállás

A családi jogállás megsértése⁵¹⁹ deliktum védett jogi tárgya valakinek meghatározott családi kötelékbe tartozása, és az ebből eredő társadalmi és jogi helyzete. A családi jogállást alapvetően az anyakönyv igazolja.⁵²⁰

Hangsúlyozom, hogy a hatályos Btk. a „családi jogállás megváltoztatása” elnevezésű tényállás címét a „családi jogállás megsértésére” módosítja, és ezzel egyidejűleg elkövetési magatartásként a családi állás megváltoztatása mellett, annak megszüntetését is nevesíti. A Btk. 213. § alatt szabályozott tényállásban – a korábbi szabályanyaghoz viszonyítottan – az

⁵¹⁷ Lajtár István: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Polt Péter (szerk.) i. m. 81.

⁵¹⁸ Btk. 212/A. § (3) bek.

⁵¹⁹ Btk.. „213. § (1) Aki más családi jogállását megváltoztatja vagy megszünteti, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha a családi jogállás megsértését

a) egészségügyi szolgáltató vagy gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmény alkalmazottja foglalkozása körében,

b) a tizenhatalmadik életévét be nem töltött személy nevelésére, felügyeletére vagy gondozására köteles személy követi el.

(3) Ha a családi jogállás megsértését egészségügyi szolgáltató vagy gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmény alkalmazottja foglalkozása körében gondatlanságból követi el, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő”.

⁵²⁰ Lajtár István: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Polt Péter (szerk.) i. m. 83.

„így különösen gyermeket kicserél vagy más családba csempész” fordulat elhagyásra került, tekintettel arra, hogy azok a családi jogállás megszüntetésének két tipikus elkövetési formáinak minősülnek, így külön nevesítésük nem indokolt.⁵²¹

A bűncselekmény passzív alanya bárki lehet, ugyanakkor a gyakorlatban a gyermek sérelmére történő elkövetés minősül a tipikus elkövetésnek. A passzív alany továbbá csak is kizárólag élő személy lehet, a halott személy családi állásának utólagos megváltoztatása nem tényállásszerű, ugyanakkor ez az esetkör a közokirat-hamisítás büntetvényének keretein belül még büntetőjogi felelősségre vonás tárgya lehet.⁵²²

A Btk. 213. §-a szerinti bűncselekmény elkövetési magatartásai a következőkben jelölendők meg.

A családi jogállás megváltoztatása alatt minden olyan cselekmény értendő, amely a családi állást meghatározó körülmények „megmásításában”, annak hamis beállításában nyilvánul meg, és ezzel ok-okozati összefüggésben azzal az eredménnyel jár, hogy a külvilág számára az eredetihez viszonyítottan a passzív alannak más családi állása kerül megállapításra.⁵²³

A fentiekből – meglátásom szerint – adódik, hogy a szóban forgó bűncselekmény úgynevezett nyitott törvényi tényállásnak minősül, vagyis az minden olyan magatartással megvalósítható, amelyek alkalmasak a családi állás megváltoztatására.

A „kicserélés”, illetőleg „más családba csempész” fordulatok – noha a törvényhely által nincsenek nevesítve, ugyanakkor a gyakorlatban – tipikus elkövetési magatartásnak tekinthetők.

A kicserélés két gyermek egymás helyére, és családi helyzetébe való juttatását foglalja magában, jellemzően kórházi összecserélés útján, míg a más családba történő csempészés alapja azon megtévesztő magatartás, amikor az elkövető vagy a valódi, vagy pedig a

---

⁵²¹ Uo. 83.

⁵²² Szomora Zsolt: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Karsai Krisztina (szerk.) i. m. 448.

⁵²³ Uo. 448.

befogadó család tagját téveszti meg a gyermek származásával összefüggésben, előbbinek azt színlelve, hogy a gyermek nem az ő családjába tartozik, utóbbinak pedig értelemszerűen azt, hogy a gyermek az ő családjába tartozik. Természetesen ezen megtévesztő magatartások mellett más megtévesztő cselekmények is tényállásszerűek lehetnek, itt elegendő például csak például a hamis anyakönyvezésre gondolni.⁵²⁴

A törvényhely által a – családi állás megváltoztatása mellett – megjelölt másik elkövetési magatartás a családi állás megszüntetésében határozható meg, melynek tipikus esete, amikor a gyermek eredeti családi állása az elkövetési magatartás következtében (például a gyermek kitétele folytán) nem állapítható meg.⁵²⁵

A bűncselekmény alanya tettesként a Btk. 213. § (1) bekezdésben írt tényállás esetén bárki lehet, a minősített esetek alapja azonban a speciális alanyiség.⁵²⁶

A Btk. 213. § (2) bekezdés a) pontjának alanya így tehát az egészségügyi szolgáltató vagy gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmény alkalmazottja lehet, ha a bűncselekményt foglalkozása körében követi el.⁵²⁷ Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (továbbiakban: Eü. törvény)⁵²⁸ szerint az egészségügyi szolgáltató az egészségügyi államigazgatási szerv által kiadott működési engedély alapján – a tulajdoni formától és fenntartástól függetlenül – minden egészségügyi szolgáltatás nyújtására jogosult egyéni egészségügyi vállalkozó, jogi személy vagy jogi személyiség nélküli szervezet.⁵²⁹

A gyermekjóléti és gyermekvédelmi intézmény fogalmát a Gyvt. határozza meg. Ennek értelmében gyermekjóléti és gyermekvédelmi intézmény az e törvényben (Gyvt.) meghatározott gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgáltató tevékenységet végző szervezet vagy annak szakmailag önálló szervezeti egysége, amely a rá vonatkozó külön jogszabályban leírtak alapján jön létre, legalább három főt foglalkoztatva teljes

---

⁵²⁴ Uo. 448.

⁵²⁵ Uo. 448.

⁵²⁶ Sinku Pál (a): A gyermekek érdekeit sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Belovics Ervin, Molnár Gábor Miklós, Sinku Pál i. m. 256.

⁵²⁷ Uo. 256.

⁵²⁸ 1997. évi CLIV. törvény az egészségügyről (továbbiakban: Eü. törvény)

⁵²⁹ Eü. törvény 3. § f) pont

munkaidőben, valamint a mini bölcsőde és a javítóintézet. Ha a Gyvt. másképp nem rendelkezik, akkor az intézmény fogalmát kell megfelelően alkalmazni a helyettes szülői, illetve nevelőszülői hálózatra is.⁵³⁰

A Btk. v213. § (2) bekezdés b) pontjának alanya csak olyan személy lehet, aki a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy nevelésére, felügyeletére vagy gondozására köteles. Ezen kötelezettséget megalapozhatják a családjogi szabályok (szülő, örökbefogadó, gyám), de azok származhatnak foglalkozásból vagy éppenséggel munkaviszonyból is (oktatási, nevelési feladatok ellátása).

A Btk. 213. § (3) bekezdése, a (2) bekezdés a) pontjában foglalt speciális alanyi kört öleli fel.⁵³¹

A Btk. 213. §-a szerinti bűncselekmény szándékosan követhető el, mely alól kivétel a (3) bekezdésben rögzített tényállás, hiszen az gondatlan alakzatnak tekinthető.⁵³²

A bűncselekmény rendbeliségét a passzív alanyok száma határozza meg.⁵³³

5.4 A kettős házasság

A kettős házasság⁵³⁴ törvényi tényállásának védett jogi tárgya a házasság intézménye. Házasságot alapvetően külön nemű személyek köthetnek, az azonos nemű személyeknek csupán arra van lehetőségük, hogy egymással bejegyzett élettársi kapcsolatot kössenek, melyet a hatályos Btk. – szemben a korábbi szabályanyaggal – már nem védelmez. Ebből kifolyólag a bejegyzett élettársi kapcsolatok vonatkozásában a Btk. visszaható hatályú

---

⁵³⁰ Gyvt. 5. §

⁵³¹ Sinku Pál (a): A gyermekek érdekeit sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Belovics Ervin, Molnár Gábor Miklós, Sinku Pál i. m. 256.

⁵³² Uo. 256.

⁵³³ Szomora Zsolt: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Karsai Krisztina (szerk.) i. m. 449.

⁵³⁴ Btk. „214. § Aki házasságának fennállása alatt újabb házasságot köt, vagy aki házas személlyel házasságot köt, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő”.

alkalmazása szükséges.⁵³⁵ A korábbiakban már említett 154/2008. (XII.17.) AB határozat – mely a bejegyzett élettársi kapcsolatot rendezni kívánó törvényt, annak hatályba lépése előtt megsemmisítette – sem követeli meg azt, hogy a bejegyzett élettársi kapcsolat a házassággal azonos védelmi szinten álljon, az csupán egy házassághoz hasonló jogintézményről beszél, ezzel szintén indokoltá téve azt, hogy a kettős házasság tradicionális tényállása végső soron csak a házasság vonatkozásában követhető el.⁵³⁶

A szóban forgó deliktum szükségszerű eszközcselekménye az úgynevezett materiális közokirat-hamisítás, amely a bejegyzett élettársi kapcsolat mellett létesített házasság vagy újabb bejegyzett élettársi kapcsolat viszonylatában is megvalósulhat, ennyiben tehát továbbra is büntetendő az a család magatartás, ha például az elkövető hamis okirattal igazolja, hogy a házasságkötésnek vagy a bejegyzett élettársi kapcsolat létrejöttének törvényes akadálya nincsen.⁵³⁷

A Btk. 214. §-a szerinti bűncselekménynek nincsen passzív alanya, hiszen mind az a személy, aki házasságban lévő személlyel köt házasságot, mind pedig az a házas személy, aki házasságának fennállta alatt újabb házasságot köt, tettesei lesznek az adott bűncselekménynek.⁵³⁸

A bűncselekmény elkövetési magtartásának az olyan házasságkötés minősül, amely vagy a még fennálló házasság(om) alatt, vagy pedig olyan személlyel, aki házas köttetett.⁵³⁹

A Btk. 214. §-a szerinti bűncselekmény keretdiszpozíció, amelyet a Ptk. irányadó rendelkezései töltenek meg tartalommal.

Elsőként tisztázni szükséges, mit kell jogilag létező házasság alatt érteni?

⁵³⁵Szomora Zsolt: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Karsai Krisztina (szerk.) i. m. 449.

⁵³⁶ 154/2008. (XII.17.) AB határozat

⁵³⁷ Márki Zoltán: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Kónya István (szerk.) i. m. 820.

⁵³⁸ Lajtár István: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Polt Péter (szerk.) i. m. 87.

⁵³⁹ Uo. 87.

A Ptk. rögzíti, hogy létező házassághoz együttesen jelenlévő házasulók kelljenek (férfi és nő), akik az anyakönyvvezető előtt, személyesen, kijelentik, hogy egymással házasságra akarnak lépni. A kijelentés kölcsönös megtörténtét követően az anyakönyvvezető a házasság létrejöttét megállapítja, és a házasságkötés tényét a házassági anyakönyvbe bejegyzi. Bármelyik fenti feltétel hiánya esetén, a házasság nem létezőnek minősül.⁵⁴⁰

A nem létező házasság mellett a Ptk. a házasság jogintézményét illetően érvénytelenségi okokat is nevesít.

Ennek kapcsán hangsúlyozom, hogy az érvénytelenség megállapítását csak bíróságtól lehet kérni, az érvénytelenséget kimondó ítélet azonban mindenkivel szemben hatályos.⁵⁴¹

A Ptk. öt érvénytelenségi okot deklarál, melyek a következők:

- a házasságkötési korhatár el nemérése;
- gondnokság alá helyezés folytán cselekvőképtelen személy házassága;
- a cselekvőképtelen állapotban kötött házasság;
- a rokoni, hozzátartozó kapcsolat fennállta a házasulandó felek között; valamint
- a korábbi házasság fennállta.⁵⁴²

A házasságkötési korhatár vonatkozásában a Ptk. rögzíti, hogy főszabály szerint a tizennyolcadik életév betöltésétől lehet házasságot kötni, azonban bizonyos esetekben kiskorú személyek is köthetnek egymással házasságot. Ehhez minimum a tizenhatodik életévnek a betöltése szükséges, valamint gyámhatósági engedély. Mielőtt azonban erről a gyámhatóság döntene, fontos kikérni a gyámnak vagy a szülőnek a véleményét is ezügyben. El kell tekinteni annak a szülőnek a meghallgatásától, aki a szülői felügyeleti jogát a gyermek sorsát érintő lényeges kérdésekben nem gyakorolhatja, vagy ismeretlen helyen tartózkodik, vagy meghallgatása más elháríthatatlan akadályba ütközik.⁵⁴³

---

⁵⁴⁰ Ptk. 4:5. §

⁵⁴¹ Ptk. 4:14. § (1)-(2) bek.

⁵⁴² Ptk. 4:9.-4:13. §

⁵⁴³ Ptk. 4:9. §

A fentiek mentén kötött házassággal a tizenhatodik életévét betöltött személy - polgári jogi szempontból - nagykorúvá válik.⁵⁴⁴

A tizenhatodik életév be nem töltése előtt kötött házasság, valamint az a házasság, amit a gyámhatóság a tizenhatodik életév betöltése ellenére külön nem engedélyezett, utóbb mégis érvényessé válhat. Ennek lényege, hogy az így kötött házasság a nagykorúság elérését követő hat hónap elteltével, a megkötés időpontjára visszamenőleg érvényessé válik, ha az a házastárs, akinek személyét érintően az érvénytelenségi ok felmerült, a fennálló házasságot a hat hónapos jogvesztő határidőn belül nem támadja meg, továbbá, ha kérelmére a bíróság a más megtámadásra jogosult által korábban - az érvénytelenségi okból fakadóan - megindított pert megszünteti.⁵⁴⁵

A gondnokság alá helyezés folytán cselekvőképtelen személy házassága kapcsán elmondható, hogy érvénytelen annak a személynek a házassága, aki bár nagykorú, de a házasság megkötésekor cselekvőképességét teljesen korlátozó gondnokság hatálya alatt állt. Azonban itt is érvényes azon szabály, miszerint a gondnokság alá helyezett házassága a gondnokság alá helyezés megszüntetését követő hat hónap elteltével a megkötéstől számítottan, visszamenőleges hatállyal érvényes lesz, ha az a házastárs, akinek személyében az érvénytelenségi ok egyébként megvalósult, e házasságot a fennálló határidő alatt nem támadja meg, vagy kérelmére a más jogosult által, evégből indított érvénytelenségi pert a bíróság megszünteti.⁵⁴⁶

A cselekvőképtelen állapotban kötött házasság kapcsán úgyszintén irányadóak az előbb említettek, tehát az ilyen állapotban kötött házasság is minősülhet utóbb, visszamenőleges hatállyal, érvényesnek.⁵⁴⁷

A rokoni, hozzátartozói kapcsolat fennálltakor pedig az alábbiakat tartom szükségesnek kiemelni.

---

⁵⁴⁴ Ptk. 2:10. § (1) bek.

⁵⁴⁵ Dénesné Orcsik Judit: Az érvénytelen házasság nem jogkövetkezmények nélküli házasság: <https://jogaszvilag.hu/szakma/az-ervenytelen-hazassag-nem-jogkovetkezmények-nelkuli-hazassag/>; Letöltve: 2019.07.02.

⁵⁴⁶ Uo.

⁵⁴⁷ Uo.

A jegyző felmentést adhat a testvérnek testvére vér szerinti leszármazójával köttetendő házasság esetén, de csak akkor, ha a házassággal létrejövő kapcsolat a születendő gyermek egészségét nem veszélyezteti.⁵⁴⁸

Az érvénytelen házasság kapcsán hangsúlyozom, hogy ahhoz számos úgynevezett maradékjoghatás kapcsolódik, úgy, mint például: az nem érinti a házassággal szerzett nagykorúságot, az nem befolyásolja a házasság alatt született gyermek apaságának vélelmét, érvénytelenítés után is névviselésre jogosít, valamint annak vagyoni joghatásai is vannak, hiszen akként kell eljárni, mintha azt felbontották volna, ebből kifolyólag pedig öröklési jogi jogkövetkezményei is lehetnek.⁵⁴⁹

A házassággal szerzett nagykorúságot illetően azonban meg kell említeni, hogy, ha a házasságot a bíróság cselekvőképesség hiánya vagy a kiskorúság miatti gyámhatósági engedély hiánya miatt nyilvánítja érvénytelennek, a házasságkötéssel szerzett nagykorúság megszűnik.⁵⁵⁰

Végül, de nem utolsó sorban a Ptk. a házasság megszűnésének lehetséges eseteit is taglalja, melynek értelmében, megszűnik a házasság az egyik házastárs halálával, valamint annak bíróság által történő felbontásával. A házasság megszűnésével gyakorlatilag a házasság nem létezővé válik.⁵⁵¹

A bűncselekmény önálló tettesei és nem társtettesei azok, akik közül az egyik a házasságának fennállása alatt létesít újabb házasságot, a másik pedig tud a korábbi jogviszony fennállásáról.⁵⁵²

A Btk. 214. §-a szerinti bűncselekmény továbbá csak szándékosan valósítható meg.⁵⁵³

---

⁵⁴⁸ Uo.

⁵⁴⁹ Uo.

⁵⁵⁰ Ptk. 2:10. § (2) bek.

⁵⁵¹ Ptk. 4:20. §

⁵⁵² Sinku Pál (a): A gyermekek érdekeit sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Belovics Ervin, Molnár Gábor Miklós, Sinku Pál i. m. 259.

⁵⁵³ Uo. 259.

A vizsgált bűncselekmény rendbelisége a megkötött házasságok számához igazodik.⁵⁵⁴

Ha a bűncselekmény elkövetéséhez segítséget nyújtó anyakönyvvezető a házasságkötés tényét az anyakönyvbe bejegyzzi, akkor ily módon, mint hivatalos személy megvalósítja a Btk. 343. §-a szerinti közokirat-hamisítást.⁵⁵⁵

A Btk. 342. § (1) bekezdés c) pontjába ütköző intellektuális közokirat-hamisítást büntette továbbá a kettős házasságkötés bűncselekményének szükségszerű eszközcselekménye, ilyenkor a két bűncselekmény között fennálló anyagi bűnhalmazat csupán látszólagos.⁵⁵⁶ A közokirat-hamisítás ezen fordulatának megvalósulása esetén viszont a hivatalos személynek – a kettős házasság elkövetőinek megtévesztése révén – tévedésben kell lennie, ugyanis, ellenkező esetben a hivatalos személyt a Btk. 343. § szerinti bűncselekmény tetteseként kell felelősségre vonni.⁵⁵⁷

A kettős házasság továbbá a materiális közokirat-hamisítással (Btk. 342. § (1) bekezdés a) és b) pontjai) valóságos anyagi halmazatba kerülhet.⁵⁵⁸

Az egyes család elleni bűncselekmények dogmatikai elemzését követően, doktori értekezésem következő részében áttekintem azon büntetőeljárásjogi eszközöket, amelyek elsődlegesen a kiskorú személyek védelmét hivatottak garantálni akkor, amikor eljárásjogi pozíciójukat tekintve sértettként érintettek a büntetőeljárásban.

---

⁵⁵⁴ Uo. 259.

⁵⁵⁵ Btk. 343. §

⁵⁵⁶ Sinku Pál (a): A gyermekek érdekeit sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Belovics Ervin, Molnár Gábor Miklós, Sinku Pál i. m. 259.

⁵⁵⁷ Uo. 259.

⁵⁵⁸ Uo. 259.

6. fejezet

A kiskorú sértett védelmét szolgáló eszközök a magyar büntető igazságszolgáltatásban

Disszertációm 3. fejezetében (ld.: Családvédelem „nemzetközi vizeken”. *Különös tekintettel a gyermekek oltalmára.*) ismertettem – többek között – a gyermekbarát igazságszolgáltatás koncepciójának főbb, nemzetközi viszonylatban relevanciával bíró tartalmi elemeit az egyes nemzetközi dokumentumok tükrében.

Doktori értekezésem jelen fejezetében elsőként (röviden) bemutatom az általános magyar helyzetképet, melyből kiderül, hogy Magyarországon miként is jutottak érvényre a gyermekbarát igazságszolgáltatás elvei?

Ezt követően kizárólag azon büntetőeljárás eszközöket tekintem át, melyek a gyermekbarát igazságszolgáltatás elveinek megvalósulását szolgálják.

Ahogy már utaltam rá, eljárásjogi pozíció szempontjából a tizennyolc év alatti személyekkel, mint sértettekkel foglalkozom, ebből eredendően – meglátásom szerint – az egyes részletszabályok ismertetése előtt, tisztázni kell, hogy a büntetőeljárás során ki minősül sértettnek.

A témával összefüggésben irányadó büntető eljárásjogi rendelkezések közül elsődlegesen – ahogy látható lesz – a különleges bánásmód jogintézményének van determináló jelentősége.

Ebből eredendően a szóban forgó jogintézmény részletszabályai kerülnek a fókuszba.

6.1 A gyermekbarát igazságszolgáltatáshoz vezető út

Álláspontom szerint a gyermekek jogai és a gyermekvédelem jelensége természetükből adódóan az egész jogrendszert áthatják. Ezen elgondolásból adódóan minden olyan jogszabályt érint a gyermekbarát igazságszolgáltatás, amely által szabályozott eljárással a gyermek akár közvetlenül, akár közvetett módon, de kapcsolatba kerülhet.

Magyarország - a nemzetközi és az uniós kötelezettségeinek eleget téve - a gyermekeket érintő igazságszolgáltatási rendszereket megkísérelte gyermekbaráttá tenni.

Ennek érdekében 2011-ben a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium – a Belügyminisztériummal és az Emberi Erőforrások Minisztériumával együtt – létrehozta a Gyermekbarát Igazságszolgáltatás Munkacsoportot azon elgondolásból, hogy az előkészítse a szükséges törvénymódosításokat. Mindemellett pedig a Kormány 2012-ben meghirdette a Gyermekközpontú Igazságszolgáltatás évét is. Az első konkrét lépést a gyermekbarát igazságszolgáltatás megvalósulása irányába a gyermekmeghallgató szobák kialakításáról szóló 32/2011. (XI. 18.) KIM rendelet jelentette. A gyermekbarát igazságszolgáltatás elveinek érvényre jutása alapvetően több lépcsőben valósult meg, melynek során fontos mérföldkőnek számított a gyermekbarát igazságszolgáltatás megvalósulásához kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2012. évi LXII. törvény (Első Gyermekbarát Igazságszolgáltatás Törvénycsomag), az egyes törvényeknek a gyermekek védelme érdekében történő módosításáról szóló 2013. évi CCXLV. törvény (Második Gyermekbarát Igazságszolgáltatás Törvénycsomag), illetve a 2015. évi XCII. törvény, mely a Lanzarote-i Egyezményt hirdette ki.⁵⁵⁹

Az első konkrét lépést, amely kifejezetten a gyermekbarát igazságszolgáltatás megvalósulása céljából történt, a rendőrség nyomozóhatóságainál létesítendő gyermekmeghallgató szobák kialakításáról szóló 32/2011. (XI. 18.) KIM rendelet jelentette. A rendelet értelmében a tizennégy éven aluli gyermek meghallgatására kötelező jelleggel csak ilyen szobában kerülhetett sor.⁵⁶⁰ Megjegyzem, hogy a rendőrség nyomozó hatóságainál létesítendő gyermekmeghallgató szobák kialakításáról szóló 32/2011. (XI. 18.) KIM rendelet alapján átadott, és tanúsítvánnyal ellátott gyermekmeghallgató szoba 2018. január 1-jéig volt használható azzal, hogy eddig az időpontig lehetett azokat az átalakításokat elvégezni, amelyek lehetővé tették, hogy ezt követően a meghallgató szoba a tizennegyedik életévét be nem töltött terhelt vagy tanú, valamint a különleges bánásmódot igénylő sértett

---

⁵⁵⁹ Halmos Krisztina: Gyermekvédelem II. órai jegyzet alapján (PPKE-JÁK fiatalkorúak ügyeinek szakjogász képzése)

⁵⁶⁰ 32/2011. (XI. 18.) KIM rendelet

meghallgatására szolgáló rendőrségi helyiség kialakításáról és ellenőrzéséről szóló 34/2015. IM rendelet előírásainak megfelelően.⁵⁶¹

A 2012. évi LXII. törvény a gyermekbarát igazságszolgáltatás megvalósulásához kapcsolódó egyes törvények módosításáról, vagyis az Első Gyermekbarát Igazságszolgáltatási Csomag a Büntető Törvénykönyvet, a Büntetőeljárás Törvényt, a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló törvényt és a polgári perrendtartásról szóló törvényt is módosította.⁵⁶²

A fenti törvénymódosításokkal többek között a büntető eljárásjog körében további garanciák épültek be a fiatalok terhelte és kiskorú tanú meghallgatásával kapcsolatban, a polgári eljárásjog szabályai közül pedig módosultak a zárt tárgyalás elrendelésének feltételei és az illetékességi szabályok. Szabályozásra kerültek a kiskorú fél és tanú meghallgatásának, kihallgatásának szabályai is.⁵⁶³

Az Első Gyermekbarát Igazságszolgáltatási Törvénycsomag hozadéka a következők:

- változtak az fiatalokkal szemben kiszabott pénzbüntetés szabályai;
  - csak behajthatatlanság esetén kell átváltani, lehetőleg közérdekű munkára
  - a közérdekű munkának csak akkor van helye, ha a fiatal terhelte a tizenhatodik életévét betöltötte az ítélet jogerőre emelkedésekor
- a nemi bűncselekmények törvényi tényállásában megjelent „az egyéb hatalmi, befolyási viszonytal való visszaélés” fordulata;
- az új Btk. hatályba lépésével a javítóintézeti nevelés tartama megemelkedett, három évről négy évre, továbbá a szóban forgó büntetőjogi intézkedés alkalmazására a fiatal bűnelkövető huszenegyedik életévének betöltéséig van helye, szem előtt tartva a Btk. 120. § (1) bekezdését;
- a büntethetőség szektorális leszállítása (A Btk. 16. §-ában rögzített bűncselekmények esetén a büntethetőség alsó korhatára – az általánostól eltérően – a bűncselekmény

⁵⁶¹ 34/2015. IM rendelet

⁵⁶² Halmos Krisztina: Gyermekvédelem II. órai jegyzet alapján (PPKE-JÁK fiatalok ügyeinek szakjogász képzése)

⁵⁶³ Bencze-Bózsár Stella: A gyermekbarát igazságszolgáltatás gyakorlati érvényesülése: https://www.mabie.hu/attachments/article/158/Gyb%20igszolg%20%C3%A9s%20gyak%20megval_2017_05_publ.pdf; Letöltve: 2023. január 20.

elkövetésekor fennálló tizenkettedik életév betöltéséhez kötött, amennyiben az ilyen személy rendelkezett a bűncselekmény következményeinek felismeréséhez szükséges belátási képességgel.);

- a kiskorú idézésében, illetve értesítésében - a kiskorú korára, érettségére tekintettel - számára érthető módon tájékoztatást kell adni az idézés, illetve az értesítés tartalmáról;
- ha a tanúvallomás-tételének nincs akadálya, akkor a Be.-ben meghatározott figyelmeztetéseket a tizennyolcadik életévét be nem töltött tanú korára, érettségére figyelemmel, számára érthető módon kell megfogalmazni.⁵⁶⁴

A Második Gyermekbarát Igazságszolgáltatási Csomag számos jogszabályt módosított. A törvény indokolása szerint a módosításoknak három fő célja volt. Az első, hogy kizárják a gyermekek sérelmére súlyos bűncselekményt elkövetőket a gyermekek nevelésével, felügyeletével és gondozásával, gyógykezelésével kapcsolatos tevékenységek köréből. A második a megelőző pártfogás bevezetése volt, mely a bűnelkövetést követő hatékony beavatkozásként fogható fel, amely által csökkenthető a kiskorú elkövetők bűnismétlésének kockázata. A harmadik célként pedig a gyermekek védelme fogalmazódott meg az Internetes bűnözéssel szemben.⁵⁶⁵

A Második Gyermekbarát Igazságszolgáltatási Törvénycsomag hozadékainak az alábbiak minősülnek:

- a megelőző pártfogás jogintézményének bevezetése a büntetőeljárásban;
- az összefoglaló pártfogó felügyelői vélemény kötelezően beszerzendő dokumentummá vált a büntetőeljárás során;
- módosult azon bűncselekményi kör, amelyek vonatkozásában kizárólag az ügyészség végzi a nyomozást.⁵⁶⁶

⁵⁶⁴ Halmos Krisztina: Gyermekvédelem II. órai jegyzet alapján (PPKE-JÁK fiatalok ügyeinek szakjogász képzése)

⁵⁶⁵ Bencze-Bózsár Stella: A gyermekbarát igazságszolgáltatás gyakorlati érvényesülése: https://www.mabie.hu/attachments/article/158/Gyb%20igszolg%20%C3%A9s%20gyak%20megval_2017_05_publ.pdf; Letöltve: 2023. január 20.

⁵⁶⁶ Halmos Krisztina: Gyermekvédelem II., órai jegyzet alapján Halmos Krisztina: Gyermekvédelem II. órai jegyzet alapján (PPKE-JÁK fiatalok ügyeinek szakjogász képzése)

Gyurkó Szilvia⁵⁶⁷ szerint a gyermekbarát igazságszolgáltatással összefüggő törvénycsomagokkal párhuzamosan a magyar igazságszolgáltatási rendszert a nemzetközi „nyomás” hatására az alábbi – rendszerbe foglalt – gyermekjogok hatják át.

Az alapvető/általános gyermeki jogok, amely minden gyermeket, mint önálló jogalanyisággal bíró személyt megilletnek a következők:

- a gyermekek mindenek felett álló érdeke;
- a megkülönböztetés tilalma;
- a gyermekeknek nyújtandó, és az állam által garantált különleges védelem (kizsákmányolással, erőszakkal szemben);
- a gyermekek joga az élethez és az egészséges fejlődéshez;
- a személyiségi jogok tiszteletben tartása;
- a gyermekek joga a saját családban nevelkedéshez;
- a meghallgatáshoz, a véleménynyilvánításhoz való jogok;
- a gyermekek joga az oktatáshoz.⁵⁶⁸

A speciális gyermeki jogok alatt pedig az alábbiak értendők:

- a fiatakorúak igazságszolgáltatására vonatkozó – felnőttekhez képesti – speciális szabályok biztosítása (cél: az eljárás alá vont személy társadalomba való visszailleszkedésének az elősegítése, a helyes irányú személyiségfejlődésének az előmozdítása);
- a szülő vagy a törvényes képviselő jelenléte az eljárásban;
- a bírósági tárgyaláson a nyilvánosság teljes vagy részleges kizárása;
- a gyermekkorú áldozatokat illető rehabilitáció biztosítása;
- a fiatakorú és a felnőtt elítéltek elkülönítésére vonatkozó szabályok;
- a kötelező és ingyenes alapfokú oktatás a szabadságuktól megfosztott személyeknek, továbbá a középfokú oktatás hozzáférhetővé tétel a büntetés-végrehajtási intézetekben;

---

⁵⁶⁷ a gyermekjogok egyik legismertebb hazai szakértője, a Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány alapítója és vezetője

⁵⁶⁸ Gyurkó Szilvia: Gyermekbarát igazságszolgáltatás. In: Vókó György (szerk.): Kriminológiai tanulmányok. Budapest, Országos Kriminológiai Intézet, 2012, 114.

- a tizennyolc év alatti személyek joga a késdelem nélküli eljáráshoz (soronkívüliség elve);
- a kiskorú személyek gazdasági célzattal történő kizsákmányolásának (gyermekmunka, gyermekprostitúció stb.) a tilalma.⁵⁶⁹

Fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy a gyermekbarát igazságszolgáltatás elveinek a gyakorlatban történő megvalósulásával, illetve az etekintetben történő nemzetközi standardoknak való megfelelés kérdéskörével igen részletesen foglalkozott az Országos Kriminológiai Intézet⁵⁷⁰ is a 2018-as esztendőben.

Néhány gondolat erejéig a következőkben kitérek ezen kutatás lényegi megállapításaira. Az Intézetben lefolytatott kutatás 132, büntetőeljárás alá vont kiskorú, sértetti pozíciót betöltő kiskorú személyt vizsgált, kiemelt figyelemmel az ilyen személyek kihallgatása során tapasztaltakra.⁵⁷¹

A vizsgálat alapján megállapítást nyert, hogy a gyermekbarát igazságszolgáltatás koncepciója hazánkban ezidáig nem valósult meg maradéktalanul.⁵⁷²

A kutatás szerint ennek oka abban keresendő, hogy Magyarországon alapvetően eltérő szempontok és érdekek működtetik a gyermekvédelemi szakembereket, a pszichológusokat, a nyomozókat, a nyomozási bírókat, illetőleg az ügyészeket.⁵⁷³

A vizsgálat lényegét tekintve rávilágít azon sajnálatos tényre, miszerint a jogalkalmazók, illetve a tizennyolcadik életévüket be nem töltött személyekkel a büntetőeljárás során közvetlen kapcsolatban álló és az ilyen személyekkel szembeni egyes eljárási cselekmények foganatosítását lefolytató hatósági szereplők hazánkban gyakorta nem bírnak azon speciális

---

⁵⁶⁹ Uo. 114-115.

⁵⁷⁰ Parti Katalin, Solt Ágnes, Virág György: A gyermekkorúak meghallgatása a büntetőeljárás során Magyarországon az európai és a nemzetközi standardok tükrében. In: Vókó György (szerk.): Kriminológiai tanulmányok. Budapest, Országos Kriminológiai Intézet, 2018, 63-86.

⁵⁷¹ Uo. 63-86.

⁵⁷² Uo. 63-86.

⁵⁷³ Uo. 63.

kompetenciákkal, melyek elengedhetetlenek lennének a tizennyolc év alatti személyekkel való kommunikáció és a Büntetőeljárás törvényben deklarált eljárásjogi garanciák érvényre jutása szempontjából.⁵⁷⁴

Az intézeti jelentés a probléma orvoslását – többek között - az intézményes képzésben és továbbképzésben látja.⁵⁷⁵

A kutatás továbbá üdvözli a Barnahus módszert, mely időközben – ahogy arra már utaltam – 2021. január 1. napján beépítésre került a Büntetőeljárás törvénybe.⁵⁷⁶

Ennek kapcsán megjegyzem, hogy – álláspontom szerint – a Barnahus módszer magyar jogrendszerbe történő bevezetése valóban egy fontos mérföldkő lehet a gyermekbarát igazságszolgáltatás koncepciójának hazánkban történő kiteljesedése felé, ugyanakkor ezen rendszernek, mint új jogintézménynek az eredményei csak évek múltán bírnak majd érzékelhető és remélhetőleg pozitív hatással.

6.2 A tizennyolc év alatti sértettekre vonatkozó főbb büntetőeljárásjogi rendelkezések

Doktori értekezésem szóban forgó fejezet része - álláspontom szerint - úgyszintén jól mutatja a kiskorúak védelmének büntetőjogi síkon történő felértékelődését.

Ismételten hangsúlyozom, hogy a gyermek érdekeinek előtérbe helyezése, a velük szemben – a felnőttkorúakhoz viszonyított – eltérő bánásmód valamennyi jogágot, eljárásjogi törvényt át kell, hogy hasson, ugyanakkor disszertációm központi témakörére figyelemmel, jelen esetben csak is kizárólag az ilyen személyekkel érintett büntetőeljárások főbb jellegzetességeit, eljárásjogi garanciát tárom fel, melyek végsősoron a szóban forgó társadalmi réteg fokozott védelmének megteremtését szolgálják.

6.2.1 A sértett fogalma

Az egyes részletszabályok ismertetése előtt elengedhetetlen tisztázni, hogy ki minősül sértettnek a büntetőeljárásban?

---

⁵⁷⁴ Uo. 84.

⁵⁷⁵ Uo. 63.

⁵⁷⁶ Uo. 63.

Hangsúlyozom, hogy a hatályos Büntetőeljárás törvény tervezete a korábbi joganyaghoz képest bővíteni kívánta a sértett fogalmát, példálózó jelleggel az alábbi elgondolások fogalmazódtak meg.⁵⁷⁷

Az első elgondolás szerint sértett az a természetes vagy jogi személy, illetve polgári jogi jogalanyisággal felruházott egyéb szervezet, akire, vagy amelyre a bűncselekmény behatást gyakorolt, vagy mint behatás irányult, valamint az, akiknek, vagy amelynek a jogát (vagy jogos érdekét) a bűncselekmény (közvetlenül) sértette vagy veszélyeztette.⁵⁷⁸

Egy következő álláspont szerint sértett az a természetes vagy jogi személy, illetve polgári jogi jogalanyisággal felruházott egyéb szervezet, akinek, vagy amelynek a jogát (vagy jogos érdekét) a bűncselekmény sértette vagy veszélyeztette, ideértve azt is, aki a bűncselekmény közvetlen következtében testi, érzelmi sérelmet szenvedett, illetve akinek, vagy amelynek a bűncselekmény vagyoni hátrányt okozott.⁵⁷⁹

A Parlament elé terjesztett javaslat az iméntiekben taglaltakhoz képest visszalépést jelentett, mivel eszerint „sértett az a természetes vagy nem természetes személy, akinek, vagy amelynek jogát vagy jogos érdekét a bűncselekmény sértette vagy veszélyeztette”.⁵⁸⁰

Ennek fényében megállapítható, hogy noha a javaslat a korábbi fogalom-meghatározásokhoz viszonyítottan valóban szűkítette a sértetti kört, ugyanakkor a régi Be.-t alapul véve mégis bővítést jelentett, figyelemmel arra, hogy az új definíció egyértelművé teszi, hogy sértett természetes és nem természetes személy egyaránt lehet, szemben a múltbéli szabályanyaggal.⁵⁸¹

Mindezek mellett az új Büntetőeljárás törvény szabályozási elveiről szóló előterjesztésből is egyértelműen tetten érhető a sértett eljárási pozíciójának a felértékelődése: „a büntetőeljárás elsődleges, a bűncselekmények elkövetőinek felelősségre vonásában megnyilvánuló rendeltetése mellett a tágabb értelemben vett büntetőjogi jogalkotás {...}

⁵⁷⁷ Kiss Anna: A sértett szerepe a büntetőeljárásban. In: Vókó György (szerk.) i. m. 116.

⁵⁷⁸ Uo. 116.

⁵⁷⁹ Uo. 116.

⁵⁸⁰ Uo. 117.

⁵⁸¹ Uo. 117.

elfogadott és egyre jobban támogatott fejlődési irányát a sértettek érdekeinek fokozott védelme határozza meg {...} a sértettek nem csupán a bűncselekménnyel megbomlott társadalmi viszony szükségszerű alanyai, hanem e sajátos jogviszony alanyaiként, alapvető jogaik sérelme okán érvényesítendő igényekkel rendelkeznek. Mindebből adódóan fontos célkitűzésként tartható számon a sértetti jogok olyan mértékű kibővítése a büntetőeljárások során, amelyek révén egyrészt azok hatással lehetnek a büntetőeljárás alakulására, másrészt elkerülhető a másodlagos viktimizációjuk.⁵⁸²

6.2.2 A hatályos Be. irányadó rendelkezései

Elsőként kiemelendő a Büntetőeljárás törvénybe foglalt azon garanciális szabály, mely szerint a büntetőeljárás során kívül kell lefolytatni, ha abban tizennyolcadik életévét be nem töltött sértett vagy terhelt vesz rész.⁵⁸³

Ahogy doktori értekezésem gyakorlati részéből megmutatkozott, a fenti garanciális alapelvet a nyomozó hatóságok a tizennyolc év alatti személlyel érintett büntetőeljárások során noha igyekeznek érvényre juttatni, ennek ellenére az ilyen jellegű büntetőügyeknek rendre elhúzódnak.

Ennek háttérében – álláspontom szerint - számos esetben az eljárás tárgyát képező cselekmény bizonyításának nehézsége áll, szem előtt tartva, hogy a büntetőüggyel érintett személyek egymással rokoni, hozzátartozó minőségben állnak, és utóbbira tekintettel a Be. továbbra is lehetőséget biztosít a tanúvallomás magtagadására.

Amennyiben a hozzátartozók, mint sokszor egyetlen szemtanúk, vallomást is tesznek, az sokszor nem befolyástól mentes, ebből adódóan az így tett vallomások önkéntessége kétséges, annak tartalmát pedig mindig fenntarással kell kezelni.

Azokban a büntetőügyekben, amelyeknek sértettje a kiskorú gyermek, fokozott körültekintést kell mutatni a tanúként történő kihallgatásuk során is.

---

⁵⁸² Az új büntetőeljárás törvény szabályozási elvei. A kormány 2015. február 11. napján megtartott ülésén elfogadott előterjesztés: shorturl.at/nEMX4; Letöltve: 2022. 01. 27.

⁵⁸³ Be. 79. § (1) bek. b) pont

A tanúvallomásokkal összefüggésben ismételten felhívom a figyelmet az új Büntetőeljárás törvény 177. § (4) bekezdésében foglalt azon rendelkezésre, mely lehetővé teszi a tanúvallomás bizonyítási eszközként történő felhasználását akkor is, ha utóbb a tanú él mentességi jogával, és a vallomástételt megtagadja.⁵⁸⁴

Szintén egy fontos szabály az idézés körében, hogy a kiskorú idézéséről a gondozását ellátó nagykorú személyt azzal a felhívással kell értesíteni, hogy gondoskodjon a kiskorú megjelenéséről. Amennyiben a kiskorú a tizennegyedik életévét nem töltötte be, a gondozását ellátó nagykorú személy útján kell idézni, illetve értesíteni. A kiskorú idézését és értesítését a törvényes képviselőjével is közölni szükséges.⁵⁸⁵

A bírósági tárgyalás nyilvánosságára irányadó szabályanyag között is fellelhető egy olyan rendelkezés, amely úgyszintén a megjelölt személyi kört kívánja védeni. Ennek értelmében a tárgyaláson hallgatóként tizennegyedik életévét be nem töltött személy nem vehet részt, az egyesbíró, illetve a tanács elnöke a tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt a hallgatóság köréből pedig kizárhatja.⁵⁸⁶

A bíróság végzéssel – melyet indokolni is köteles – zárt tárgyalás rendelhet el az alábbi esetekben:

- erkölcsi okból;
- különleges bánásmódot igénylő személy védelme érdekében;
- minősített adat és egyéb védett adat védelmével összefüggésben.⁵⁸⁷

Doktori értekezésem szempontjából – a fentiek közül – a különleges bánásmódon alapuló oknak van determináló jelentősége, melynek háttérében azon elgondolás húzódik, hogy a sértett/tanú ez esetben vagy speciális jellemzőkkel bír, mely fokozott védelmet igényel, vagy pedig az eljárást tárgyát képező deliktum jellege és az elkövetés körülményei teszik szükségessé a különleges bánásmóduvá nyilvánítást

---

⁵⁸⁴ Be. 177. § (4) bek.

⁵⁸⁵ Be. 115. § (2) bek.

⁵⁸⁶ Be. 436. § (2) bek.

⁵⁸⁷ Be. 436. § (4) bek.

Meglátásom szerint a Be. legfontosabb – többek között – a tizennyolcadik életévüket be nem töltött személyek védelmét garantálni hivatott rendelkezései a különleges bánásmód jogintézményéhez köthetők.

A Be. XIV. fejezete szabályozza a különleges bánásmóddal kapcsolatos rendelkezéseket, melyek elsődlegesen a sértettet és a tanút érintik, de ezen túlmenően, azok más eljárás alá vont szereplőkre is kihatással bírnak. Az önálló fejezetben történő elhelyezés mögött az egyéniesítés szempontjaink a felértékelődése állott, valamint a különleges bánásmódra igényt tartó személyek egyedi szükségleteinek és igényeinek a biztosítása. A hatályos szabályanyag egyfelől konkrétan meghatározza, hogy kik minősülnek különleges bánásmódúaknak, továbbá abból megállapíthatóvá válik, hogy melyek azok az eljárásjogi garanciák, amelyeknek velük szemben érvényesülniük kell, természetesen az általános garanciákon túlmenően.⁵⁸⁸

A Be. egyik fontos újítása, hogy a különleges bánásmódot igénylő személy lemondhat a számára biztosított pluszgaranciákról, kivéve azokról, amelyekről a törvény nem engedi, figyelemmel arra, hogy néhány esetben a Be. kötelezővé teszi az egyes garanciák érvényesülését.⁵⁸⁹

A Be. alapszabályként rögzíti, hogy a különleges bánásmód csoportjába tartozók számára a megadott jogok is csak addig terjedhetnek, ahol mások jogai kezdődnek. Mindez azt jelenti, hogy ezen jogintézményhez kapcsolódó egyes intézkedések alkalmazása nem járhat a büntetőeljárás alá vont más személyek jogainak egyidejű sérelmével.⁵⁹⁰

A sértett definícióját már ismertettem, melynek kapcsán kiemelem, hogy a különleges bánásmód adta lehetőségek csak is kizárólag a természetes személy sértettekre vonatkoztathatók, vagyis a jogi személyek esetén ezen rendelkezések nem lehetnek irányadónak..⁵⁹¹

---

⁵⁸⁸ Kiss Anna: A sértett szerepe a büntetőeljárásban. In: Vókó György (szerk.) i. m. 189.

⁵⁸⁹ Uo. 190.

⁵⁹⁰ Uo. 190.

⁵⁹¹ Uo. 190.

A Be. értelmében a természetes személy sértett és a tanú különleges bánásmódot igénylő személynek minősül, ha a személyes jellemzői vagy az eljárás tárgyát képező bűncselekmény jellege és körülményei alapján

- a megértésben, a megértetésben;
- az e törvényben meghatározott jogok gyakorlásában vagy kötelezettségek teljesítésében; vagy
- a büntetőeljárásban való hatékony részvételében akadályozott.⁵⁹²

A Be. továbbá – példálózó jelleggel – deklarálja a különleges bánásmódot megalapozó személyes jellemzők körét. Ezalatt érteni kell kiváltképp az érintett személy életkorát, a szellemi, fizikai, egészségügyi állapotát, valamint a büntetőeljárásban részt vevő más személyhez fűződő viszonyát.⁵⁹³

Az eljárás tárgyát képező cselekményeknél a jogalkotó a bűncselekmény kirívóan erőszakos jellegét említi, e tényállások esetében a sértett különleges bánásmódot élvez. E körbe sorolandók például a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények, amely bűncselekményekkel érintett büntetőeljárások során a sértettek külön döntés nélkül különleges bánásmódúaknak minősülnek.⁵⁹⁴

További jogalkalmazói döntés nélkül különleges bánásmódú személyeknek tekintendők még a tizennyolcadik életévüket be nem töltött, valamint a fogyatékos személyek.⁵⁹⁵

Mindemellett a bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság hivatalból vagy az érintett indítványára is dönthet a különleges bánásmódúvá nyilvánításról, a fentiekben említett, mérlegelést nem tűrő esetkörökön kívül is.⁵⁹⁶

---

⁵⁹² Be. 81. § (1) bek.

⁵⁹³ Be. 81. § (2) bek.

⁵⁹⁴ Kiss Anna: A sértett szerepe a büntetőeljárásban. In: Vókó György (szerk.) i. m. 191.

⁵⁹⁵ Uo. 191.

⁵⁹⁶ Be. 81. § (3) bek.

A különleges bánásmód megállapítása alapvetően nincs formakényszerhez kötve, az erre irányuló kérelem elutasításakor azonban határozatot kell hozni.⁵⁹⁷

A különleges bánásmód szabályai noha jöllehet elsődlegesen a sértettre, valamint a tanúra vonatkoznak, bizonyos – kiváltképp a Be. 85. § (1) bekezdésében írt – intézkedések a tizennyolc év alatti, a fogyatékos, továbbá a jellemzően veszélyeztett helyzetben lévő terheltre is irányadónak tekintendők. A különleges bánásmód adta lehetőségek mindemelett pedig a védőre, a szakértőre, a szaktanácsadóra, a vagyoni érdekeltre, a segítőre, sőt, rájuk hivatkozva, más személyre is kiterjeszthetők.⁵⁹⁸

A Be. 85. §-a tételesen felsorolja azokat az intézkedéseket, amelyek a bíróság, az ügyészség vagy a nyomozó hatóság eszközéül szolgálhatnak a különleges bánásmódhoz tartozó eljárási garanciák érvényesítése során.

Eszerint a bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság a különleges bánásmódot igénylő személy jogai gyakorlásának, kötelezettségei teljesítésének érdekében:

- a) biztosítja, hogy az érintett személy a különleges bánásmódot megalapozó körülményekből fakadó akadályok ellenére megfelelően gyakorolhassa az e törvényben meghatározott jogait, illetve teljesíthesse kötelezettségeit;
- b) fokozott körültekintéssel jár el a kapcsolattartás során;
- c) a büntetőeljárás lefolytatása során fokozott körültekintéssel jár el az érintett személy magánéletének kímélete érdekében;
- d) fokozott védelemben részesíti az érintett személy különleges bánásmódot megalapozó körülményekkel összefüggő személyes adatait, így különösen az egészségügyi adatait;
- e) elősegíti, hogy az érintett személy segítő közreműködését vehesse igénybe;
- f) az eljárási cselekmények tervezése és elvégzése során az érintett személy személyes igényeinek figyelembevételével jár el, és az érintett személy részvételét igénylő egyes eljárási cselekményeket haladéktalanul folytatja le,
- g) az érintett személy részvételét igénylő eljárási cselekményt úgy készíti elő, hogy az megisméltés nélkül elvégezhető legyen,

---

⁵⁹⁷ Belovics Ervin, Tóth Mihály: Büntető eljárásjog. Ötödik aktualizált kiadás. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2020, 133.

⁵⁹⁸ Uo. 134.

h) biztosítja, hogy az érintett személy az eljárási cselekmény során, valamint az eljárási cselekmény helyszínén a büntetőeljárásban részt vevő más személlyel szükségtelenül ne találkozzon, különösen, ha a különleges bánásmódot e személyhez fűződő viszonya alapozza meg,

i) az eljárási cselekményt az erre szolgáló, vagy arra alkalmassá tett helyiségben végzi el, feltéve, hogy az érintett személy jogai gyakorlásának, kötelezettségei teljesítésének elősegítése és kímélete más módon vagy más intézkedéssel nem biztosítható,

j) kép- és hangfelvételt készíthet az érintett személy részvételét igénylő eljárási cselekményről,

k) telekommunikációs eszköz útján biztosíthatja az érintett személy jelenlétét az eljárási cselekményen.⁵⁹⁹

Az ilyen személyek érdekeire tekintettel továbbá lehetősége van a bíróságnak a tárgyalásról a nyilvánosságot kizárnia.⁶⁰⁰

Disszertációm szempontjából alapvetően a Be. 87-88. §-aiban foglaltaknak van determináló jelentőségük, figyelemmel arra, hogy előbbi kifejezetten a tizennyolcadik életévüket be nem töltött személyekhez, míg utóbbi a tizennégy év alattiakhoz kötődik, és rájuk nézve fogalmaznak meg előírásokat.

A tizennyolcadik életévüket be nem töltött személyek vonatkozásában az alábbiakat kell szem előtt tartani.

Az ilyen személyekkel szemben fogatosított eljárási cselekményekről lehetőség szerint kép-és hangfelvételt szükséges készíteni, továbbá elrendelhető, hogy az adott intézkedés végrehajtásakor igazságügyi pszichológus szakértő is jelen legyen. Az eljárási cselekmény tehát igazságügyi pszichológus szakértő vagy a Gyvt. 61. § (2) bekezdésében meghatározott szolgáltatást végző szaktanácsadó közreműködésével is fogatosítható. További fontos szabály, hogy a tizennyolcadik életévét be nem töltött tanú vallomása műszeres

---

⁵⁹⁹ Be. 85. § (1) bek. a)-k) pontjai

⁶⁰⁰ Be. 85. § (1)-(2) bek.

vallomásellenőrzéssel nem vizsgálható, illetve szembesítése csak hozzájárulása esetén rendelhető el.⁶⁰¹

A tizennegyedik életévét be nem töltött személy vonatkozásában a Be. hangsúlyozza, hogy az ilyen személyek eljárási cselekményeken való részvétele kerülendő. Az eljárási cselekményen való jelenlét alapvetően akkor indokolt, amikor az ettől várható bizonyíték másképp nem szerezhető meg vagy nem pótolható. Az ilyen személy jelenlétét igénylő eljárási cselekményt a kifejezetten erre a célra szolgáló helyiségben szükséges fogantatosítani. A nyomozás során törekedni kell arra, hogy az egyes intézkedéseket – feltéve, ha az a nyomozás érdekeibe nem ütközik - egyazon személy végezze. Rendkívül lényeges garanciális szabály, hogy valamennyi eljárási cselekményről ez esetben kép- és hangfelvételt szükséges készítenie a bíróságnak, az ügyészségnek, illetőleg a nyomozó hatóságnak. A tizennégy év alattiak szembesítése szigorúan tilos, továbbá az ilyen életkori sajátosságokkal rendelkező személlyel összefüggésben végzett eljárási cselekményeken a védő és a terhelt személyesen nem lehet jelen. A jelenlétet ilyenkor más módon, például telekommunikációs eszköz útján kell biztosítani. Végül, de nem utolsó sorban a törvény lehetővé teszi, hogy a tizennégyik életévüket be nem töltött személyek tanúként történő kihallgatásakor a terhelt és védője személyesen is jelen lehessenek, amennyiben az ilyen személy tanúként történő kihallgatására valamelyikük indítványa alapján kerül sor.⁶⁰²

Büntetőeljárásjogi aspektusból – ahogy látható volt – a Be.-ben írt rendelkezések közül elsődlegesen a különleges bánásmód jogintézményének volt determináló jelentősége.

Úgy gondolom, hogy doktori értekezésem jelen fejezetéből egyértelműen megmutatkozott, hogy az egyik, hanem a legsérülékenyebb társadalmi csoportot, a kiskorú személyek képezik, akiket a jog erejével fokozottan védeni szükséges.

Mindebből adódóan a hatályos eljárásjogi joganyagot az érintett személyi kör szükségleteikhez, személyes jellemzőikhez mérten – alkalmazkodva a végbemenő változásokhoz – folyamatosan formálni, újítani szükséges, tehát az effajta jogalkotói törekvések nem hagyhatnak alább.

---

⁶⁰¹ Belovics Ervin, Tóth Mihály i. m. 135.

⁶⁰² Be. 88. (1)-(4) bek.

7. fejezet

Záró gondolatok, következtetések

A család büntetőjogi védelmének szabályozási koncepciója hazánkban, különös tekintettel a kiskorú személyek oltalmára” című PhD. értekezésem alapját – ahogy látható volt – annak mélyreható elemzése képezte, hogy a büntetőjog miként képes védelmezni a család struktúráját, illetve hogyan hat a családi viszonyokat sértő magatartásokra.

Sajnálatos, de tény, hogy a generális jellegű bűncselekmények (például: testi sértés) jelentős részének megvalósítására is „családon belül” kerül sor, azonban a Büntető Törvénykönyv külön fejezetben oltalmazza a speciális jellegű tevékenységekkel szemben a család jogintézményét.

Ezen speciális bűncselekmények közül a gyermekek érdekeit sértő deliktumokat helyeztem a kutatásom fókuszába. Ebbe a körbe tartozik a kiskorú veszélyeztetése, a gyermekmunka, a kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása és a kiskorú elhelyezésének megváltoztatása.

A kutatásom kiterjedt a szóban forgó bűncselekmények normafejlődési folyamatának bemutatására, a dogmatikai nehézségek elemzésére, de sor került a nemzetközi jogi dokumentumok áttekintésére is.

Az elméleti háttér feltárásán túl a gyakorlati sajátosságok értékelése is megtörtént.

Az elméleti rész alapját a vonatkozó szakirodalom, (kommentárok, tankönyvek), valamint a folyóiratcikkek képezték

A joggyakorlatot bemutató empirikus kutatási részben két országos, valamint egy, a főváros illetékességi területére kiterjedő aktavizsgálat eredményei találhatóak. Az aktakutatások lefolytatására három év állt rendelkezésemre.

A kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása, valamint a kiskorú elhelyezésének megváltoztatása bűncselekmények vonatkozásában az új Btk. hatályba léptétől számítottan a kutatás tárgyi évéig bezárólag vizsgáltam – országos teljes mintát alapul véve – az összes

jogerős ítéletet. Ezalatt a kiskorúval való kapcsolattartás akadályozásánál a 2013. július 01. és 2017. december 31. közötti, míg a kiskorú elhelyezésének megváltoztatásánál a 2013. július 01. napja és 2019. december 31. napja közötti időszakot kellett érteni. A kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása bűncselekményének vizsgálata során továbbá az egyéb büntethetőséget megszüntető okra figyelemmel történő eljárást megszüntető végzéseket is áttekintettem. A kiskorú veszélyeztetésének büntetettét pedig célzottan a fővárosban, a 2019-es esztendőben jogerőre emelkedett ítéleteket alapul véve vizsgáltam.

A gyakorlati aspektusok feltárásban kiemelt jelentőséggel bírtak, valamint az Országos Kriminológiai Intézet munkájának eredményességéhez is nagyban hozzájárultak az egyes kutatásokkal összefüggésben kapott ügyészi észrevételek is, amelyek úgyszintén fontos részét képezték doktori értekezésemnek.

Az aktakutatások fő célja a magyar büntetéskiszabási gyakorlatnak a feltárása volt a gyermekek érdekét sértő bűncselekmények vonatkozásában.

A kiskorú veszélyeztetésének büntette két önálló alaptényállásból áll, a Btk. 208. § (2) bekezdése, mint második alaptényállás egy szubszidiárius alakzatnak minősül. A normaszöveg sajátosságaira az e tárgykörben végzett aktakutatás is figyelemmel volt, ebből eredendően a jogerős ítéletek főbb tendenciái az egyes alapesetekre vetítve külön-külön kerültek taglalásra.

A 2019-es esztendőben összesen 108 jogerős ítélet született a fővárosban, amelyek áttekintése során megállapítást nyert, hogy alapjaiba véve a Btk. 208. § (1) bekezdésébe ütköző alakzat bír nagyobb előfordulási gyakorisággal, hiszen 87 ügyben évégett, míg a fennmaradó 21 ügyben a (2) bekezdésbe ütköző magatartás miatt került sor a büntetőjogi felelősségre vonás megállapítására. A vizsgált időszakban felmentő ítélet nem született.

Az elkövetők számát illetően elmondható, hogy 95 fő bűnössége a Btk. 208. § (1) bekezdésébe, míg 22 fő bűnössége, a Btk. 208. § (2) bekezdésébe ütköző magatartás miatt került megállapításra, az elkövetők száma összesen: 117 fő volt.

A Btk. 208. § (1) bekezdésében írt bűncselekmény elkövetői javarészt önálló tettesi minőségben szerepeltek, társtettesi minőség megállapítására 5 jogerős ítéletben került sor.

A társtettesi alakzat kapcsán ismételten hangsúlyozom, hogy nincs egységes jogirodalmi/nézőpont tekintetben, hogy a törvényi tényállás ezen fordulatainak diszpozíciószerűsége esetén társtettesi minőség megállapításának egyáltalán lehet-e helye, vagy valamennyi elkövető a bűncselekmény önálló alanya lesz. A Btk. 208. § (2) bekezdését illetően továbbá egyetlen egy jogerős ítélet rendelkezett ezen elkövetési formáról.

A kiskorú veszélyeztetésének büntette vonatkozásában a büntetékiszabási gyakorlat a következőképp alakult.

Az egyes büntetések előfordulásának gyakorisága [Btk. 208. § (1) bekezdés, 87 ügyre és a 95 elkövetőre vetítve]:

- végrehajtandó szabadságvesztés, és vele együtt közügyektől eltiltás: 11 fő
- felfüggesztett szabadságvesztés: 67 fő
- elzárás: 1 fő
- pénzbüntetés: 9 fő
- közérdekű munka: 7 fő
- foglalkozástól eltiltás: 1 fő - szabadságvesztés büntetés mellett

Az alkalmazott intézkedések előfordulásának gyakorisága [Btk. 208. § (1) bekezdés]: -

Az egyes büntetések előfordulásának gyakorisága [Btk. 208. § (2) bekezdés, 21 ügyre és a 22 elkövetőre vetítve]:

- végrehajtandó szabadságvesztés, és vele együtt közügyektől eltiltás: 1 fő
- felfüggesztett szabadságvesztés: 16 fő
- pénzbüntetés: 3 fő
- közérdekű munka: 2 fő

Az alkalmazott intézkedések előfordulásának gyakorisága [Btk. 208. § (2) bekezdés]:-

A fentiekben felvázolt statisztikai adatokból – azon túlmenően, hogy valamennyi ügyben büntetés kiszabására került sor – kitűnik, hogy foglalkozástól eltiltásra csupán egy ügyben került sor, amely egy nagyon csekély számadat, és mely egy „jogalkalmazási hibaként” tartható számon. Az eljáró ügyészségek vádiratának „indítvány része”, továbbá a bírósági

ítéletek rendelkező részei rendre figyelmen kívül hagyták a Btk. 52. § (4) bekezdésében foglaltakat, melynek értelmében a kiskorú veszélyeztetése bűncselekményének elkövetőjét el kell tiltani bármely olyan foglalkozás gyakorlásától vagy egyéb tevékenységtől, amelynek keretében tizennyolcadik életévét be nem töltött személy nevelését, felügyeletét, gondozását, gyógykezelését végzi, illetve ilyen személlyel egyéb hatalmi vagy befolyási viszonyban áll. Különös méltánylást érdemlő esetben a foglalkozástól eltiltás kötelező alkalmazása mellőzhető.

Ahogy látható volt, a Legfőbb Ügyészség BF.124/2019/12. számon előbb egyedi állásfoglalást, majd 2020 augusztusában országosan iránymutatást adott ki, amelynek lényege, hogy a Btk. 52. § (4) bekezdését az (1) bekezdésben szabályozott estekörtől függetlenül kell kezelni. Ezen elgondolás nem ment át a gyakorlatba, amit alátámaszt az is, hogy 2021. november 10. napján a Fővárosi Főügyészség is közzétette iránymutatását e tárgykörben a jövőbeni helytelen ügyészi gyakorlat kiküszöbölése érdekében.

A Btk. 208. § (1) bekezdésével bűnhalmazatban álló deliktumok vizsgálatakor figyelmes lettem egy jogalkalmazási problémára, ugyanis a kiskorú veszélyeztetése büntettének első alapesete és a testi sértés büntette/vétsége számos esetben tévesen kerültek együttes megállapításra. A Btk. 164. § (2)-(4) bekezdése szerinti testi sértés elkövetése esetén, amennyiben fennállnak a kapcsolati erőszak törvényi tényállásának feltételei is, akkor a kiskorú veszélyeztetése büntettének a kapcsolati erőszakkal halmazatban történő megállapításának van helye, vagyis ilyenkor a bűnhalmazatot nem a testi sértés megjelölt fordulatainak valamelyikével szükséges megállapítani. Ennek kapcsán hangsúlyozom, hogy a kapcsolati erőszak törvényi tényállása és a kiskorú veszélyeztetésének büntette nemcsak akkor állhatnak egymással bűnhalmazatban, ha egyazon sértett, vagyis a kiskorú gyermek sérelmére történik valamennyi diszpozíciószerű magatartás kifejtése, hanem akkor is, amikor eltérő sértettekről van szó, ezalatt értve például azt az esetkört, amikor az elkövető a kiskorú gyermeke édesanyját, annak szeme láttára, rövid időközön belül, legalább két alkalommal megveri, a kapcsolati erőszak normaszövegébe illeszkedő testi sértést okozva ezzel.

A 87 jogerős ítéletből csupán 4 olyan volt, amikor a Btk. 208. § (1) bekezdése szerinti kiskorú veszélyeztetése a kapcsolati erőszakkal bűnhalmazatban állt, mely egy rendkívül csekély számadatnak mondható. A Btk. 208. § (1) bekezdése ezzel szemben a testi sértéssel

jóval több alkalommal, szám szerint 19 jogerős ítéletben állt halmazatban, melyből 15 ügyben – meglátásom szerint – adottak lettek volna a kapcsolati erőszak bűncselekményének törvényi feltételei.

Jogalkalmazási problémaként tarthatók számon azok az esetek, amikor a kiskorú gyermek testi bántalmazásakor a szülő felelőssége csak a kiskorú veszélyeztetésének büntetőjogi kerület megállapításra, egész egyszerűen figyelmen kívül hagyva a bántalmazás tényét. Utóbbit pedig szem előtt kell tartani, hiszen a Btk. 208. § (1) bekezdésében foglalt tényállás egy materiális veszélyeztető deliktum, ami annyit tesz, hogy ez esetben a diszpozíciószerűségnek nem feltétele a testi sértés bekövetkezése, egyetlen egy kivétel van csupán, a kiskorú testi fejlődésének a veszélyeztetése. A veszélyeztetésen túlterjeszkedő magatartások tehát mindig külön büntetőjogi értékelés tárgyát kell, hogy képezzék.

Egyebekben az akták áttekintésekor - a Btk. 208. § (2) bekezdésével összefüggésben - egy igen súlyos jogalkalmazásbeli hibára lettem figyelmes, olybá tűnik, hogy a törvényi tényállás ezen fordulatát illetően nem tisztázták az alanya válás feltételei. A bírói gyakorlat ugyanis számos esetben mellőzte azon jogirodalmi elgondolást, melynek értelmében a (2) bekezdésben írt bűncselekmény alanya csak olyan tizennyolcadik életévét betöltött személy lehet, aki nem köteles a kiskorú nevelésére, felügyeletére, gondozására, ellenkező esetben ugyanis az (1) bekezdés szerinti felelősségre vonásnak van helye.

A kiskorúval való kapcsolattartás akadályozását büntető törvényi tényállással összefüggésben lefolytatott aktakutatás alapját 30 jogerős ítélet képezte, felmentő ítéletről nincs tudomásom. Alapvetően az összes olyan jogerős ítéletet vizsgáltam, amely 2013. július 01. és 2017. december 31. napja között Magyarországon született. Mindezek mellett a szóban forgó bűncselekmény normaszövege által meghatározott egyéb büntethetőséget megszüntető okra hivatkozással történő eljárást megszüntető végzéseket is áttekintettem, mely 5 ügyet jelentett.

A fő problémát az ilyen jellegű ügyekben a gyermek édesapja és édesanyja közötti kibékíthetetlen ellentét képezte. Valamennyi jogerős ítélet (kivétel nélkül!) ugyanis arról tett tanúbizonyosságot, hogy az édesanya akadályozta a kapcsolattartást, jellemzően a különélő szülő és a közös kiskorú gyermek között, amely magatartás a gyermek apa ellen történő nevelésében manifesztálódott.

Az elkövetők 90%-a, azaz 27 fő volt élettársával/házastársával, 2 fő a gyermek apai nagyszülőjével, míg további 1 fő a saját édesanyjával, vagyis az anyai nagyszülővel szemben valószínűsítette meg a bűncselekményt. Megállapítást nyert továbbá, hogy valamennyi elkövető önálló tette volt az aktavizsgálat tárgyát képező bűncselekménynek.

A kiszabott büntetések kapcsán elmondható, hogy 1 fővel szemben került sor ténylegesen végrehajtandó szabadságvesztésre ítéletre, melyhez közügyektől való eltiltás is társult, mint mellékbüntetés. Elzárás büntetést 1, közérdekű munka büntetést 2, míg pénzbüntetést 4 fővel szemben alkalmazott az eljáró bíróság. Mindezek mellett a bíróság 4 fővel szemben a szabadságvesztés büntetés végrehajtását próbaidőre felfüggesztette.

Az alkalmazott intézkedéseket illetően elmondható, hogy megrovásról 3, míg próbára bocsátásról 15 jogerős ítélet rendelkezett. 2 ügyben a próbára bocsátás próba ideje alatt pártfogó felügyelet elrendelésére is sor került.

Mindezekből következik, hogy a jogerős ügyek 60%-ában csak intézkedés alkalmazására került sor.

A vizsgált ügyekben megállapítást nyert, hogy az eljáró bíróságok ítélezésük során előszeretettel támaszkodtak az igazságügyi pszichológus szakértő véleményben foglaltakra, melynek fő célja, a bíróság segítése annak megállapításában, hogy fenn áll-e az önhiba a kapcsolattartásra kötelezett oldaláról a kapcsolattartásra jogosult és a kiskorú gyermek közötti kapcsolatlétesítés elmaradását illetően.

Mindemellett az ilyen jellegű büntetőügyekben a kapcsolat kikényszerítése érdekében alkalmazott bírság kiszabását követően tanúsított, a kapcsolattartást önhibából akadályozó magatartás bizonyítása nehézkes, mert az esetek túlnyomó részében a cselekménynek nincsenek közvetlen tanúi, ha pedig vannak, akkor a tanúk vagy hozzátartozók, vagy pedig kiskorú személyek.

Megállapítást nyert továbbá, hogy a vizsgált bűncselekménnyel összefüggésben alkalmazott joghátrány nem bír visszatartó erővel.

A kiskorúval való kapcsolattartás akadályozását büntető törvényi tényállásával összefüggésben a Büntető Törvénykönyv egy egyéb büntethetőséget megszüntető okról is rendelkezik, évégett eljárást megszüntető végzést öt ügyben hozott az eljáró bírósága vizsgált időszakban.

Meglátásom szerint egyrészt az ilyen jellegű ügyekben már eleve nehézséget jelent annak megítélése is – feltéve, ha több elmulasztott kapcsolattartásról van szó – hogy a szülővel való újbóli találkozás egyáltalán melyik elmulasztott kapcsolattartásnak felel meg, melyiket „váltja ki”. Másrészt pedig ahhoz, hogy a kapcsolattartás biztosítottnak legyen mondható, hosszabb időre van szükség, tehát egyszeri alkalmakból nem lehet komolyabb konzekvenciákat levonni.

Az aktákból kiolvashatóvá vált, hogy az eljáró bíróságok kivétel nélkül a tárgyaláson elhangzottakra alapozták döntésüket a Btk. 210. § (2) bekezdésének megállapítása során, és nem vizsgálták az ott tett állítások valóságtartalmát. Egyetlen egy ilyen jellegű végzésben sem találtam arra való utalást, hogy hány alkalom tekinthető már elégségesnek a kapcsolattartás megfelelő biztosításának megállapításához, továbbá a „pótlások megkezdése” törvényi tényállási fordulattal sem foglalkoztak a bíróságok.

A kiskorú elhelyezésének megváltoztatását büntető törvényi tényállás tárgyában végzett – országos teljes mintán alapuló – aktavizsgálat bázisát a 2013. július 1. és 2019. december 31. napja közötti összes jogerős ítélet képezte. Ezen időtartam alatt 66 bűnösséget megállapító és 3 felmentő ítélet született.

Valamennyi jogerős ítéletben az eljáró bíróságok a bűncselekmény alapesete miatt történő büntetőjogi felelősségre vonást látták indokoltnak.

A jogerős bűnösséget megállapító ítéletek 78 vádlott büntetőjogi felelősségéről rendelkeztek, 11 ügyben társtettesi minőség, míg 1 ügyben részesi alakzat (bűnsegéd) megállapítására került sor.

A bűnösséget megállapító jogerős ítéletekben fellelhető büntetőjogi szankciók előfordulásának gyakoriságából alapvetően azon következtetésre lehetett jutni, hogy az ilyen jellegű ügyekben az eljáró bíróságok a büntetéskiszabási célok érvényre jutásához nem látták

elegendőnek intézkedések alkalmazását, figyelemmel arra, hogy az elkövetők 68 %-ával szemben (53 fő) büntetés kiszabására került sor.

A Btk.-ban meghatározott büntetési nemek közül az ilyen jellegű ügyekben a közérdekű munkára (12 fő), illetve a pénzbüntetésre ítélet (17 fő) fordult elő legnagyobb számmal. Egyebekben 2 főt elzárásra; további 4 főt végrehajtható szabadságvesztésre ítélt a bíróság. Noha végrehajtható szabadságvesztés kiszabására csak 4 ügyben került sor, ennek ellenére 18 olyan jogerős bírósági ítéletről lehetett beszámolni, amely bár szabadságvesztésben jelölte meg az alkalmazandó joghátrányt, ugyanakkor annak végrehajtását próbaidőre felfüggesztette.

A Btk.-ban felsorolt intézkedések közül egyértelműen a próbára bocsátás (23 fővel szemben) dominált, kis számmal ugyan, de megrovás (2 fővel szemben) alkalmazására is sor került.

A vizsgált bűncselekmény joggyakorlatát illetően megállapítást nyert, hogy az ilyen jellegű büntetőeljárássok során elsődlegesen a szóban forgó bűncselekményi tényállás által megkívánt célzat értelmezése, és megállapíthatósága jelentett problémát.

Nincs egységes jogirodalmi állásfoglalás és joggyakorlat ugyanis tekintetben, hogy a törvényhely ezen fordulatának kimerítéséhez, milyen jellegű magatartás kifejtésére van szükség, és, hogy ez a magatartás egyáltalán mérhető-e, azaz meghatározható-e konkrét időintervallumban.

Megemlítendő, hogy kis számmal ugyan, de felmentő ítélet is született a kutatás tárgyát képező időszakban.

A felmentő ítéletek hátterében az alábbi okok húzódtak:

- a deliktum megállapításához szükséges célzat hiánya;
- a BH 1989.264.-ben foglaltak fennállta (A bírói gyakorlat értelmében nem valósul meg jelen bűncselekmény akkor, amikor a kiskorú, akit az egyik szülőnél helyeztek el, jogszerűen meglátogatja a másik szülő, majd ottmarad, és szülői figyelmeztetés ellenére sem hajlandó visszamenni ahhoz a félhez, akinél elhelyezték. Ilyenkor nincs „elvitel”, a bűncselekmény meg mulasztással nem jöhet létre.);
- az egyes elkövetési magatartások kifejtésekor megkövetelt „aktivitás” hiánya;

- a gyermek elhelyezését rendező végrehajtható hatósági határozattal történő „szembehelyezkedés” hiánya.

Végül, de nem utolsó sorban a tizennyolc év alatti személlyel, mint sértettel érintett büntetőeljárások során – általánosságba véve – az alábbi szempontokra kell figyelemmel lenni a lefolytatott aktavizsgálat eredményei, valamint a rendelkezésre álló jogalkalmazói észrevételek alapján.

Ahogy látható volt, a tizennyolcadik életévüket be nem töltött személyek vonatkozásában a Be. elvi éllel leszögezi, hogy az ilyen személyek – jogalkalmazói mérlegelést nem tűrően – különleges bánásmódot igénylő személyeknek minősülnek.

Alapvető kívánalom tehát, hogy a szóban forgó személyi kört érintően fogatosított eljárási cselekmények során érvényje jussanak azon törvényi előírások, amelyek - az általánostól eltérően - a különleges bánásmódot élvező személyek számára büntetőeljárási jogaik gyakorlásának előmozdítását, támogatásukat, védelembe részesítésük elősegítését garantálni hivatottak.

A különleges bánásmód jogintézményének fő célja – meglátásom szerint – ugyanis, hogy az ügynevezett sérülékeny csoportba tartozó személyek az ilyen hátránnyal nem rendelkezőkkel azonos módon gyakorolhassák jogaikat, függetlenül az eljárásbeli pozíciójuktól.

A tizennyolcév alatti sértettel érintett büntetőeljárás során különös gondossággal kell eljárniuk a jogalkalmazóknak annak érdekében, hogy a más eljárási résztvevőkkel való szükségtelen találkozás, a jelenlételet igénylő eljárási cselekmény szükségtelen ismétlése elkerülhető legyen, valamint, hogy a szükségesnek vélt, és a személyes jelenlételet igénylő cselekmény fogatosítására haladéktalanul sor kerüljön.

Amennyiben van rá mód – ahogy látható volt - lehetőség szerint az erre a célra kialakított külön helyiségben kell végrehajtani a szükséges eljárási cselekményt, a jogok gyakorlása és a kötelezettségek teljesítése során a személyes szükségletek figyelembe vétele, valamint az adatvédelmi szabályok körültekintő alkalmazása mellett.

Fontos garanciális szabályként fogalmazódott meg továbbá a soron kívüliség elve, amelynek lényege, hogy a büntetőeljárást soron kívül kell lefolytatni, ha abban tizennyolcadik életévét be nem töltött sértett (vagy egyébéként terhelt) vesz részt.

Ahogy látható volt, számos ügyészség felhívta a figyelmet arra, hogy a tizennegyedik életévét be nem töltött személy tanúként a tárgyaláson nem hallgatható ki.

Gyakorta előfordul ugyanis, hogy a kiskorú ügy kerül a sértetti pozícióba, hogy ellene saját családtagjai fejtették ki a büntetőjog-ellenes magatartást. Az ilyen jellegű ügyekben – nem nehéz belátni -, hogy bizonyítási nehézséget okoz, hogy a hozzátartozói minőségre történő hivatkozással a tanúvallomások rendre megtagadásra kerülnek.

Az egyes ügyészségek ennek keretén belül külön felhívták a figyelmet arra, hogy azokban az ügyekben sem mindig eredményes a bizonyítás, amelyekben a tanúk kihallgatása megtörtént. Az idő előrehaladtával ugyanis az emlékek halványulnak, a tanúk egyre kevésbé emlékeznek a hallottakra, ellentmondásos vallomásokat tesznek, ebből adódóan gyakori, hogy az eljárást megszünteti a nyomozó hatóság.

Összességében a PhD. értekezésem alapján megállapíthatóvá vált, hogy egyrészt milyen gyakorlati hibák lassítják, illetve akadályozzák a büntetőjogi felelősségre vonást a gyermekek érdekét sértő bűncselekményekkel érintett büntetőügyekben, másrészt, hogy mely szempontok szerint kell eljárni akkor, ha tizennyolc év alatti személy is érintett az eljárásban.

A lefolytatott kutatómunka eredménye – álláspontom szerint – mind elméleti, mind gyakorlati szempontból egyértelműen hasznosítható, az hozzájárulhat a törvényes jogrend kialakulásához, a kodifikációs és a jogértelmezési tevékenység hatékonyabbá tételéhez.

Irodalomjegyzék

Felhasznált irodalom:

- Angyal Pál: A család büntetőjogi védelme. Budapest, Dunántúl Pécsi Egyetemi Könyvkiadó és Nyomda R.-T., 1943.
- Anton Szemjonovics Makarenko: Válogatott pedagógiai tanulmányok. Budapest, Új Magyar Könyvkiadó, 1949.
- Balogh Anna (a): A szülői feladatokból eredő köteleességek megszegése súlyosságának megítélése. Budapest, Ügyészek Lapja, 2015/6.
- Balogh Anna (b): Kiskorú veszélyeztetésének büntette bírósági határozatok kritikai tükrében – különös tekintettel a fizikailag bántalmazott gyermekekre II. rész. Budapest, Ügyészek Lapja, 2018/6.
- Balogh Anna (c): Kiskorú veszélyeztetésének büntette bírósági határozatok kritikai tükrében – különös tekintettel a fizikailag bántalmazott gyermekekre III. rész. Budapest, Ügyészek Lapja, 2019/1.
- Barna Attila: Az Alaptörvényről másképp 2. Bene ambula! Bevezető rendelkezések. Budapest, Közszolgálat, 2011/2.
- Béda Anikó – Garai Renáta: A kapcsolati erőszak elmúlt 6 éve – avagy egy nóvum hatása és joggyakorlata. Budapest, Ügyészségi Szemle, 2019/2.
- Belovics Ervin: Büntetőjog I. Általános Rész. Budapest, HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft., 2017.
- Belovics Ervin, Tóth Mihály: Büntető eljárásjog. Ötödik aktualizált kiadás. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2020.
- Bodony István: a Btk. 212. §-hoz fűzött kommentár. In: Belovics Ervin, Polt Péter (szerk.): A Büntető Törvénykönyv kommentárja ügyészeknek – Elektronikus kiadvány. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2021.
- Domokos Andrea: A családon belüli erőszak büntetőjogi és társadalmi megítélése. Budapest, KRE-ÁJK, 2017.
- Faix Nikoletta (a): A gyermeki jogok kialakulása a nemzetközi jogban és az igazságszolgáltatásra gyakorolt hatásuk. Budapest, Eljárásjogi Szemle, 2016/4.
- Gilányi Eszter: A nők elleni erőszak és magyar büntetőjogi szabályozása a nemzetközi elvárások tükrében. PhD. értekezés, Miskolc, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi kar, Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, 2017.

- Györgyi Kálmán, Wiener A. Imre: A büntető törvénykönyv magyarázata. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1996.
- Gyurkó Szilvia: Gyermekbarát igazságszolgáltatás. In: Vókó György (szerk.): Kriminológiai tanulmányok. Budapest, Országos Kriminológiai Intézet, 2012.
- Herczog Mária: A gyermekjogi egyezmény érvényesülése. In: Virág György (szerk.): OKRI Szemle, 2. Kötet. Budapest, 2011.
- Herke Csongor: A büntetőeljárás szabályai egyes EU dokumentumok tükrében. In: Tilk Péter (szerk.): Az uniós jog és a magyar jogrendszer viszonya. Pécs, PTE-ÁJK, 2016.
- Kiss Anna: A sértett szerepe a büntetőeljárásban. In: Vókó György (szerk.): Kriminológiai tanulmányok. Budapest, Országos Kriminológiai Intézet, 2018.
- Komlósiné Sógor Ildikó: A kiskorú veszélyeztetése büntett bizonyíthatóságának problémái. Budapest, Eljárásjogi Szemle, 2017/3.
- Környei Ágnes: A gyermekjogok biztosítását célzó nemzetközi kötelezettségvállalások Európa országaiban. Budapest, Acta Humana, 2009/1-2.
- Lajtár István: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Polt Péter (szerk.): Új Btk. kommentár. Budapest, Nemzeti Közszerződési és Tankönyvkiadó, 2013.
- Losonczy István: Hozzászólás néhány család elleni büntetthez, de lege lata és de lege ferenda I. Budapest, Jogtudományi Közöny, 1952/3.
- Márki Zoltán: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Kónya István (szerk.): Magyar Büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára. Budapest, HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft., 2018.
- Merényi Kálmán (a): A házasság (család) büntetőjogi védelmének történeti fejlődése Magyarországon a századfordulótól a hatályos rendelkezésekig. In: Erdei Árpád (szerk.): Tények és kilátások. (Tanulmányok Király Tibor tiszteletére). Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1995.
- Merényi Kálmán (b): A házasság (család) büntetőjogi védelmének történeti fejlődése Magyarországon. In: Tóth Károly (szerk.): Emlékkönyv Dr. Cséka Ervin egyetemi tanár születésének 70. és oktatói munkásságának 25. évfordulójára. Szeged, József Attila Tudományegyetem Állam és Jogtudományi Kar – tudományos bizottság, 1992.

- Morvai Krisztina: Terror a családban. A feleségbántalmazás és a jog. Budapest, Kossuth Kiadó, 1998.
- Németh Ildikó: A Családjogi Charta és a gyermekek jogainak nemzetközi védelme. Budapest, Iustum Aequum Salutare, PPKE-JÁK, 2014/1.
- Parti Katalin, Solt Ágnes, Virág György: A gyermekkorúak meghallgatása a büntetőeljárás során Magyarországon az európai és a nemzetközi standardok tükrében. In: Vókó György (szerk.): Kriminológiai tanulmányok. Budapest, Országos Kriminológiai Intézet, 2018.
- Reiderné Bánki Erika: A gyermek érdeke a felbomló családban. PhD. értekezés. Győr, Széchenyi István Egyetem- Deák Ferenc Állam-és Jogtudományi Kar, Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, 2014.
- Sinku Pál (a): A gyermekek érdekeit sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Belovics Ervin, Molnár Gábor Miklós, Sinku Pál: Büntetőjog II., Különös Rész. Hatodik hatályosított kiadás. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2018.
- Sinku Pál (b): A gyermekek érdekeit sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Belovics Ervin, Molnár Gábor Miklós, Sinku Pál: Büntetőjog II., Különös Rész. Hetedik hatályosított kiadás. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2019.
- Szomora Zsolt: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Karsai Krisztina (szerk.): Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz. Budapest, Complex Kiadó, 2013.
- Wopera Zsuzsa: A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény magyarázata. Budapest, Wolters Kluwer, 2017.

Jogforrások:

- 1878. évi V. törvénycikk a magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekéről és vétségekről
- 1879. évi XL. törvénycikk a magyar büntető törvénykönyv a kihágásokról
- 1944. évi V. törvénycikk a családba fogadásról és a tartásról való gondoskodás előmozdítása tárgyában
- 1952. évi IV. törvény a házasságról, a családról és a gyámságról
- A Hatályos Anyagi Büntetőjogi Szabályok Hivatalos Összeállítása (Magyarország Igazságügyi Minisztérium). Budapest, Jogi Kiadó, 1952.

- 1954. évi 23. törvényerejű rendelet a fiatakorúakra vonatkozó büntetőjogi rendelkezések módosításáról
- 1958. év 21. törvényerejű rendelet a tartási és gondozási kötelezettség teljesítésének büntetőjogi védelméről
- 1961. évi V. törvény a Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről
- 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről
- 1982. évi 10. tvr.
- 149/1997. (IX.10.) Kormányrendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról
- 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
- 1997. évi CLIV. törvény az egészségügyről
- 1998. évi LXXXVII. törvény (Btk. módosítás)
- 2005. évi XCI. törvény (Btk. módosítás)
- 2005. évi CXXXI. törvény (Btk. módosítás)
- 2007. évi II. törvény a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról
- 2008. évi XCII. törvény (Btk. módosítás)
- 154/2008. (XII.17.) AB határozat
- 2009. évi VI. törvény a Módosított Európai Szociális Charta kihirdetéséről
- 2009. évi XXIX. törvény a bejegyzett élettársi kapcsolatról, az ezzel összefüggő, valamint az élettársi viszony igazolásának megkönnyítéséhez szükséges egyes törvények módosításáról
- 2009. LXXX. törvény (Btk. módosítás)
- Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)
- 2011. évi CCXI. törvény a családok védelméről
- 32/2011. (XI. 18.) KIM rendelet
- 2012. évi I. törvény a munka törvénykönyvéről
- 2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről
- 2012. évi LXII. törvény a gyermekbarát igazságszolgáltatás megvalósulásához kapcsolódó egyes törvények módosításáról
- 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
- 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről

- 2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról
  - 34/2015. IM rendelet
  - 2016. évi CXXX. törvény a polgári perrendtartásról
  - 2017. évi XC. törvény a büntető eljárásról
  - 2017. évi CXVIII. törvény a bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról
  - 2017. évi CXXVIII. törvény a költségmentesség és a költségfeljegyzési jog polgári és közigazgatási bírósági eljárásban történő alkalmazásáról
-
- 17/2017. számú Büntető elvi határozat
  - 28. BK vélemény
  - 56. számú BK. vélemény
  - 101. BK vélemény
  - BH 1974.363.
  - BH.1978.464.
  - BH 1985.459.
  - BH 1992.623.
  - BH 1993.655.
  - BH 1994.470.
  - BH 1997.263.
  - BH 1999.412.
  - BH 2003.4.
  - BH 2003.3. 121.
  - BH 2003.416.
  - BH 2005.285.
  - EBH 2005.1312.
  - BH 2007/35.
  - BH 2008.177.
  - BH 2012.58.
  - BH 2017.4. 123.
  - BH 2020.31.

- BH 2020.195.
- a Legfőbb Ügyészség Fiatalokúak Büntetőügyeinek Önálló Osztályának Fk.Nf.3543/2020/1.I. számú körlevele (2020. október 20.)
- a Fővárosi Főügyészség Kerületi Ügyészségek Másodfokú Nyomozás Felügyeleti Osztályának 1799/2021/1. számú iránymutatása
- A Pesti Központi Kerületi Bíróság 13.B.VIII.27.025/2012. számú ítélete
- A Pesti Központi Kerületi Bíróság 9.B.VIII.12/932/2018/28. számú ítélete
- A Budapesti XVIII. és XIX. Kerületi Bíróság 10.B.XVIII.1152/2017/46. számú ítélete
- A Budapesti XVIII. és XIX. Kerületi Bíróság 8.B.XIX.224/2019.4. számú ítélete
- A Pesti Központi Kerületi Bíróság 7.B.VIII.20.749/2018/25. számú ítélete
- A Fővárosi Törvényszék 23.Bf.12.647/2018/7. számú végzése
- A Pesti Központi Kerületi Bíróság 20.Bpk:61.929/2018/2. számú ítélete
- A Pesti Központi Kerületi Bíróság 4.Bpk.51.211/2019/3. számú ítélete
- A Sátoraljaújhelyi Városi Bíróság P.20344/2010/86.számú ítélete
- A Sátoraljaújhelyi Járásbíróság B.382/2015618/1.számú ítélete
- A Soproni Járásbíróság B.44/2016/18/2. számú ítélete
- A Hajdúszoboszlói Városi Bíróság 3.P.20012/2014/44. számú ítélete
- A Hajdúszoboszlói Városi Bíróság 6.B.13/2015/28.számú ítélete
- A Sátoraljaújhelyi Járásbíróság B.525/2013/34. számú ítélete
- A Kalocsai Járásbíróság 3.B.76/2014/26. számú ítélete
- A Kecskeméti Törvényszék 2.Bf.451/2014/6. számú ítélete
- A Paksi Járásbíróság 9.B.1/2016/19. számú ítélete
- A Szekszárdi Törvényszék 2.Bf.100/2017/4. számú végzése
- A Debreceni Járásbíróság 17.B.1674/2014/10. számú végzése
- A Győri Járásbíróság B.627/2016/18. számú végzése
- Az Ajkai Járásbíróság 5.B.389/2014/15. számú végzése
- A Budapesti II.,III. Kerületi Bíróság 2.B.355/2016/11. számú végzése
- A Budai Központi Kerületi Bíróság 10.B.XI.2215/2011/45. számú végzése
- Az Esztergomi Járásbíróság 4.Bpk.330/2015/2. számú végzése

- A Pécsi Járásbíróság 15.B.51/2014/28. számú ítélete
- A Miskolci Járásbíróság 10.B.105/2014/12. számú ítélete
- A Miskolci Járásbíróság 39.B.1495/2015/8. számú ítélete
- A Pesti Központi Kerületi Bíróság B.11.208/2016/11. számú ítélete
- A Veszprémi Járásbíróság 1.B.491/2015/11. számú ítélete
- A Szentendrei Járásbíróság 1.B.242/2016/14. számú ítélete
- A Ráckevei Járásbíróság 18.B.580/2014/8. számú ítélete
- A Ceglédi Járásbíróság 22.B.361/2015/37. számú ítélete
- A Monori Járásbíróság 18.B.309/2017/17. számú ítélete
- A Budakörnyéki Járásbíróság 7.B.284/2014/110. számú ítélete
- A Miskolci Törvényszék 7.Bf.600/2014/5.számú ítélete
- A Kalocsai Járásbíróság 1.B.123/2015/22. számú ítélete
- Az Egri Törvényszék Bf.217/2014/12. számú ítélete

Nemzetközi jogforrások:

- Amszterdami Szerződés:
https://www.parlament.hu/irom37/9171/alapszerzodes/xv_11997d-hu.pdf;
Letöltve: 2022. szeptember 22.
- Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata:
<https://www.coe.int/hu/web/compass/the-universal-declaration-of-human-rights-full-version->;
Letöltve: 2019. március 16.
- Emberi Jogok Európai Egyezménye:
https://www.echr.coe.int/documents/convention_hun.pdf;
Letöltve: 2019. július 01.
- Európai Unióról szóló szerződés:
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex%3A12012M%2FTXT>;
Letöltve: 2019. augusztus 15.
- Európai Unió Alapjogi Chartája:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:12012P/TXT;>

Letöltve: 2022. szeptember 22.

- Isztambuli Egyezmény:

<https://rm.coe.int/168008482e;>

Letöltve: 2019. augusztus 08.

- A Miniszteri Bizottság Rec (2002) 5. számú Ajánlása a tagállamok számára a nők erőszakkal szembeni védelméről:

[http://www.europatanacs.hu/pdf/COE_CM_Rec_2002_5.pdf;](http://www.europatanacs.hu/pdf/COE_CM_Rec_2002_5.pdf)

Letöltve: 2019. július 06.

- 2011/36/EU irányelv:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011L0036&from=ES;>

Letöltve: 2022. szeptember 03.

- 2012/29/EU irányelv:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012L0029&from=NL;>

Letöltve: 2022. szeptember 20.

- 2016/800/EU irányelv:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A32016L0800;>

Letöltve: 2022. szeptember 30.

Internetes hivatkozások:

- A családjogi törvény rendelkezései:

[http://bunmegelozes.eu/pdf/csaladjog.pdf;](http://bunmegelozes.eu/pdf/csaladjog.pdf)

Letöltve: 2019. január 31.

- A gyermekbarát igazságszolgáltatáshoz vezető út:

[https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/Guidance_Note_of_the_SG_UN_Approach_to_Justice_for_Children.pdf;](https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/Guidance_Note_of_the_SG_UN_Approach_to_Justice_for_Children.pdf)

Letöltve: 2019. június 01.

- Az Európai Parlament és Tanács irányelv-javaslat a nők elleni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelemről (2022):

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/ALL/?uri=CELEX:52022PC0105>;

Letöltve: 2023. január 11.

- Az Európa Tanács stratégiája a gyermekek jogaiért (2016-2021):

<https://rm.coe.int/168066cff8>;

Letöltve: 2022. augusztus 01.

- Bencze-Bózsár Stella: A gyermekbarát igazságszolgáltatás gyakorlati érvényesülése:

https://www.mabie.hu/attachments/article/158/Gyb%20igszolg%20%C3%A9s%20gyak%20megval_2017_05_publ.pdf;

Letöltve: 2023. január 20.

- Az új büntetőeljárás törvény szabályozási elvei. A kormány 2015. február 11. napján megtartott ülésén elfogadott előterjesztés:

<shorturl.at/nEMX4>;

Letöltve: 2022. 01. 27.

- Civil (alternatív) jelentés az ENSZ Gyermekjogi Egyezmény Magyarországi végrehajtásáról 2006-2012:

http://www.csagyi.hu/images/stories/kutatas/civiljelentés/civil_magyar.pdf;

Letöltve: 2019. május 02.

- Dénesné Orcsik Judit: A szülői felügyeleti jog megosztása:

<https://jogaszvilag.hu/szakma/a-szuloi-felugyeleti-jog-megosztasa/>;

Letöltve: 2021. május 30.

- „Építsük Európát a gyermekekért, a gyermekekkel” elnevezésű program (2012-2015)/Building a Europe for and with children Strategy for 2012-2015:

[https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168045d224;](https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168045d224)

Letöltve: 2019. augusztus 04.

- Faix Nikoletta (b): A Gyermekjogi Egyezmény legfőbb vívmányai és az igazságszolgáltatásra gyakorolt hatása:

[https://jogaszvilag.hu/szakma/a-gyermekjogi-egyezmeny-legfobb-vivmanyai-es-az-igazsagszolgalattasra-gyakorolt-hatasa/;](https://jogaszvilag.hu/szakma/a-gyermekjogi-egyezmeny-legfobb-vivmanyai-es-az-igazsagszolgalattasra-gyakorolt-hatasa/)

Letöltve: 2019. április 03.

- Gyöngyösi Zoltán: Az Isztambuli Egyezmény alapelvei: [https://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/gyongyosi_zoltan_isztambuli_egyezmeny_alapelvei%5bjogi_forum%5d.pdf;](https://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/gyongyosi_zoltan_isztambuli_egyezmeny_alapelvei%5bjogi_forum%5d.pdf)

Letöltve: 2019. augusztus 06.

- Kazuska Melinda: Gyermek jogai az Európa Tanács dokumentumaiban: [https://dfk-online.sze.hu/images/egyedi/doktori/%C3%A1ll_%C3%A9s_jog_alap_%C3%A9rt_%C3%A9kei_2010/1.%20k%C3%B6t/kazuska.pdf;](https://dfk-online.sze.hu/images/egyedi/doktori/%C3%A1ll_%C3%A9s_jog_alap_%C3%A9rt_%C3%A9kei_2010/1.%20k%C3%B6t/kazuska.pdf)

Letöltve: 2019. július 02.

- Kézikönyv a gyermekjogokra vonatkozó európai jogról:

[https://www.echr.coe.int/Documents/Handbook_rights_child_HUN.pdf;](https://www.echr.coe.int/Documents/Handbook_rights_child_HUN.pdf)

Letöltve: 2019. augusztus 18.

- Mezei Kitti: Az informatikai bűnözés elleni nemzetközi fellépés – különös tekintettel az Európai Unió és az Egyesült Államok szabályozására: [http://real.mtak.hu/92847/1/mezei_kitti_jura_2018_1.pdf;](http://real.mtak.hu/92847/1/mezei_kitti_jura_2018_1.pdf)

Letöltve: 2019. július 10.

- Módosultak a kapcsolattartás végrehajtására irányuló eljárás szabályai: <https://birosag.hu/hirek/kategoria/ugyfeleknek/modosultak-kapcsolattartas-vegrehajtására-iranyulo-eljaras-szabalyai;>

Letöltve: 2020. november 05.

- Rainer Lilla: A gyermekközpontú igazságszolgáltatás polgári jogi aspektusai:
<https://www.mabie.hu/attachments/article/132/RL%20gyermek%20meghallgat%C3%A1sa%20mod.pdf>;

Letöltve: 2019. augusztus 02.

- Reinisch Réka: A gyermekek jogai és a valóság – gyermekmunka a világban:
<https://btk.ppke.hu/uploads/articles/6414/file/reinischreka.pdf>;

Letöltve: 2019. május 05.

- Róth Erika: A kiszolgáltatott és gyermek gyanúsítottak, valamint a vádlottak uniós védelme:

http://acta.bibl.u-szeged.hu/54024/1/juridpol_081_829-841.pdf;

Letöltve: 2022. szeptember 10.

Egyéb:

- Garai Renáta: „Halmazati kérdések a kiskorú veszélyeztetésével és a kapcsolati erőszakkal összefüggésben.“ című előadásában elhangzottak alapján. Budapest, XXIX. Ügyészségi Szakmai-Tudományos Konferencia, 2019.
- Halmos Krisztina: Gyermekvédelem II. órai jegyzet alapján (PPKE-JÁK fiataalkorúak ügyeinek szakjogász képzése)

Publikációs jegyzék

- Csapucha Bernadett: Az emberkereskedelem üldözése a magyar és a nemzetközi jogalkalmazásban. „Mailáth György Tudományos Pályázat 2016, Díjazott dolgozatok” című kötet
- Csapucha Bernadett: A büntetőjog hazai rendszere megújításának koncepcionális céljai és hatásai” című konferenciáról készült jelentés. Budapest, Ügyészségi Szemle, 2018/4.
- Csapucha Bernadett: Szemelvények a távoltartás jogintézményről. Budapest, Ügyészek Lapja, 2019/1.
- Csapucha Bernadett: Az öngyilkosság, avagy a deviáns viselkedések egyik formájának büntetőjogi aspektusai I. Budapest, Ügyészségi Szemle, 2019/1.
- Csapucha Bernadett: Az öngyilkosság, avagy a deviáns viselkedések egyik formájának büntetőjogi aspektusai II. Budapest, Ügyészségi Szemle, 2019/2.
- Csapucha Bernadett: Az EJEB eseti döntésének hatása a magyar fogvatartási körülményekre. In: Kriminológiai Tanulmányok (56. kötet), Budapest, 2019
- Csapucha Bernadett: Családvédelem „nemzetközi vizeken” – különös tekintettel a gyermekek oltalmára. Budapest, Iustum Aequum Salutare, PPEK-JÁK, 2019/4.
- Csapucha Bernadett: A „világháló árnyoldala”, avagy a gyermekpornográfia térnyerése az Interneten. Budapest, Ügyészek Lapja, 2019/4-5.
- Csapucha Bernadett: Büntetőjogi beavatkozás a kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása esetén. Budapest, Iustum Aequum Salutare, 2020/2.
- Csapucha Bernadett – Garai Renáta: A költségvetési csalás gyakorlati kérdései – az Európai Unió forrásaiból származó pénzügyi támogatásokra elkövetett költségvetési csalások”. Budapest, Büntetőjog Szemle, 2020/1.
- Csapucha Bernadett: A gyermekpornográfia hazai büntetőjogi szabályozása, s a jelenség ellen folytatott küzdelem a nemzetközi dokumentumok tükrében. Budapest, Büntetőjogi Szemle, 2020/1.
- Csapucha Bernadett: A kiskorúak fokozott büntetőjogi védelmének megteremtése érdekében tett jogalkotói törekvések. In: Bándi Gyula (szerk.): A sokoldalúság okán. Doktorandusz Tanulmányok a Pázmány jogászképzésének 25. tanévében. Budapest, Pázmány Press, 2020

- Csapucha Bernadett: A kiskorúval való kapcsolattartás akadályozását büntető törvényi tényállás elméleti és gyakorlati kérdései. In: Miskolczi-Bodnár Péter: XVII. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója 2020. Budapest, KRE-ÁJK, 2020
- Szabó Judit – Csapucha Bernadett: A gyermekpornográfia tényállása a jogerős bírósági ítéletek tükrében, különös tekintettel a fiatalok elkövetőkre I., Budapest, Ügyészségi Szemle, 2020/2.
- Szabó Judit – Csapucha Bernadett: A gyermekpornográfia tényállása a jogerős bírósági ítéletek tükrében, különös tekintettel a fiatalok elkövetőkre II., Budapest, Ügyészségi Szemle, 2020/3.
- Csapucha Bernadett - Garai Renáta: A tartási kötelezettség elmulasztásának komplexitása, különös tekintettel az önhiba megítélésére és a gyermekek érdekeire. Győr, Jog-Állam-Politika, 2020/3.
- Csapucha Bernadett: A kiskorúval való kapcsolattartás akadályozását büntető törvényi tényállás egy aktakutatás tükrében. Budapest, Kriminológiai Tanulmányok, 2021
- Csapucha Bernadett: A kiskorú elhelyezésének megváltoztatása miatt indult büntetőeljárások sajátosságai. In: Miskolczi-Bodnár Péter: XVIII. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója 2021. Budapest, KRE-ÁJK, 2021
- Csapucha Bernadett: A veszélyeztetési eredmény értelmezése a kiskorú veszélyeztetése törvényi tényállásában. Budapest, Büntetőjogi Szemle, 2021/1.
- Csapucha Bernadett: A kiskorú elhelyezésének megváltoztatását büntető törvényi tényállás egy aktakutatás tükrében. Budapest, Ügyészségi Szemle, 2021/3.
- Csapucha Bernadett: Dilemmas of legal practice concerning the delinquency of child endangerment. Budapest, Ügyészek Lapja, 2021/6.
- Csapucha Bernadett: A „kiskorú elhelyezésének megváltoztatása” bűncselekmény dogmatikai aspektusai és joggyakorlata. Budapest, Iustum Aequum Salutare, 2022/1.
- Csapucha Bernadett: A kiskorú veszélyeztetése büntetének gyakorlati kérdései. Budapest, Glossa Iuridica, 2022/1-2.
- Csapucha Bernadett: A kiskorú veszélyeztetésének büntette a jogerős ítéletek tükrében 1. rész. Budapest, Magyar Jog, 2022/5.
- Csapucha Bernadett: A kiskorú veszélyeztetésének büntette a jogerős ítéletek tükrében 2. rész. Budapest, Magyar Jog, 2022/6.

- Csapucha Bernadett: A gyermekbarát igazságszolgáltatás nemzetközi dokumentumai. Budapest, Büntetőjogi Szemle, 2022/1.
- Csapucha Bernadett: A kiskorúak védelmét szolgáló büntető eljárásjogi eszközök. In: Bándi Gyula, Pogácsás Anett (szerk.): „A tudomány kertjéből”. Válogatott doktorandusz tanulmányok. Budapest, Pázmány Press, 2022.